

JSSRA

E-ISSN 2408-1647

วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์

SOCIAL SCIENCES RESEARCH AND ACADEMIC JOURNAL

ปีที่ **18** ฉบับที่ **1** มกราคม - เมษายน 2566
Volume **18** No. **1** January - April 2023

**SOCIAL
SCIENCES
RESEARCH AND
ACADEMIC JOURNAL**

วารสารนี้อยู่ในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (<http://tci.trf.or.th>) และได้รับการรับรองจาก สมศ. แล้ว
 วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ตีพิมพ์และเผยแพร่บทความวิชาการและผลงานวิจัย เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้และวิทยาการด้านสังคมศาสตร์ โดยมุ่งเน้นงานวิจัยและบทความวิชาการในสาขาสังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ พัฒนาสังคม และสหวิทยาการทางด้านสังคมศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างนักวิชาการ จากสถาบันอุดมศึกษา องค์กรต่างๆ รวมทั้งนักวิชาการอิสระ ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้มีผลงานทางวิชาการที่จะก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการและเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม

เจ้าของ

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ 398 หมู่ที่ 9 ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000 โทรศัพท์ 0-5621-9100-29 ต่อ 1211 โทรสาร 0-5688-2523 Mobile 09-7924-5216

<http://apr.nsruc.ac.th/>

วารสารฉบับอิเล็กทรอนิกส์ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSSRA>

ที่ปรึกษาด้านการบริหารงานวิชาการ

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ที่ปรึกษาด้านวิชาการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิตา อินสมบัติ สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา คุณคิดกัญฐา สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.วิรุณศิริ ใจมา	สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
รองศาสตราจารย์ ดร.จารุณี ทิพย์มณฑล	สาขาวิชาหลักสูตรการสอนและการเรียนรู้	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ อินตะขัน	สาขาวิชาการบัญชี	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษดา ชันกสิกรรม	สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์ ดร.ลักษมี งามมีศรี	สาขาวิชาการตลาด	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์ ดร.อชิปต์ บุญเหมาะ	สาขาวิชาภาษาศาสตร์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอี่ยมพร หลินเจริญ	สาขาวิชาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริพร เสมาทอง	สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ต้นฉบับ วิสัยทัศน์ ถิ่นทางพัฒนา/ วรรณกรรม เอี่ยมมี

กำหนดออก ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ฉบับแรกของปี	เดือนมกราคม - เมษายน	กำหนดออก เดือนมกราคม	ปีได้รับบทความ 30 กันยายน
ฉบับที่สองของปี	เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม	กำหนดออก เดือนพฤษภาคม	ปีได้รับบทความ 30 มกราคม
ฉบับที่สามของปี	เดือนกันยายน - ธันวาคม	กำหนดออก เดือนกันยายน	ปีได้รับบทความ 30 พฤษภาคม

บทความวิจัย บทความวิทยานิพนธ์ และบทความทางวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ได้รับการตรวจอ่านและแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังรายนามต่อไปนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.เอกนถุน บางท่าไม้
รองศาสตราจารย์ ดร.นันทน์ เรืองฤทธิ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ ท้ายเรือคำ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาภรณ์ สุดหนองบัว
รองศาสตราจารย์ ดร.ประสพท เนืองเฉลิม
รองศาสตราจารย์ ดร.วิรุณศิริ ใจมา
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญขาวรรณ วิงวอน
รองศาสตราจารย์ ดร.ลักษมี งามมีศรี
รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษดา ชันกลีกรรม
รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัยวรรณ ภูเทศ
รองศาสตราจารย์ ดร.อธิปัตย์ บุญเหมาะ
รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี จิรินัง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้ำผึ้ง อินทะเนตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังคณา อ่อนธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอี่ยมพร หลินเจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อจลรา ศรีพันธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาเรียม นิลพันธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลธิศป สماعيلโต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญญาภัทร ชาติพัฒนานันท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรารธนา โกวิทยางกูร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ สงวนศักดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญญ์ณภัทร์ เจริญพานิช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถพล รอดแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติพิทย์ งามนิล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิตา อินสมบัติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อวีพร ปานทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรคำ
อาจารย์ ดร.จิรัชชา เจียวกัก
อาจารย์ ดร.ศิริรัตน์ จรรย์รัตน์
อาจารย์ ดร.รุจิกาญจน์ สานนท์

มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

บทความที่นำมาตีพิมพ์ในแต่ละฉบับ กองบรรณาธิการจะตรวจสอบเป็นขั้นแรก แล้วจัดให้มีการ
ภายนอกร่วมกลั่นกรอง (Peer Review) และประเมินบทความตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนดในลักษณะเป็น
Double-blind peer review คือปกปิดรายชื่อผู้เขียนบทความและผู้เกี่ยวข้อง

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีเปิดทางวิชาการให้นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้สนใจ ได้เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ งานวิจัยและผลงานสร้างสรรค์อื่น ๆ อันเป็นประโยชน์ เพื่อร่วมกัน “สรรค์สร้างความรู้ นำสู่สังคม”

สาระในวารสารฉบับนี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 9 บทความ บทความวิทยานิพนธ์ 7 บทความ ได้แก่ สาขาวิทยุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา 1 บทความ สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและจิตบริการ 1 บทความ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน 2 บทความ สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา 1 บทความ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา 1 บทความ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา 1 บทความ โดยเป็นบทความจากภายนอกสถาบัน 13 บทความ และบทความจากภายในสถาบัน 3 บทความ

หวังอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะใดในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

บรรณาธิการ

สารบัญ

ที่

หน้า

บทความวิจัย

1	การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถในการจัดการจัดการเรียนรู้ สำหรับครูที่จบการศึกษาไม่ตรงวุฒิ /วิชาเอกคณิตศาสตร์.....สมบัติ ท้ายเรือคำ	1
2	รูปแบบการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี..... ภูวดล จุลสุคนธ์, เนติ เกลียววาทศ, สุประภา วิวัฒน์วงศ์, ชลธิชา นานา	17
3	การจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคการคิดหวนทบทวนเพื่อส่งเสริมความสามารถ ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนระดับบัณฑิตศึกษา.....สุชาติพิทย์ งามนิล	31
4	แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ใน โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก.....ฉัตรดา เวชญาลักษณ์	45
5	การพัฒนาศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของตำบลธรรมามูล อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท.....วรภาพ วงศ์รอด	59
6	การพัฒนาหลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษ ในศูนย์การศึกษาพิเศษ.....ชูศักดิ์ ศรีเชียงพิณ, พนัส นาคบุญ, อนุชา ภูมิสิทธิพร, สุวัชร ช่างพินิจ, ศิริวิมล ใจงาม	75
7	การศึกษาศักยภาพในการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชนเป้าหมาย ตามแนวแกนเมืองมรดกโลก กำแพงเพชร สุโขทัย ศรีสัชนาลัย.....อัมพิกา อ่ำลอย	91
8	การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยใช้เทคโนโลยี Google Apps เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้.....อิสราพร ชัยงาม	107
9	บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตรระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้นโยบายการควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐ.....วสันต์ ปวนปิ่นวงศ์	121

บทความวิทยานิพนธ์

10	กลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธร จังหวัดกำแพงเพชร.....วัชร แสงหิรัญ, ขวัญดาว แจ่มแจ้ง, สุณี บุญพิทักษ์	137
11	การสร้างภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวแสวงบุญ ด้วยแนวคิดสำนักแห่งถิ่นที่ กิตติพิชญ์ กิตติพรไพบุลย์, ศิริเพ็ญ คาบเพชร	151

สารบัญ

ที่

หน้า

บทความวิทยานิพนธ์

12	การพัฒนาหลักสูตรปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารของครู ตามทฤษฎีแห่งตนของคเว็ค.....	นราภรณ์ สโรคม, ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์	161
13	ผลการปรึกษากลุ่มทฤษฎีอัตถิภาวนิยมต่อการลื่นไหลในการกระทำในนิตระดับปริญญาตรี	สโรชา บุญนิธิ, คลดาว วงศ์ธีระธรรม, ชมพูนุท ศรีจันทร์นิล	175
14	การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร	ณัฐสิริ เศษาดิวงค์ ณ อยุธยา, ณิรดา เวชญาลักษณ์	191
15	การศึกษากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้เทคนิคการคิดออกเสียง.....	อภิรดี พันธุ์สิงห์ จรรยา คาสา	207
16	ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิกที่มีต่อความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.....	แก้วดา อินทรจักร, พรสิริ เอี่ยมแก้ว	223

Contents

No.		Page
	Articles	
1	The Curriculum Development for Enhancement of Learning Management Ability for Elementary Teachers who do not Graduate Mathematics Education / Mathematics Major Degree..... <i>Sombat Tayraukham</i>	2
2	Model of Innovations Using into the Teaching and Learning in the Next Normal Era of Schools under the Lop Buri Primary Educational Service Area Office..... <i>Phuwadon Chulasukhont, Neti Chaloeuywares, Suprapa Wiwatniwong, Chonticha Numna</i>	18
3	Online Learning Management Based on Six Thinking Hats Technique to Promote Critical Thinking Ability for Graduate Students..... <i>Suthathip Ngamnin</i>	32
4	The Leadership Development Guidelines of the School Administrators in the Secondary Schools in Phitsanulok in the Digital Era..... <i>Nirada Wechayaluck</i>	46
5	Potential Development for Sustainable Community- Based Tourism Management of Thammamoon Sub-district, Mung District, Chinat Province..... <i>Varapop Wongrod</i>	74
6	The Curriculum Development of Teachers' Potential Regarding Behavior Modification of Students with Special Education needs of Special Education Center..... <i>Chusak Siricheangpin, Phanat Nakboon, Anucha Phoommisittiporn,</i> <i>Suwapatchara Changpinit, Siriwimol Jai-ngam</i>	76
7	A Study of the Potential for Local Handicraft Management of the Target Communities along the World Heritage Corridor of Kamphaeng Phet, Sukhothai, and Si Satchanalai..... <i>Aumpika Amloy</i>	92
8	Development of Secondary School Teacher's Learning Management Competency Using Google Apps Technology to Enhance Learning Achievement..... <i>Itsaraporn Chaingam</i>	108
9	Roles and Relationship of Dynamics among Stakeholders under State Alcohol Control Policies..... <i>Wasan Pounpunwong</i>	122
	Dissertations	
10	Community and Public Relations Management Strategy of the Police Office Kamphaengphet Provincial Police Office..... <i>Watchara Saenghirun, Kwandaw Jamjang, Sunee Boonpituk</i>	138
11	Image Creation for Pilgrimage Attractions with the Sense of Place concept..... <i>Kittipit Kittipornpaiboon, Siripen Dabphet</i>	152

Contents

No.		Page
	Dissertations	
12	The Development of Curriculum for Changing the Growth Mindset in English Communicative Teaching of English Teachers Based on Dweck's Self-Theory..... <i>Naraporn Sarodom, Chaiwat Suttirat</i>	162
13	The Effect of Existential Group Counseling on Flow of Undergraduate Students..... <i>Sarocho Boonnithi, Doldao Wongtheerathorn, Chomphunut Srichannil</i>	176
14	A Study of Relationship between Learning Leadership of School Administrators and Administrative Management using the Distance Education of Schools under the Secondary Educational Service Area Office Phichit..... <i>Natsiree Dechatiwong Na Ayutthaya, Nirada Wechayaluck</i>	192
15	A Study of Critical Thinking Processes of Upper Secondary School Students Using Thinking Aloud Technique..... <i>Apiradee Pansing, Chanyah Dahsah</i>	208
16	The Effects of Learning Management by CIPPA Model with Graphic Organizer on the Analytical Thinking Ability and Learning Achievement in Social Studies, Religion and Culture of Matthayomsuksa 3 Students..... <i>Kaewta Intalachak, Pornsiri Eiamguaw</i>	224

การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถในการจัดการจัดการเรียนรู้ สำหรับครูที่จบการศึกษาไม่ตรงวุฒิ /วิชาเอกคณิตศาสตร์*

สมบัติ ท้ายเรือคำ¹

(วันที่รับบทความ: 18 เมษายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 28 เมษายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 29 เมษายน 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถในการจัดการจัดการเรียนรู้สำหรับครูที่จบการศึกษาไม่ตรงวุฒิ /วิชาเอกคณิตศาสตร์ และเพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ผู้บริหาร คณาจารย์ และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์ความต้องการจำเป็นและแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร,แบบสอบถามสภาพ ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร แบบประเมินหลักสูตร แบบทดสอบความรู้คณิตศาสตร์พื้นฐาน แบบประเมินแผน แบบประเมินการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน และแบบวัดความพึงพอใจของผู้ใช้หลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1) หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประกอบไปด้วยหลักการ เป้าหมาย โครงสร้างเนื้อหาสาระ ประกอบด้วย 3 ตอน คือ 1) เนื้อหาคณิตศาสตร์พื้นฐาน 10 หน่วยการเรียนรู้ 2) แนวคิดการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา 1 หน่วยการเรียนรู้ 3) วิธีการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ 3 หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและการวัดและการประเมินผล โดยองค์ประกอบหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกันในระดับมากที่สุด รวมทั้งผลการประเมินด้านการใช้ประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสมและด้านความถูกต้องครอบคลุมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

2) ครูมีความรู้ในเนื้อหาคณิตศาสตร์พื้นฐานหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร โดยครูสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และสามารถจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาได้ในระดับดี และมีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรในระดับดีมาก และนอกจากนี้ยังมีความรู้ว่าหลังจากได้ใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นทำให้มีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาคณิตศาสตร์พื้นฐานเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 85.18) มีความรู้และทักษะในการเขียนแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดีขึ้น (ร้อยละ 92.59) และมีความเข้าใจและสามารถจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น (ร้อยละ 88.88) มีผลกระทบทางการบริการวิชาการที่เป็นรูปธรรมคือทำให้เกิดเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยและองค์กรทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร, กระบวนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์, ครูที่จบการศึกษาไม่ตรงเอกคณิตศาสตร์

* บทความวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2565

¹ รองศาสตราจารย์, ประจำภาควิชาหลักสูตรการสอน และการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, E-mail: sombat.ta@cmu.ac.th

The Curriculum Development for Enhancement of Learning Management Ability for Elementary Teachers who do not Graduate Mathematics Education / Mathematics Major Degree*

Sombat Tayraukham¹

(Received: April 18, 2022; Revised: April 28, 2022; Accepted: April 29, 2022)

Abstract

The objectives of this research were: 1) to develop a curriculum to improve teachers' capacity to organize the learning process for students who do not have a bachelor's degree in mathematics education or mathematics major; and 2) to evaluate the outcomes of the proposed curriculum. The research instruments included an interview questionnaire about requirements and guidelines for curriculum development, a questionnaire about state, issues, and needs in curriculum development, a curriculum evaluation, a basic-level mathematics test, an evaluation of lesson plans, an evaluation of instruction, and a satisfaction survey. The data were analyzed using Frequency, percentage, Mean, Standard Deviation, and Content Analysis.

The result is indicated as follows;

1) The developed curriculum, including the principles, purposes, contents consisted of 3 sections: 1) the basic-level Mathematics contents for 10 credits, 2) the arrangement of teaching Mathematics in elementary schools for 1 credit and 3) the management of Mathematics Instruction for 3 credits. Instructional activities, instructional media, measures, and assessments are most consistent with the curriculum design. In addition, the evaluation of the benefits, possibilities, appropriateness, and accuracy received the highest possible rating. Instruction activities, instructional medias, measurements, and assessments by the developed curriculum are most compatible. Besides, the evaluation of the benefits, possibilities, appropriateness, and accuracy were rated at the maximum level.

2) After implementing the developed curriculum, teachers had a greater understanding of primary mathematics and were able to create lesson plans and instruct elementary students in mathematics activities at an acceptable rate. They were also satisfied with the curriculum at the highest level. In addition to this perception, 85.18 percent of the teachers gained more knowledge of basic mathematics, 92.59 percent increased their understanding and ability to design the activities of the lesson plans, and 88.88 percent had a better understanding of mathematics teaching and the ability to instruct mathematics more effectively. The academic service was affected by the increasing networks between universities and educational institutions.

Keywords: The Curriculum Development, Learning Management Ability, Teachers who do not Graduate Mathematics Education

* Research article of Department of Curriculum Instruction and Learning, Faculty of Education, Chiang Mai University, 2022

¹ Associate Professor, Department of Curriculum Instruction and Learning, Faculty of Education, Chiang Mai University, E-mail: sombat.ta@cmu.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ ที่นำความรู้ไปพัฒนาประเทศ ดังที่ Siridhrungsri (2014, 6) กล่าวว่าคุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู ครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญในระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมากที่สุด การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพครูให้มีความรู้ในศาสตร์ของตน และศาสตร์ที่เกี่ยวข้องจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) มีจุดเน้นเกี่ยวกับการพัฒนาครูดังนี้ “...(5) การยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในทุกระดับและยกระดับ การเรียนรู้ โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งการบริหารจัดการ โรงเรียนขนาดเล็ก ปรับระบบการจัดการเรียน การสอน และการพัฒนาคุณภาพครูทั้งระบบ รวมทั้งการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศใน สาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และพัฒนาระบบทวิภาคีหรือสหกิจศึกษาให้เอื้อต่อการเตรียมคนที่มีทักษะให้พร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงาน นอกจากนี้ต้องให้ความสำคัญกับการสร้างปัจจัยแวดล้อม ที่เอื้อต่อการ เรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย”

ประเทศไทยยังประสบปัญหาการขาดแคลนครูที่มีความรู้ที่สอนได้ตรงตามสาระวิชาในระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยส่วนใหญ่จะเกิดปัญหากับโรงเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งมีทั้งโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนในชนบท ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการบรรจุครูใหม่ไม่เพียงพอกับความ ต้องการของโรงเรียนทำให้ขาดครูบางสาขาวิชาหรือมีคุณลักษณะไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน ก่อให้เกิดปัญหาครูจะต้องสอนในวิชาที่ไม่ตรงกับความสามารถและสาขาวิชาที่จบการศึกษา (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556) สาเหตุดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงไปถึงคุณภาพของผู้เรียน โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ หากครูผู้สอนไม่มีความรู้และความถนัดเพียงพอใน วิชาที่จะสอนอาจส่งผลต่อเจตคติต่อการสอนในวิชาคณิตศาสตร์ ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ไม่เป็นไปตาม มาตรฐานและตัวชี้วัดการศึกษาของชาติและที่ส่งผลกระทบต่อชัดเจนคือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา คณิตศาสตร์ ความถนัดทางการเรียนคณิตศาสตร์ การรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ความรู้ลึกเชิงจำนวน และอาจมี อิทธิพลต่อการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ อีกด้วย นอกจากนี้ยังพบว่าหากครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์จบการศึกษา สาขาวิชาเอกคณิตศาสตร์โดยตรงจะส่งผลให้คะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐานสูง กว่าโรงเรียนที่ครูผู้สอนมิได้จบการศึกษาสาขาวิชาเอกโดยตรง ร้อยละ 9.403 (รชากานต์ เคนชมพู, 2556) สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ยังมีปัญหาที่ต้องเร่งปรับปรุงแก้ไข พัฒนาและสานต่อในหลายเรื่อง เช่น ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พบว่า สัมฤทธิ์ผลในวิชาหลัก ได้แก่ คณิตศาสตร์มีค่าเฉลี่ย ต่ำกว่าร้อยละ 50 ด้านการผลิตและการพัฒนาครู พบว่า หลักสูตรการผลิตครูของบางสถาบันเป็นการผลิตร่วมกันระหว่างคณะศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์และ คณะที่เกี่ยวข้องเช่นคณะวิทยาศาสตร์โดยไม่เน้นการสอนวิชาเอกคณิตศาสตร์แต่จะเน้นเนื้อหาวิชาเอก

คณิตศาสตร์มากกว่าจึงทำให้ครูที่เรียนจบการศึกษาสาขาวิชาโดยตรงแต่สอนไม่เป็น หรือมีนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่การเปิดรับสมัครสอบเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการครูในสาขาคณิตศาสตร์สามารถที่จะเปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่สำเร็จหลักสูตรวิชาชีพครู เช่นวิทยาศาสตร์บัณฑิต (วท.บ.) สาขาวิชาเอกคณิตศาสตร์สามารถเข้ามาเป็นครูผู้สอนคณิตศาสตร์ได้ จึงมีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างให้ครูมีความรู้และประสบการณ์ในการสอนให้มากขึ้น เช่นโครงการพัฒนาครูรูปแบบครบวงจร (คู่มือพัฒนาครู) ส่วนการบรรจุครูผู้สอนบางโรงเรียนได้รับการบรรจุครูที่ไม่ตรงวุฒิ/วิชาเอกคณิตศาสตร์ทั้งที่โรงเรียนขาดแคลนครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ รวมถึงบางพื้นที่ขาดแคลนครูและไม่มีการบรรจุครูทดแทนครูที่เกษียณอายุราชการเนื่องจากจำนวนนักเรียนลดลง โดยเฉพาะห้องที่ทุรกันดารและห่างไกล การที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นปัญหาและความสำคัญดังกล่าวจึงได้พัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับครูที่จบการศึกษาไม่ตรงวุฒิ/วิชาเอกคณิตศาสตร์ เพื่อบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นผู้บริหาร ศึกษาานิเทศก์ หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะได้นำไปพัฒนาครูประจำการที่สอนวิชาคณิตศาสตร์แต่จบการศึกษาไม่ตรงวุฒิ/วิชาเอกคณิตศาสตร์เพื่อให้ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้อันจะส่งผลทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถในการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับครูที่จบการศึกษาไม่ตรงวุฒิ/วิชาเอกคณิตศาสตร์
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการจัดการเรียนรู้สำหรับครูที่จบการศึกษาไม่ตรงวุฒิ/วิชาเอกคณิตศาสตร์
 - 2.1 ผลการศึกษาคำถามรู้เนื้อหาคณิตศาสตร์พื้นฐานของครูที่ใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น
 - 2.2 ผลการศึกษาศามารถในการเขียนแผนการจัดการการเรียนรู้ของครู
 - 2.3 ผลการศึกษาศามารถในการปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู
 - 2.4 ผลการศึกษาคำถามพึงพอใจของครูต่อการใช้หลักสูตร
 - 2.5 ผลการประเมินการพัฒนาหลักสูตร

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็น 4 ระยะ โดยดำเนินการตั้งแต่ พฤศจิกายน 2563 ถึง เมษายน 2565 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้สำหรับครูที่จบการศึกษาไม่ตรงวุฒิ /วิชาเอกคณิตศาสตร์ ระยะเวลาในการดำเนินการ 4 เดือน (พฤศจิกายน 2563– กุมภาพันธ์ 2564) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี กระบวนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรและการสอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ความรู้และสมรรถนะของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา เป็นต้น , 2) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียนระดับประถมศึกษาที่มีครูผู้สอนคณิตศาสตร์แต่ไม่จบเอกคณิตศาสตร์ จำนวน 5 คนและศึกษานิเทศก์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา จำนวน 5 คน และสอบถามเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูนจำนวน 261 คน

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับครูที่จบการศึกษาไม่ตรงวุฒิ /วิชาเอกคณิตศาสตร์ ระยะเวลาในการดำเนินการ 4 เดือน (มีนาคม 2564 – มิถุนายน 2564) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้ 1) ผู้วิจัยร่วมกับครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา จำนวน 6 คน, ศึกษา นิเทศก์เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในวิชาคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาจำนวน 3 คน นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง, ข้อมูลจากสภาพ ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษามาทำการสังเคราะห์และนำเสนอเป็นร่างหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับครูที่จบการศึกษาไม่ตรงวุฒิ /วิชาเอกคณิตศาสตร์ 2) นำร่างหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและ การจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ จำนวน 5 คน ได้โดยการกำหนดคุณสมบัติ คือ (1) สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอกสาขาหลักสูตรและการสอน และมีประสบการณ์ในการสอนระดับอุดมศึกษาอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 2 คน (2) สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไปในสาขาคณิตศาสตร์ศึกษา / การสอนคณิตศาสตร์ หรือมีตำแหน่งทางวิชาการในระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป และมีประสบการณ์ในการสอนคณิตศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา อย่างน้อย 5 ปี จำนวน 2 คน (3) สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไปในสาขาคณิตศาสตร์ศึกษา / การสอนคณิตศาสตร์ และมีตำแหน่ง

วิชาการในระดับชำนาญการพิเศษ/เชี่ยวชาญ (สาขาคณิตศาสตร์) และมีประสบการณ์ในการสอนคณิตศาสตร์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 1 คน เพื่อประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบในหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรเสริมสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์สำหรับครูที่จบไม่ตรงวุฒิ /วิชาเอกคณิตศาสตร์ และประเมินหลักสูตรในมิติต่าง ๆ คือ ความถูกต้องครบถ้วน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และด้านการใช้ประโยชน์โดยใช้แบบประเมินหลักสูตรวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน

ระยะที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างความสามารถในการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับครูที่จบไม่ตรงวุฒิ /วิชาเอกคณิตศาสตร์ ระยะในการดำเนินการ 9 เดือน (กรกฎาคม 2564 – มีนาคม 2565) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้ 1) ดำเนิน การทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับครูที่จบไม่ตรงวุฒิ /วิชาเอกคณิตศาสตร์ ตามคู่มือการใช้หลักสูตรเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยทุกชนิด ณ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ ป.1 – ม.3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกับการอบรมออนไลน์ หลังจากนั้นครูปฏิบัติการเขียนแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนส่งให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน แล้วจึงดำเนินการสอนตามแผน โดยการอัดคลิปวิดีโอส่งให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน ในครั้งนี้มีครูเข้าร่วมอบรมจาก 2 โรงเรียน จำนวน 13 คน 2) ดำเนินการทดลองขยายผลการใช้หลักสูตรเสริม สร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับครูที่จบไม่ตรงวุฒิ /วิชาเอกคณิตศาสตร์ ณ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ ป.1 – ม.3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกับการอบรมออนไลน์ หลังจากนั้นครูปฏิบัติการเขียนแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน แล้วจึงดำเนินการสอนตามแผน โดยการอัดคลิปวิดีโอส่งให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน ในครั้งนี้มีครูเข้าร่วมอบรมจำนวน 14 คน จาก 9 โรงเรียน

ระยะที่ 4 การประเมินและสะท้อนผล ระยะในการดำเนินการ 2 เดือน (มีนาคม 2565 – เมษายน 2565) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้ 1) สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ผู้บริหารโรงเรียนที่ครูได้ทดลองใช้หลักสูตร จำนวน 5 คน ศิษยานุศิษย์ จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ที่เป็นผู้ประเมินแผนและการปฏิบัติการจัดการกิจกรรมของครูผู้ใช้หลักสูตร จำนวน 3 คน 2) สนทนากลุ่มครูที่ได้ทดลองใช้หลักสูตรจำนวน 10 คน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสนทนากลุ่มแบบออนไลน์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะ	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	คุณภาพเครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
1	1) แบบสัมภาษณ์	มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ .67- 1.00 (แก้ไขเพิ่มเติมตามความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ)	1) ความถี่และร้อยละ 2) $\bar{X}$, S.D.
	2) แบบสอบถามเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอน คณิต ศาสตร์ระดับ ประถมศึกษามีลักษณะเป็น มาตรฐานค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 สภาพ 14 ข้อ ตอนที่ 2 ปัญหา 20 ข้อ ตอนที่ 3 ความต้องการ 20 ข้อ	- มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .67 -1.00 (แก้ไขเพิ่มเติมตามความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ) - มีค่าอำนาจจำแนกด้วยวิธีการหาค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนน รายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) ตอนที่ 1 ตั้งแต่ 0.264 - 0.743 ความเที่ยงเท่ากับ 0.875 ตอนที่ 2 ตั้งแต่ 0.418 - 0.864 และค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.962 และตอนที่ 3 ตั้งแต่ 0.655 - 0.922 และค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.974	3) การวิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis)
2	1) แบบสอบถามความสอดคล้องขององค์ ประกอบใน หลักสูตรมีลักษณะเป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับจำนวน 13 ข้อ	- มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ .67- 1.00 (แก้ไขเพิ่มเติมตามความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ)	1) ความถี่และร้อยละ 2) $\bar{X}$, S.D.
	2) แบบประเมินหลักสูตร มีลักษณะเป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับจำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วย - ความถูกต้องครอบคลุม 5 ข้อ - ความเหมาะสม 5 ข้อ	- มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ .67- 1.00 (แก้ไขเพิ่มเติมตามความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ)	3) การวิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis)

	- ความเป็นไปได้ 5 ข้อ - ด้านการใช้ประโยชน์ 5 ข้อ		
3	1) แบบทดสอบความรู้เนื้อหา คณิตศาสตร์พื้นฐานเป็นแบบ เลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 30 คะแนน	- มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ทุกข้อ	
	2) แบบประเมินแผนการสอน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ รายการให้คะแนนแบบรูบริค 5 ระดับ จำนวน 12 ข้อ 60 คะแนน	- มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ทุกข้อ	
	3) แบบประเมินการปฏิบัติ การสอน มีลักษณะเป็นแบบ ตรวจสอบรายการให้คะแนน แบบรูบริค 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ 50 คะแนน	- มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ทุกข้อ	
	4) แบบสอบถามความพึง พอใจต่อการใช้หลักสูตร มี ลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ	- มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ทุกข้อ	
4	1) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ หลักสูตร	- มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ .67- 1.00 (แก้ไขเพิ่มเติมตามความคิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ)	
	2) ประเด็นในการสนทนา กลุ่ม	- มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ทุกข้อ	

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1) ผลจากการศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการของกลุ่มเป้าหมายพบว่าทุกกลุ่มต้องการให้มีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับครูที่จบการศึกษาไม่ตรงวุฒิ /วิชาเอกคณิตศาสตร์ โดยหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประกอบไปด้วย**หลักการที่สำคัญ**ดังนี้คือ (1) มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยการเสริมสร้างความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูที่จบการศึกษาไม่ตรงวุฒิมิตศาสตร์ (2) ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาที่จบการศึกษาไม่ตรงวุฒิทางคณิตศาสตร์ให้มีความรู้ในเนื้อหาคณิตศาสตร์ที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา (3) ส่งเสริมและปรับเปลี่ยนบทบาทของครูให้สามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนด้วยแนวคิดใหม่ (Active Learning) เพื่อพัฒนา ปรับปรุงหรือแก้ไขสภาพการณ์ในชั้นเรียนได้อย่างมีคุณภาพ มี**เป้าหมาย** คือเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่มุ่งนำไปใช้เป็นแนวทางหรือเครื่องมือในการอบรมให้บุคลากรทางการศึกษาที่จบการศึกษาไม่ตรงวุฒิทางคณิตศาสตร์ได้พัฒนา ปรับปรุงและหรือแก้ไขสภาพการณ์ที่ประสบอยู่ **โครงสร้างเนื้อหาสาระและระยะเวลา** ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1) เนื้อหาคณิตศาสตร์พื้นฐาน 10 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยที่ 1 เวลา นาฬิกา หน่วยที่ 2 เรขาคณิต การวัดมุม การหาพื้นที่ ปริมาตร หน่วยที่ 3 อัตราส่วน เศษส่วน ทศนิยม ร้อยละ หน่วยที่ 4 ดอกเบี้ย กำไร ขาดทุน หน่วยที่ 5 การคูณร่วมน้อย การหารร่วมมาก บัญญัติไตรยางศ์ หน่วยที่ 6 ปริซึม พีระมิด ทรงกลม ทรงกระบอกและรูปทรงสามมิติอื่น ๆ หน่วยที่ 7 แบบรูปและความสัมพันธ์ หน่วยที่ 8 เลขยกกำลัง หน่วยที่ 9 พหุนาม หน่วยที่ 10 โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หาร และโจทย์ปัญหาระคน ตอนที่ 2) แนวคิดการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ตอนที่ 3) วิธีการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ 3 หน่วยการเรียนรู้ คือ หน่วยที่ 1 การจัดการเรียนการสอนแบบอุปนัย หน่วยที่ 2 การจัดการเรียนการสอนแบบนิรนัย หน่วยที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยแต่ละหน่วยมีเวลากำกับ **กิจกรรมการเรียนการสอน** ใช้การเรียนการสอนแบบ Flipped Classroom การเรียนการสอนออนไลน์ และออนไลน์ สื่อ เน้นการใช้เอกสารประกอบการเรียนและคลิปวิดีโอประกอบการสอน และการวัดและการประเมินผล ใช้การวัดตามสภาพจริง (Authentic Assessment) มีการใช้วิธีการที่หลากหลายเพิ่มเติมจากการทดสอบ โดยองค์ประกอบหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกันมากที่สุด รวมทั้งผลการประเมินด้านการใช้ประโยชน์ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสมและด้านความถูกต้องครอบคลุมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

2) ผลการใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับครูที่จบการศึกษาไม่ตรงวุฒิ /วิชาเอกคณิตศาสตร์ในระยะที่ 3 มีข้อสรุปดังต่อไปนี้

2.1) ความรู้เนื้อหาคณิตศาสตร์พื้นฐานของครูหลังจากที่ใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ($\bar{X}$ =24.67 S.D.=2.27) สูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตร ($\bar{X}$ =17.04, S.D. =3.48) 2.2) จากการประเมินความสามารถโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่าครูมีความสามารถในการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์แบบ Active Learning อยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ =46.67 S.D.=3.62) 2.3) ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสามารถในการปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาแบบอุปนัย แบบนิรนัย และแบบบูรณาการของครูอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ =38.72 S.D. =3.19) 2.4) ครูที่ผ่านการใช้หลักสูตรมีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.83 S.D.=0.22) และพบว่าร้อยละ 85.18 ระบุว่ามีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาคณิตศาสตร์พื้นฐานเพิ่มขึ้น ครูร้อยละ 92.59 ระบุว่ามีความรู้และทักษะในการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดีขึ้น และครูร้อยละ 88.88 ระบุว่ามีความเข้าใจและสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น 2.5) ผลการประเมินการพัฒนาหลักสูตรพบว่า ด้านบริบท (Context) จากการศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการพบว่ากลุ่มเป้าหมายมีความต้องการให้มีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับครูที่จบการศึกษาไม่ตรงวุฒิ /วิชาเอกคณิตศาสตร์ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) กลุ่มเป้าหมายและผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าองค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกันมาก ทั้งด้านเนื้อหาสาระ ด้านกิจกรรม ด้านสื่อ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้านกระบวนการ (Process) คณะครูเห็นว่าในภาพรวมของการดำเนินการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมในการนำหลักสูตรไปทดลองใช้สามารถดำเนินการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ได้ตามแผนและยังสามารถปฏิบัติควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนปกติพร้อมกันได้ ด้านผลผลิต (Output) จากผลการสอบความรู้หลังจากทดลองใช้หลักสูตรพบว่าครูมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาคณิตศาสตร์พื้นฐานโดยมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตร ครูมีความสามารถในการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์แบบ Active Learning อยู่ในระดับดี มีความสามารถในการปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาแบบอุปนัย แบบนิรนัย และแบบบูรณาการของครูอยู่ในระดับดี และมีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับดีมาก ด้านผลกระทบ (Outcome) ที่เกิดขึ้นหลังจากการทดลองใช้หลักสูตรพบว่ามีผลกระทบทางบริการวิชาการที่เป็นรูปธรรมคือทำให้เกิดเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยและองค์กรทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประกอบไปด้วยหลักการ เป้าหมาย โครงสร้างสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและการวัดและการประเมินผล โดยองค์ประกอบหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกันมากที่สุด รวมทั้งผลการประเมินด้านการใช้ประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสมและด้านความถูกต้องครอบคลุมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการสร้างหลักสูตรครั้งนี้ เริ่มจากการศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการของครูและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับนำไปกำหนดเป็นหลักการ เป้าหมาย โครงสร้างสาระของหลักสูตรที่ครูเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดและเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่สร้างขึ้นเพื่อครู การสร้างหลักสูตรนี้เป็นไปตามแนวคิดของทาบ (Taba, 1962) ที่เสนอว่าการสร้างหลักสูตรนั้นจำเป็นต้องสำรวจความต้องการของผู้เรียน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปใช้ในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรรวมทั้งการเลือกและรวบรวมเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้เป็นไปตามลักษณะธรรมชาติของความรู้ นั้น ๆ รวมทั้งการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการ 4 ระยะตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา จึงทำให้ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิบูลย์ พุ่มพูลสวัสดิ์ และ นาที เกิดอรุณ (2561) ที่พัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนานักศึกษาด้านจริยธรรม มหาวิทยาลัยปทุมธานี โดยดำเนินการศึกษาเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนานักศึกษาด้านจริยธรรมและองค์ประกอบของหลักสูตรเสริมให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริง การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งศึกษาการพัฒนาหลักสูตรซึ่งประกอบด้วย หลักการและเหตุผล แนวคิดทฤษฎีหลักสูตร วัตถุประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้อสื่อการเรียนรู การวัดและประเมินผล จึงทำให้ผลการประเมินหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

2) จากสรุปผลการทดลองใช้หลักสูตร สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1) ความรู้เนื้อหาภาคคณิตศาสตร์พื้นฐานของครูหลังจากที่ใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ($\bar{X}=24.67$) สูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตร ($\bar{X}=17.04$) 2.2) จากการประเมินความสามารถโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่าครูมีความสามารถในการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์แบบ Active Learning อยู่ในระดับดี ($\bar{X}=46.47$) 2.3) รวมทั้งประเมินความสามารถในการปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาแบบอุปนัย แบบนิรนัย และแบบบูรณาการของครูอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=38.72$) ทั้งนี้เป็นเพราะเหตุผลดังต่อไปนี้คือ วิธีการให้ความรู้ที่ทยอยให้ความรู้กับครูเป็นเรื่อง ๆ ไม่เร่งรัดเพียง 3 - 5 วัน ครูจะได้เรียนรู้เรื่องใหม่เมื่อได้ปฏิบัติในเรื่องที่ผ่านมาแล้วดังนั้นครูจึงมีความพร้อมในการเรียนรู้เรื่องใหม่ ๆ โดยมีพื้นความรู้จากเรื่องก่อนเพราะหลักสูตรได้จัดเรียงเนื้อหาสาระตามโครงสร้างหลักสูตรที่เป็นขั้นตอนต่อเนื่องและสอดคล้องกัน และหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนั้นพัฒนาตามสภาพ ปัญหา และความต้องการของครูจึงทำให้ครูมีความสนใจและมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ เพื่อที่จะ

นำไปใช้ ในการแก้ปัญหาที่ตนเองประสบอยู่ได้ทันที รวมทั้งได้มีการปฏิบัติการเขียนแผนการจัดกิจกรรม และการปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไปด้วยจึงทำให้มีความรู้และทักษะในการจัดกระบวนการ จัดการเรียนรู้ดีขึ้น สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะเกิดผลสูงสุดเมื่อการเรียนรู้เกิดจากความหมายและ เรียนรู้ด้วยการกระทำตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แนวใหม่ (Active Learning) ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการจัดการเรียนรู้ได้ลงมือปฏิบัติ (Bonwell & Eison, 1991) และเป็นไปตามหลักการเรียนรู้ของ ออซูเบล (Ausubel, 1963) ที่ว่าการเรียนรู้อย่างมีความหมาย (Meaningful Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้สอน อธิบายสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ให้ทราบและผู้เรียนรับฟังด้วยความเข้าใจโดยผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่ เรียนรู้กับโครงสร้างทางปัญญาที่ได้เก็บไว้ในความทรงจำ และจะสามารถนำมาใช้ในอนาคต 2.4) ครูที่ ผ่านการใช้หลักสูตรมีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.83$) โดยร้อยละ 85.18 ระบุว่ามีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาคณิตศาสตร์พื้นฐานเพิ่มขึ้น ร้อยละ 92.59 ระบุว่ามีความรู้และทักษะในการ เขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดีขึ้น และร้อยละ 88.88 ระบุว่ามีความเข้าใจและสามารถจัด กิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับสภาพ ปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของครู และเนื้อหาสาระในโครงสร้างของหลักสูตรเป็นเนื้อหาที่ครู ประสบปัญหาในการเรียนการสอนและต้องการที่จะเรียนรู้ ซึ่งในเอกสารประกอบการสอนได้อธิบาย ขั้นตอน และเชื่อมโยงเนื้อหาต่าง ๆ ในลักษณะของการบูรณาการ เช่น เรื่อง อัตราส่วน เศษส่วน ทศนิยม ร้อยละหรือ ความสัมพันธ์ระหว่างสูตรการคำนวณพื้นที่ของรูปสามเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยมชนิดต่าง ๆ และ พื้นที่รูปวงกลม ทำให้ครูได้เข้าใจและเชื่อมโยงเนื้อหาต่าง ๆ ดังที่ทิสนา แคมมณี. (2550) ได้อธิบายว่าการ สอนแบบบูรณาการ (Integrated Instruction) คือ การสอนโดยใช้เรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นแกนหลักแล้วสอน เชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างกลมกลืนเพื่อให้เหมาะสมกับการประยุกต์ใช้แก้ปัญหา ในชีวิตจริง สอดคล้องกับชญาลล สิริอัครบัญชาและไพโรจน์ เบาใจ (2559) ที่ได้การพัฒนา รูปแบบ การเรียนการสอนแบบบูรณาการแบบเชรด (Threaded) เพื่อพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของ นักศึกษาพยาบาลศาสตรมหาวิทยลัยเอกชน พบว่า ผู้เรียนพึงพอใจในกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยง สิ่งที่เรียนกับการนำไปใช้การสรุปช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับการประยุกต์ใช้ในวิชาชีพของตนได้ และรู้สึกมีแรงบันดาลใจแรงกระตุ้นอยากนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ในการเรียนการสอนพยาบาลศาสตร์ 2.5) ผลการประเมินการพัฒนาหลักสูตรพบว่า ด้านบริบท (Context) พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีความต้องการ ให้มีการพัฒนาหลักสูตร ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) กลุ่มเป้าหมายและผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกัน ว่าองค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกันมาก ด้านกระบวนการ (Process) คณะครู เห็นว่าในภาพรวมของการดำเนินการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม ด้านผลผลิต (Output) พบว่าครูมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาคณิตศาสตร์พื้นฐานสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตร ครูสามารถเขียนแผนและ ปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์แบบ Active Learning อยู่ในระดับดี และมีความพึง

พอใจต่อการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับดีมาก ด้านผลกระทบ (Outcome) พบว่ามีผลต่อการบริการวิชาการที่เป็นรูปธรรมคือทำให้เกิดเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยและองค์กรทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเนื่องจากการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้ได้ดำเนินการอย่างมีระบบมีข้อมูลรอบด้านที่เก็บรวบรวมจากหลายวิธีรวมทั้งเปิดโอกาสให้ครูที่ใช้หลักสูตรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทาบ (Taba, 1962) ที่อธิบายว่าหลักสูตรควรออกแบบโดยกลุ่มผู้ใช้หลักสูตรเองด้วยจึงจะได้หลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้อบรมและจะอบรมในสิ่งที่เขาสามารถนำไปใช้ได้จริง ๆ (Adams, 1975) รวมทั้งการประเมินผลกระทบที่พบว่าการวิจัยครั้งนี้ทำให้เกิดเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยและองค์กรทางการศึกษาทั้งนี้เพราะวิธีการให้ความรู้เป็นทั้งออนไลน์และออนไซต์ มีการสร้างกลุ่มเครือข่ายทางวิชาชีพ ทั้งในแอปพลิเคชันไลน์ เฟสบุ๊ค ที่มีสมาชิกทั้งครูที่เป็นตัวอย่าง อาจารย์ในมหาวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญ และศึกษานิเทศก์ ทำให้ครูสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ รวมทั้งเมื่อครูมีปัญหาในการจัดการเรียนการสอนสามารถที่จะเข้ามาขอความช่วยเหลือจากสมาชิกในกลุ่มได้ตลอดเวลา สอดคล้องกับผลการศึกษาของทิพย์วิมล วงแก้วหิรัญ, ปริญญามีสุข และ อังคัรรา วงษ์รักษา (2564) ที่ศึกษากระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่า ประโยชน์ของเครือข่ายต่อครูผู้สอน เช่น 1) ช่วยลดความโดดเดี่ยวในการทำงานให้กับงานของครู จากเดิมที่ครูแต่ละคนต่างคิดต่างทำ ต่างแก้ปัญหา ขาดการปรึกษาหารือร่วมกัน เปลี่ยนมาเป็นเพื่อนคู่คิดและเครือข่ายในการทำงานร่วมกันโดยมีเป้าหมายอย่างเดียวกัน คือ การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน 2) การเรียนการสอนในชั้นเรียนได้ผลดียิ่งขึ้นทั้งนี้เพราะครูมีการเรียนรู้มากขึ้น ได้เห็นตัวอย่างที่ดีในการจัดการเรียนการสอนของเพื่อนครูซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ในชั้นเรียนของตนเองทำให้การเรียนการสอนได้ผลดียิ่งขึ้น 3) ครูมีการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้ดีกว่าสถานศึกษาที่ไม่มี PLC ซึ่งเป็นผลจากสภาพแวดล้อม บรรยากาศและการเรียนรู้จากเพื่อนครูด้วยกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผู้ที่จะนำหลักสูตรนี้ไปใช้พัฒนาครูต้องคอยดูแลและให้คำปรึกษากับครูอย่างใกล้ชิดเพราะจากผลการวิจัยพบว่าทำให้คำปรึกษาทันทีเมื่อครูมีปัญหา ทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ สามารถปฏิบัติการเขียนแผนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ถูกต้องและตรงตามเวลาที่กำหนดอันจะทำให้การใช้หลักสูตรมีประสิทธิภาพ

2. หลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรที่สร้างเพื่อครู โดยจากสภาพ ปัญหาและความต้องการของครู เกี่ยวกับความสามารถในการจัดการเรียนรู้อาจารย์สำหรับครูที่จบการศึกษาไม่ตรงวุฒิ / วิชาเอกคณิตศาสตร์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้มีการพัฒนาครูเพื่อให้สามารถปฏิบัติการสอนวิชาคณิตศาสตร์ใน

ระดับประถมศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็น รวมทั้งถ้าจะนำหลักสูตรฉบับนี้ไปใช้ควรมีการปรับปรุงเกี่ยวกับระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละหน่วยและเนื้อหาสาระ ถ้าครูมีพื้นฐานความรู้มาบ้างแล้วอาจจะลดระยะเวลาให้สั้นลงได้

3. กรณีครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องการนำหลักสูตรนี้ไปใช้เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม โดยไม่มีผู้เชี่ยวชาญคอยช่วยเหลือ จะต้องปฏิบัติตามคู่มือการใช้หลักสูตรทุกประการ เช่นการกำหนดระยะเวลาในการศึกษาและการปฏิบัติในแต่ละหน่วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรที่จะได้มีการพัฒนาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับครูที่จบการศึกษาไม่ตรงวุฒิ /วิชาเอกคณิตศาสตร์ เพื่อที่ครูจะได้มีวิธีการที่หลากหลายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา

2. ควรได้มีการศึกษาและพัฒนาวิธีการวัดและประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เพื่อครูจะได้พัฒนาวิธีการวัดและสร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินได้อย่างหลากหลายและตรงกับจุดประสงค์ของการจัดการศึกษา

3. ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบปัญหาการทดลองใช้หลักสูตรในขณะที่มีการระบาดของโรคโควิด 19 โรงเรียนที่ทำการสอนระดับประถมศึกษามีคำสั่งให้งดการเรียนการสอนชั่วคราว เป็นระยะ ๆ ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อประเมินความสามารถในการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การประเมินจากคลิปวิดีโอ การประเมินผ่านระบบออนไลน์ เพื่อแก้ปัญหาในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชญาชล สิริอัครบัญชาและไพโรจน์ เบาใจ. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการแบบเชรด (Threaded) เพื่อพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยเอกชน. *วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน*, 22(8), 534-550.
- ทิพย์วิมล วังแก้วหิรัญ, ปริญญญา มีสุข และ อังคัรวรา วงษ์รักษา. (2564). กระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในประเทศไทยและต่างประเทศ. *วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ*, 8(1). 180-199.
- ทิตนา แคมมณี. (2550). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- รชากานต์ เคนชมพู่. (2556). ผลกระทบจากครูผู้สอนไม่ตรงสาขาวิชาเอกต่อผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษาปีที่ 6: กรณีศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดชัยภูมิ. ปรินญาปรัชญาคุณภิบัณฑิต (สาขาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, ร้อยเอ็ด.
- วิบูลย์ พุ่มพูลสวัสดิ์ และนาที เกิดอรุณ. (2561). การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนานักศึกษาด้านจริยธรรม มหาวิทยาลัยปทุมธานี. วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 4(1), 233-247.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎามนตรี. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2556). แนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดีจำกัด.
- Adams, R. Adward. (1975). *DACUM: Approach to Curriculum, Learning and Evaluation in Occupational Training*. Ohio: Department of Regional Economic Expansion.
- Ausubel, David. P. (1963). *The Psychology of Meaningful Verbal Learning: An Introduction to School Learning*. New York: Grune & Stration.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active Learning: Creating Excitement in the Classroom*. ASHE-ERIC Higher Education Report No. 1. Washington, D.C.: The George Washington University, School of Education and Human Development.
- Siridhrungsri, P. (2014). Improving the Quality of Thai Teachers in the 21st Century. Bangkok: Imprint.
- Taba, Hilda. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.

รูปแบบการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal ของ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี*

กวาดล จุลสุคนธ์¹ เนติ เฉลยวาเรศ² สุประภา วิวัฒน์วงศ์³ ชลธิชา นานา⁴

(วันที่รับบทความ: 14 เมษายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 25 มิถุนายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 28 มิถุนายน 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี และ 2) เพื่อสร้างรูปแบบการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal ให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ที่อยู่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี รวม 357 คน ได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรของยามานะ และทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากด้านที่เป็นปัจจัยส่งผลกระทบมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้นวัตกรรม ด้านการวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา และด้านการประเมินการใช้นวัตกรรม ตามลำดับ

2. รูปแบบการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal ประกอบไปด้วย 1) รูปแบบการประเมิน CIPP Model 2) การใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน 3) ปัจจัยสำคัญในกระบวนการ 4) ผลลัพธ์จากกระบวนการ และ 5) วงจรบริหารคุณภาพ PDCA ซึ่งมีความเป็นไปได้ สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบท รวมถึงมีประโยชน์แก่สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี โดยได้รับการยืนยันจากผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

คำสำคัญ: รูปแบบการใช้นวัตกรรม, นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน, ยุค Next Normal

* บทความวิจัยคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 2565

¹ อาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, E-Mail: phuwadon84@gmail.com

² อาจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, E-Mail: neti.chalaywares@gmail.com

³ อาจารย์ สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, E-Mail: suprapa.ru@gmail.com

⁴ อาจารย์ สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, E-Mail: chontichanumna@gmail.com

Model of Innovations Using into the Teaching and Learning in the Next Normal Era of Schools under the Lop Buri Primary Educational Service Area Office*

Phuwadon Chulasukhont¹ Neti Chaloeaywares² Suprapa Wiwatniwong³ Chonticha Numna⁴

(Received: April 14, 2022; Revised: June 25, 2022; Accepted: June 28, 2022)

Abstract

This research aims to 1) investigate the innovations used in teaching and learning in the Next Normal Era of schools under the jurisdiction of the Lop Buri Primary Educational Service Area Office and 2) develop a model of innovations used in teaching and learning in the Next Normal Era of schools. Using the Yamane technique for stratified random sampling, 357 school administrators and teachers comprised the sample for this study. With a reliability of 0.91, the research instruments consisted of a questionnaire and a structured interview form. The data was analyzed statistically using percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The findings showed that:

1) The innovations incorporated into teaching and learning in the Next Normal Era were rated highly overall. In descending order of their mean values, they were arranged as follows: teaching with innovation, school contextual analysis, and evaluation of innovation use.

2) The innovation model for teaching and learning in the Next Normal Era included 1) the CIPP Model assessment 2) the innovations using into the teaching and learning 3) the key factors in the process 4) the outcome of the process and 5) the PDCA cycle that was feasible, useful, consistent, and appropriate for the context, as confirmed by the focus group discussion participants.

Keywords: Model of Innovations Using, Innovations of Teaching and Learning, Next Normal

* Research Article from Faculty of Education, Thepsatri Rajabhat University, 2022

¹ Lecturer, Educational Administration Program, Faculty of Education, Thepsatri Rajabhat University, E-Mail: phuwadon84@gmail.com

² Lecturer, Curriculum and Teaching Program, Faculty of Education, Thepsatri Rajabhat University, E-Mail: neti.chalaywares@gmail.com

³ Lecturer, Primary Education Program, Faculty of Education, Thepsatri Rajabhat University, E-Mail: suprapa.ru@gmail.com

⁴ Lecturer, Primary Education Program, Faculty of Education, Thepsatri Rajabhat University, E-Mail: chontichanumna@gmail.com

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

การระบาดของเชื้อไวรัส โควิด-19 ส่งผลต่อระบบการศึกษาเป็นอย่างมาก UNESCO รายงานว่ารัฐบาล 191 ประเทศทั่วโลก ประกาศปิดสถานศึกษาทั้งประเทศ มีผู้เรียนได้รับผลกระทบกว่า 1.5 พันล้านคน สำหรับประเทศไทยสถานการณ์การระบาดเกิดขึ้นในช่วงสถานศึกษาชั้นพื้นฐานปิดภาคเรียน โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้เลื่อนวันเปิดเทอมภาคเรียนที่ 1 ไปเป็นวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 ไทยจึงมีโอกาสมหาวิทยาลัยจากต่างประเทศเพื่อเตรียมตัวให้พร้อมในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับมาตรการป้องกันการระบาด พร้อมกับเตรียมมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เรียนได้รับผลกระทบจากรูปแบบการเรียนที่เปลี่ยนไป (พงศ์ทัศ วนิชานันท์, 2563) มีการคาดการณ์ว่าทั่วโลกจะมีนักเรียนนักศึกษากว่า 1,200 ล้านคนต้องหยุดเรียนอยู่บ้าน และหากต้องอยู่บ้านเป็นเวลานาน ผู้เกี่ยวข้องก็เริ่มเป็นห่วงกับการหาวิธีการให้การเรียนการสอนในยุค Social / Physical distancing ที่ยังคงอยู่ การปรับตัวแบบ Online learning จึงถูกเร่งให้นำมาใช้เป็นอย่างมากในเวลาต่อมา (จิราวัฒน์ เห็นพร้อม, 2563) ประเทศไทยได้มีการเตรียมแนวทางการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อมสำรวจความพร้อมด้านอุปกรณ์การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ระยะที่ 2 การทดลองจัดการเรียนการสอนทางไกล ด้วยเครื่องมือการเรียนรู้อตามความเหมาะสม ระยะที่ 3 การจัดการสอน ด้วยระบบออนไลน์ และระยะที่ 4 ทดสอบและศึกษาต่อ เพื่อการประเมินผลและเลื่อนขั้นของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

จากมาตรการดังกล่าวข้างต้นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในยุคของการป้องกันตนเองจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 จำเป็นต้องมีนวัตกรรมจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องทันต่อโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้องมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สามารถรองรับกับสถานการณ์ไม่คาดคิดที่อาจเกิดขึ้นได้ โดยลักษณะของรูปแบบดังกล่าวควรนำไปใช้ได้ทั้งการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ หรือการเรียนการสอนแบบออนไลน์ และรูปแบบอื่น ๆ ด้วย โดยอาจจะต้องมีเทคนิควิธีที่แปลกใหม่เพิ่มเติมเข้าไป เพื่อสร้างความสนใจให้ผู้เรียน และพัฒนาการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายที่ต้องการ โดยยังคำนึงถึงความปลอดภัยในสถานการณ์ที่มีข้อจำกัด และที่สำคัญที่สุดคือ ต้องสามารถทำให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินต่อไปได้โดยไม่ต้องหยุดการเรียนการสอน ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ในสังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงานทางการศึกษาที่มียุทธศาสตร์ในการผลิตและพัฒนาครู รวมถึงพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมแห่งการเรียนรู้ร่วมกันทั้งจากหน่วยงานภายในและหน่วยงานการศึกษาภายนอก จึงมีความสนใจในการศึกษาเรื่องรูปแบบการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรีเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของประเทศไทยในยุคความปกติใหม่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

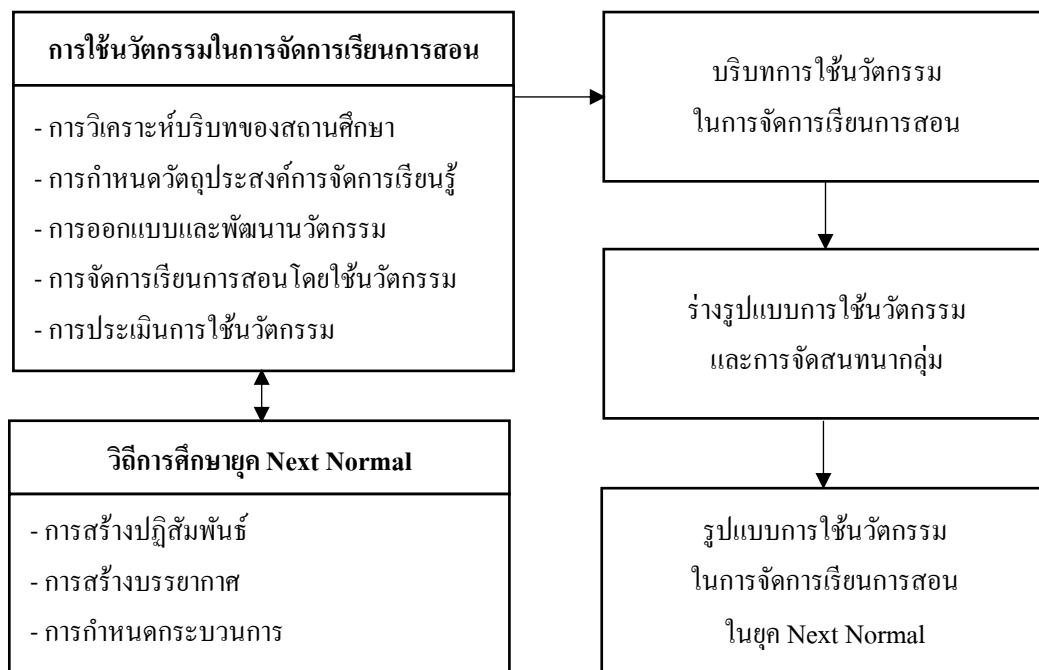
1. เพื่อศึกษาการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อสร้างรูปแบบการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

เน็กซ์ นอร์มอล (Next Normal) หมายถึง ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงบริบทหลังการใช้ชีวิตในยุคความปกติแบบใหม่ของผู้คนในสังคม จนเกิดเป็นความคุ้นชินแล้ว และมีแนวโน้มที่จะถูกสถานการณ์ใหม่บังคับปรับตัวให้พร้อมรับกับสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นอีกหลังจากนี้ โดยวิถีการศึกษาในยุค Next Normal จะประกอบไปด้วย การสร้างปฏิสัมพันธ์ การสร้างบรรยากาศ และการกำหนดกระบวนการ

รูปแบบการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal หมายถึง แนวทางหรือวิธีการนำความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี วิธีการคิดในสิ่งใหม่ๆ รวมไปถึงสื่อในการเรียนการสอนที่ครูไม่เคยได้ใช้มาก่อน หรือดัดแปลงจากของเดิมที่มีอยู่แล้ว มาใช้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนให้เกิดความทันสมัย เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ สามารถที่จะตอบสนองการเรียนรู้เป็นรายบุคคล ทั้งในสถานการณ์ปกติ หรือสถานการณ์ที่ไม่อาจจัดการเรียนการสอนแบบปกติได้ โดยตัวแปรที่ทำการศึกษาในงานวิจัยนี้เกิดจากการสังเคราะห์กรอบแนวคิดในการวิจัย 5 ด้าน ประกอบไปด้วย 1) การวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา 2) การกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ 3) การออกแบบและพัฒนานวัตกรรม 4) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้นวัตกรรม และ 5) การประเมินการใช้นวัตกรรม (ณิรดา เวชญาลักษณ์, 2561; วิชรพล วิบูลยศรีน, 2557; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2563 และมารุต พัฒนาผล, 2562) และนำมาเชื่อมโยงกับแนวคิดการศึกษาในยุค Next Normal หรือ วิถีการศึกษายุคใหม่ (ธงชัย สมบูรณ์, 2563; ธนศักดิ์ จันทิเสน, 2563) ใน 3 ด้านประกอบไปด้วย 1) การสร้างปฏิสัมพันธ์ 2) การสร้างบรรยากาศ และ 3) การกำหนดกระบวนการ ซึ่งรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยให้ความสำคัญกับการปฏิบัติจริงจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา

ในการศึกษารูปแบบการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยขอเสนอกรอบแนวคิดจากการสังเคราะห์การใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนและแนวคิดการศึกษาในยุค Next Normal ตามรายละเอียดในขอบเขตด้านเนื้อหา ตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการใช้วัตกรรมการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ที่อยู่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี เขต 1 จำนวน 149 โรงเรียน มีผู้บริหารสถานศึกษาและครูจำนวน 1,718 คน และ โรงเรียนที่อยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี เขต 2 จำนวน 139 โรงเรียน มีผู้บริหารสถานศึกษาและครูจำนวน 1,616 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 3,334 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เนื่องจากประชากรมีจำนวนที่แน่นอน (finite population) จึงใช้สูตรคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามานะ (Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ขอมให้มีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 357 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี เขต 1 จำนวน 184 คน และผู้บริหารสถานศึกษาและครู

ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี เขต 2 จำนวน 173 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสังกัดของเขตพื้นที่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามปลายปิด เกี่ยวกับรูปแบบการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal ซึ่งสร้างขึ้นโดยอาศัยแนวการสร้างแบบสอบถามจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก มีข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ลงรายละเอียดลึกลงไปสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษาแต่ละแห่ง โดยสัมภาษณ์บุคคล 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครู

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal
2. สร้างแบบสอบถามโดยกำหนดประเด็นให้ครอบคลุมตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ทั้งการใช้ นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน และวิถีการศึกษายุค Next Normal
3. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และหาค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.8 - 1.0
4. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ และนำไปทดลองใช้ กับผู้บริหาร สถานศึกษาและครู ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91
5. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

การดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง เพื่อให้ตอบแบบสอบถาม โดยมีช่วงเวลาดำเนินการครบถ้วนภายใน 30 วัน
2. เมื่อครบกำหนดส่งแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยติดตามประสานงานแต่ละโรงเรียน ที่ยังไม่ได้ส่งแบบสอบถามคืน ด้วยตนเองจนครบถ้วน และนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ทางสถิติ
3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่อยู่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี จำนวน 6 โรงเรียน เพื่อนำข้อมูลในส่วนที่สองมาวิเคราะห์
4. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์มาร่างรูปแบบการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียน การสอนในยุค Next Normal
5. จัดการสนทนากลุ่ม ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ผู้บริหารระดับนโยบาย นักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู รวมจำนวน 9 คน ร่วมกันพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบ
6. ผู้วิจัยปรับปรุงรูปแบบการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal ตาม ข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม เพื่อให้เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์

7. ดำเนินการสรุปผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal เรียบเรียงเป็นเอกสารและเผยแพร่ในลำดับต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ แบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยนำคำถามตอนที่ 1 มาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ แล้วนำมาเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำมาเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครู

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา จากผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม เรื่อง การใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้นวัตกรรม ด้านการวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา และด้านการประเมินการใช้นวัตกรรม ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการออกแบบและพัฒนานวัตกรรม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal ในภาพรวม

ข้อ	การใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน ในยุค Next Normal	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา	4.21	0.63	มาก
2	ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้	4.16	0.66	มาก
3	ด้านการออกแบบและพัฒนานวัตกรรม	4.15	0.64	มาก
4	ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้นวัตกรรม	4.27	0.59	มาก
5	ด้านการประเมินการใช้นวัตกรรม	4.18	0.69	มาก
	ภาพรวม	4.19	0.60	มาก

1) ด้านการวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ครูมีส่วนร่วมในการเลือกนวัตกรรมที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ครูได้เข้ารับการฝึกอบรมในการใช้นวัตกรรมเพื่อจัดการจัดการเรียนการสอน และผู้บริหารมีการตรวจสอบความพร้อมของสถานที่ที่เอื้อต่อการนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2) ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ครูนำวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่จำเป็นมาพินิจกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษามีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนทั้งแบบในที่ตั้งและแบบออนไลน์ และผู้บริหารและคณะครูร่วมกันวางแผนการใช้นวัตกรรมจัดการเรียนการสอน

3) ด้านการออกแบบและพัฒนานวัตกรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ มีการออกแบบและพัฒนาบทเรียนออนไลน์ให้ผู้เรียนได้ศึกษาย้อนหลังได้ มีการนำแผนการจัดการเรียนรู้มาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนการสอน และครูออกแบบหน่วยการเรียนรู้และการสอนโดยใช้แผนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

4) ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้นวัตกรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ครูมีวิธีการจัดการเรียนการสอนที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ คณะครูให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องของการแก้ปัญหาในขณะทำการจัดการเรียนการสอน และครูมีการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนด้วยนวัตกรรมที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

5) ด้านการประเมินการใช้นวัตกรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ คณะครูมีบทบาทในการช่วยเหลือ สนับสนุน และให้คำแนะนำที่ดีในการนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารและคณะครูร่วมกันกำหนดกระบวนการประเมินการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และครูมีการนำผลที่ได้รับจากการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนมาทบทวนเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขในลำดับต่อไป

1.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสถานศึกษา พบว่า ควรสร้างความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ดีกับบุคลากรในการนำนวัตกรรมมาใช้ ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการเลือกใช้นวัตกรรมตามความสนใจ ควรจัดการฝึกอบรมให้กับบุคลากร ควรส่งเสริมให้ครูวางแผนการใช้นวัตกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ออกแบบและพัฒนานวัตกรรมด้วยตัวเอง ควรมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินการใช้นวัตกรรม และนำนวัตกรรมมาปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

1.3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครู พบว่า ครูควรได้รับโอกาสในการเลือกนวัตกรรม ควรจัดให้มีการอบรมการใช้นวัตกรรม ผู้บริหารควรสนับสนุนงบประมาณ การออกแบบนวัตกรรมควรใช้ได้ทั้งการสอนแบบออนไลน์และการสอนแบบปกติ ควรจัดให้สามารถเข้าไปศึกษาศึกษาย้อนหลังได้ การจัดการเรียนการสอนควรมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ การประเมินผลการใช้นวัตกรรมควรมาจากการมี

ส่วนร่วมของครู สถานศึกษาควรให้การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ รวมถึงห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน โดยน่านวัตกรรมมาใช้

2. ผลจากการสร้างรูปแบบการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal ประกอบไปด้วย 1) รูปแบบการประเมิน CIPP Model 2) การใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน 3) ปัจจัยสำคัญในกระบวนการ 4) ผลลัพธ์จากกระบวนการ และ 5) วงจรบริหารคุณภาพ PDCA โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาผสานและร่างเป็นรูปแบบการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal และนำเข้าสู่การสนทนากลุ่ม โดยแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 รูปแบบการประเมิน CIPP Model เพื่อใช้ในการดำเนินงานของสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิต

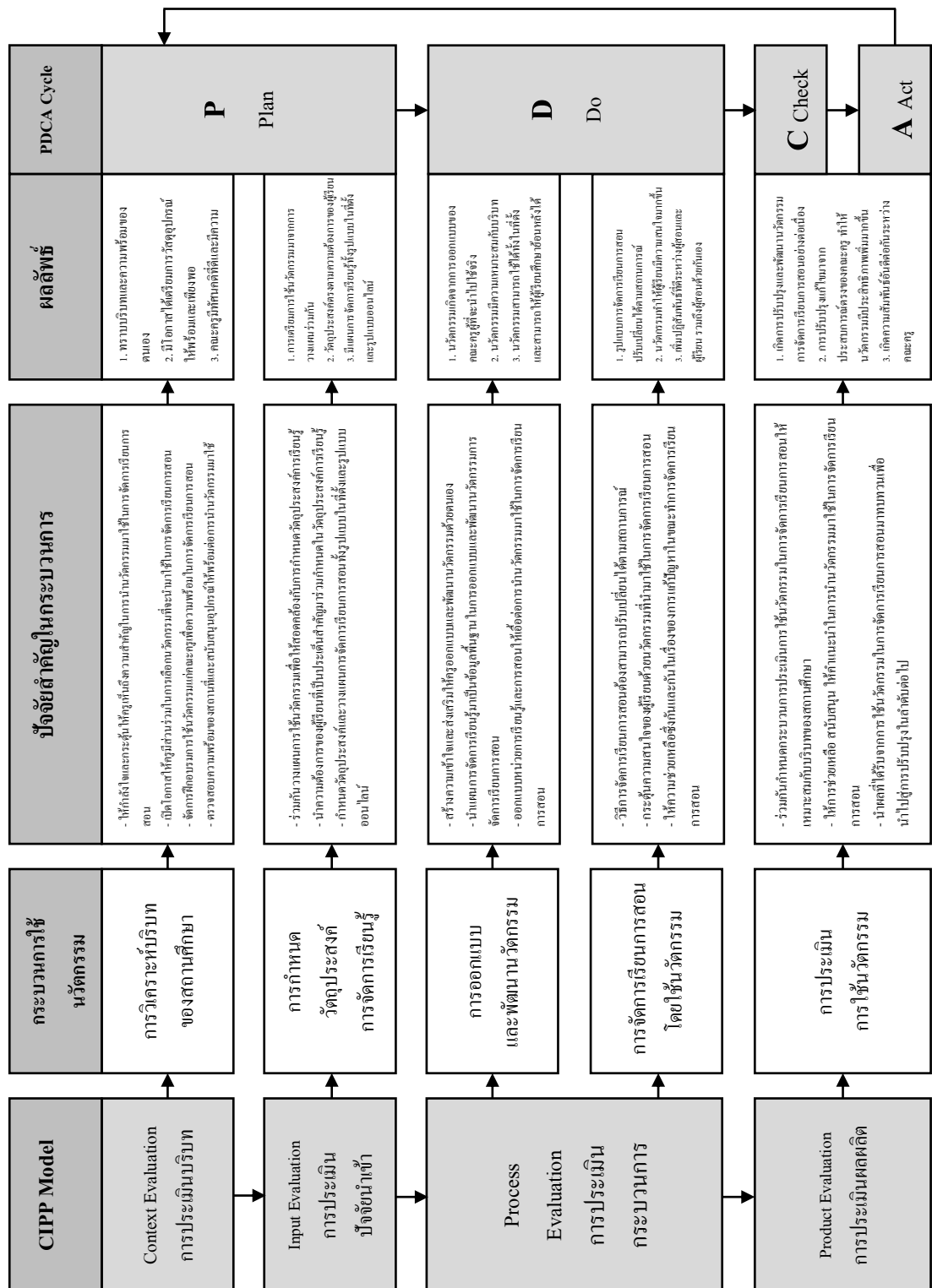
2.2 การใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal เกิดจากการสังเคราะห์ประกอบไปด้วย การวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา การกำหนดวัตถุประสงค์ การออกแบบและพัฒนานวัตกรรม การจัดการเรียนการสอนโดยใช้นวัตกรรม และการประเมินการใช้นวัตกรรม

2.3 ปัจจัยสำคัญในกระบวนการ เป็นปัจจัยย่อยที่สถานศึกษาควรดำเนินการและให้ความสำคัญ โดยเป็นส่วนขยายของกรอบการใช้นวัตกรรม ให้เห็นภาพของการดำเนินงานมากขึ้น

2.4 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ เป็นสิ่งที่สถานศึกษาคาดหวังว่าจะได้รับหลังการดำเนินงานตามกระบวนการภายใต้รูปแบบการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal ประกอบไปด้วย ผลลัพธ์ของการวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา ผลลัพธ์ของการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ ผลลัพธ์ของการออกแบบและพัฒนานวัตกรรม ผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้นวัตกรรม และผลลัพธ์ของการประเมินการใช้นวัตกรรม

2.5 วงจรการบริหารคุณภาพ PDCA ของ Deming ขับเคลื่อนกระบวนการดำเนินงานภายใต้รูปแบบอย่างต่อเนื่อง ประกอบไปด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงการดำเนินงาน

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มทุกคนเห็นด้วยกับรูปแบบดังกล่าว โดยมีการปรับหรือเพิ่มเติมคำอธิบายเล็กน้อย รวมถึงการใส่รายละเอียดการดำเนินกิจกรรมย่อย ๆ ที่ควรให้ความสำคัญ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ และสามารถเข้าใจได้ในทางปฏิบัติมากที่สุด ซึ่งทุกคนยืนยันตรงกันว่ารูปแบบการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal มีความเป็นไปได้ เหมาะสมกับบริบท และมีประโยชน์ โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการใช้วัตกรรมการเรียนการสอนในยุค Next Normal

อภิปรายผลการวิจัย

1. การใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูมีส่วนร่วมในการเลือกนวัตกรรมที่จะนำมาใช้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการมีส่วนร่วมในการเลือกของครูจะทำให้เกิดการยอมรับในนวัตกรรมที่จะนำมาใช้ได้มากกว่าการที่ผู้บริหารเลือกนำมาใช้เลย เพราะครูจะมีโอกาสในการเลือกสรรสิ่งที่ตนเองสนใจหรือถนัด สอดคล้องกับ อังศรา ประเสริฐสิน เทพสุดา จิตรระกูล และจอย ทองกล่อมศรี (2560) ที่กล่าวว่าผู้บริหารควรให้ข้อเสนอแนะการใช้นวัตกรรมหรือให้คำปรึกษาในการสร้างนวัตกรรม รวมถึงเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการเลือกใช้และผลิตนวัตกรรมทางการศึกษาที่เหมาะสมกับความถนัด และยังสอดคล้องกับ Williamson (2020) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องของการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนโดยใช้นวัตกรรมและการเรียนออนไลน์ มีความสำคัญเป็นอย่างมากที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และจะสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้เป็นอย่างดี

ส่วนประเด็นย่อยที่มีค่าเฉลี่ยลำดับรองลงมา คือ ครูมีวิธีการจัดการเรียนการสอนที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในสถานการณ์ปัจจุบันยังไม่แน่นอน ทำให้สถานศึกษาต้องปรับรูปแบบการสอนสลับกันไปมา ก่อนข้างยากสำหรับการคาดเดา ความยืดหยุ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญ สอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล (2563) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์จะทำให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยความเต็มใจและมีความสุข ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อเสริมศักยภาพของผู้เรียน และเป็นตัวบ่งบอกความสามารถของผู้สอน สอดคล้องกับ Olivier (2020) ที่กล่าวว่าการเรียนรู้แบบผสมผสานทั้งแบบออนไลน์และอื่น ๆ ควรนำมาใช้กับการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์ที่ความยืดหยุ่นมีความจำเป็น สถานศึกษาจะสามารถรับมือกับผลกระทบของโรคระบาดที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และในอนาคต ซึ่งจะทำให้เกิดความต่อเนื่องในการจัดการเรียนการสอน

ประเด็นจากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูให้ข้อมูลในทิศทางเดียวกันว่าการนำนวัตกรรมมาใช้ ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดในเรื่องของงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และความพร้อมของสถานที่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะงบประมาณเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนแบบปกติได้ ต้องมีการนำนวัตกรรมมาใช้ แต่ในความเป็นจริงความพร้อมของแต่ละสถานศึกษาแตกต่างกัน หากขาดความพร้อมจะไม่สามารถดำเนินการอะไรได้ ดังนั้นงบประมาณจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง สอดคล้องกับ เกื้อกนก เอื้อวงศ์, ชูชาติ พวงสมจิตร และคณะ (2564) ที่กล่าวไว้ว่า หน่วยงานต้นสังกัดควรให้การส่งเสริม สนับสนุน และให้คำแนะนำแก่สถานศึกษาที่พบปัญหาหรืออุปสรรคที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน ทั้งในด้านของวิชาการ งบประมาณ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาพบว่าหน่วยงานต้นสังกัดยังขาดการสนับสนุนสถานศึกษาอย่างจริงจัง

นอกจากนี้แล้ว เกณฑ์การประเมินผลการนำนวัตกรรมไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนควรมีความชัดเจน และมาจากการมีส่วนร่วมในการกำหนดของครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การประเมินผลที่ดีควรมีความชัดเจน

เพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งหากเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นมาจากการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติจะทำให้เกิดการยอมรับ สอดคล้องกับ Cahapay (2020) ที่กล่าวว่ากระบวนการบูรณาการระบบใหม่ ๆ เข้าไปใช้ในหลักสูตร ควรมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่มาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และอิงตามสถานการณ์ปัจจุบันรวมถึงแนวโน้มที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย เพื่อให้เกิดการยอมรับและสอดคล้องกับบริบทมากที่สุด ทั้งนี้ยังเป็นความเห็นไปในทิศทางเดียวกับ Patrinos & Shmis (2020) ที่ได้กล่าวว่าการจัดการศึกษาโดยใช้นวัตกรรมจะต้องผสานความร่วมมือระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อนำมากำหนดแนวทางการประเมินว่าการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากเพียงใด โดยหากสถานการณ์ดังกล่าวยังดำเนินไปอีกหลายเดือนหรือหลายปี สิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดทิศทาง และเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนที่สถานศึกษาควรที่จะต้องคำนึงถึง

จากประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยมีความเห็นตรงกัน ทั้งเรื่องของการมีส่วนร่วมในการเลือกนวัตกรรม และการปรับปรุงแบบการเรียนการสอนตามสถานการณ์ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ นวัตกรรมที่นำมาใช้ควรมาจากกระบวนการมีส่วนร่วม ส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่างบประมาณมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา ดังนั้นหน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุนสถานศึกษาตามบริบท รวมไปถึงการกำหนดเกณฑ์การประเมินจากการมีส่วนร่วมของคณะครู จะทำให้เกิดการยอมรับ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมให้เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

2. ผลจากการสนทนากลุ่มได้รูปแบบ ประกอบด้วย 1) รูปแบบการประเมิน CIPP Model 2) การใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน 3) ปัจจัยสำคัญในกระบวนการ 4) ผลลัพธ์จากกระบวนการ และ 5) วงจรบริหารคุณภาพ PDCA โดยผู้เข้าร่วมเห็นด้วยกับรูปแบบดังกล่าว แต่มีข้อเสนอแนะให้ปรับรายละเอียด เพื่อให้เกิดความเข้าใจในทางปฏิบัติ การได้มาซึ่งรูปแบบดังกล่าว มีการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ สังเคราะห์ความรู้ ทำให้รูปแบบมีความเหมาะสม สอดคล้องกับ Flannery (2020) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์ปัจจุบันควรมีการบูรณาการข้อมูลต่าง ๆ เข้าไปในบทเรียน อีกทั้งยังควรมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจน จะทำให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และยังไม่สอดคล้องกับภูมิทัศน์ ทองเลี่ยมนาค (2563) ที่กล่าวว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับบริบทจะลดความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษา ลดจำนวนของผู้เรียนที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษา ควรพิจารณาว่ารูปแบบใดเหมาะสมกับบริบทของประเทศและเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ จากประเด็นดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนารูปแบบควรให้ความสำคัญกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาเป็นหลัก รวมถึงรูปแบบควรเป็นแนวทางที่สามารถเข้าใจได้ง่ายในทางปฏิบัติ ซึ่งการดำเนินการสอดคล้องกับรูปแบบที่ผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไปจากผลการวิจัย หน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุนการดำเนินงาน โดยเฉพาะงบประมาณ ควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการ จะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในแต่ละพื้นที่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างเจตคติที่ดีให้แก่คณะครูในเรื่องของการนำนวัตกรรมมาใช้ โดยใช้ให้เห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น รวมถึงควรควมมีการทดลองนวัตกรรม และให้ผู้เรียนได้ทดลองใช้นวัตกรรม เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในลำดับต่อไป
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากการนำรูปแบบการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในยุค Next Normal เพิ่มเติมอีกครั้ง รวมถึงศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เก๋กนก เอื้อวงศ์, ชูชาติ พ่วงสมจิตร และคณะ. (2564). รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด -19. รายงานการศึกษา, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2561). หลักการจัดการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัดกิจ จันกิเสน. (2563). *The Next Normal! 10 เทรนด์สังคมไทย ที่เกิดขึ้นหลังพ้นวิกฤต โควิด 19*. The Standard. สืบค้นเมื่อ 22 เมษายน 2563, จาก <https://thestandard.co/the-next-normal-10-trends-that-will-happen-after-coronavirus/>
- ธงชัย สมบูรณ์. (2563). *The Next Normal ภูมิคุ้มกันของสังคมไทยในอนาคต*. มติชนออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563, จาก https://www.matichon.co.th/article/news_2175208
- ธิดารัตน์ เห็นพร้อม. (2563). *โลกหลังวิกฤติ Covid-19 (ตอนที่ 6)*. บทความจากหนังสือพิมพ์รายวันทันหุ้น ฉบับออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.thunhoon.com/article/223485>
- พงศ์พัศ วนิชานันท์. (2563). *เปิดหรือปิด โรงเรียนอย่างไรให้ได้มากกว่าเสีย*. กรุงเทพธุรกิจ, สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ). สืบค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/125044>
- ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค. (2563). *ผลกระทบของ COVID-19 ต่อระบบการศึกษาของโลกและประเทศไทยในมุมมองทางเศรษฐศาสตร์*. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2563, จาก <https://thaipublica.org/2020/04/19-economists-with-covid-19-15/>

- มารุต พัฒนา. (2562). *การแก้ปัญหาเชิงนวัตกรรม*. ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้ (LCCL). <http://www.curriculumandlearning.com/?page=Books&language=th>
- วัชรพล วิบูลยกริน. (2557). *นวัตกรรมและสื่อการเรียนการสอนภาษาไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2563). *จากการเรียนรู้ออนไลน์สู่การสร้างสรรค์นวัตกรรม*. ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้ (LCCL). <http://www.curriculumandlearning.com/?page=Books&language=th>
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2563). *การออกแบบการเรียนรู้ใน New normal*. ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้ (LCCL). <http://www.curriculumandlearning.com/?page=Books&language=th>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร*. กลุ่มสารสนเทศ, สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. <http://data.bopp-obec.info/>
- อังศรา ประเสริฐสิน, เทพสุดา จิตรระกุล, และ จอย ทองถล่มศรี. (2560). การศึกษาแนวทางการจัดการ นวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครู. *วารสาร บรรณศาสตร์ มศว*, 10(2), 78-89.
- Cahapay, M. B. (2020). *Rethinking Education in the New Normal Post-COVID-19 Era: A Curriculum Studies Perspective*. *Aquademia*, 4(2), 1-5. Retrieved June 1, 2020, from <https://doi.org/10.29333/aquademia/8315>
- Flannery, M. E. (2020). *How teachers are integrating COVID-19 crisis into their lessons*. NEA Today. Retrieved May 22, 2020, from <http://neatoday.org/2020/04/22/teaching-about-coronavirus/>
- Olivier, W. (2020). *Education post-COVID-19: Customised blended learning is urgently needed*. The Conversation. Retrieved May 24, 2020, from <https://theconversation.com/education-post-covid-19-customised-blended-learning-is-urgently-needed-138647>
- Patrinos, H. A., & Shmis, T. (2020). *Can technology help mitigate the impact of COVID-19 on education systems in Europe and Central Asia?*. Retrieved March 23, 2020, from <https://blogs.worldbank.org/europeandcentralasia/can-technology-help-mitigate-impact-covid-19-education-systems-europe-and>
- Williamson, B. (2020). *New pandemic edtech power networks*. Code acts in education. Retrieved April 1, 2020, from <https://codeactsineducation.wordpress.com/2020/04/01/new-pandemic-edtech-power-networks/>.

การจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคการคิดหวนทบทวนเพื่อส่งเสริมความสามารถ ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา*

สุรชาติพย์ งามนิล¹

(วันที่รับบทความ: 28 มิถุนายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 2 สิงหาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 9 สิงหาคม 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคหวนทบทวนการคิดทบทวน และ 2) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคหวนทบทวนการคิดทบทวนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 27 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยโดยใช้เทคนิคหวนทบทวนการคิดทบทวน จำนวน 6 แผน มีคุณภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.02) 2) แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยาก (p) อยู่ระหว่าง 0.25-0.66 มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.25-0.56 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.94 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบทีที่กลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระกัน และการทดสอบแบบกลุ่มเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1) นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคหวนทบทวนการคิดทบทวน มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 10.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.33 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 23.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.94 เมื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคหวนทบทวนการคิดทบทวน มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 23.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.94 มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ออนไลน์, เทคนิคการคิดหวนทบทวน, การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

* บทความวิจัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2565

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: ngamnin@gmail.com

Online Learning Management Based on Six Thinking Hats Technique to Promote Critical Thinking Ability for Graduate Students*

Suthathip Ngamni¹

(Received: June 28, 2022; Revised: August 2, 2022; Accepted: August 8, 2022)

Abstract

The objectives of this study were to 1) compare the critical thinking ability of graduate students before and after online learning management using the six thinking hats technique, and 2) compare the critical thinking ability of graduate students after online learning management using the six thinking hats technique and a score of 70 percent. Cluster random sampling was used to select 27 graduate students from the Curriculum and Instruction program at the Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University, in the third semester of Academic Year 2021. The research instruments consisted of 1) the 6 online lesson plans of six thinking hats technique which was at a high level ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.02) 2) critical thinking ability test with a 4 choice option including 30 items with difficulty ranging (p) from 0.25-0.66 a discriminatory ranging (r) from 0.25-0.56 and a precision value of 0.94 The data were analyzed in terms of means, standard deviation and dependent sample t-test and one sample t-test

The result were as follows:

1) Before online learning management using the six thinking hats technique, the average critical thinking ability score of graduate students was 10.33 with a standard deviation of 3.33. After online learning management, the average critical thinking ability score of graduate students was 23.67 with a standard deviation of 1.94. Meanwhile, the comparison of critical thinking ability after online learning management by using six thinking hats technique had average score higher than before management statistical significance at .05 level.

2) The graduate students' critical thinking ability after online learning management using the six thinking hats technique had an average score of 23.67 and a standard deviation of 1.94, which exceeded the criterion of 70% for a full score at the .05 level of statistical significance.

Keywords: Online Learning Management, Six Thinking Hats Technique, Critical Thinking

* Research Article from Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University, 2022

¹ Assistant Professor, Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: ngamnin@gmail.com

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

โลกแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นโลกแห่งการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยี มีการเชื่อมโยงข่าวสารทุกภูมิภาคของโลกเข้าไว้ด้วยกัน และสามารถส่งข่าวสารถึงกันได้ด้วยเวลาเพียงไม่กี่วินาที ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโลกอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อการดำรงชีพของคนในสังคมอย่างทั่วถึง ทั้งทางด้านบวกและด้านลบ การดำรงชีวิตในสังคมของคนในยุคนี้จึงจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อที่จะสามารถคิดวิเคราะห์ แยกแยะ ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับและสามารถปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป (ชนาพร แสนสมบัติ, 2559, 96) สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2549, 7) ได้แบ่งลักษณะของการคิดออกเป็น 3 ระดับ คือ 1. ลักษณะการคิดระดับพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกระดับ 2. ลักษณะการคิดระดับกลาง และ 3. ลักษณะการคิดระดับสูง ได้แก่ การคิดที่ต้องมีกระบวนการ/ขั้นตอนที่มากและซับซ้อน ซึ่งเรียกว่า “กระบวนการคิด” และกระบวนการคิดที่มีความสำคัญและจำเป็น คือ กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งหากบุคคลสามารถคิดได้อย่างมีวิจารณญาณแล้ว ก็จะได้ความคิดที่ผ่านการกลั่นกรองมาดีแล้ว ซึ่งจะสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2553, 101) ได้กล่าวถึง การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) ว่าหมายถึง กระบวนการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหา คลุมเครือ มีความขัดแย้ง เพื่อตัดสินใจว่าสิ่งใดควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อ สิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำโดยใช้ความรู้ ความคิดจากประสบการณ์ของตนจากข้อมูลที่รอบด้าน ทั้งข้อมูลทางวิชาการ ข้อมูลทางด้านสิ่งแวดล้อมและข้อมูลส่วนตัวของผู้คิด

Watson & Glaser (1980) ได้แบ่งความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็น 5 ด้านคือ 1. การสรุปอ้างอิง (inference) เป็นความสามารถในการตัดสินใจและจำแนกความน่าจะเป็นของข้อสรุปว่า ข้อสรุปใดเป็นจริงหรือเป็นเท็จ โดยพิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏในข้อความหรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ 2. ด้านการระบุข้อตกลงเบื้องต้น (recognition of assumption) เป็นความสามารถในการพิจารณาจำแนกว่าข้อความใดเป็นข้อตกลงเบื้องต้น ข้อความใดไม่เป็นข้อตกลงเบื้องต้น 3. ด้านการนิรนัย (deduction) เป็นความสามารถในการหาเหตุผลจากแนวคิด หลักการหรือปรากฏการณ์จากส่วนใหญ่ไปสู่ส่วนย่อยให้ได้ ข้อสรุปที่สอดคล้อง และมีความสมเหตุสมผลในข้อความหรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ 4. ด้านการแปลความ (interpretation) เป็นความสามารถในการลงความเห็นและอธิบายความเป็นไปได้ของข้อสรุปและ 5. ด้านการประเมินข้อโต้แย้ง (evaluation of arguments) เป็นความสามารถในการตัดสินใจและอ้างเหตุผลได้อย่างสมเหตุสมผล

การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีเทคนิคสำคัญที่สามารถช่วยให้นักเรียนเกิดความคิดได้อย่างชัดเจน คือ เทคนิคหมวกหกใบ ซึ่งเป็นการใช้สีของหมวกแต่ละใบที่มีสีต่างกันแทนความคิดแต่ละด้านโดยให้วิธีคิดแต่ละอย่างกำหนดจากสีของหมวก ซึ่งสีของหมวกแต่ละใบจะสอดคล้องกับแนวคิดของ

หมวกใบนั้น ๆ เป็นการบอกให้ทราบว่าต้องการให้คิดไปในทิศทางใด ในการคิดนักคิดจะใช้หมวกครั้งละหนึ่งใบแทนแต่ละความคิด สีของหมวกนี้จะเป็นกรอบที่เป็นรูปธรรมที่สำคัญต่อการรับรู้ ช่วยให้เข้าใจและจดจำง่ายขึ้นเพราะเป็นการสอนด้วยสัญลักษณ์ De Bono (1992) ใช้สีเป็นชื่อหมวกก็เพื่อให้เราสามารถมองเห็นภาพได้ง่ายขึ้น ซึ่งสีของหมวกแต่ละใบสอดคล้องกับแนวคิดของหมวก ดังนี้ 1. หมวกสีขาว สีขาวแสดงถึงความเป็นกลาง หมวกสีขาวจึงเป็นตัวแทนของข้อมูล ตัวเลข ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ทุกคนยอมรับ ไม่มีการโต้แย้ง 2. หมวกสีแดง สีแดงแสดงถึงความกระฉับกระชวย อารมณ์ หมวกสีแดงจึงเป็นการมองทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก การหยั่งรู้และสัญชาตญาณ 3. หมวกสีดำ สีดำแสดงถึงความมืดครึ้ม หมวกสีดำจึงเป็นการมองในด้านลบ ข้อเสีย เหตุผลในการปฏิเสธ จุดด้อยและข้อผิดพลาด 4. หมวกสีเหลือง สีเหลืองแสดงถึงความสดใส สว่าง หมวกสีเหลืองจึงเป็นการมองในด้านบวก แง่ดี ความเป็นไปได้ ความหวัง ความมั่นใจว่าทำได้ และคุณประโยชน์ รวมทั้งเหตุผลในการยอมรับ 5. หมวกสีเขียว สีเขียวแสดงถึงการมีชีวิต ความเจริญ งอกงาม และความอุดมสมบูรณ์ หมวกสีเขียวจึงเป็นการมองด้วยความคิดใหม่ ๆ อย่างสร้างสรรค์และ 6. หมวกสีน้ำเงิน สีน้ำเงินแสดงถึงการควบคุม เปรียบเสมือนท้องฟ้าที่ปกคลุมอยู่เหนือทุกสิ่ง หมวกสีน้ำเงินจึงเป็นการควบคุม การจัดระเบียบ การประเมิน และการสรุป ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยพบว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคหมวกหกใบทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนสูงขึ้น ดังงานวิจัยของสุพัตรา แยมคลี (2548) ชูดี สมศรี (2551) วันเพ็ญ ชาวสวนเจริญ (2554) สมศรี วรรณขุนทด (2557) ธนพร บุญประสิทธิ์ (2558) ที่พบว่าผู้เรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในสถานการณ์ของโลกในปัจจุบันที่เผชิญกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อย่างไม่รู้อีกว่าจะจบลงเมื่อใด การเรียนการสอนซึ่งจะต้องดำเนินต่อไปนั้นจะต้องมีการปรับตัวอย่างรวดเร็ว เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ปลอดภัยจากการระบาด โดยเฉพาะผู้สอนจะต้องปรับตัวและเตรียมตัวในการสอนออนไลน์ให้ได้ (กาญจนา เจริญ, ม.ป.ป) การเรียนการสอนแบบออนไลน์เป็นวิธีการถ่ายทอดเนื้อหา รูปภาพ วิดีโอ การใช้สื่อหลาย ๆ ประเภท(Multimedia) ร่วมกับการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ทันสมัย สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตามความต้องการ ซึ่งการเรียนการสอนแบบออนไลน์มีความจำเป็นมากในปัจจุบัน เนื่องจากการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะทางการสื่อสาร การใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (วิทยา วาโย และคณะ, 2563)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เห็นความสำคัญของพัฒนานักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2558 ที่คาดหวังให้บัณฑิตมีผลการเรียนรู้ใน 5 ด้าน ซึ่งผลการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้บัณฑิตมีความสามารถด้านการคิด คือด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) ซึ่งเป็นมีทักษะที่คาดหวังให้บัณฑิตมีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และใช้ความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และกระบวนการต่าง ๆ ในการคิด วิเคราะห์และการแก้ปัญหา เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน โดยนำเทคนิคหวนการคิดหวนไปจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ด้วยการใช้แอปพลิเคชันการประชุมออนไลน์ในแพลตฟอร์ม Google Meet เพื่อพัฒนาให้นักศึกษามีความสามารถในการคิดอย่างมี วิจารณญาณสูงขึ้นและเป็นแนวทางสำหรับครูนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้แก่แก่นักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคการคิดหวน
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ได้รับ การจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคการคิดหวนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

สมมติฐานการวิจัย

1. นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคหวนการคิดหวน มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคหวนการคิดหวน มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

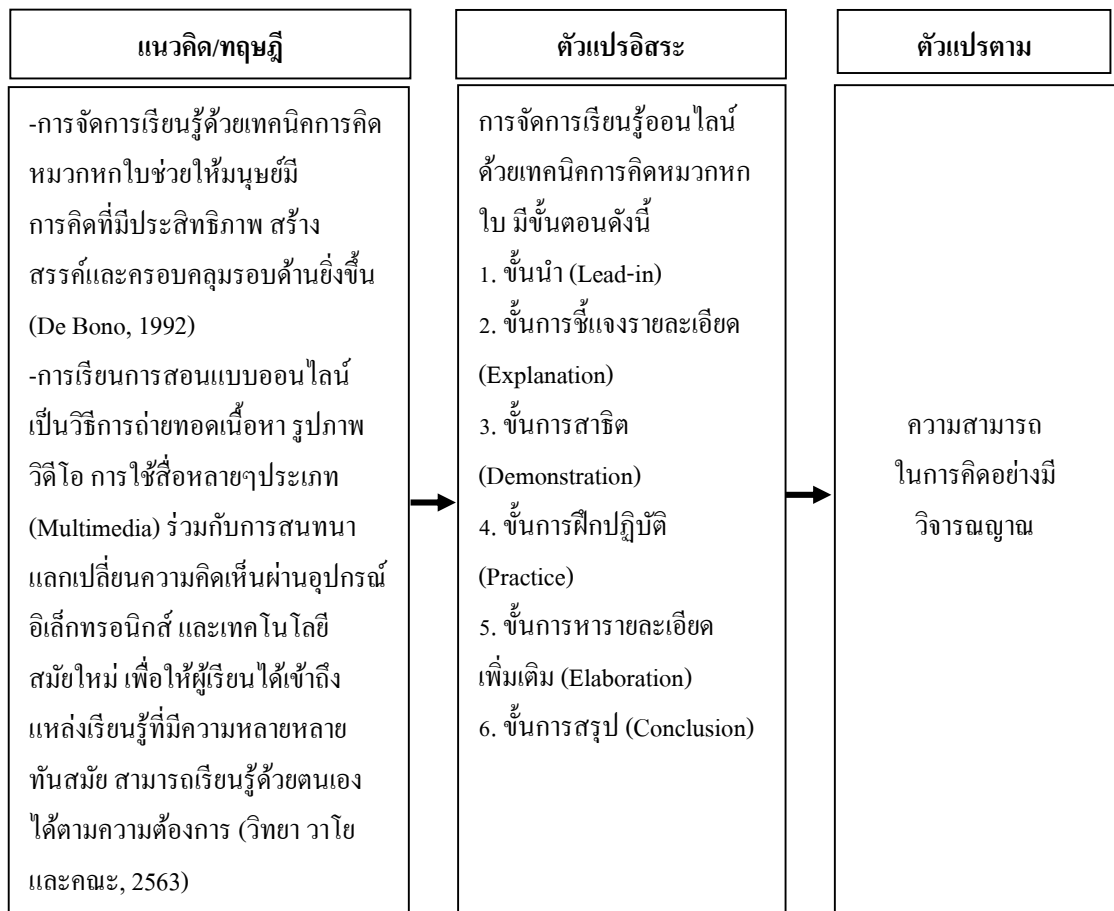
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ดร.เอ็ดเวิร์ด เดอ โบ โน (De Bono,1992) คิดค้นวิธีคิด (Thinking Method) เพื่อช่วยให้มนุษย์มีการคิดที่มีประสิทธิภาพสร้างสรรค์ และครอบคลุม รอบด้านยิ่งขึ้น ด้วยหวนหกแห่งความคิด 6 ใบ หรือการคิด 6 ด้าน ประกอบด้วยหวนสีขาว หมายถึง ข้อมูล ข่าวสาร หวนสีแดง หมายถึง อารมณ์ความรู้สึก หวนสีดำ หมายถึง การตั้งคำถามหรือตั้งข้อสงสัย หวนสีเหลือง หมายถึง การมองในแง่ดีเต็มไปด้วยความหวัง หวนสีเขียว หมายถึง การคิดอย่างสร้างสรรค์และหวนสีฟ้า หมายถึง การสามารถควบคุมความคิดทั้งหมดให้มองเห็นภาพรวมของการคิด ซึ่งการใช้เทคนิคการคิดหวนหกใบมี 6 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นนำ (Lead-in) 2. ขั้นการชี้แจงรายละเอียด (Explanation) 3. ขั้นการสาธิต (Demonstration) 4. ขั้นการฝึกปฏิบัติ (Practice) 5. ขั้นการหารายละเอียดเพิ่มเติม (Elaboration) และ 6. ขั้นการสรุป (Conclusion)

การเรียนการสอนแบบออนไลน์เป็นวิธีการถ่ายทอดเนื้อหา รูปภาพ วิดีโอ การใช้สื่อหลาย ๆ ประเภท (Multimedia) ร่วมกับการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ทันสมัย สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตามความต้องการ (วิทยา วาโยและคณะ, 2563) การคิดหวมกหกใบจะช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้น ซึ่ง Watson & Claser (1980) ได้แบ่งการวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็น 5 ด้านคือ 1. การสรุปอ้างอิง (inference) 2. การระบุข้อตกลงเบื้องต้น (recognition of assumption) 3. การนิรนัย (deduction) 4. การแปลความ (interpretation) และ 5. การประเมินข้อโต้แย้ง (evaluation of arguments) ดังปรากฏความสัมพันธ์ในกรอบแนวคิด

ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (pre-experimental research) ใช้แบบแผนการวิจัยกลุ่มเดียวทดสอบก่อน-หลัง (one group pretest-posttest design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 8 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น จำนวน 220 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1 ห้องเรียน 27 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster random sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคการคิดหวนทบทวน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 2 ฉบับ คือ

1) แผนการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคการคิดหวนทบทวนจำนวน 6 แผน ใช้เวลา 6 สัปดาห์ๆละ 4 ชั่วโมง รวมเป็น 24 ชั่วโมง โดยใช้เนื้อหาในรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียน 2 หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน หัวข้อการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพ โดยยกประเด็นข่าวการศึกษา และกรณีตัวอย่าง ในแต่ละแผนมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้น คือ 1. ขั้นนำ (Lead-in) 2. ขั้นการชี้แจงรายละเอียด (Explanation) 3. ขั้นการสาธิต (Demonstration) 4. ขั้นการฝึกปฏิบัติ (Practice) 5. ขั้นการหารายละเอียดเพิ่มเติม (Elaboration) และ 6. ขั้นการสรุป (Conclusion) และทั้ง 6 แผนผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และเทคโนโลยีทางการศึกษา จำนวน 5 คนเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมตามองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D.= 0.02)

2) แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อๆละ 1 คะแนน แบ่งออกเป็น 5 ด้านๆละ 6 ข้อ ดังนี้ 1.การสรุปอ้างอิง (inference) 2. การระบุข้อตกลงเบื้องต้น (recognition of assumption) 3. การนิรนัย (deduction) 4. การแปลความ (interpretation) และ 5. การประเมินข้อโต้แย้ง (evaluation of arguments) ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คนซึ่งเป็นชุดเดียวกับผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อ

คำถามกับพฤติกรรมการเรียนรู้ Index of objective congruence : IOC (Rovinelli & Hambleton, 1977) พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.66-1.00 ส่วนค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.25-0.66 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.25-0.56 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.94

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) กับนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ แล้วบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนก่อนเรียน

2. ดำเนินการทดลองสอนในรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียน 2 ตามแผนการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคการคิดหวนทบทวนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 24 ชั่วโมง ภาคเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2564 ระหว่างวันที่ 12 มีนาคม-23 เมษายน 2565

3. เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ให้นักศึกษาทำแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หลังเรียน (Posttest) แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ซึ่งเป็นฉบับเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน แล้วบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนหลังเรียน

4. นำคะแนนจากแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าสถิติเพื่อสรุปผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคการคิดหวนทบทวนโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบด้วยสถิติ t-test dependent ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

2. การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคการคิดหวนทบทวนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม โดยการหาค่าร้อยละ 70 จากคะแนนเต็ม 30 คือ 21 และนำคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนมาทดสอบด้วยค่าที่แบบกลุ่มเดียว (one sample t-test) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

สรุปผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคการคิดหวนทบทวนโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบด้วยสถิติ t-test dependent ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคการคิดหวนทบทวน

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	df	t
ก่อนเรียน	27	10.33	1.94	26	21.50 *
หลังเรียน	27	23.67	3.33		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่านักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคการคิดหวนทบทวนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 10.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.94 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 23.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.33 เมื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 1

2. การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคการคิดหวนทบทวนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม โดยการหาค่าร้อยละ 70 จากคะแนนเต็ม 30 คือ 21 และนำคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนมาทดสอบด้วยค่าที่แบบกลุ่มเดียว (one sample t-test) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคการคิดหวนทบทวนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเต็ม	เกณฑ์ร้อยละ 70	$\bar{X}$	S.D.	df	t
27	30	21	23.67	3.33	26	4.16*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่านักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคการคิดหวนทบทวนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 23.67

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.33 ซึ่งมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 2

อภิปรายผลการวิจัย

1. นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคการคิดหวมกหกไกมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1 ทั้งนี้ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดหวมกหกไก ผู้วิจัยออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้แอปพลิเคชันการประชุมออนไลน์ในแพลตฟอร์ม Google Meet เป็นไปตามลำดับขั้นตอนทั้ง 6 ขั้นตอนของเดอ โบโน (1992) โดยในขั้นนำ (Lead-in) เป็นการแนะนำให้นักศึกษาทราบสิ่งที่จะสอน ส่วนขั้นการชี้แจงรายละเอียด (Explanation) แจ้งให้นักศึกษาทราบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับธรรมชาติและลักษณะของหวมกหกไกด้วย Power Point Presentation, YouTube ส่วนในขั้นการสาธิต (Demonstration) เป็นการแสดงให้เห็นถึงการใช้หวมกหกไกที่มีความสัมพันธ์กับการคิดแต่ละแบบพร้อมทั้งอธิบาย แนะนำตัวอย่างคำถามเพื่อสร้างความเข้าใจ ขั้นการฝึกปฏิบัติ (Practice) ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มด้วย Google Meet แบบสุ่ม ออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 6 คนเพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาฝึกใช้หวมกหกไกจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ คือ ข่าวการศึกษา และกรณีศึกษา โดยพยายามให้นักศึกษาได้ฝึกคิดให้รอบคอบทุกหวมกหก และผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำในแต่ละกลุ่ม เพื่อดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามเวลาที่กำหนด ซึ่งผู้นำกลุ่มจะได้หวมกหกสี่ฟ้าเพื่อเป็นผู้นำในการกำหนดจุดเริ่มต้นและกล่าวถึงกติกาก่อนขั้นตอนการอภิปราย ส่วนขั้นการหารายละเอียดเพิ่มเติม (Elaboration) ให้สมาชิกในกลุ่มทุกคนร่วมสนทนาเพื่อหารายละเอียดเพิ่มเติม เห็นความชัดเจนในสิ่งที่คิดและป้องกันการสับสน และในขั้นการสรุป (Conclusion) เป็นการทบทวนและเรียบเรียงสิ่งที่คิดโดยเน้นประเด็นสำคัญเพื่อให้เห็นผลที่เกิดจากการคิด จึงทำให้นักศึกษาที่มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของของ สุพัตรา แยมคลี (2548) ยุติ สมศรี (2551) วันเพ็ญ ชาวสวนเจริญ (2554) วิภาดา พินลา (2554) สมศรี วรรณขุนทด (2557) ธนพร บุญประสิทธิ์ (2558) และวรรณ การเถื่อนเงิน (2560) ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคแบบหวมกหกไกมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคการคิดหวมกหกไกมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 23.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.33 ซึ่งมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากแนวคิดหวมกหกไกเป็นแนวทางส่งเสริมให้บุคคลไม่ยึดติดกับความคิดแบบใดแบบหนึ่งแต่จะช่วยให้รู้จักคิดอย่างรอบด้าน สามารถคิดได้หลายแบบใน

สถานการณ์หนึ่ง ๆ เพื่อสามารถหาทางแก้ปัญหาได้อย่างชัดเจน (De Bono, 1992) ประกอบกับผู้วิจัยได้เลือกสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับวิชาชีพครู เช่น ขวการศึกษา และกรณีศึกษา ซึ่งเป็นเหตุการณ์ปัจจุบันและเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงของนักศึกษา จึงทำให้นักศึกษาสามารถหาทางแก้ปัญหาได้อย่างรอบด้านผ่านการคิดด้วยหมวกแต่ละสี ซึ่งจากการให้นักศึกษาสะท้อนมุมมองหลังทดลองจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคการคิดหมวกหกใบ พบว่านักศึกษาสามารถนำเทคนิคการคิดหมวกหกใบไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างดี ทำให้คิดอย่างรอบด้านมากขึ้นเมื่อพบกับสถานการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ ไม่เอาอารมณ์ความรู้สึกและความคิดส่วนตัวไปรวมกับการวิพากษ์วิจารณ์ สอดคล้องกับแนวความคิดของหมวกหกใบ (Six thinking hats) คือ แนวทางง่าย ๆ ของการคิดเพียงครั้งละด้านซึ่งทำให้สามารถแยกความรู้สึกออกจากเหตุผล ความคิดสร้างสรรค์ออกจากการวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้เราสามารถชักนำและควบคุมกระบวนการทางด้านการคิด และกระบวนการระดมความคิดทั้งจากกรณีผู้คิดเป็นรายบุคคล และกรณีมีผู้ร่วมคิดเป็นกลุ่ม (De Bono, 1992) สอดคล้องกับ เอนนิส (Ennis, 2002a) ที่ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการสอนความคิดอย่างมีวิจารณญาณว่าให้ผู้เรียนฝึกคิดร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้กระบวนการคิดของคนอื่นไปในขณะเดียวกัน ควรตั้งคำถามกับผู้เรียนให้มีการถกเถียงเกี่ยวกับประเด็นปัญหาหรือคำถามว่ามีคำตอบหรือไม่ และใช้เวลาคิดอย่างเพียงพอ เหมาะสมกับแต่ละโจทย์ จึงส่งผลให้นักศึกษามีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วย Google Meet อาจจะมีข้อจำกัดในเรื่องระบบสัญญาณของนักศึกษาบางคน ที่ยังไม่มีความพร้อมด้านการใช้เทคโนโลยี ทำให้เวลาที่กำหนดให้แต่ละกลุ่มในชั้นการฝึกปฏิบัติและขึ้นหารายละเอียดเพิ่มเติม ต้องใช้เวลามากขึ้น
2. การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดหมวกหกใบในชั้นการฝึกปฏิบัติ ควรผลัดเปลี่ยนสมาชิกในกลุ่มทุกครั้งเพื่อฝึกให้คิดหมวกแต่ละสีที่ไม่ซ้ำกัน ฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตาม รับฟังความคิดเห็น และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดหมวกหกใบในรายวิชาอื่นเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
2. ควรมีการวิจัยการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดหมวกหกใบเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดขั้นสูง เช่น การคิดอย่างเป็นระบบ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา เกรียงสี. (ม.ป.ป). การสอนออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2565

จาก <https://www.nu.ac.th/wp-content/uploads/2020/05/TeachOnline-04-2020.pdf>

ชนาพร แสนสมบัติ. (2559). การสอนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อการดำรงชีพในศตวรรษที่ 21. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 5(2), 96-106.

ชนพร บุญประสิทธิ์. (2558). การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคแบบหมวดหกใบ รายวิชาสุขศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, กรุงเทพฯ.

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2553). การพัฒนาการคิด. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เทคนิคพรินต์.

ยุวดี สมศรี. (2551). การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคหมวดหกใบ. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ. มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

วันเพ็ญ ขาวสวนเจริญ. (2554). การศึกษาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคหมวดหกใบ. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, นครปฐม.

วิทยา วาโย และคณะ. (2563). การเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19: แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน. วารสารศูนย์อนามัยที่ 9, 14(34), 285-298.

วิภาดา พินลา. (2554). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT กับการจัดการเรียนรู้แบบหมวดหกใบ 6 ใบ. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (การมัธยมศึกษา). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

วรรณภา การเฉื่อยเงิน. (2560). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแบบวัฏจักรการเรียนรู้ทั้ง 7 ขั้นร่วมกับเทคนิคการคิดแบบหมวด 6 ใบ เพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2549). แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- สมศรี วรรณขุนทด. (2557). ผลการใช้กิจกรรมการฝึกคิดแบบหมวกหกใบเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมี
วิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- สุพัตรา แยมคลี่. (2548). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้เทคนิค
การคิดแบบหมวกหกใบ. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและ
การสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, กรุงเทพฯ.
- De Bono, E. (1992). *Six thinking hats*. New York: McQuaig Group.
- Ennis, R. H. (2002a). *Goals for critical thinking curriculum and its assessment*. In Costa, A.I" (Ed.),
Developing minds. 3rd ed. Alexandria, VA: ASCD.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of
criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2(2), 49-60.
- Watson, G.B. and Glaser,E.M. (1980). *Watson-Glaser Critical Thinking Appraisal: Manual for Forms
A and B*. San Antonio: Harcourt Brace and Company.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก*

ณิรดา เวชญาลักษณ์¹

(วันที่รับบทความ: 7 มีนาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 24 กรกฎาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 8 สิงหาคม 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กลุ่มประชากรในการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 39 แห่ง โดยเลือกแบบเจาะจงกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 39 คน และครูหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 39 คน รวมทั้งสิ้น 78 คน และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการพัฒนาผู้เรียนเป็นมืออาชีพ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการสื่อสาร 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ ควรอบรมและพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีแก่บุคลากร จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรเทคโนโลยีได้อย่างถูกต้อง

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ยุคดิจิทัล

* บทความวิจัย, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลก

¹ รองศาสตราจารย์, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลกสงคราม, E-mail: Nirada_17@hotmail.com

The Leadership Development Guidelines of the School Administrators in the Secondary Schools in Phitsanulok in the Digital Era*

Nirada Wechayaluck¹

(Received: March 7, 2022; Revised: July 24, 2022; Accepted: August 8, 2022)

Abstract

The objectives of this study were to study 1) the leadership of the school administrators in secondary schools in Phitsanulok in the digital era and 2) the guidelines for developing leadership of the school administrators in the secondary schools in Phitsanulok in the digital era. The population of this study consisted of 39 secondary schools in Phitsanulok which were purposively selected. The total number of the informants was 78 people, including 39 school administrators and 39 academic heads. The seven experts were interviewed to identify leadership development guidelines for the digital era. The results of the study were found that the mean of the leadership of the administrators in general was at the highest level. When each aspect of the leadership of the administrators was analyzed, the mean of the development towards professionalism aspect was at the highest level, while that of the communication aspect was at the lowest level. In addition, for leadership development guidelines, personnel should be trained and developed on their skills of using technology, and technological facilities should be made available to increase the work efficiency of technological personnel correctly.

Keywords: Leadership, Digital Age

* Research Article from Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University

¹ Associate Professor, Department of Educational Administration, Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University,
E-mail: Nirada_17@hotmail.com

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงโลกแบบก้าวกระโดดของเทคโนโลยีดิจิทัล ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ให้กลายเป็นมนุษย์ดิจิทัล (digital humanities) ส่งผลถึงภาวะผู้นำ (leadership) ซึ่งเป็นคุณลักษณะและคุณสมบัติของผู้นำ ที่เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจะให้ อิทธิพล ต่อพฤติกรรมผู้อื่น โดยเฉพาะการใช้ศิลปะในการโน้มน้าวใจให้ผู้ตามมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยความพอใจและมีคุณภาพ นักบริหารการศึกษาคือผู้ที่บริหารงานใน หน่วยงาน องค์กรของรัฐ เช่น ปลัดกระทรวง อธิบดี อธิการบดีคณบดีผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องมีความรู้ ทักษะ (skills) ประสบการณ์ (experience) เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดหมายขององค์กรแผนแม่บทการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล พ.ศ.2561-2564 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนประเทศไทย “สู่เศรษฐกิจดิจิทัลที่มีพลวัตร บนฐานของสังคมที่รู้จัก รู้เท่าทันและกำลังคนที่สามารถปรับตัวและสร้างโอกาสจากเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล” โดยมียุทธศาสตร์ด้านการพัฒนากำลังคนสู่ยุคดิจิทัล เพื่อเพิ่มศักยภาพกำลังคนดิจิทัล และเพิ่มความตระหนักและทักษะด้านดิจิทัลเบื้องต้นผ่านการส่งเสริมการสร้างบุคลากรและผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล โดยเริ่มตั้งแต่การพัฒนาทักษะ การคิดเชิงตรรกะ (Computational Thinking) การเขียนโปรแกรม (Coding) การพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ทักษะดิจิทัลเป็นต้น (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2560)

การดำเนินการบริหารจัดการศึกษาตามแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี จึงได้มีการกำหนดจุดเน้นและนโยบายเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษาและพัฒนากิจการการศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะสำหรับ การประกอบอาชีพและการมีงานทำ โดยพัฒนาโลกทัศน์อาชีพการเสริมทักษะใหม่ (Up Skill) และเพิ่มทักษะใหม่ที่จำเป็น (Re-Skill) ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย 1) ผู้ที่อยู่ในระบบการศึกษา (การศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษา) 2) ผู้อยู่นอกระบบการศึกษา 3) วัยแรงงาน และ 4) ผู้สูงอายุ ให้มีทักษะและสมรรถนะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเทคโนโลยีดิจิทัลและอาชีพที่เกิดขึ้นใหม่ (Digital Disruption) พร้อมทั้งการจัดการศึกษายกกำลังสอง โดยพัฒนาครูทุกระดับให้มีทักษะ ความรู้ที่จำเป็น เพื่อทำหน้าที่วิทยากรมืออาชีพ (Train The Trainer) และขยายผลพัฒนาผ่านศูนย์พัฒนาศักยภาพบุคคลเพื่อความเป็นเลิศ จัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านแพลตฟอร์มด้านการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ (Digital Education Excellent Platform : DEEP) ให้ผู้เรียน ครู ผู้บริหารทางการศึกษามีแผนพัฒนารายบุคคลผ่านแผนพัฒนารายบุคคลเพื่อความเป็นเลิศ (Excellent Individual Development Plan : EIDP) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา ผู้นำการศึกษาต้องมีภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล เป็นคุณลักษณะที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ วิสัยทัศน์การปฏิรูปการศึกษาและแผนอุดมศึกษาระยะยาว ต่างก็มุ่งให้สมาชิกในสังคมเรียนรู้และพัฒนาภาวะผู้นำ เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นปัญหาและอุปสรรคทำให้การปฏิบัติงานหรือการบริหารงานในสถานศึกษา ดังนั้น การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการในการบริหารงานสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารงานบุคคล การบริหารงานการเงิน การบริหารงานกิจการนักเรียน ตลอดจนความสัมพันธ์ต่าง ๆ กับชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องศึกษา เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และพัฒนาสมรรถนะของตนเองให้เป็นผู้นำแห่งการเรียนรู้แห่งยุคดิจิทัล เพื่อนำความรู้ มาปรับใช้กับสถานศึกษาในบริบทปัจจุบันที่นำสื่อดิจิทัลเป็นสื่อกลางในการจัดการเรียนรู้ ให้เหมาะสม จากปัญหาและอุปสรรคที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาภาวะผู้นำในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อนำไปสู่การบริหารสถานศึกษา โดยการนำเทคโนโลยีเข้าสู่สถานศึกษาในยุคดิจิทัลนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเข้าใจและมีทักษะด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก โดยผู้วิจัยแบ่งขอบเขตการวิจัยตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของชไนเงอ (Sheninger, 2014) ในภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล 5 ด้าน

ดังนี้ 1) ด้านการสื่อสาร 2) ด้านการประชาสัมพันธ์ 3) ด้านการสร้างภาพลักษณ์ 4) ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ 5) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ที่ดี

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก จำนวน 39 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก จำนวน 39 แห่ง โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 39 คน และครูหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 39 คน รวมทั้งสิ้น 78 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้ตัวแปรที่ศึกษา คือการภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก ผู้วิจัยคัดเลือกระดับภาวะผู้นำในยุค ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาภาพรวมในด้านที่มีค่าเฉลี่ยในระดับต่ำสุด และประเด็นในรายชื่อของแต่ละด้าน ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำสุด มาสร้างประเด็นในการสัมภาษณ์

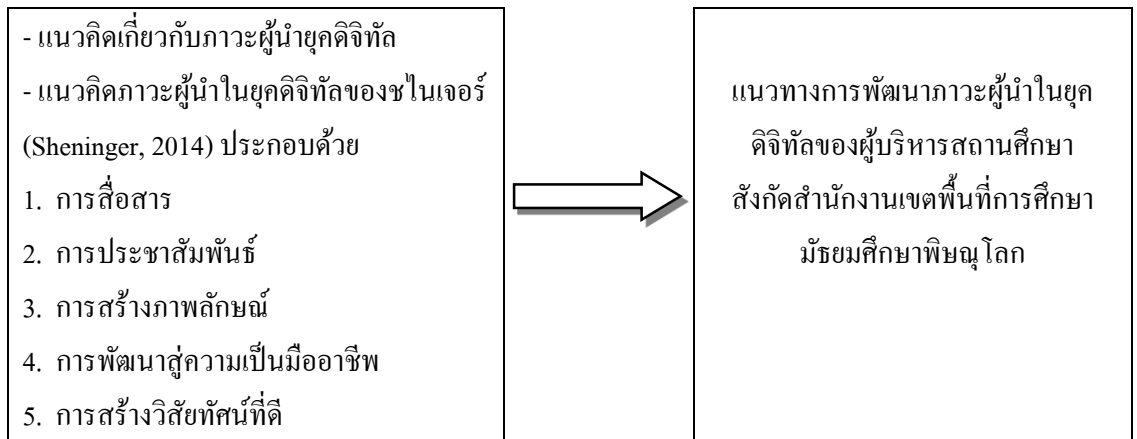
2. ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งได้รับรางวัลด้านวิชาการใน ระดับชาติ มีประสบการณ์ในด้านการบริหารงานวิชาการ หรือการดำเนินงานวิชาการตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีคุณวุฒิ การศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโททางด้านการศึกษา โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งสิ้น 78 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพินนุโลก ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพินนุโลก จำนวน 39 แห่ง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กลุ่มประชากรในการศึกษา โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 39 คน และครูหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 39 คน รวมทั้งสิ้น 78 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพินนุโลก ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของชไนเงอร์ (Sheninger, 2014) ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) การสื่อสาร 2) การประชาสัมพันธ์ 3) การสร้างภาพลักษณ์ 4) การพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ 5) การสร้างวิสัยทัศน์ที่ดี โดยมีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ให้ผู้ตอบเลือกตามลำดับความคิดเห็นของตนเอง

2.2 การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ โดยผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือ คือแบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพินนุโลก มีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร บทความ ตำรา และงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก เพื่อกำหนดเป็นคำนิยามของการศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

2. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงและแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity)

3. ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องเชิงเนื้อหาของข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of item objective Congruence: IOC) โดยข้อคำถามที่มีค่า $IOC \geq 0.50$ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) จะนำไปเป็นเครื่องมือวิจัยหรือไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6-1.0 และผ่านนำเสนอเพื่อขอรับรองวิจัยในมนุษย์ เลขที่โครงการวิจัย PSRU-EC 2021/072

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษา ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ไม่ต่ำกว่า 0.70 โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) โดยแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น 0.876 กำหนดการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ บุญชม ศรีสะอาด (2560)

5. ปรับปรุงแก้ไขแล้วจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้าวิชาการ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยทำหนังสือไปยังสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและเก็บแบบสอบถามด้วยตัวเอง และไปรษณีย์

3.3 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่จะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าทางสถิติ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อคำถามเกี่ยวกับการศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ดำเนินการวิเคราะห์หาค่าสถิติโดยใช้เฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติตามหัวข้อการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งได้รับรางวัลด้านวิชาการในระดับชาติ มีประสบการณ์ในด้านการบริหารงานวิชาการ หรือการดำเนินงานวิชาการตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีคุณวุฒิการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโททางด้านการศึกษา โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งสิ้น 7 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก

2.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดำเนินการโดยนำประเด็นที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 ในภาพรวมที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุด คือด้านการสื่อสาร และประเด็นรายชื่อในแต่ละด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุด มาสร้างประเด็นในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วยด้านการสื่อสาร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้สื่อออนไลน์ในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการประชาสัมพันธ์ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างความเข้าใจ ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารภายนอกองค์กร ด้านการสร้างภาพลักษณ์ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ที่ดี คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเป็นสื่อกลางในระดมความคิดร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

2.3 นำประเด็นในการสัมภาษณ์ มากำหนดเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก ตัวอย่าง เช่น ท่านมีแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในการใช้สื่อออนไลน์ในการสื่อสารอย่างไรบ้าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนัดหมาย วัน เวลา และเข้าสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามประเด็นในแต่ละด้านมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล	(n = 78)		ระดับ	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการสื่อสาร	4.48	0.58	มาก	5
2. ด้านการประชาสัมพันธ์	4.59	0.54	มากที่สุด	3
3. ด้านการสร้างภาพลักษณ์	4.60	0.57	มากที่สุด	2
4. ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ	4.61	0.58	มากที่สุด	1
5. ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ที่ดี	4.58	0.58	มากที่สุด	4
รวม	4.57	0.57	มากที่สุด	

ผลการศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการสื่อสาร

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

ในภาพรวมด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการสื่อสาร แนวทางการพัฒนา คือควรพัฒนาความคิดรวบยอดและเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมในการสื่อสาร ฝึกทักษะการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล กำหนดนโยบายและมาตรการให้ผู้นำสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาประเด็นรายด้านปรากฏผลดังนี้

ด้านการสื่อสาร พบว่า แนวทางในการพัฒนา ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับบุคลากรทุกช่วงวัย ให้ได้รับการอบรมและพัฒนาการใช้เทคโนโลยีได้อย่างถูกต้อง อบรมพัฒนาตนเองฝึกฝนทักษะเกี่ยวกับเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับงาน บุคคล สถานที่ หรือสถานการณ์ ใช้ช่องทางออนไลน์ ในการติดต่อ เชื่อมโยง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างครู บุคลากร ผู้เรียน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา ศึกษารูปแบบและระบบของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็น ชี้แจงปัญหาและแนวทางการพัฒนา จัดช่องทางการสื่อสารแบบกลุ่ม กำหนดให้บุคลากรนำเสนองาน หรือบริการต่าง ๆ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศผ่านสื่อออนไลน์ สร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารผ่านทางเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง

ด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า แนวทางในการพัฒนา ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักและความสัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และภาคีเครือข่าย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ สร้างเครือข่ายในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ประชาสัมพันธ์กิจกรรมหรือภารกิจของสถานศึกษาผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น Line Group, Facebook วางแผน กำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหาของข้อมูลที่จะเผยแพร่ให้ชัดเจน นำเสนอผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม สร้างความเข้าใจกระบวนการสื่อสารให้บุคลากรในสถานศึกษา ส่งเสริมการเลือกใช้สื่อหรือเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสม วางระบบการสื่อสารภายในสถานศึกษา มอบหมายบุคคลที่มีความสามารถให้ผู้นำในการพัฒนาบุคลากรด้านการประชาสัมพันธ์ เลือกใช้รูปแบบการสื่อสารด้วยความเข้าใจและสื่อสารให้ตรงประเด็น

ด้านการสร้างภาพลักษณ์ พบว่า แนวทางในการพัฒนา ผู้บริหารควรสร้างเจตคติและความตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยี ส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดกิจกรรมส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ส่งเสริมให้บุคลากรจัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียนร่วมกับชุมชน สร้างภาพลักษณ์ที่ดี กำหนดควมวิสัยทัศน์ เป้าหมาย นโยบาย กำหนดนโยบายและวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการนำเสนอผลงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เกิดจากการใช้แหล่งเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น นิเทศ กำกับ ติดตาม ดูแลและประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น การนำผลการสังเคราะห์ นำเสนอ เผยแพร่ทางสื่อสังคมออนไลน์ สำรวจความต้องการของผู้เรียน ครู และบุคลากรในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิเคราะห์หลักสูตร ร่วมกับครูและบุคลากรเพื่อนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ สร้างหน่วยการเรียนรู้หรือการบูรณาการกับรายวิชาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ พบว่า แนวทางในการพัฒนา ผู้บริหารควรจัดโครงการอบรมการใช้โปรแกรมต่าง ๆ ให้แก่บุคลากร สร้างข้อตกลงระหว่างบุคลากรให้ได้รับการพัฒนาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสามารถใช้งานได้ ส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ระบบ Zoom cloud Meetings อบรมผู้บริหารเพื่อพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศด้วยวิธีการที่หลากหลาย อบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการการใช้เทคโนโลยี อำนวยความสะดวกและการมีส่วนร่วมในชุมชนแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมและการสร้างรูปแบบการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การวิจัยทางการศึกษาและการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ สนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์สื่อเทคโนโลยีแก่สถานศึกษาอย่างเพียงพอ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการ จัดตั้งศูนย์พัฒนาเทคโนโลยีในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จัดทำข้อมูลสารสนเทศหรือการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ มอบหมายบุคลากรที่มีความสามารถรับผิดชอบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา

ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ที่ดี พบว่า แนวทางในการพัฒนา ผู้บริหารควรจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านเทคโนโลยีแก่บุคลากรในสถานศึกษา สนับสนุนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา สร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการต่อเนื่อง สนับสนุนนโยบายการระดมทุนเพื่อสนับสนุนเทคโนโลยีและการดำเนินการตามวิสัยทัศน์ร่วมกันด้านเทคโนโลยี สร้างโอกาส การวางแผนการพัฒนา จัดกิจกรรมการประชุมการระดมความคิดผ่านเทคโนโลยี เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศ พัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยี ใช้อุปกรณ์ให้เกิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน นำเทคโนโลยีรูปแบบใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานร่วมกันผ่านอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัย วิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ กำหนดแนวทางการพัฒนาด้วยการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ศึกษาวิเคราะห์วิเคราะห์สถานศึกษาเพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อนของสถานศึกษา ศึกษาสภาพปัจจุบัน สิ่งแวดล้อม และแนวโน้มของสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

ผลการศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดคุณภาพทางการศึกษา และควรพัฒนาบุคลากรให้มีความรอบรู้ มีความใส่ใจในการพัฒนาตนเอง ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องใช้ความสามารถในการแก้ปัญหา และอำนาจในการตัดสินใจ เป็นนักประสานงานมีมนุษยสัมพันธ์ และมีความเป็นมืออาชีพในการบริหารจัดการ สอดคล้องกับบทความวิชาการของ เกตุชญา วงษ์เพ็ก (2564) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารยุคดิจิทัลสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ คือการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดคุณภาพทางการศึกษา สิ่งที่ต้องพัฒนาควบคู่ไปด้วยคือการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ ให้บุคลากรมีความรอบรู้มีความรักในการพัฒนาตนเอง มีวัฒนธรรมองค์กรการเรียนรู้ร่วมกัน มีความเป็นมืออาชีพในการบริหารจัดการ ซึ่งการจะเกิดองค์การการเรียนรู้ได้ ต้องอาศัยวัฒนธรรมของผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสื่อสาร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากภาระงานที่มากอาจมิได้วางระบบข้อมูลเกี่ยวกับการสื่อสารที่ชัดเจน การแจ้งข่าวสารระหว่างครู บุคลากร นักเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างถูกต้องต้องอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัย และผู้ใช้ต้องมีการพัฒนาตนเองให้ทันต่อเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และผู้บริหารอาจขาดทักษะด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อรสา มาสิงห์ (2562) ที่พบว่า ทักษะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ

ที่สุด คือด้านการสื่อสาร และทักษะการจูงใจ เกิดจากภารกิจในสถานศึกษามีมาก นอกจากนั้นการสื่อสารในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และใช้เทคโนโลยีมากขึ้น ประกอบกับบุคลากรในสถานศึกษา และชุมชนต้องการมีส่วนร่วม หรือรับทราบข้อมูลสารสนเทศตลอดจนกิจกรรมในสถานศึกษา ผู้บริหารจึงต้องพัฒนาตนเองในการสื่อสาร และสามารถวิเคราะห์สื่อต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์การสื่อสาร และการจูงใจ ต้องให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นรธิป โชคชัย สุนทร และคณะ (2564) ที่พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 1 ด้านการสื่อสารอยู่ในระดับต่ำที่สุด จึงควรจะมีการพัฒนาระบบการสื่อสาร และทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารให้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ด้านการสื่อสารซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ พบว่า ผู้บริหารควรอบรมพัฒนาตนเองฝึกฝนทักษะเกี่ยวกับเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับงาน บุคคล สถานที่ หรือสถานการณ์ ใช้ช่องทางออนไลน์ ในการติดต่อ เชื่อมโยง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างครู บุคลากร ผู้เรียน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา ชี้แจงปัญหาและแนวทางการพัฒนา จัดช่องทางสื่อสารแบบกลุ่ม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากยุคปัจจุบันเทคโนโลยีเป็นส่วนสำคัญต่อการติดต่อสื่อสาร และเป็นปัจจัยการบริหารที่จะทำให้สถานศึกษาให้มีคุณภาพและก้าวเข้าสู่สถานศึกษายุคดิจิทัล ผู้บริหารจึงต้องมีทักษะและพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคล ดังที่ ลัสซียร์ (Lussier, 2005) ได้กล่าวว่า การสื่อสารเป็นทักษะของเอกบุคคลในการสร้างและรักษาสายสัมพันธ์ในการส่งผ่านข่าวสารและความเข้าใจจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง สอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ สุริรัตน์ รอดพัน และคณะ (2564) พบว่า ผู้บริหารควรมีหรือจัดเตรียมสื่อเครื่องมือที่ทันสมัย ระบบปฏิบัติการที่มีความพร้อมสำหรับการสื่อสาร ควรสื่อสารให้ชัดเจนทั้งองค์กรเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับครูและบุคลากรในการใช้เทคโนโลยี โดยคำนึงถึงความปลอดภัย กฎหมาย ระเบียบและกติกาสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุภวัช เชาวันเกษม และคณะ (2563) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสื่อสาร และแจ้งข่าวสารระหว่างครูบุคลากร ผู้เรียน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างต่อเนื่องในทุกช่องทาง ผ่านเทคโนโลยีหรือสื่อสังคมออนไลน์ นอกจากนี้ผู้บริหารควรใช้ช่องทางออนไลน์ในการติดต่อ เชื่อมโยง แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายทั้งในและต่างประเทศ

ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ที่ดี มีค่าเฉลี่ยต่ำรองลงมา ผลการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารควรจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านเทคโนโลยีแก่บุคลากรในสถานศึกษา

สนับสนุนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา สร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการต่อเนื่อง สนับสนุนนโยบายการระดมทุนเพื่อสนับสนุนเทคโนโลยี และการดำเนินการตามวิสัยทัศน์ร่วมกันด้านเทคโนโลยี สร้างโอกาส การวางแผนการพัฒนา กำหนด วิสัยทัศน์ กำหนดขั้นตอน กระบวนการ พันธกิจ โครงการ ในแผนที่กำหนด จัดกิจกรรมการประชุมการ ระดมความคิดผ่านเทคโนโลยีเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศ พัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยี จัดการใช้ อุปกรณ์ให้เกิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน นำเทคโนโลยีรูปแบบใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงาน ร่วมกันผ่านอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัย วิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ของการจัดการศึกษา กำหนดแนวทางการพัฒนาด้วยการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ศึกษาวิเคราะห์ วิเคราะห์สถานศึกษาเพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อนของสถานศึกษา ศึกษาสภาพปัจจุบัน สิ่งแวดล้อม และ แนวโน้มของสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาครูผู้สอนให้สามารถใช้รูปแบบการสอนเทคนิควิธีการสอน ใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์การพัฒนากิจการ ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารเป็นผู้นำสถานศึกษา ต้องมีความสามารถ ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างนวัตกรรม ต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาครูผู้สอนให้สามารถใช้รูปแบบการสอนเทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ มาใช้ในการจัด กระบวนการเรียนรู้ มีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์การพัฒนากิจการ สอดคล้องกับผลวิจัยของ ญัฐนิชา พรปฐมชัยกิจ และคณะ (2562) ในการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ด้านการมี วิสัยทัศน์ ผู้บริหารควรกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สอดคล้องกับบริบทโรงเรียน และสามารถปฏิบัติได้จริง ปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ รวมถึงเล็งเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีและ นำมาพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากข้อค้นพบด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการสื่อสาร ผู้บริหารจึงควรพัฒนาในการใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร ใช้ช่องทางออนไลน์ ในการติดต่อ เชื่อมโยง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างครู บุคลากร ผู้เรียน และเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ข้อค้นพบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยียุค ดิจิทัลมีความจำเป็นต่อการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารจึงควรเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ส่งเสริม และ อำนวยความสะดวกให้บุคลากรได้ใช้สื่อเทคโนโลยีในการสื่อสารและการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเปรียบเทียบกับ สภาพแวดล้อมที่ต่างออกไป และศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับ

ประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงระบบการบริหารสถานศึกษาและพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560 - 2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- เกตุชญา วงษ์เพิก. (2564). การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้.
- วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 5 (2), 467-478.
- ณัฐธินิชา พรปทุมชัยกิจ, อุดมพันธุ์ พิษณุประเสริฐ และพงษ์ศักดิ์ ทองพันธ์. (2562). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ศรีสะเกษ ชลบุรี.
- วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 15(2), 50-64.
- นราธิป โชคชยสุนทร, วาโร เฟื่องสวัสดิ์ และเอกลักษณ์ เพียสา. (2564). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 18(80), 90-95.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2560). *แผนแม่บทการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- สุกวัช เขว้นเกษม, วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์ และสุดาร์ตน์ สารสว่าง. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผล โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. *วารสารการจัดการการศึกษาและนวัตกรรม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 3(3), 85-99.
- สุริรัตน์ รอดพัน, นรศ ชันชะรี และสุวิมล โพธิ์กลิ่น. (2564). การศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนพระราชวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 9 (35), 36-45.
- อรสา มาสิงห์. (2562). การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 13(2), 103-116.
- Lussier, R.N. (2005). *Human Relation in Organization: Application and Skill Building*. (6 ed.) New York: Mc Graw-Hill.
- Sheninger, E. (2014). *Digital Leadership: Changing paradigms for changing times*. California: United States of America.

การพัฒนาศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ของตำบลธรรมามูล อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท*

วรภพ วงศ์รอด¹

(วันที่รับบทความ: 13 มีนาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 2 สิงหาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 3 สิงหาคม 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการในการพัฒนาศักยภาพเพื่อจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน และ 2) แนวทางการพัฒนาส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ และผู้ให้ข้อมูลหลัก ใช้เครื่องมือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และประเด็นสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนต้องการพัฒนาศักยภาพเพื่อจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการปรับปรุงภูมิทัศน์ การตระหนักคุณค่าวัฒนธรรมประเพณี การสร้างชื่อเสียงแก่ตำบล การกระจายรายได้ให้กับประชาชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาตลาดน้ำเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชน ส่วนการมีส่วนร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีชุมชนและวัฒนธรรม การปรับปรุงสาธารณูปโภคในชุมชนของภาครัฐและท้องถิ่น พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความปลอดภัย กลุ่มและองค์กรร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว การอบรมด้านความรู้ การพัฒนาฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากร ตามลำดับ 2) แนวทางส่งเสริมและพัฒนาในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (1) ศึกษาการท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์ วิถีวัฒนธรรมชุมชน ที่ตั้งใกล้ตัวจังหวัด และสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับ (2) แหล่งและกิจกรรมการท่องเที่ยว มีสถานที่ แหล่งเรียนรู้ วิถีชุมชนริมแม่น้ำ วัด พระพุทธรูป ตลาดน้ำ และสวนผลไม้ (3) ปัญหาและผลกระทบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังไม่ได้พอในด้านความพร้อม ผลประโยชน์ และการบริหารจัดการ จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจในจุดมุ่งหมาย การเตรียมชุมชน และจัดการทรัพยากรเพื่อประโยชน์ร่วมกัน (4) การมีส่วนร่วมส่งเสริมและพัฒนา อาศัยภาครัฐ ท้องถิ่น และชุมชนประสานงานร่วมกัน และ (5) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาเน้นสร้างคุณค่า ตระหนัก เรียนรู้ สร้างชุมชนที่เข้มแข็ง

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

* ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยของ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2564

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: viratwongrod_4@hotmail.com

Potential Development for Sustainable Community- Based Tourism Management of Thammamoon Sub-district, Mung District, Chinat Province *

Varapop Wongrod¹

(Received: March 13, 2022; Revised: August 2, 2022; Accepted: August 3, 2022)

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the need for potential development for sustainable community-based tourism management and 2) to develop the guidelines promote for sustainable community-based tourism management. This study is a mixed method research. Population and sampling in this area and key informant use questionnaires, interview forms and focus group. Data were analyzed with descriptive and content statistics.

The findings of this study are as follows: 1) The community wants to develop the high potential for sustainable community-based tourism management, including landscape improvement, realization of cultural values and traditions, building a reputation for the district, income distribution to people, conservation of natural resources and environment, and the development of a floating market for community tourism. As for participation in sustainable community-based tourism development was at a moderate level, particularly in terms of organizing community-based and cultural tourism activities, improving public and local utilities, develop tourist attractions for safe, groups and organizations joint to conserve resources for tourism, knowledge training, development, rehabilitation and resource conservation, respectively. 2) The guidelines for promoting and developing sustainable community-based tourism management are as follows: (1) tourism potential history, community culture located near the province and supporting facilities (2) sources and tourism activities, places, learning resources, the way of life of communities along the river, temples, Buddha statues, floating market and fruit orchards (3) Problems and impacts of tourism management by the community were insufficient in terms of readiness, benefits and management. It is necessary to create an understanding of the purpose, community preparation and manage resources for mutual benefits (4) participation in promoting and developing, relying on government, local and community co-ordination and (5) guidelines for promotion and development focusing on creating value, realizing, learning, and building strong communities.

Keywords: potential development, community-based tourism, community-based tourism management

* The research funding from Nakhon Sawan Rajabhat University, 2021

¹ Lecturer in Sociology Program, Faculty of Humanity and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: viratwongrod_4@hotmail.com

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

การท่องเที่ยวของประเทศสร้างรายได้กับระบบเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จากสถิติการส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยเกิดรายได้ในการพัฒนาประเทศ ปี 2562 นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว 39.91 ล้านคน สร้างรายได้ 1.911 ล้านบาท และผู้เดินทางท่องเที่ยวในประเทศ จำนวน 28.43 ล้านคน/ครั้ง สร้างรายได้ 0.882 ล้านล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560-2564) ให้ความสำคัญการส่งเสริมความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนของประเทศ การวางตำแหน่งแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ เป็นแหล่งเพิ่มรายได้และกระจายความเจริญสู่ประชาชนและชุมชน เชิดชูอัตลักษณ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย โดยมีเป้าหมายการยกระดับประเทศให้เป็นประเทศพัฒนาแล้ว การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และการเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2563) อีกทั้งแนวทางการพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) เน้นการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูล ด้วยการเสริมสร้างทุนสังคม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ การพัฒนาระดับคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวในเชิงกลุ่มพื้นที่ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและชุมชน การบริหารจัดการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน ตลอดจนเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคเอกชน ท้องถิ่น ชุมชนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community - based Tourism) เน้นการสร้างความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยว เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม การสร้างงาน การกระจายรายได้ ทั้งนี้ แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2559-2563 (CBT Thailand) มีเป้าหมายพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนในด้านความรู้ และทักษะความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน การยกระดับความสำคัญของชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานคุณภาพภายใต้ขีดความสามารถของการรองรับของชุมชน และความเข้มแข็งของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2559) แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนที่เป็นมติคณะรัฐมนตรีมียุทธศาสตร์ในการเสริมสร้างคุณภาพ ทักษะ และความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนให้มีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบพึ่งพาตนเองบนฐานความพอเพียงและความรู้ ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพชีวิตความสุขระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยวตลอดจนพัฒนาไปสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ในภูมิภาคอาเซียน

จังหวัดชัยนาท กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนา “เมืองเกษตรมาตรฐาน ย่านท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ มุ่งสู่สิ่งแวดล้อมสมดุลและสังคมเป็นสุข” มียุทธศาสตร์การเพิ่มศักยภาพด้านท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และวิถีชีวิตชุมชน (สำนักงานจังหวัดชัยนาท, 2563, 102-103) พื้นที่ตำบลธรรมามูล ชุมชนเก่าแก่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นถิ่นฐานของขุนธรรมามูลธรรมวิมล อยู่ห่างจากจังหวัดชัยนาทประมาณ 9 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 44 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 27,500 ไร่ มีหมู่บ้านจำนวน 10 หมู่บ้าน จากสภาพพื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแหล่งน้ำสำคัญ วิธีการดำรงชีพทางการเกษตรกรรม ศูนย์รวมวัฒนธรรมประเพณีระดับจังหวัด ในตำบลมีวัดธรรมามูลวรวิหาร หลวงพ่อธรรมจักรคู่บ้าน หลวงพ่อนาคบนยอดเขาธรรมามูลที่มีชั้นบันได 565 ขั้น และเป็นสถานที่ที่สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงรัชกาลที่ 5 ได้เสด็จมาทรงสักการะหลวงพ่ธรรมจักร จำนวน 3 ครั้ง เป็นตำบลที่พัฒนาสู่ตำบลรองรับการท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวสู่วัดปากคลองมะขามเฒ่า วัดจันทาราม (ท่าซุง) ในจังหวัดอุทัยธานี ที่ภาครัฐ ท้องถิ่น ท้องที่ และชุมชนร่วมกันการจัดการทุนทางสังคม อาทิ บึงสำเภา แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้ประกอบพิธีหลวง ตลาดน้ำวัดธรรมามูล วัดคึกคะนน ศาลเจ้าพ่ออย่างใหญ่ สวนเกษตรไม้ผล เกษตรเชิงวิถีพอเพียง และกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์ชุมชน ในปี 2561 ชุมชนถูกคัดเลือกดำเนินโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ขับเคลื่อนการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชนภายใต้สโลแกน “กราบพระศักดิ์สิทธิ์ พิชิตเนิน 565 กินกล้วยเดียวห้อยขา ชมวิถีเจ้าพระยาที่ธรรมามูล” เกิดเป็นชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวิถี (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองชัยนาท, 2561) จากกระแสการพัฒนาตามนโยบายของภาครัฐ การจัดการทุนทางสังคมและวัฒนธรรมเพื่อสร้างสรรค์เศรษฐกิจชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนการปรับตัวของชุมชนเพื่อรองรับและยกระดับตำบลให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยการสะท้อนคิดเห็นของคนในพื้นที่เกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการจัดการการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงานรัฐในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของตำบลธรรมามูล จังหวัดชัยนาทที่เป็นรูปธรรมในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของตำบลธรรมามูล อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของตำบลธรรมามูล อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

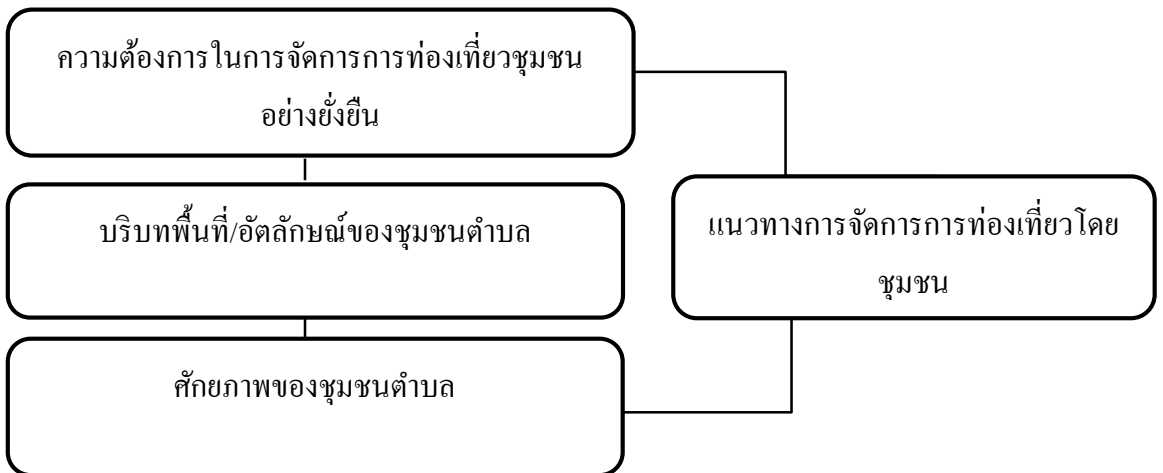
การพัฒนาศักยภาพเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจำเป็นต้องวิเคราะห์แหล่งทรัพยากรทางการท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรด้านการจัดการ ตลาดนักท่องเที่ยว การบริการและกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยที่ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมกำหนดทิศทางบนฐานคิดที่ทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสีย และที่สำคัญความยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะต้องตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น ตลอดจนมีการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์และเกิดประโยชน์สูงสุด ไม่เกิดผลกระทบกับเอกลักษณ์ วิถีวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น โดยใช้แนวคิดที่สำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว ชุมชน กลุ่ม และองค์กรต้องบริหารจัดการองค์ประกอบต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ แต่จะแตกต่างที่แหล่งทรัพยากรทางการท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรด้านการจัดการ ตลาดนักท่องเที่ยว การบริการและกิจกรรมการท่องเที่ยว (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542, 5) การจัดการท่องเที่ยว เป็นการวางแผน และดำเนินการการท่องเที่ยวให้เป็นไปตามแผน โดยมีการจัดองค์การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการควบคุมอย่างเหมาะสมเพื่อให้เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้ ทั้งมีการประเมินผลการท่องเที่ยว ภายใต้อาณาเขตของพื้นที่นั้น ๆ

2. แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เน้นให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมกำหนดทิศทางบนฐานคิดที่ทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสีย โดยการนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถ การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน เน้นให้เกิดความยั่งยืนเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น และความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ (สินธุ์ สโรบล, 2546, 12)

3. แนวคิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism) เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น มีการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์และเกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ทำให้เกิดผลกระทบกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นและเอกลักษณ์ของธรรมชาติ มีการปกป้องและรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศไว้เพื่อคนรุ่นหลัง โดยเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องดำรงอยู่ นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมอย่างสม่ำเสมอ ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไม่เสื่อมคลาย และกิจการการบริการมีกำไร มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ ต้องไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม (กฤติยา จักรสาร, 2545)

แผนภาพกรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยใช้รูปแบบการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกัน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตเนื้อหา ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย (1) ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพการศึกษา อาชีพ รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ (2) ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ การจัดการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของชุมชน และ (3) แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน และข้อมูลเชิงคุณภาพ ศักยภาพของชุมชนในตำบล ด้านลักษณะทางกายภาพ/พื้นที่ ทู่นทางสังคมและวัฒนธรรม และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยการซักถามพูดคุยระหว่างผู้เข้าร่วมสนทนาระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ตำบลธรรมามูล อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท 10 หมู่บ้าน ข้อมูล ณ วันที่ 6 ตุลาคม 2563 จำนวนทั้งสิ้น 7,561 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 380 คน และผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 20 คน ได้แก่ นายอำเภอเมือง ผู้บริหารองค์กรท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนกลุ่มอาชีพ องค์กรชุมชน ผู้แทนหน่วยงานในพื้นที่ และผู้ประกอบการ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม มีค่าความน่าเชื่อถือทั้งฉบับเท่ากับ 0.979 แบบสอบถามมี 3 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเติมคำ และเลือกตอบ (Check List) 2) ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ การจัดการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของชุมชน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และ 3) แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดให้ผู้ตอบ ๆ ได้อย่างอิสระ

การทดสอบคุณภาพแบบสอบถามโดยหาค่าความเที่ยงตรง โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปปรีกษาผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องและทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของคำถามในแต่ละข้อว่าตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ จากนั้นนำมาปรับให้เหมาะสมและถูกต้อง นำแบบทดสอบไปทดสอบหาความเชื่อมั่น ผู้วิจัยหาความเชื่อมั่นโดยการนำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทำการทดสอบกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับที่จะศึกษาจำนวน 30 ราย โดยทำการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาความเชื่อมั่น โดยวิธีการหาความสอดคล้องของข้อความแต่ละตอนในแบบสอบถาม ซึ่งค่าความน่าเชื่อถือทั้งฉบับ เท่ากับ 0.975

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ข้อมูลความต้องการของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน นำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบน (Standard Deviation) ซึ่งกำหนดน้ำหนักคะแนนจากคำตอบแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์มาตรฐาน ดังนี้

4.51 - 5.00	ระดับมากที่สุด
3.51 - 4.50	ระดับมาก
2.51 - 3.50	ระดับปานกลาง
1.51 - 2.50	ระดับน้อย
1.00 - 1.50	ระดับน้อยที่สุด

ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนและแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์และ

สังเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้นำมาแจก จัดหมวดหมู่เชื่อมโยงข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์ ส่วนประกอบเชิงเนื้อหา และสรุปผลโดยอาศัยความเป็นเหตุและเป็นผล

สรุปผลการวิจัย

1. ความต้องการของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของตำบลธรรมามูล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ พัฒนาด้านภูมิทัศน์/ระบบนิเวศทางด้านธรรมชาติและวิถีชีวิต รองลงมาด้านการตระหนักคุณค่าและวางแผนวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนอย่างรู้ค่า การพัฒนาตำบลให้เกิดความเจริญก้าวหน้า/สร้างชื่อเสียงและมาตรการการรักษาความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ การสร้างและกระจายรายได้ให้แก่คนในตำบล การประสานความร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างตลาดการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ช่องทางในการเข้าถึง เช่น เส้นทางคมนาคม ระยะเวลาเดินทาง สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ร้านอาหาร ตลาดชุมชน สถานบริการ การสร้างงานให้เกิดขึ้นกับคนในตำบล การยกระดับและพัฒนากลุ่ม องค์กร เครือข่ายในตำบล การสร้างอัตลักษณ์วิถีชีวิต/วัฒนธรรมของคนในตำบล และการสร้างกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจ การพัฒนาคุณค่าแหล่งท่องเที่ยว การควบคุม กำหนดกฎ กติกาและมาตรการร่วมกัน การเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน การพัฒนาความรู้ ทักษะด้านการรวบรวมข้อมูล การสื่อสาร และการนำเที่ยว(มัคคุเทศก์ชุมชน) เส้นทางและปฏิทินการท่องเที่ยวโดยชุมชน การส่งเสริมอาชีพที่มั่นคงให้คนในตำบล และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การพัฒนามาตรฐานด้านที่พักอาศัย เช่น รีสอร์ท บ้านพัก โฮมสเตย์ตามลำดับ

ส่วนประเด็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของตำบลธรรมามูล ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 ในส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก คือ ชุมชนมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องอาชีพและวิถีวัฒนธรรมของชุมชน รองลงมาคือ ภาครัฐ ท้องถิ่นปรับปรุงสาธารณูปโภคภายในชุมชนโดยได้รับความเห็นชอบจากชุมชน เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า ให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและมีป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ และภาครัฐ ท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งให้มีความปลอดภัย กลุ่ม องค์กร แหล่งเรียนรู้ในชุมชนร่วมมือกับชาวบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน และภาครัฐ ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดอบรมให้ความรู้แก่คนในชุมชนเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชนตามลำดับ ในขณะที่ค่าเฉลี่ยรายข้ออยู่ในระดับปานกลาง คือ ชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ การกำจัดขยะสิ่งปฏิกูลและน้ำเสีย การเสนอความคิดเห็นต่อการพัฒนากิจกรรม แหล่งท่องเที่ยว ภาครัฐ ท้องถิ่นส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน และภาครัฐ

ท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับชุมชนในการพัฒนาที่พึงให้มีความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ภาครัฐ ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนที่การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมกับภาครัฐวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ภาครัฐ ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจการที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว กลุ่มองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมปรับปรุงระบบข้อมูลและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในชุมชน ส่วนข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการเสนอความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งก็อยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

2. แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนากิจการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน จาก 4 ประเด็น *ประเด็นแรก* ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลธรรมามูล พบว่า ในพื้นที่มีแหล่งเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ วิถีวัฒนธรรมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา มีวัดและพระพุทธรูปที่เก่าแก่ สถานที่ที่ในหลวงรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 9 ได้เสด็จมาทรงสักการะหลวงพ่ธรรมจักร วิถีชีวิตชุมชนเกษตรกรรม พื้นที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองและไม่ไกลจากตัวจังหวัด มีสถานที่และจุดชมวิวพระอาทิตย์ตกดินแม่น้ำเจ้าพระยา ในบริเวณวัดธรรมามูลวรวิหาร พระวิหารหลวงพ่อนาคบนยอดเขาธรรมามูล จุดชมวิวสะพานธรรมจักร มีสถานประกอบการ ร้านอาหาร ร้านกาแฟ แหล่งเรียนรู้พื้นบ้าน จุดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ตลาดต้องชมวัดธรรมามูล ซึ่งการพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องสร้างความรู้ความเข้าใจกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนพัฒนาสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก *ประเด็นที่สอง* แหล่งท่องเที่ยว พื้นที่ กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลธรรมามูลมีสถานที่สำคัญด้านทรัพยากรหรือทุนชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม วิถีชุมชน ฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และบึงน้ำสาธารณะ อาทิ นมัสการหลวงพ่ธรรมจักร วัดธรรมามูลวรวิหาร ชมแหล่งน้ำ วัดคึกคะน วัดเก่าแก่ที่มีตำนานความเชื่อและพระเกจิดัง ศูนย์เรียนรู้เกษตรพอเพียง สวนผลไม้ และตลาดต้องชมตลาดน้ำวัดธรรมามูล *ประเด็นที่สาม* การเปลี่ยนแปลงวิถีชุมชนและวัฒนธรรมชุมชน ปัญหาและผลกระทบภายหลังที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (1) การสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนให้กับประชาชน กลุ่มอาชีพ แหล่งเรียนรู้ ด้วยวิธีการอบรมให้ความรู้ การพัฒนาทักษะ การเตรียมความพร้อมให้กับชุมชนด้านการตระหนักถึงคุณค่า หวงแหนทรัพยากร วิถีวัฒนธรรมของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม (2) การจัดการผลประโยชน์ ในระยะเริ่มต้นของการจัดการท่องเที่ยวยังขาดระบบ ภาษีที่เกี่ยวข้ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนันและผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส ผู้นำชุมชน แกนนำแหล่งเรียนรู้ ครูและนักเรียน และผู้ประกอบการในตำบล มีการประชุม กำหนดแนวทางการจัดการชุมชนร่วมกัน ซึ่งที่ผ่านมา มีสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองชัยนาทเข้ามาสนับสนุนผ่านโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เกิดการจัดการชุมชนในช่วงเริ่มต้น แต่สถานการณ์ปัจจุบัน การดำเนินงานขาดต่อเนื่อง และช่องทางการสื่อสารมีข้อจำกัด ส่งผลให้การจัดการชุมชนโดยภาพรวมยังอยู่ในช่วงการพัฒนาให้เกิดเชิงรูปธรรม

(3) เตรียมความพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกของตำบล โดยเฉพาะการพัฒนาจุดแหล่งท่องเที่ยว อาทิ สถานที่ ห้องน้ำ วิทยากรสำหรับแหล่งเรียนรู้ เส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งทางสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองชัยนาท เทศบาลตำบลธรรมามูลเข้ามาดูแลได้ในระดับหนึ่ง แต่จำเป็นต้องอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิ ประชาชน ชุมชน และภาคส่วนอื่น ๆ ในการพัฒนาและส่งเสริมเกี่ยวกับทรัพยากร/ แหล่งท่องเที่ยว/ สร้างความโดดเด่นสำหรับรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืน การสร้างมาตรฐานรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอนาคต (4) การดูแลและการบริหารจัดการ การเข้ามาดูแลของหน่วยงานภาครัฐยังไม่ต่อเนื่อง ท้องถิ่นมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ กลุ่มองค์กรชุมชนยังขาดการเรียนรู้ ตระหนัก ในเชิงคุณค่า ส่งผลให้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนขาดประสิทธิภาพ ระบบการจัดการไม่ชัดเจน ความยั่งยืนยังไม่เห็นผล *ประการที่สี่* การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยหน่วยงานรัฐ ท้องถิ่น ให้การสนับสนุน ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเน้นการประสานงาน สนับสนุนงบประมาณ จัดทำโครงการและกิจกรรม ร่วมเป็นคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตลอดจนการเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ แหล่งเรียนรู้ โดยการจัดการตนเองเป็นสำคัญ และ *ประการสุดท้าย* แนวทางการส่งเสริมและพัฒนากิจการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของตำบลธรรมามูลโดยการ (1) สร้างการตระหนัก ให้คุณค่าเพื่อการเรียนรู้ อนุรักษ์ พื้นฟูทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในตำบล จากความเป็นอัตลักษณ์ ประวัติศาสตร์ ภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและวิถีวัฒนธรรมชุมชนมาต่อยอดสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชน ตำบล ในมิติเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และทรัพยากรธรรมชาติ (2) การสร้างการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วนให้เข้าถึงคุณค่าและนำไปสู่มูลค่าจากวิถีชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างคุณภาพชีวิต ความมั่นคงแก่คนในตำบลในการพัฒนาสถานที่ แหล่งเรียนรู้ ตลาดต้องชมตลาดน้ำวัดธรรมามูล และช่องทางการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวของตำบล (3) สิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน จุดบริการ ระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการในตำบล เช่น สถานที่ วัด ศูนย์เรียนรู้เกษตร สวนผลไม้ อาหารพื้นบ้าน สถานที่พัก ของที่ระลึก เป็นต้น เปิดพื้นที่สำหรับรองรับคนภายใน (ตลาดน้ำ ตลาดชุมชน จุดกระจายผลผลิตชุมชน) และภายนอก ด้านการประชาสัมพันธ์ ความปลอดภัย จุดบริการ และ (4) พัฒนาสภาพภูมิทัศน์ทางกายภาพระบบนิเวศ เส้นทางท่องเที่ยวในชุมชน ด้วยการสร้างการเรียนรู้ การร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และผลกระทบที่จะเกิดจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน อาทิ การจัดระเบียบชุมชน การจัดการภูมิทัศน์ และการจัดการจัดการขยะ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ชุมชนต้องการพัฒนาศักยภาพเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะต้องการปรับปรุงภูมิทัศน์ การตระหนักคุณค่าวัฒนธรรมประเพณี การสร้างชื่อเสียงแก่ตำบล การกระจายรายได้ให้กับประชาชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาตลาด

น้ำเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชน และการมีส่วนร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนต้องให้ความสำคัญกับกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีชุมชนและวัฒนธรรม การปรับปรุงสาธารณูปโภค ความปลอดภัย แหล่งท่องเที่ยว การร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว ตลอดจนการอบรม ด้านความรู้ การพัฒนาฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากร เป็นต้น ส่วนแนวทางส่งเสริมและพัฒนาในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนนำเอาศักยภาพการท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์ วิถีวัฒนธรรมชุมชน มีการพัฒนาสถานที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชุมชน เรียนรู้การจัดการปัญหาและผลกระทบโดยการกำหนดจุดมุ่งหมาย การเตรียมชุมชน และจัดการทรัพยากรเพื่อประโยชน์ร่วมกัน ที่สำคัญภาครัฐ ท้องถิ่น และชุมชนร่วมส่งเสริมและพัฒนา เน้นสร้างคุณค่า ตระหนัก เรียนรู้ สร้างชุมชนที่เข้มแข็งจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยได้พบประเด็นที่นำมาอภิปรายผลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ข้อค้นพบ ดังนี้

1. ความต้องการของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ข้อค้นพบจากการวิจัย พบว่า การพัฒนาศักยภาพเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการพัฒนาด้านภูมิทัศน์ ระบบนิเวศทางธรรมชาติและวิถีชีวิต เกิดการตระหนักคุณค่าห่วงแหน วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ตำบลมีความเจริญก้าวหน้าและสร้างชื่อเสียง การสร้างและกระจายรายได้ ในตำบล จากการนำทุนทางสังคมที่เป็นอัตลักษณ์เชิงวิถีวัฒนธรรมของคนในตำบล เป็นการสร้างความเจริญและสร้างชื่อเสียง ส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน ตลอดจนการตระหนักถึงคุณค่าและห่วงแหนวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก เนื่องจากตำบลธรรมามูลมีประวัติศาสตร์ วิถีวัฒนธรรม และทรัพยากรในชุมชน ตำบลตั้งอยู่ใกล้ตัวจังหวัด การคมนาคมสะดวก วิธีการดำรงชีพการเกษตรโคกเค่น สอดคล้องแนวคิดการพัฒนาทุนชุมชนของวัฒนาพร อิมสุรณั และคณะ (2553) ได้กล่าวถึง การนำทุนชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะทุนสังคม (Social Capital) ที่เป็นทรัพยากรทางสังคมเพื่อการดำรงชีพ การไว้น้ำใจเชื่อใจ การยอมรับซึ่งกันและกัน ความเชื่อถือศรัทธา และ วัฒนธรรม ทุนกายภาพ (Physical Capital) ที่สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินชีวิต ปัจจัยพื้นฐานในการผลิตที่สนับสนุนการดำรงชีพ และทุนธรรมชาติ (Natural Capital) สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นตัวกำหนดศักยภาพในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพของชุมชน มาสู่การจัดการตนเองใน ตำบลและยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในขณะที่พัชรินทร์ จึงประวัติ (2560) ศึกษาความต้องการของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาตลาดคลองสวนร้อยปี อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า คนในชุมชนต้องการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการจัดการท่องเที่ยว

ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะมีการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ มีการอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิม วัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยว อีกทั้งแนวคิดของริชาร์ด (Richards, 2010) ที่เห็นว่าคุณลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อาศัยรูปแบบที่เพิ่มทักษะให้กับนักท่องเที่ยว การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว การได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นและเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สร้างเอกลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะการท่องเที่ยวชุมชน

2. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของตำบลธรรมามูล ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ชุมชนมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องอาชีพและวิถีวัฒนธรรม ภาครัฐและท้องถิ่นปรับปรุงสาธารณูปโภคโดยได้รับความเห็นชอบจากชุมชน การเข้าถึงมีป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ และภาครัฐ ท้องถิ่นมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความปลอดภัย กลุ่มองค์กร แหล่งเรียนรู้ในชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และภาครัฐ ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน และมีส่วนร่วมสนับสนุนกิจการที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น ร้านขายของที่ระลึก ร้านอาหาร และที่พัก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Maxwell (1988, 8) ที่เห็นว่าการท่องเที่ยวต้องอาศัยความรู้ทางวิชาการในการพัฒนาและการจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยเน้นด้านการสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นจุดขายในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านความต้องการนักท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก การมุ่งเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ในส่วนของชุมชนได้เกิดการรักษาสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี มีการกระจายรายได้ สร้างคุณค่าแก่ชุมชน เช่นเดียวกับเบญญาภา เศรษฐทิษฐ์ (2553) ศึกษาทุนทางสังคมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดคลองสวนร้อยปี อำเภอบางปะอิน จังหวัดสมุทรปราการ ที่พบว่าชุมชนมีทรัพยากรบุคคลที่เข้มแข็ง ซึ่งมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ขึ้นในชุมชน โดยกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเข้ามาช่วยในการดำเนินการ

3. แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ด้านศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลธรรมามูลมีแหล่งเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ วิถีวัฒนธรรมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา วัดและพระพุทธรูปเก่าแก่ สถานที่เสด็จทรงสักการะหลวงพ่อธรรมจักรของในหลวงรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 9 วิถีชุมชนเกษตร จุฑมวิวิ ร้านอาหาร ร้านกาแฟ แหล่งเรียนรู้ อาหารพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์ชุมชน การยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนต้องสร้างความรู้ความเข้าใจภายในชุมชนและภายนอกชุมชน การพัฒนาสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งสอดคล้องกับวัฒน์จิรัชย์ เวชชนินาต (2559) ในประเด็นการสร้างแนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการตลาดแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ

เพิ่มกิจกรรม เชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ปรับปรุงรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมกับการกิจกรรม สร้างสัมพันธ์และสร้างประสบการณ์ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน การพัฒนาสินค้าที่ระลึกแสดงถึงเอกลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว พัฒนาบ้านพักให้มีมาตรฐาน จัดอบรมเรื่องการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว การปรับปรุงสภาพแวดล้อม สร้างจุดถ่ายภาพ (เช็คอิน) จัดทำป้ายแหล่งท่องเที่ยว จัดทำแผ่นพับสำหรับนักท่องเที่ยว และสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ส่วนการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก จำเป็นต้องอาศัยภาคส่วนต่าง ๆ ช่วยสร้างความเข้าใจ วางแผน ในการพัฒนาวิถีการดำรงชีพ วัฒนธรรมและประเพณี และสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ จริยพานิช, สุขสมาน สังโยคะ และ อรรถ นิมจารย์ (2564) ได้ศึกษาการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนแบบสร้างสรรค์ของตำบลนครชุม จังหวัดพิษณุโลก ที่เห็นว่าการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน ต้องอาศัยการวางแผนและพัฒนาแบบมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับนักวิจัย พัฒนาศูนย์บริการต้อนรับนักท่องเที่ยว เส้นทาง การท่องเที่ยวออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวใหม่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน และพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ เกิดนักสื่อสารความหมายชุมชน และชุมชนได้ออกแบบเส้นทางโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

อย่างไรก็ตามการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของตำบลต้องสร้างกลไกในตำบล มีการจัดทำยุทธศาสตร์ แผนงาน เพื่อเสริมสร้างและต่อยอดสู่การพัฒนาสถานที่แหล่งเรียนรู้ การประชาสัมพันธ์ สิ่งอำนวยความสะดวก จุดบริการ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการรองรับ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. หน่วยงานภาครัฐ องค์กรท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรสนับสนุนทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการยกระดับการท่องเที่ยวของตำบลในด้านงบประมาณ ระบบจราจร จัดตั้งป้ายบอกทาง แหล่งที่พัก จุดบริการแก่นักท่องเที่ยวให้เพียงพอ ระบบการรักษาความปลอดภัย การประชาสัมพันธ์การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ในช่องทางที่หลากหลาย

2. หน่วยงานภาครัฐ องค์กรท้องถิ่น ร่วมจัดอบรมหลักสูตรด้านการพัฒนาศักยภาพ การพัฒนาแหล่งเรียน ผลิตภัณฑ์ชุมชน อาหารท้องถิ่น ให้แก่ประชาชน กลุ่ม องค์กรชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง สถานที่ ผลิตภัณฑ์ชุมชน และนำมาสู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เช่น อบรมเกี่ยวกับ

ความรู้ด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว อบรมการทำอาหาร อบรมการทำบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า อบรมอาสาสมัครนำเที่ยว อบรมมัคคุเทศก์ เป็นต้น

3. องค์กรท้องถิ่น องค์กรชุมชน และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวิถีการดำรงชีวิต วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น และระบบภูมินิเวศชุมชน และส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชุมชน วิถีวัฒนธรรม อันสะท้อนถึงคุณค่า อัตลักษณ์ และสร้างสำนึกที่ดีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งนี้ควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4. การสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือกับแหล่งเรียนรู้ ศูนย์เรียนรู้ในพื้นที่ใกล้เคียง และหน่วยงานต่าง ๆ โดยมีองค์กรปกครองท้องถิ่นคอยให้ความช่วยเหลือและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาต่อยอด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสถานการณ์ปัจจุบันด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ด้านกลไกการขับเคลื่อนของตำบลธรรมามูล อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท

2. ควรศึกษาการจัดการตนเองของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนโดยอาศัยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ หน่วยงานท้องถิ่น นักท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหา การปรับปรุง การท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลธรรมามูล

3. ควรศึกษาการจัดทำและพัฒนามาตรฐานกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อสนองตอบรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวในสถานการณ์หรือรูปแบบที่เปลี่ยนไป

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, (2563). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ในปี 2560-2564. สืบค้น

เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2563 (ระบบออนไลน์) จาก <http://www.tourism.go.th>

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). ข้อมูลเชิงวิชาการการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ วันที่ 8 กรกฎาคม

2563, จาก http://www.webhost.mots.go.th/tour_description.htm

กฤติยา จักรสาร. (2545). การส่งเสริมความรู้พื้นฐานด้านพหุศาสตร์ให้แก่มัคคุเทศก์และนักท่องเที่ยว

เพื่อเพิ่มคุณค่าทางการท่องเที่ยว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ธัญลักษณ์ภัทร์ เจริญพานิช, สุขสมาน สังโยคะ และอรชร ฉิมจารย์. (2564). การยกระดับศักยภาพการ

ท่องเที่ยวชุมชนแบบสร้างสรรค์ของตำบลนครชุม จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนา

เชิงพื้นที่, 13(5), 372-387.

- เบญญาภา เศรษฐพัทธ์. (2553). ศึกษาทุนทางสังคมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดคลองสวนร้อยปี อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัชรินทร์ จิงประวัติ. (2560). ความต้องการของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาตลาดคลองสวนร้อยปี อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารการบริหารและการท่องเที่ยวไทย, 12(1), 42-43.
- วัฒนาพร อิมสุวรรณ์ และคณะ. (2553). แนวทางการพัฒนาทุนชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาทุนและองค์กรการเงินชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.
- วัฒน์จิรัช เวชชนินนาท. (2559). การเสริมสร้างศักยภาพทางการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาดี-สร้างบง ตำบลผาสุก อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 8(3), 37.
- สินธุ์ สโรบล. (2546). แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564). สืบค้นเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2563, จาก <http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/plan12>.
- สำนักงานจังหวัดชัยนาท. (2563). แผนพัฒนาจังหวัดชัยนาท (พ.ศ.2561-2564). (ม.ป.ป.).
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอมืองชัยนาท. (2561). คู่มือนักท่องเที่ยว TRAVEL ธรรมชาติ. สำนักพิมพ์สตางค์มีเดีย.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2559). แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2559-2563. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2563, จาก <http://www.dasta.or.th/th/aboutus/item/3343>.
- Richards, G. (2010). *Creative Tourism and Local Development*. In Wurzburg, R. (Ed.). *Creative Tourism A Global Conversation how to provide unique creative experiences for travelers worldwide: at present at the 2008 Santa Fe & UNESCO International Conference on Creative Tourism in Santa Fe*. (pp. 78–90). New Mexico. USA.

Maxwell, J.E. (1988). The vegetation of Doi Suthep-Pui Nation Park, Chiangmai Provice, *Thailand. Tigerpaper (FAO)*, 15(4), 6-14.

การพัฒนาหลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรม นักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษ ในศูนย์การศึกษาพิเศษ*

ชูศักดิ์ ศิริเชียงใหม่¹ พันธ์ นาคบุญ²

อนุชา ภูมิสิทธิพร, สุวัชร ช่างพินิจ, ศิริวิมล ใจงาม³

(วันที่รับบทความ: 14 มีนาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 24 มิถุนายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 5 กรกฎาคม 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 7 จังหวัดพิษณุโลก และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย จำนวน 26 คน ปีการศึกษา 2562 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาพิเศษ แบบประเมินตนเองด้านความรู้ แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษ และแบบสัมภาษณ์นำความรู้การพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษไปใช้ในศูนย์การศึกษาพิเศษ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การทดสอบ T-Test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการทำงาน ได้แก่ ปัญหาด้านพฤติกรรมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (ร้อยละ 100.00) และ ปัญหาด้านการจัดการความเครียดและการควบคุมอารมณ์ของตนเอง (ร้อยละ 92.31) และ ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพครู ได้แก่ การปรับพฤติกรรมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (ร้อยละ 100.00) และ เทคนิคการจัดการความเครียดและการควบคุมอารมณ์ของตนเอง (ร้อยละ 100.00)

2. ผลการพัฒนาศักยภาพครู ช่วยให้ครูมีศักยภาพด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษ ในศูนย์การศึกษาพิเศษ จากผลการประเมินตนเองด้านความรู้และผลคะแนนการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษ หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกด้าน

3. ผลของการนำความรู้จากการพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษไปใช้ในศูนย์การศึกษาพิเศษ พบว่า มีประสิทธิผลในการสอนเด็กออทิสติกโดยรวมไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การปรับพฤติกรรม, นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ, ศูนย์การศึกษาพิเศษ

* บทความวิจัย สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, E-mail: phanat.n@psru.ac.th

² นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

The Curriculum Development of Teachers' Potential Regarding Behavior Modification of Students with Special Education needs of Special Education Center*

Chusak Siricheangpin¹ Phanat Nakboon²

Anucha Phoommisittiporn, Suwapatchara Changpinit, Siriwimol Jai-ngam³

(Received: March 14, 2022; Revised: June 24, 2022; Accepted: July 5, 2022)

Abstract

The purpose of this study was three-fold: to study of problems and needs, to develop a curriculum and to compare the development of teachers' potential regarding behavior modification of students with special education needs of special education center. The subjects were 26 respondents, including 26 teachers in the regional special education center 7, Phitsanulok and Sukhothai special education center by using specific sampling. The study was conducted during the second semester in the academic year 2019. The main instruments included 1) a questionnaire form, 2) an evaluation form of teachers' knowledge base, 3) the knowledge test of regarding behavior modification of students with special education needs and 4) interview form. These main instruments were administered and then data were analyzed and presented by frequency analysis, percentage, mean, standard deviation and t - test.

The results of this study revealed that

1. A study of problems and needs the development of teachers' potential regarding behavior modification of students with special education needs of special education center, were as follows. Problem in workplace include behavioral problems of children with special needs (100.00%) and problem in managing stress and control emotions (92.31%). The need for the development of teachers' potential include behavior modification of children with special needs (100.00%) and stress management and emotional control techniques (100.00%)

2. The effects of the development of teachers' potential regarding behavior modification of students with special education needs of special education center revealed that all teachers had the knowledge after the training session were higher than before the training at the significantly different level of 0.05 in all aspects.

3. The application of the knowledge in the development of teachers' potential regarding behavior modification of students with special education needs of special education center, there were no significant differences.

Keywords: Behavior Modification, Students with Special Education Needs, Special Education Center

* Research Article, Special Education, Pibulsongkram Rajabhat University

¹ Doctor of Philosophy Program Student in Special Education, Pibulsongkram Rajabhat University, E-mail: phanat.n@psru.ac.th

² Doctor of Philosophy Program Student in Special Education, Pibulsongkram Rajabhat University

³ Doctor of Philosophy Program Lecturer in Special Education, Pibulsongkram Rajabhat University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

เด็กออทิสติกเป็นบุคคลที่มีความผิดปกติของระบบประสาทพัฒนาการและกระบวนการเชื่อมต่อของสัญญาณประสาทสมองและความบกพร่องด้านการเข้าใจภาษาทักษะสังคมและพฤติกรรมซ้ำ ๆ ที่มีความแตกต่างกัน และมีอัตราการเกิดภาวะออทิสติก 1 ใน 59 คน ในประเทศสหรัฐอเมริกาและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งความผิดปกติดังกล่าว ยังส่งผลกระทบต่อปัญหาพฤติกรรมของเด็กออทิสติกด้วย (Centers for Disease Control (CDC), 2018)

ปัญหาพฤติกรรมของเด็กออทิสติกเป็นพฤติกรรมรุนแรงที่ไม่สามารถควบคุมและยับยั้งได้ เมื่อเกิดความโกรธ และการคุกคามที่อาจเป็นอันตรายจากผู้อื่น ซึ่งมีระดับความรุนแรง ความถี่ และระยะเวลาของการเกิดพฤติกรรมโดยผ่านการกระทำหรือวาจาอื่น โดยปัญหาพฤติกรรมที่เป็นการกระทำที่มักพบในกลุ่มเด็กออทิสติกที่มีระดับความสามารถต่ำประมาณ 50 เปอร์เซนต์ และมีปัญหาพฤติกรรมที่เป็นการกระทำให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่น 56-68 เปอร์เซนต์ และปัญหาพฤติกรรมที่เป็นการกระทำให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งของ 32-49 เปอร์เซนต์ ทำให้เป็นสาเหตุของการเกิดของพฤติกรรมดังกล่าวที่แตกต่างกันไป (Elkhamisi & Almutery, 2018, 339-340)

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหาพฤติกรรมของเด็กออทิสติก มีความสัมพันธ์กับความผิดปกติของพฤติกรรมสมาธิสั้นและการไม่อยู่นิ่ง ความสามารถทางสติปัญญา ด้านภาษาและการสื่อความหมาย และระดับความรุนแรงของภาวะออทิสติกอยู่ในระดับสูง ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมหงุดหงิด ก้าวร้าว รวมทั้งความสามารถในการควบคุมยับยั้ง การยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง การเผชิญหน้าแก้ไขสถานการณ์ เพื่อปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมของเด็กออทิสติก ที่ทำให้เกิดการตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายนอกที่สูงกว่า และยังพบว่าปัจจัยของลักษณะทางสังคมประชากร ได้แก่ อายุ เพศ การศึกษาของผู้ปกครอง สัญชาติ และเชื้อชาติ ไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งไม่ส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กออทิสติกได้ การเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวดังกล่าว อยู่ในสถานการณ์ที่บ้านมากกว่าในสถานบำบัด เนื่องจากในบ้านไม่สามารถควบคุมสิ่งแวดล้อมที่เป็นสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวได้อย่างต่อเนื่อง จนส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของครอบครัวได้ (Handen et al., 2018, 3678-3688)

ผลกระทบของปัญหาพฤติกรรมของเด็กออทิสติก จึงจำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษาอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่องในสถาบันเฉพาะทาง เพื่อลดโอกาสในการปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น การใช้ชีวิตในสังคมอย่างอิสระ โดยมักถูกให้แยกออกหรือยกเว้นการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เนื่องจากปัญหาพฤติกรรมหงุดหงิดและก้าวร้าวของเด็กออทิสติกที่ทำลายบรรยากาศในห้องเรียน จึงเป็นสาเหตุทำให้ครูเครียดและขาดแรงจูงใจในการทำงาน ส่งผลกระทบต่อครอบครัวในด้านความเครียด และการดำเนินชีวิตประจำวันของครอบครัว จึงทำให้เด็กออทิสติกไม่ได้รับความช่วยเหลืออย่างเหมาะสม ดังนั้นการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของเด็กออทิสติก จึงมีความจำเป็นในการช่วยลดพฤติกรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กออทิสติกที่ดี

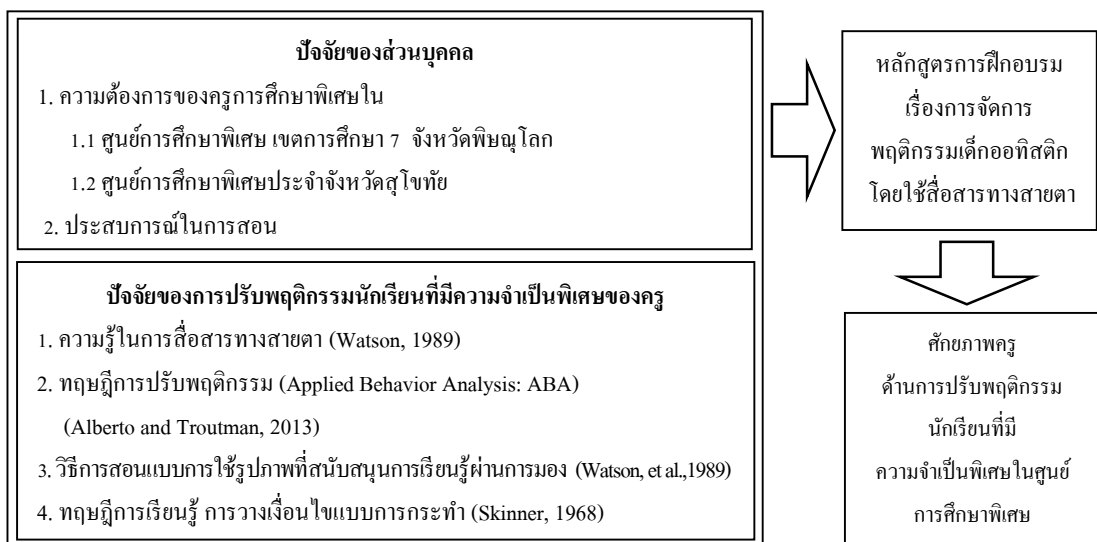
ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการพัฒนาหลักสูตรศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พัฒนาหลักสูตร และผลการนำความรู้ เรื่องการจัดการพฤติกรรมเด็กออทิสติก เพื่อเป็นแนวทางในการช่วยเหลือในการปรับพฤติกรรมสำหรับเด็กออทิสติกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ
3. เพื่อศึกษาผลของการนำความรู้การพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษไปใช้ในศูนย์การศึกษาพิเศษ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาหลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยศึกษาแนวคิดและทฤษฎี ประกอบด้วย การบริหารงานของศูนย์การศึกษาพิเศษ (ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 7 จังหวัดพิษณุโลก, 2562 และ ปนัดดา หัสปราบ, 2559, 122-151) และแนวคิดในการจัดการพฤติกรรมของเด็กออทิสติก เทคนิคการปรับพฤติกรรม และวิธีการสอนของครู (ปวีดา โพธิ์ทอง และคณะ, 2556, 4-13; สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์, 2560, 7-39 และ Elkhamsi & Almutery, 2018, 330-345) และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ บุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เขตภาคเหนือตอนล่าง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 170 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 7 จังหวัดพิษณุโลก และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 26 คน โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) มีเกณฑ์การเลือกดังนี้ 1) มีประสบการณ์ในการสอนเด็กออทิสติก อย่างน้อย 1 ปี และ 2) ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 7 จังหวัดพิษณุโลก และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาพิเศษ เพื่อสำรวจปัญหาและความต้องการพัฒนาศักยภาพครูการศึกษาพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สถานภาพข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วยชื่อ-สกุล ตำแหน่ง สถานที่ทำงาน และประสบการณ์ในการสอนเด็กออทิสติก ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด

ตอนที่ 2 ปัญหาและความต้องการพัฒนาศักยภาพของครูการศึกษาพิเศษ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการทำงาน และความต้องการพัฒนาศักยภาพ มีจำนวน 2 ข้อ โดยผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 ข้อ สามารถเลือกคำตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ พิจารณาว่าแต่ละข้อมีปัญหามากน้อยเพียงใด ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) (บุญชม ศรีสะอาด, 2559, 162)

โดยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ด้านการวัดผลการศึกษา ด้านการศึกษาพิเศษ และด้านจิตวิทยา โดยใช้แบบประเมินค่าดัชนีของความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.66 ถึง 1.00

2. หลักสูตรการจัดสัมมนาอบรม เรื่องการจัดการพฤติกรรมเด็กออทิสติก โดยใช้ สื่อสารทางสายตา โดยมีเนื้อหาด้านทฤษฎีการปรับพฤติกรรม ความรู้ในการใช้สื่อทางสายตา และการประยุกต์การปรับพฤติกรรมไปใช้ในโรงเรียน โดยวิทยากร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวดี วิริยางกูร ผู้เชี่ยวชาญด้านการปรับพฤติกรรมเด็กออทิสติก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงทดลอง ได้แก่

2.1 แบบประเมินตนเองด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดการพฤติกรรมเด็กออทิสติก โดยใช้ สื่อสารทางสายตา ซึ่งจะใช้ประเมินตนเองทั้งก่อนและหลังการอบรม โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเด็กออทิสติก ทฤษฎีการเรียนรู้ สื่อทางสายตา และการวิเคราะห์หน้าที่ของพฤติกรรม ลักษณะแบบประเมินเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มีจำนวน 12 ข้อ

2.2 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษ ซึ่งจะใช้ทดสอบทั้งก่อนและหลังการอบรม โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการพฤติกรรมเด็กออทิสติก โดยใช้สื่อทางสายตา ลักษณะแบบทดสอบเป็นแบบปรนัย มีจำนวน 10 ข้อ

นำโครงร่างหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ แบบประเมินตนเองด้านความรู้ และแบบทดสอบความรู้ โดยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ด้านการวัดผลการศึกษา ด้านการศึกษาพิเศษ

และด้านจิตวิทยา ประเมินเป็นการหาความตรงตามเนื้อหา (Content validity) การหาค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (α) และค่าความเชื่อมั่นสอดคล้องของแบบทดสอบโดยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (α) โดยประเมินค่าดัชนีของความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.66 ถึง 1.00

3. แบบสัมภาษณ์นำความรู้การพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษไปใช้ในศูนย์การศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีจำนวน 4 ข้อคำถาม โดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับเทคนิคการปรับพฤติกรรม ปัญหาพฤติกรรม สถานการณ์ที่พบ ผลที่เกิดขึ้น นำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมายหลังจากการฝึกอบรม เรื่องการจัดการพฤติกรรมเด็กออทิสติกโดยใช้สื่อสารทางสายตา โดยติดตามหลังจากอบรมไปใช้อย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเวลา 1 เดือน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูการศึกษาพิเศษที่ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 7 จังหวัดพิษณุโลก และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ด้านการวัดผลการศึกษา ด้านการศึกษาพิเศษ และด้านจิตวิทยา ประเมินพิจารณาข้อคำถามในการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหาครบถ้วน ข้อคำถามถูกต้องเหมาะสม และนำแบบสัมภาษณ์ปรับปรุงแก้ไขต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 7 จังหวัดพิษณุโลกและผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย ในการขอเก็บข้อมูลการวิจัยในสถานศึกษา และผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลคะแนนจากกลุ่มเป้าหมายโดยใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่องการจัดการพฤติกรรมเด็กออทิสติก โดยใช้สื่อสารทางสายตา แบบประเมินตนเองด้านความรู้ และแบบทดสอบความรู้การพัฒนาศักยภาพของครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษ ซึ่งจะทำให้การทดสอบทั้งก่อนและหลังการอบรม เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3. ทำหนังสือขออนุญาตผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 7 พิษณุโลก และผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย ในการขอเก็บข้อมูลการวิจัยในสถานศึกษา และทำหนังสือขออนุญาตครูผู้สอนเด็กออทิสติกในการยินยอมการเข้าร่วมการวิจัย

4. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ครูผู้สอนเด็กออทิสติกด้วยแบบสัมภาษณ์ โดยทำการจัดบันทึกและบันทึกวีดิทัศน์ เพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถามปัญหาและความต้องการพัฒนาศักยภาพของครูการศึกษาพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ เช่น ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน และหัวข้อเรื่องที่ต้องการพัฒนา เป็นต้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ

2. ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบประเมินตนเองด้านความรู้และแบบทดสอบความรู้ โดยเปรียบเทียบคะแนนทั้งก่อนและหลังการอบรม เรื่องการจัดการพฤติกรรมเด็กออทิสติก โดยใช้สื่อสารทางสายตา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน T-Test และการกำหนดเกณฑ์การแปลผล เพื่อจัดระดับค่าคะแนนเฉลี่ย ประกอบด้วย (บุญชม ศรีสะอาด, 2559, 162)

คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 0.00 - 1.50 หมายถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสัมภาษณ์ โดยวิเคราะห์ปัญหาพฤติกรรม สถานการณ์ที่พบ เทคนิคการปรับพฤติกรรม ผลที่เกิดขึ้น ปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดอบรม โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาในรูปแบบตาราง

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์การพัฒนาหลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ มีดังนี้

1. การศึกษาปัญหาและความต้องการพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ สามารถสรุปผลการวิจัย ดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ปัญหาและความต้องการพัฒนาศักยภาพของครูการศึกษาพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ

รายการข้อมูล	จำนวนผู้ตอบ	ร้อยละ (ของการถูกเลือก)
1. ปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการทำงานของท่าน		
1.1 ปัญหาด้านพฤติกรรมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	26	100.00
1.2 ปัญหาด้านการเขียนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล	8	30.77
1.3 ปัญหาด้านสื่อและอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน (ไม่เพียงพอ ไม่เหมาะสมต่อการใช้งาน)	5	19.23
1.4 ปัญหาด้านการจัดการความเครียดและการควบคุมอารมณ์ของตนเอง	24	92.31
1.5 อื่น ๆ เช่น การบริหารจัดการ ระบบหอพักประจำ และการจัดทำระบบงานเอกสารที่เยอะเกินไป	3	11.54
2. ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพ		
2.1 การปรับพฤติกรรมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	26	100.00
2.2 การเขียนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล	10	38.46
2.3 การผลิตสื่อและอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน	3	11.54
2.4 เทคนิคการจัดการความเครียดและการควบคุมอารมณ์ของตนเอง	26	100.00
2.5 อื่น ๆ เช่น การบริหารจัดการ ระบบหอพักประจำ และการจัดทำระบบงานเอกสาร	4	15.38

จากตาราง 1 พบว่า ปัญหาและความต้องการพัฒนาศักยภาพของครูการศึกษาพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยรวม มีผู้ตอบจำนวน 135 ข้อ (ร้อยละ 100.00) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ด้านปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการทำงาน พบว่า ปัญหาของครู ส่วนใหญ่ที่พบมากที่สุด ได้แก่ ปัญหาด้านพฤติกรรมของเด็กที่มี

ความต้องการพิเศษ (ร้อยละ 100.00) และปัญหาด้านการจัดการความเครียดและการควบคุมอารมณ์ของตนเอง (ร้อยละ 92.31) ตามลำดับ และปัญหาที่พบน้อยที่สุด ได้แก่ อื่น ๆ เช่น การบริหารจัดการ ระบบหอพักประจำ และการจัดทำ ระบบงานเอกสารที่เยอะเกินไป (ร้อยละ 11.54)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ด้านความต้องการในการพัฒนาศักยภาพ พบว่า การพัฒนาศักยภาพของครู ส่วนใหญ่ที่พบมากที่สุด ได้แก่ การปรับพฤติกรรมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (ร้อยละ 100.00) และ เทคนิคการจัดการความเครียดและการควบคุมอารมณ์ของตนเอง (ร้อยละ 100.00) และด้านการพัฒนาศักยภาพของครูที่พบน้อยที่สุด ได้แก่ การผลิตสื่อและอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน (ร้อยละ 11.54)

2. การพัฒนาหลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษใน ศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยใช้หลักสูตรการอบรม เรื่องการจัดการพฤติกรรมเด็กออทิสติก โดยใช้สื่อสารทาง สายตา และแบบประเมินตนเองด้านความรู้ ทั้งก่อนและหลังการทดลอง สามารถสรุปผลการวิจัย ดังตาราง 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินตนเองด้านความรู้ ทั้งก่อนการอบรมและหลังการอบรม ในหลักสูตรการพัฒนา ศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ

รายการข้อมูล	ก่อนการอบรม			หลังการอบรม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเด็กออทิสติก						
1.1 ลักษณะความผิดปกติของเด็กออทิสติก	3.31	1.01	ปานกลาง	4.54	0.65	มากที่สุด
1.2 วิธีการเรียนรู้และหลักการสอนสำหรับเด็กออทิสติก	3.08	0.93	ปานกลาง	4.38	0.64	มาก
1.3 ความแตกต่างระหว่างกลุ่มอาการออทิสติกและภาวะอื่น ๆ	3.23	1.03	ปานกลาง	4.65	0.49	มากที่สุด
2. ทฤษฎีการเรียนรู้						
2.1 ความเข้าใจในทฤษฎีการเรียนรู้	2.88	1.07	ปานกลาง	4.38	0.64	มาก
2.2 สามารถประยุกต์ใช้ทฤษฎีกับการสอนเด็กออทิสติก	3.12	1.03	ปานกลาง	4.38	0.49	มาก
2.3 ความสำคัญของการนำทฤษฎีไปใช้	2.88	0.99	ปานกลาง	4.35	0.63	มาก
3. สื่อทางสายตา						
3.1 กระบวนการใช้สื่อทางสายตา (จับมือ ใช้ของจริง ใช้รูปภาพและใช้ตัวเลข)	2.96	1.04	ปานกลาง	4.35	0.63	มาก
3.2 เทคนิคการใช้สื่อ (สอนทีละขั้นตอน ใช้สมมุติเสมอ อธิบายหรือทำให้ดูเป็นตัวอย่างจนมั่นใจ)	2.85	0.97	ปานกลาง	4.38	0.57	มาก
3.3 จุดแข็งและจุดอ่อนจากการเรียนรู้ทางสายตาของเด็กออทิสติก	2.81	1.06	ปานกลาง	4.31	0.68	มาก
4. การวิเคราะห์หน้าที่ของพฤติกรรม	2.35	1.16	น้อย	4.23	0.65	มาก
4.1 ความเข้าใจทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบ A-B-A	2.38	1.09	น้อย	4.15	0.67	มาก
4.2 ความสามารถในการวิเคราะห์พฤติกรรม	2.50	1.07	ปานกลาง	4.35	0.63	มาก
4.3 การนำการวิเคราะห์หน้าที่ของพฤติกรรมไปประยุกต์ใช้						
รวม	2.86	1.04	ปานกลาง	4.37	0.61	มาก

จากตาราง 2 พบว่า ผลการประเมินตนเองด้านความรู้ ก่อนการอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.86$) และหลังการอบรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.37$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ก่อนการอบรม พบว่า ผลการประเมินตนเองด้านความรู้ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ตั้งแต่ 3.20 ขึ้นไป ได้แก่ ลักษณะความผิดปกติของเด็กออทิสติก ($\bar{x} = 3.31$) และความแตกต่างระหว่างกลุ่มอาการออทิสติกและภาวะอื่น ๆ ($\bar{x} = 3.23$) ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ความเข้าใจทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบ A-B-A ($\bar{x} = 2.35$) ซึ่งอยู่ในระดับน้อย

และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ หลังการอบรม พบว่า ผลการประเมินตนเองด้านความรู้ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ตั้งแต่ 4.51 ขึ้นไป ได้แก่ ความแตกต่างระหว่างกลุ่มอาการออทิสติกและภาวะอื่น ๆ ($\bar{x} = 4.65$) และ ลักษณะความผิดปกติของเด็กออทิสติก ($\bar{x} = 4.54$) ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ความสามารถในการวิเคราะห์พฤติกรรม ($\bar{x} = 4.15$) ซึ่งอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลการใช้หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยใช้แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษ ทั้งก่อนการอบรมและหลังการอบรม ของครูการศึกษาพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ

คะแนนทดสอบ	n	$\bar{x}$	S.D.	t	df	p-value
ก่อนการอบรม	26	5.81	1.56	3.760*	25	.001
หลังการอบรม	26	7.19	1.33			

* $p < 0.05$

จากตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบการใช้หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ในศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยใช้แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษ พบว่า คะแนนทดสอบก่อนการอบรม มีค่าเฉลี่ย 5.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.56 ส่วนคะแนนทดสอบหลังการอบรม มีค่าเฉลี่ย 7.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.33 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย พบว่า หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. การศึกษาผลของการนำความรู้การพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษไปใช้ในศูนย์การศึกษาพิเศษ สามารถสรุปผลการวิจัย ดังตาราง 4

ตารางที่ 4 ผลของการนำความรู้เรื่องการพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษไปใช้ในศูนย์การศึกษาพิเศษ

ปริมาณการนำไปใช้	ปัญหาพฤติกรรม	สถานการณ์ที่พบ	เทคนิคการปรับพฤติกรรม	ผลที่เกิดขึ้น	ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะในการจัดอบรม
คนที่ 1 4 ครั้งต่อสัปดาห์ เพราะว่านักเรียนมาเรียนสัปดาห์ละ 4 วัน คือ หยุดเรียนวันพฤหัสบดี เนื่องจากนักเรียนต้องไปพบแพทย์เป็นประจำ	นักเรียนอายุ 4 ขวบ ร้องไห้ ช่วงเวลา 10.00 น. จนถึงเวลาทานอาหารกลางวัน และรบกวนเพื่อนในห้องเรียน	นักเรียนมีอารมณ์แปรปรวน เริ่มทำร้ายตนเอง เช่น ตีตามตัว ขา บิดแขน ขาตัวเอง ขณะร้องไห้ทุกครั้ง ทำร้ายตนเอง นั่งกระแทกกับพื้น แต่เมื่อพานักเรียนเดินมาบริเวณโรงอาหาร นักเรียนจะหยุดร้องทันทีและเดินตรงไปยังห้องครัวหรือโต๊ะทานอาหาร	การวิเคราะห์พฤติกรรม Functional Behavior Analysis (FBA)	ในช่วงเวลา 10.00-12.00 น. นักเรียนไม่ร้องไห้ หยุดทำร้ายตนเอง อารมณ์ดี เรียนร่วมกับเพื่อนๆ ในห้องเรียนได้ เพราะครูทราบสาเหตุของปัญหา เพราะว่า หิว นักเรียนจึงร้องไห้ ครูจึงปรับเวลาให้นักเรียนทานอาหารว่างตามความเหมาะสม ช่วงเวลา 10.00 น. นักเรียนจึงไม่แสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ออกมา	การลองผิดลองถูกจากการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา	การจัดการพฤติกรรมของนักเรียนออกทีละทีจะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการสอนนักเรียน ดังนั้นการจัดอบรมเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการพฤติกรรมเพื่อนำมาใช้ควบคู่กับการเรียนการสอนนักเรียน
คนที่ 2 3 ครั้งต่อสัปดาห์ เพราะว่าจากการการที่ได้รับอบรมนำความรู้ไปปรับใช้กับเด็กที่ห้องเรียนได้ดี	เด็กไม่ยอมทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย	ทำงานในห้องเรียน	เทคนิคทฤษฎี ABA	นักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้น สามารถทำงานตามที่ได้รับมอบหมายได้	เทคนิคที่ใช้ควรมีหลากหลาย เพราะบางครั้งก็ใช้ไม่ได้ทุกครั้ง เช่น เด็กไม่ยอมทำงาน ครูอาจเปลี่ยนใบงานให้หรือให้ทำอย่างอื่นที่เด็กชอบ แต่ให้เนื้อหาอยู่ในเรื่องที่ครูสอน	-
คนที่ 3 5 ครั้งต่อสัปดาห์ เพราะว่าที่โรงเรียนมีนักเรียนพิเศษจำนวนมาก มีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน	โยนขว้างของ ร้องไห้ รบกวนสมาธิ	นักเรียนจะมีพฤติกรรมโยนขว้างเสียงดัง เมื่อไม่พอใจเพื่อน หรือไม่ต้องการทำงาน	เทคนิคการวิเคราะห์หน้าที่พฤติกรรม (FBA)	สามารถลดพฤติกรรมของเด็กนักเรียนได้ ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น	การวิเคราะห์และการเลือกใช้เทคนิคที่เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ เพราะเด็กแต่ละคนจะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน	อบรมให้ความรู้การพัฒนาเด็กที่มีอาการรุนแรงและการพัฒนาการสมองและการเรียนรู้

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ปริมาณการนำไปใช้	ปัญหาพฤติกรรม	สถานการณ์ที่พบ	เทคนิคการปรับพฤติกรรม	ผลที่เกิดขึ้น	ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะในการจัดอบรม
คนที่ 4 3 ครั้งต่อสัปดาห์ เพราะนักเรียนบางคนที่ไม่ฟังคำสั่งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เนื่องจากไม่ได้รับประทานยาปรับพฤติกรรมจากบ้านในช่วงเช้า เมื่อมาโรงเรียนจะมีพฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง วิวายน	นักเรียนมีปัญหาไม่ชอบทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จในเวลาที่กำหนด	เวลาทำงานในห้องเรียน	เทคนิคทฤษฎี ABA	นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นสามารถทำตามที่ได้รับมอบหมายได้	การปรับพฤติกรรม ควรใช้เทคนิคที่หลากหลาย เช่น เด็กไม่ยอมทำงาน ครูอาจเปลี่ยนใบงานให้หรือให้ทำอย่างอื่นที่เด็กชอบ แต่ให้เนื้อหาอยู่ในเรื่องที่ครูสอน	อบรมความรู้การพัฒนาเด็กที่มีอาการรุนแรง และพัฒนาการทางสมองและการเรียนรู้
คนที่ 5 4 ครั้งต่อสัปดาห์ เพราะว่านักเรียนมาเรียนสัปดาห์ละ 3 วัน คือ หยุดเรียนวันจันทร์ และวันศุกร์ เนื่องจากนักเรียนต้องไปพบแพทย์เป็นประจำ	นักเรียนอายุ 8 ขวบ ไม่สามารถนั่งทำงานที่รับผิดชอบได้นานเกิน 3 นาที จะลุกจากที่ไปสิ่งของต่าง ๆ	นักเรียนนั่งทำกิจกรรมอยู่กับครูที่ห้องเรียน หยิบของใต้โต๊ะเก้าอี้ได้หนึ่งชั้น ประมาณ 2 นาที นักเรียนลุกจากที่ไปหาเพื่อน ๆ หรือครูคนอื่นที่ทำกิจกรรมอยู่ เมื่อครูนำนักเรียนกลับมา มักจะทิ้งตัวลงนอนราบไปกับพื้น แล้วดึงสิ่งของที่อยู่อีกตัวมากัด นึก จนพัง เมื่อครูดึงออกนักเรียนจะร้องไห้และกัดมือข้างซ้ายของตัวเอง	การวิเคราะห์พฤติกรรม Functional Behavior Analysis (FBA)	ก่อนการเรียนทุกครั้งนักเรียนต้องสลายกำลังนาน 30 นาที ซึ่งสามารถนั่งปฏิบัติกิจกรรมได้นานขึ้น 5-10 นาที	การลองฝึกลองดูจากการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา	การจัดการพฤติกรรมของนักเรียนออทิสติกนั้นจะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือมีความรู้และประสบการณ์พร้อมทั้งความกล้าที่จะทดลองกับนักเรียน ดังนั้นการจัดอบรมหรือให้ความรู้เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญมากในการจัดการพฤติกรรมเพื่อนำมาใช้ควบคู่กับการเรียนการสอนนักเรียน

จากตาราง 4 พบว่า ผลของการนำความรู้เรื่องการพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษไปใช้ในศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยรวม มีประสิทธิผลในการสอนเด็กออทิสติกโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ปริมาณการนำไปใช้ ได้แก่ มีปริมาณการใช้ 3-5 ครั้งต่อสัปดาห์ เพราะว่านักเรียนมาเรียนสัปดาห์ละ 3-4 วัน ด้านปัญหาพฤติกรรม ได้แก่ นักเรียนไม่ยอมทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย และเรียกร้องความสนใจ ด้านสถานการณ์ที่พบ ได้แก่ พบในห้องเรียนและโรงอาหาร ด้านเทคนิคการปรับพฤติกรรม ได้แก่ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์พฤติกรรม Functional Behavior Analysis (FBA) และเทคนิคทฤษฎี ABA ด้านผลที่เกิดขึ้น ได้แก่ นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น สามารถลดพฤติกรรมและทำตามที่ได้รับมอบหมายได้ และการนั่งทำกิจกรรมได้นานขึ้น ด้านปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ มีการลงมือทดลองถูกจากการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและควรใช้เทคนิคที่เหมาะสมและหลากหลาย และด้านข้อเสนอแนะในการจัดอบรม ได้แก่ ให้มีการจัดอบรมให้มีความรู้เรื่องการพัฒนาเด็กที่มีอาการรุนแรง และการพัฒนาการสมองและการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ สามารถอภิปรายประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการพัฒนาศักยภาพของครูการศึกษาพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ พบว่า ปัญหาในการทำงานของครูที่พบ ได้แก่ ปัญหาด้านพฤติกรรมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และปัญหาด้านการจัดการความเครียดและการควบคุมอารมณ์ของตนเอง เนื่องจากศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 7 จังหวัดพิษณุโลก และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย ได้กำหนดการปฏิบัติงานตามโครงสร้างการบริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยจัดรูปแบบการให้บริการภายในศูนย์การศึกษาพิเศษ การให้บริการที่บ้าน และการให้บริการส่งเสริมสนับสนุนในสถานศึกษา จึงทำให้ครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษมีภาระงานมากขึ้น เมื่อครูได้รับผิดชอบการสอนเด็กพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ ทำให้ทราบปัญหาเด็กบางคนมาเรียนบ้าง ขาดเรียนบ้าง ต้องพบแพทย์อยู่เป็นประจำ และครูบางท่านยังมีหน้าที่ให้บริการที่บ้าน เนื่องจากบ้านของเด็กที่อยู่ห่างไกล จึงไม่สะดวกมาเรียนที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ทำให้ครูสังเกตและการปรับพฤติกรรมของเด็กไม่ต่อเนื่องกัน จึงเป็นสาเหตุทำให้ครูมีภาวะความเครียดและควบคุมอารมณ์กับงานที่ได้รับเพิ่มขึ้น ทำให้ครูขาดประสิทธิภาพในการปรับพฤติกรรมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของครู ได้แก่ การปรับพฤติกรรมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเทคนิคการจัดการความเครียดและการควบคุมอารมณ์ของตนเอง โดยศูนย์การศึกษาพิเศษแต่ละแห่งได้กำหนดภาระงานการให้บริการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ด้านการพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความบกพร่อง 9 ประเภท และมีการจัดอบรมและพัฒนาครูและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ ปวีดา โพธิ์ทอง และคณะ (2556) ได้ทำการศึกษาภาวะสุขภาพของเด็กอทิสติกความรู้และความเครียดของผู้ดูแลเด็กอทิสติกที่ได้รับการบริการจากศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 5 จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ผู้ดูแลเด็กอทิสติก ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยของความเครียดอยู่ในระดับสูง

2. ผลการใช้หลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ พบว่า หลักสูตรการอบรม เรื่องการจัดการพฤติกรรมเด็กออทิสติก โดยใช้สื่อสารทางสายตา ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยมีเนื้อหาด้านทฤษฎีการปรับพฤติกรรม ความรู้ในการใช้สื่อทางสายตาและการประยุกต์การปรับพฤติกรรมไปใช้ในโรงเรียน และผู้วิจัยได้ทำการทดสอบผลการประเมินตนเองด้านความรู้ของบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 7 จังหวัดพิษณุโลกและศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย พบว่าก่อนการอบรมหลักสูตร โดยรวมมีค่าเฉลี่ยของผลการประเมินตนเองอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยครูการศึกษาพิเศษมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะความผิดปกติของเด็กออทิสติก และความแตกต่างระหว่างกลุ่มอาการออทิสติกและภาวะอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง และหลังการอบรมหลักสูตร โดยรวมมีค่าเฉลี่ยของผลการประเมินตนเองอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยครูการศึกษาพิเศษมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างกลุ่มอาการออทิสติกและภาวะอื่น ๆ และลักษณะความผิดปกติของเด็กออทิสติก อยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านผลการเปรียบเทียบการใช้หลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษ ในศูนย์การศึกษาพิเศษ พบว่า คะแนนทดสอบหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับ ดนยา อินจำปา (2559) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการดูแลเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาของผู้ดูแลเด็กศูนย์การศึกษาพิเศษ หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษ ที่สร้างขึ้นมีคุณภาพและเหมาะสม นำไปใช้ในการอบรมให้กับครูผู้สอนในการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษ ในศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอื่น ๆ

3. ผลของการนำความรู้เรื่องการพัฒนาหลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูด้านการปรับพฤติกรรมนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษไปใช้ในศูนย์การศึกษาพิเศษ พบว่า บุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 7 จังหวัดพิษณุโลก และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุโขทัย มีประสบการณ์ในการสอนเด็กออทิสติก โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาประสบการณ์ในการสอนของครูการศึกษาพิเศษ ในการติดตามหลังจากอบรมเรื่องการจัดการพฤติกรรมเด็กออทิสติก โดยใช้สื่อสารทางสายตา พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาพฤติกรรมของเด็กออทิสติก และการใช้เทคนิคในการปรับพฤติกรรมมากขึ้น เนื่องจากครูในศูนย์การศึกษาพิเศษได้คลุกคลีอยู่กับเด็กออทิสติกในห้องเรียน สามารถสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมของเด็กออทิสติกได้ง่าย จึงทำให้ครูมีศักยภาพในการจัดการพฤติกรรม โดยการนำเทคนิคการปรับพฤติกรรมกับเด็กออทิสติกได้อย่างหลากหลาย เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางบวกของเด็กออทิสติกได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้โดยครูส่วนใหญ่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพตนเองให้สูงขึ้นและทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยให้มีการจัดอบรมอย่างต่อเนื่อง เกี่ยวกับความรู้การพัฒนาเด็กที่มีอาการรุนแรง และพัฒนาการทางสมองและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลต่อศักยภาพของครูการศึกษาพิเศษ ในด้านการพัฒนาเทคนิคการปรับพฤติกรรมที่หลากหลาย นำมาปรับใช้สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ ปนัดดา หัสปราบ (2559) ได้กล่าวว่า ครูการศึกษาพิเศษมีสมรรถนะการทำงานในระดับสูง โดยด้านที่มีสมรรถนะสูงสุดคือการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ**ข้อเสนอแนะทั่วไป**

1. ควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากร มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กที่มีอาการบกพร่องระดับรุนแรง (เช่น ภาวะออทิสติกระดับรุนแรง) และพัฒนาการทางสมองและการเรียนรู้
2. ควรจัดอบรมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสอนนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษ โดยเน้นเกี่ยวกับการวิเคราะห์พฤติกรรมและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสอน และการผลิตสื่อการสอน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัญหาและความต้องการในด้านอื่น ๆ เช่น การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม การฟื้นฟูสมรรถภาพโดยครอบครัวและชุมชน เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางต่าง ๆ ของแต่ละหน่วยงาน
2. ควรศึกษาปัญหาและความต้องการพัฒนาศักยภาพของครู โดยศึกษาข้อมูล แต่ละจังหวัด แต่ละภูมิภาค เพื่อเปรียบเทียบปัญหาและความต้องการแต่ละแห่ง มีมากน้อยเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

- คนยา อินจำปา. (2559). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการดูแลเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสำหรับผู้ดูแลเด็กศูนย์การศึกษาพิเศษ. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2559). การวิจัยสำหรับครู. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปนัดดา หัสปราบ. (2559). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูการศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. วิทยานิพนธ์ ปรัชญาคุณบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- ปวีดา โพธิ์ทอง และคณะ. (2556). ศึกษาภาวะสุขภาพของเด็กออทิสติกความรู้และความเครียดของผู้ดูแลเด็กออทิสติกที่ได้รับการบริการจากศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 5 จังหวัดสุพรรณบุรี.
- รายงานการวิจัย วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุพรรณบุรี, สุพรรณบุรี.
- สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์. (2560). เด็กออทิสติก คู่มือสำหรับครู. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: บริษัท บีคอนด์ พับลิชชิง จำกัด.
- ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 7 จังหวัดพิษณุโลก. (2562). สารสนเทศ ประจำปีการศึกษา 2562. พิษณุโลก: ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 7 จังหวัดพิษณุโลก.
- Centers for Disease Control (CDC). (2018). *Autism prevalence slightly higher in CDC's ADDM Network*. Web site. <https://www.cdc.gov/>. Accessed September 1, 2019.
- Elkhamisi, E. S. & Almutery, M. (2018). Aggression Dimensions in Students with Autism. *European Scientific Journal*, 14(9), 330-345.
- Handen, B. L., et al. (2018). Risk Factors for Self-injurious Behavior in an Inpatient Psychiatric Sample of Children with Autism Spectrum Disorder: A Naturalistic Observation Study. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 48(11), 3678 - 3688.

การศึกษาศักยภาพในการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชน เป้าหมายตามแนวแกนเมืองมรดกโลก กำแพงเพชร สุโขทัย ศรีสัชนาลัย*

อัมพิกา อมลอย¹

(วันที่รับบทความ: 15 มีนาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 22 กรกฎาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 8 สิงหาคม 2565)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชนเป้าหมาย จำนวน 19 ชุมชน ซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนที่ทำให้หัตถกรรมพื้นถิ่นตามแนวแกนเมืองมรดกโลก กำแพงเพชร สุโขทัย ศรีสัชนาลัย โดยเป็นงานวิจัยภาคสนาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 19 คน ใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และกลุ่มประชาชนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการทำหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชน จำนวน 95 คน ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) จากนั้นนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสำรวจภาคสนามมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพร่วมกับการวิเคราะห์เชิงปริมาณ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ผ่านการบรรยายและตาราง

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะการจัดตั้งกลุ่มของชุมชนเป้าหมาย สามารถจำแนกออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ ชุมชนที่มีการจัดตั้งกลุ่ม จำนวน 15 ชุมชน และชุมชนที่ไม่มีการจัดตั้งกลุ่ม จำนวน 4 ชุมชน ส่วนระดับศักยภาพในการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการผลิต มีศักยภาพในระดับดี จำนวน 7 ชุมชน ระดับปานกลาง จำนวน 3 ชุมชน และระดับน้อย จำนวน 5 ชุมชน 2) ด้านการเงิน มีศักยภาพในระดับดี จำนวน 8 ชุมชน ระดับปานกลาง จำนวน 2 ชุมชน และระดับน้อย จำนวน 5 ชุมชน และ 3) ด้านการตลาด มีศักยภาพในระดับดี จำนวน 4 ระดับปานกลาง จำนวน 6 ชุมชน และระดับน้อย จำนวน 5 ชุมชน ซึ่งองค์ความรู้รวมทั้งหลักการอันเป็นผลจากบทความนี้ ทำให้ทราบจุดแข็งและจุดอ่อนในการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชนเป้าหมายนำไปสู่การพัฒนาหรือปรับปรุงแนวทางการบริหารจัดการให้เหมาะสมกับบริบทมากยิ่งขึ้น และต่อยอดสู่การสร้างกลไกการสนับสนุนของชุมชน เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการภูมิปัญญาสร้างสรรค์ของเครือข่ายตามแนวแกนเมืองมรดกโลก กำแพงเพชร สุโขทัย ศรีสัชนาลัยต่อไป

คำสำคัญ: การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น, หัตถกรรมท้องถิ่น, ชุมชนตามแนวแกนเมืองมรดกโลก
กำแพงเพชร สุโขทัย ศรีสัชนาลัย

* บทความวิจัย, ทุนวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.) ประเภท Fundamental Fund (Basic Research) ประจำปีงบประมาณ 2564

¹ อาจารย์, สำนักวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, E-mail: aumpika.amloy@cmu.ac.th

A Study of the Potential for Local Handicraft Management of the Target Communities along the World Heritage Corridor of Kamphaeng Phet, Sukhothai, and Si Satchanalai *

Aumpika Amloy¹

(Received: March 15, 2022; Revised: July 22, 2022; Accepted: August 8, 2022)

Abstract

The purpose of this study is to survey and evaluate the potential of local handicraft management in 19 target communities that represent local handicraft communities along the world heritage corridor of Kamphaeng Phet, Sukhothai, and Si Satchanalai. This is a field study in which 19 community leaders were sampled using a purposive sampling technique, and 95 community members involved in local handicrafts were sampled using a quota sampling technique. Then, bringing the data for qualitative and quantitative analysis and presented the analysis results by descriptive writing and tables to summarize the results.

The results demonstrate that establishing groups of target communities follows two distinct patterns, with fifteen community groups and four ungrouped communities. As for the potential level in the management of local handicraft knowledge of the community in three aspects, there were 1) seven communities with a reasonable production potential, three communities with a medium production potential, and five communities with a low production potential; 2) eight communities with a reasonable financial potential, two communities with a medium financial potential, and five communities with a low financial potential; and 3) Four communities had a reasonable marketing potential, six communities had a medium marketing potential, and five communities had a low marketing potential. The knowledge and principles from this research article made related person aware of the strengths and weaknesses that occurred in the management of local handicraft knowledge of the target communities- furthermore, leading to the development or improvement of management approaches to be more appropriate to the context and creating community support mechanisms to lead to the creative local knowledge management of creative district networks along the world heritage corridor of Kamphaeng Phet, Sukhothai, and Si Satchanalai.

Keywords: Local Handicraft Management, Local Handicraft, Communities along the World Heritage Corridor of Kamphaeng Phet, Sukhothai, and Si Satchanalai

* The research article, Research grants from fundamental fund (basic research) for the fiscal year 2021

¹ Lecturer, Faculty of Architecture, Chiang Mai University, E-mail: aumpika.amloy@cmu.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

จังหวัดสุโขทัยและจังหวัดกำแพงเพชร ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการรองรับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เนื่องจากประกอบด้วย ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรม นำไปสู่การขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลก กล่าวได้ว่า พื้นที่ทั้งสองแห่ง มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น โดยเฉพาะความสำคัญทางด้านหัตถกรรมท้องถิ่น เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ดั้งเดิมของผู้คนในพื้นที่ ระยะแรก มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้สอยเป็นหลัก ในเวลาต่อมา ได้มีการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ใช้สอย และความสวยงาม หรือเรียกว่า “ศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น” ถือว่าเป็นวัฒนธรรมทางวัตถุที่สะท้อนกระบวนการความคิดในการออกแบบ การเลือกสรรวัสดุรูปแบบ แสดงให้เห็นลักษณะการใช้สอยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ขนบประเพณี ความเชื่อ ประวัติศาสตร์ ตลอดจนภูมิปัญญา ซึ่งการพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นเป็นผลิตภัณฑ์ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2553) อันเป็นโอกาสสร้างมูลค่าเพิ่มขึ้นให้กับสินค้าและบริการในอนาคตต่อไป

ทั้งนี้ จังหวัดสุโขทัยและจังหวัดกำแพงเพชร ได้มีการจัดทำข้อมูลเพื่อสมัครเข้าร่วมการประเมินเป็นเครือข่ายสมาชิกเมืองวัฒนธรรมสร้างสรรค์ขององค์การ UNESCO ผลการประเมิน พบว่า พื้นที่ทั้งสองแห่งไม่สามารถเข้าร่วมเป็นเครือข่ายสมาชิกได้ เนื่องจากยังขาดข้อมูลและผลดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานที่องค์การ UNESCO กำหนดไว้ โดยเฉพาะการศึกษา การวิจัย และการจัดทำระบบฐานข้อมูล นำไปสู่การสนับสนุนให้มีการศึกษาที่มุ่งเน้นประเด็นการสืบค้นฐานทรัพยากร ภูมิปัญญา และสัณฐานเพื่อจัดทำระบบฐานข้อมูลให้สมบูรณ์ รวมทั้งมีการเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การทำงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อันทำให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่รัฐบาลมุ่งหวังไว้

อย่างไรก็ตาม นอกจากการจัดทำระบบฐานข้อมูลหัตถกรรมท้องถิ่นแล้ว มีข้อสังเกตว่า การศึกษาค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชน โดยเฉพาะกระบวนการในการกำหนดแนวความคิด การวางแผนอย่างเป็นระบบในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านนโยบาย ด้านหลักการ ด้านโครงสร้างองค์การ ด้านการติดตาม และด้านอื่น ๆ รวมทั้งการกำหนดวิธีการทำงาน เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ คือ การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ การแก้ไขปัญหา การพัฒนาต่อยอด และถ่ายทอดไปสู่อนาคต โดยงานหลักสำคัญที่ต้องมีการบริหารจัดการ ได้แก่ งาน เงิน คน บุคคล เวลา และทรัพยากรอื่น ๆ (อรัญ จิตตะเสโน และคณะ, 2555) พบว่า ยังไม่มีปรากฏและเป็นประเด็นที่มีแนวโน้มของจำนวนการศึกษาเพิ่มขึ้นในอนาคต เนื่องจากองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา มีส่วนสำคัญในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชนอย่างยั่งยืน (อัมพิกา อ้าลอย, 2564)

จากความสำเร็จที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นมูลเหตุปัจจัยของการจัดทำบทความนี้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยย่อยที่ 3 กลไกการสนับสนุนของชุมชน เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการภูมิปัญญาสร้างสรรค์ของเครือข่ายย่าน ตามแนวแกนเมืองมรดกโลก กำแพงเพชร สุโขทัย ศรีสัชนาลัย ภายใต้แผนงานวิจัยแผนพัฒนาเครือข่ายย่านสร้างสรรค์ ตามแนวแกนเมืองมรดกโลก กำแพงเพชร สุโขทัย ศรีสัชนาลัย องค์ความรู้รวมทั้งหลักการอันเป็นผลจากบทความนี้ เป็นการสร้างความรู้ และความเข้าใจในประเด็นศึกษา ทำให้ทราบจุดแข็งและจุดอ่อนในการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชนเป้าหมาย นำไปสู่การพัฒนาหรือปรับปรุงแนวทางการบริหารจัดการให้เหมาะสมกับบริบทมากยิ่งขึ้น และต่อยอดสู่การสร้างกลไกการสนับสนุนของชุมชน เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการภูมิปัญญาสร้างสรรค์ของเครือข่ายย่าน ตามแนวแกนเมืองมรดกโลก กำแพงเพชร สุโขทัย ศรีสัชนาลัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจและประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชนเป้าหมาย จำนวน 19 ชุมชน ซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนที่ทำหัตถกรรมพื้นถิ่นตามแนวแกนเมืองมรดกโลก กำแพงเพชร สุโขทัย ศรีสัชนาลัย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาศักยภาพในการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชนของบทความนี้ หมายถึง การประเมินลักษณะการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชน ทำให้ทราบจุดแข็งและจุดอ่อนในการดำเนินงานของชุมชน นำไปสู่การพัฒนาหรือปรับปรุงแนวทางการบริหารจัดการให้เกิดกระบวนการในการกำหนดแนวความคิด การวางแผนอย่างเป็นระบบ การกำหนดวิธีการทำงาน เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบททางธรรมชาติและวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น ตลอดจนมุ่งเน้นการพิจารณาการบริหารจัดการในฐานะกระบวนการทางวัฒนธรรม กล่าวคือ กระบวนการหรือชุดของการกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชน มีจุดมุ่งหมายเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่การสร้างพลังปัญญา และความสามารถให้แก่คนที่มีส่วนร่วมในกระบวนการ การเผชิญปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ในการพัฒนา การมีอำนาจต่อรอง การมีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และจัดการตนเองได้ในทุกระดับ รวมไปถึงการพัฒนาทางจิตใจ เพื่อสามารถยกระดับคุณธรรมและจริยธรรม (อัมพิกา อ่ำลอย, 2564) สามารถจำแนกออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

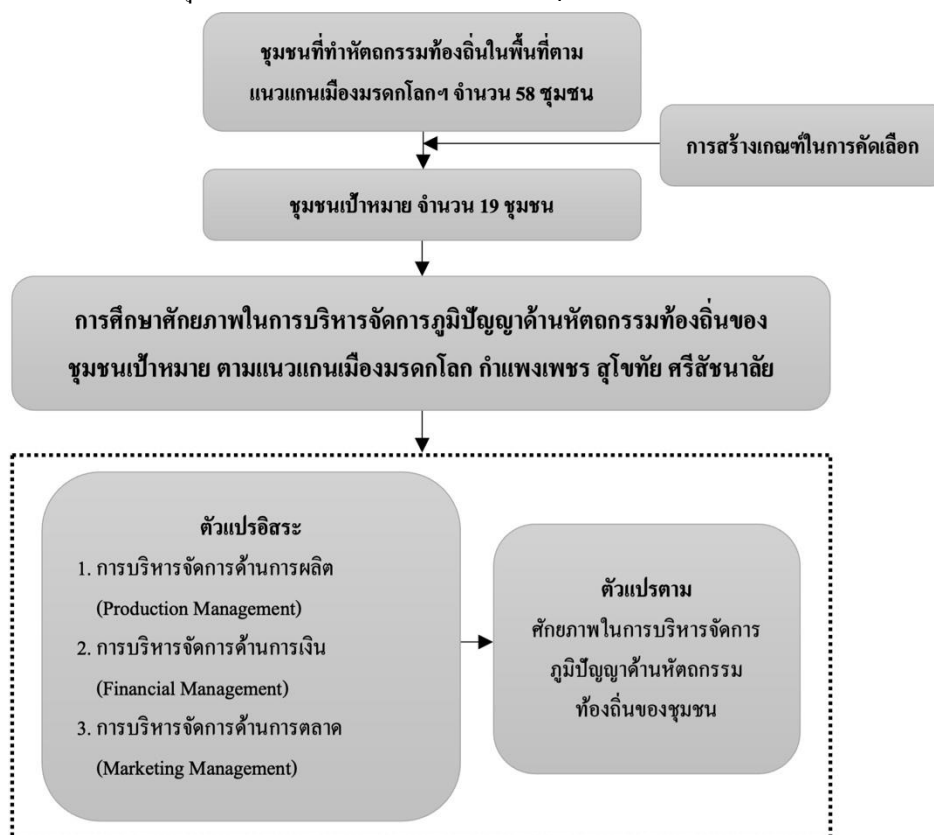
1) การบริหารจัดการด้านการผลิต (Production Management) หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทางด้านการผลิต เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง

ผู้ดำเนินการต้องมีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะ และประเภทของระบบการผลิตแต่ละรูปแบบ รวมถึงปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการออกแบบการผลิตให้เหมาะสม และสอดคล้องกับปัจจัยการผลิตต่าง ๆ (วรรณ โชคบรรดาลสุข กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร, 2559)

2) การบริหารจัดการด้านการเงิน (Financial Management) หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทางการเงินโดยมีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ ต้นทุน ค่าใช้จ่าย ค่าเสื่อมยอดขาย ภาษี ทรัพย์สิน หนี้สิน ทุน ดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยน กำไร และขาดทุน เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (คลพิวัฒน์ ปริดาวิภาต และคณะ, 2555)

3) การบริหารจัดการด้านการตลาด (Marketing Management) หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทางการตลาด หมายถึง การนำเสนอสิ่งที่สามารถตอบสนองความจำเป็น และความต้องการของคน โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนสิ่งที่น่าสนใจกับสิ่งอื่น เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (นิมิต หิรัญวิจิตรภรณ์ และธีร์ กันโททอง, 2564)

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยตัวแปร และการระบุความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความนี้ เป็นการวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) มุ่งเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจภาคสนามและอาศัยข้อมูลสนับสนุนจากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อสำรวจและประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชนเป้าหมายใน 3 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ 1 ชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย พื้นที่ 2 ชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย และพื้นที่ 3 ชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร จำนวน 19 ชุมชน ซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนที่ทำหัตถกรรมพื้นถิ่นตามแนวแกนเมืองมรดกโลก กำแพงเพชร สุโขทัย ศรีสัชนาลัย

ช่วงเวลาในการวิจัย โดยวันเริ่มต้นโครงการ คือ วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2563 ส่วนวันสิ้นสุดโครงการ คือ วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2565

จริยธรรมการวิจัยในคน บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยย่อยที่ 3 กลไกการสนับสนุนของชุมชน เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการภูมิปัญญาสร้างสรรค์ของเครือข่ายย่าน ตามแนวแกนเมืองมรดกโลก กำแพงเพชร สุโขทัย ศรีสัชนาลัย ภายใต้แผนงานวิจัยแผนพัฒนาเครือข่ายย่านสร้างสรรค์ ตามแนวแกนเมืองมรดกโลก กำแพงเพชร สุโขทัย ศรีสัชนาลัย ได้รับการรับรองการพิจารณาจริยธรรมโครงการวิจัย ตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในคนที่เป็นมาตรฐานสากลจากคณะกรรมการจริยธรรมในคน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เลขที่ COA No. 020/64 และ CMUREC No. 64/007 วันที่รับรองการพิจารณาจริยธรรม คือ วันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2564 และวันหมดอายุ คือ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สามารถจำแนกออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

การคัดเลือกชุมชนเป้าหมาย หมายถึง ชุมชนที่มีศักยภาพด้านคุณค่าของหัตถกรรมท้องถิ่นในชุมชน เพื่อเป็นตัวแทนของชุมชนที่ทำหัตถกรรมและตั้งอยู่ตามแนวแกนเมืองมรดกโลกฯ จำนวน 58 ชุมชน โดยการสร้างเกณฑ์ในการคัดเลือก สามารถจำแนกออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1) การพิจารณาคูณสมบัติด้านความสอดคล้องของงานหัตถกรรมท้องถิ่นในชุมชนกับเกณฑ์มรดกโลกที่โดดเด่นในระดับสากล (Outstanding Universal Value) เพื่อคัดเลือกชุมชนที่มีงานหัตถกรรมท้องถิ่น ซึ่งสามารถเป็นตัวแทนของผลงานชิ้นเอกที่จัดทำขึ้นด้วยการสร้างสรรค์อันชาญฉลาด และเป็นสิ่งที่ยืนยันถึงหลักฐานของวัฒนธรรมหรืออารยธรรมที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันหรือว่าที่สาปสูญไปแล้ว

2) การพิจารณาคูณสมบัติด้านคุณค่าของงานหัตถกรรมท้องถิ่นในชุมชน เพื่อคัดเลือกชุมชนที่มีงานหัตถกรรมท้องถิ่น ซึ่งสามารถแสดงถึงคุณค่า 4 ประการ ได้แก่ คุณค่าความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น คุณค่าของวัสดุและกรรมวิธีการผลิต คุณค่าทางความงาม และคุณค่าทางประโยชน์ใช้สอย

ดังนั้นจำนวนชุมชนเป้าหมายของบทความนี้ มีจำนวนทั้งหมด 19 ชุมชน

การคัดเลือกกลุ่มคนสำหรับทำแบบสำรวจ สามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชน ไม่จำกัดเพศ และมีช่วงอายุ 18 – 60 ปี ใช้วิธีสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดจำนวนผู้นำชุมชน 1 คน ต่อ 1 ชุมชน ดังนั้นมีผู้นำชุมชนที่ทำแบบสำรวจ จำนวน 19 คน

กลุ่มที่ 2 ประชาชนในชุมชน คือ ผู้อาศัยในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชน ไม่จำกัดเพศ และมีช่วงอายุ 18 – 60 ปี ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) เป็นการกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จนครบตามจำนวน โควตาตามจุดประสงค์ โดยกำหนดจำนวนประชาชนในชุมชน 5 คน ต่อ 1 ชุมชน ดังนั้นมีประชาชนในชุมชนที่ทำแบบสำรวจ จำนวน 95 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ สามารถจำแนกออกเป็น 3 ประการ ได้แก่ ประการที่ 1 การบริหารจัดการด้านการผลิต ประการที่ 2 การบริหารจัดการด้านการเงิน และประการที่ 3 การบริหารจัดการด้านการตลาด ส่วนตัวแปรตาม คือ ศักยภาพในการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชน

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

สามารถจำแนกออกเป็น 2 ชุดเครื่องมือ ได้แก่ แบบสำรวจศึกษาศักยภาพด้านหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชนที่ทำหัตถกรรมและตั้งอยู่ตามแนวแกนเมืองมรดกโลกฯ นำไปสู่การคัดเลือกชุมชนเป้าหมาย ซึ่งสร้างจากตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง สามารถจำแนกออกเป็น 4 หัวข้อ ดังนี้

1) คุณค่าความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ได้แก่ ความเป็นลักษณะเฉพาะ (Distinctiveness) การดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง (Continuity) ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-esteem) และความสามารถส่วนตน (Self-efficacy)

2) คุณค่าของวัสดุและกรรมวิธีการผลิต ได้แก่ วัสดุธรรมชาติภายในท้องถิ่น (Local Material) และกรรมวิธีการผลิตที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา (Traditional Production Process)

3) คุณค่าทางความงาม ได้แก่ คุณสมบัติของวัตถุ (The Quality of An Object) ความสมส่วน (Proportion) ความเพลินเพลินใจ (Feeling of Pleasure) และความสัมพันธ์ (Relation)

4) คุณค่าทางประโยชน์ใช้สอย สามารถจำแนกออกเป็น 2 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 1 ประโยชน์ใช้สอยทางด้านกายภาพ เช่น มีคุณภาพตามมาตรฐานที่ชุมชนได้กำหนดไว้ มีขนาดสัดส่วนของผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับการใช้งาน มีความปลอดภัยในการใช้งาน มีความแข็งแรงและทนทานตามอายุการใช้งาน เป็นต้น ส่วนด้านที่ 2 ประโยชน์ใช้สอยทางด้านจิตใจ เช่น สามารถสร้างความน่าเชื่อถือและความมั่นใจต่อผู้ซื้อ มีคุณค่ามากกว่าราคาที่จำหน่าย เป็นต้น

ส่วนแบบสำรวจศักยภาพในการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชนเป้าหมาย นำไปสู่การคัดเลือกชุมชนต้นแบบ ซึ่งสร้างจากตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง สามารถจำแนกออกเป็น 3 หัวข้อ ดังนี้

- 1) การบริหารจัดการด้านการผลิต ได้แก่ การสร้างองค์ความรู้ การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การวางแผน การดำเนินกิจกรรม และการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมทางด้านการผลิต
- 2) การบริหารจัดการด้านการเงิน ได้แก่ การสร้างองค์ความรู้ การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การวางแผน การดำเนินกิจกรรม การบริหารสภาพคล่อง การบริหารต้นทุนการประกอบธุรกิจ การสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ และการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมทางด้านการเงิน
- 3) การบริหารจัดการด้านการตลาด ได้แก่ การสร้างองค์ความรู้ การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การวางแผน การดำเนินกิจกรรม และการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมทางด้านการตลาด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

สามารถจำแนกออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูล (เดือนที่ 1 - 6) ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม การสร้างเกณฑ์ในการคัดเลือกชุมชนเป้าหมาย การสร้างเกณฑ์ในการคัดเลือกชุมชนต้นแบบ และเครื่องมือวิจัย เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม

ขั้นที่ 2 การสำรวจภาคสนาม (เดือนที่ 7 - 9) ผู้วิจัยได้คัดเลือกชุมชนเป้าหมาย และชุมชนต้นแบบ โดยอาศัยข้อมูลสนับสนุนจากการสำรวจภาคสนามร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม

ขั้นที่ 3 การจัดทำแนวทางการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชนต้นแบบ (เดือนที่ 10 - 11) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา นำไปสู่การจัดทำเล่มคู่มือเรื่องการบริหารจัดการภูมิปัญญาสร้างสรรค์ของชุมชนต้นแบบ ตามแนวแกนเมืองมรดกโลก กำแพงเพชร สุโขทัย ศรีสัชนาลัย

ขั้นที่ 4 การสรุปโครงการ (เดือนที่ 12) ผู้วิจัยได้สรุปโครงการ โดยจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ และจัดทำเล่มคู่มือตามวัตถุประสงค์โครงการย่อยที่ 3 ที่มีคุณภาพ สามารถนำเสนอเนื้อหาผลการดำเนินการวิจัยตามรูปแบบที่กำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูล

สามารถจำแนกการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ซึ่งไม่อยู่ในลักษณะของตัวเลขมาวิเคราะห์ ประกอบด้วย การจัดระเบียบข้อมูล การทำดัชนีหรือกำหนดรหัสของข้อมูล การสร้างบทสรุปผ่านการอธิบายเชิงพรรณนา และการพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ และส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการนำ

ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลข ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจ นำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลเชิงร้อยละ โดยใช้โปรแกรม Excel เพื่อสรุปผลการศึกษา

สำหรับการตรวจสอบข้อมูล และการแปลผล ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ด้านข้อมูล ด้านผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูล ด้านผู้วิเคราะห์ข้อมูล ด้านการทบทวนข้อมูล ด้านวิธีการเก็บข้อมูล และด้านแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ส่วนการแปลผล ผู้วิจัยใช้การบรรยายและการนำเสนอข้อมูลด้วยตาราง สามารถจำแนกออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การบรรยายด้วยภาษา และการถ่ายทอดของผู้อื่น (General Description) และการแสดงหลักฐานสนับสนุนจากข้อมูล (Specific Description)

สรุปผลการวิจัย

ผลการสังเคราะห์ข้อมูล สามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ลักษณะการจัดตั้งกลุ่มของชุมชนเป้าหมาย สามารถจำแนกออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 ชุมชนที่มีการจัดตั้งกลุ่ม จำนวน 15 ชุมชน และรูปแบบที่ 2 ชุมชนที่ไม่มีการจัดตั้งกลุ่ม จำนวน 4 ชุมชน

ประเด็นที่ 2 การศึกษาศักยภาพในการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชนเป้าหมาย ซึ่งเป็นรูปแบบที่ 1 ชุมชนที่มีการจัดตั้งกลุ่ม จำนวน 15 ชุมชน สามารถจำแนกออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการเงิน และด้านการตลาด โดยใช้การระดับของตัวชี้วัดเรียงลำดับจากมากไปน้อย สามารถจำแนกออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่

1) ชุมชนมีศักยภาพในการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นในระดับดี (มากกว่าร้อยละ 50) กล่าวคือ มีการจัดตั้งกลุ่มย่อย เพื่อการทำงานด้านนี้โดยเฉพาะ และมีการแบ่งหน้าที่สมาชิก เพื่อการทำงานด้านนี้อย่างชัดเจน โดยมีความยืดหยุ่นตามความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของสมาชิกในกลุ่ม

2) ชุมชนมีศักยภาพในการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นในระดับปานกลาง (ช่วงร้อยละ 41-50) กล่าวคือ มีการจัดตั้งกลุ่มย่อย เพื่อการทำงานด้านนี้โดยเฉพาะ และมีการแบ่งหน้าที่สมาชิก เพื่อการทำงานด้านนี้ แต่ต้องปรับปรุงให้มีความชัดเจน หรือมีความเหมาะสมมากขึ้น

3) ชุมชนมีศักยภาพในการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นในระดับน้อย (ช่วงร้อยละ 31-40) กล่าวคือ ไม่มีการจัดตั้งกลุ่มย่อย เพื่อการทำงานด้านนี้โดยเฉพาะ แต่มีการแบ่งหน้าที่สมาชิก เพื่อการทำงานด้านนี้ตามความเหมาะสม

4) ชุมชนมีศักยภาพในการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นในระดับน้อยมาก (ช่วงร้อยละ 21-30) กล่าวคือ ไม่มีการจัดตั้งกลุ่มย่อย เพื่อการทำงานด้านนี้โดยเฉพาะ แม้จะมีการแบ่งหน้าที่สมาชิก เพื่อการทำงานด้านนี้ แต่ต้องปรับปรุงให้มีความชัดเจน หรือมีความเหมาะสมมากขึ้น

5) ชุมชนไม่มีศักยภาพในการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่น (ช่วงร้อยละ 0-20)

ผลการศึกษา พบว่า ด้านการผลิต มีศักยภาพในระดับดี จำนวน 7 ชุมชน ระดับปานกลาง จำนวน 3 ชุมชน และระดับน้อย จำนวน 5 ชุมชน ด้านการเงิน มีศักยภาพในระดับดี จำนวน 8 ชุมชน ระดับปานกลาง จำนวน 2 ชุมชน และระดับน้อย จำนวน 5 ชุมชน ด้านการตลาด มีศักยภาพในระดับดี จำนวน 4 ระดับปานกลาง จำนวน 6 ชุมชน และระดับน้อย จำนวน 5 ชุมชน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชนเป้าหมาย

รหัสชุมชน	หัตถกรรม	จำนวน สมาชิก (คน)	ช่วง อายุ (ปี)	ช่วง เวลา (พ.ศ.)	ระดับศักยภาพ		
					การ ผลิต (ร้อยละ)	การ เงิน (ร้อยละ)	การ ตลาด (ร้อยละ)
พื้นที่ 1 ชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย							
ชุมชน 01_01	ผ้าทอหมัก โคลน	20 – 30	18 – 60	2550 – ปัจจุบัน	57.41	50.00	50.00
ชุมชน 01_02	เครื่องสังคโลก	10 – 20	51 – 60	2550 – ปัจจุบัน	46.30	54.17	50.00
ชุมชน 01_03	ว่าวพระร่วง	10 – 20	51 – 60	2550 – ปัจจุบัน	46.30	50.41	44.44
พื้นที่ 2 ชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย							
ชุมชน 02_01	สินค้าเกษตร กรรม และ ผ้าทอ	10 – 20	18 – 60	ไม่ระบุ – ปัจจุบัน	66.67	55.00	46.67
ชุมชน 02_02	กระทงใบลาน	10 – 20	51 – 60	ไม่ระบุ – ปัจจุบัน	53.70	70.83	80.55
ชุมชน 02_03	ปลาดิบเพียน สาน ใบลาน	5 – 10	51 – 60	ไม่ระบุ – ปัจจุบัน	53.70	58.33	48.89
ชุมชน 02_04	เครื่องปั้น ดินเผา	5 – 10	41 – 60 ปี	ไม่ระบุ – ปัจจุบัน	55.55	65.00	43.33

พื้นที่ 3 ชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร							
ชุมชน 03_01	เครื่องนอน ขางพารา	10 – 20	18 – 60	2560 - ปัจจุบัน	45.58	47.51	45.04
ชุมชน 03_02	ตะกร้า สานเส้น พลาสติก	20 – 30	18 – 60	2556 - ปัจจุบัน	33.33	33.33	33.33
ชุมชน 03_03	ข้าวแต๋น	20 – 30	18 – 60	2556 - ปัจจุบัน	33.33	33.33	33.33
ชุมชน 03_04	พวงมโหตร	20 – 30	18 – 60	2559 - ปัจจุบัน	66.67	45.33	46.67
ชุมชน 03_05	พระพิมพ์	20 – 30	18 – 60	2559 - ปัจจุบัน	33.33	33.33	33.33
ชุมชน 03_06	น้ำพริกกำแพง พัง	20 – 30	18 – 60	2560 - ปัจจุบัน	33.33	33.33	33.33
ชุมชน 03_07	ผ้าปัก ชาวเมี่ยน	30 – 40	18 – 60	2560 - ปัจจุบัน	63.33	63.33	83.33
ชุมชน 03_08	กระถางปลูก ต้นไม้	10 – 20	18 – 60	2558 - ปัจจุบัน	33.33	33.33	33.33

ที่มา : ผู้วิจัย (2564)

ประเด็นที่ 3 จุดแข็งและจุดอ่อนในการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชน
เป้าหมาย

จุดแข็ง สามารถจำแนกออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) การบริหารจัดการด้านการผลิต ได้แก่

- การวางแผนขั้นตอนเกี่ยวกับการผลิตหัตถกรรมทั้งในระยะสั้น และระยะยาว
- การเตรียมวัสดุให้เพียงพอต่อการผลิตหัตถกรรม
- การแบ่งหน้าที่สมาชิกในการทำงานด้านการผลิตอย่างชัดเจน โดยคำนึงถึงกระบวนการทำงานที่มีความต่อเนื่อง
- การประเมินผลการดำเนินการด้านการผลิตหัตถกรรม รวมทั้งการเสนอแนวทางปรับปรุง หรือแก้ไข

2) การบริหารจัดการด้านการเงิน ได้แก่

- การวางแผนการเงินทั้งในระยะสั้นและระยะยาว
- การแบ่งหน้าที่สมาชิกในการทำงานด้านการเงินอย่างชัดเจน
- การประเมินผลการดำเนินการด้านการเงิน รวมทั้งการเสนอแนวทางปรับปรุง หรือแก้ไข

3) การบริหารจัดการด้านการตลาด ได้แก่

- การประชาสัมพันธ์และโฆษณาสินค้าด้านหัตถกรรม โดยเป็นการสื่อสารข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ นำไปสู่การตัดสินใจแลกเปลี่ยนของลูกค้านั้นได้ตามเป้าหมาย
- การกำหนดกลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาด โดยเป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ เพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อ ได้แก่ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การขายโดยพนักงานขายการส่งเสริมการขาย และการตลาดทางตรง
- การประเมินผลการดำเนินการด้านการจำหน่ายหัตถกรรม รวมทั้งการเสนอแนวทางปรับปรุง หรือแก้ไข

จุดอ่อน สามารถจำแนกออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) การบริหารจัดการด้านการผลิต ได้แก่

- การพัฒนากระบวนการผลิตให้ดีขึ้น โดยกำหนดกระบวนการ และลำดับในการผลิต ซึ่งกระบวนการที่ดี ควรเป็นกระบวนการที่ใช้เวลาในการผลิตจนกระทั่งออกมาเป็นสินค้า น้อยที่สุด
- การวางแผนสถานประกอบการ โดยพิจารณาตำแหน่งการทำงานของกระบวนการต่าง ๆ ไม่ให้เกิดขวาง นำไปสู่การไหลเวียนของระบบการผลิตที่มีประสิทธิภาพ
- การซ่อมบำรุงเครื่องมือ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิตหัตถกรรม ซึ่งการจัดทำแผนการซ่อมบำรุงรักษาอย่างมีประสิทธิภาพ
- การเลือกระบบขนส่งที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสามารถขนส่งวัตถุดิบได้เหมาะสมกับตารางการผลิต และสามารถส่งมอบสินค้าได้ทันเวลาที่กำหนด

2) การบริหารจัดการด้านการเงิน ได้แก่

- การควบคุมค่าใช้จ่ายงบประมาณ โดยผู้รับผิดชอบฝ่ายการเงินหรืองบประมาณจัดทำระบบบัญชีและวิเคราะห์ต้นทุนด้านต่าง ๆ พร้อมเสนอวิธีการลดต้นทุน เพื่อให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถดำเนินการพิจารณาอย่างเหมาะสม
- การจัดหาเงินทุน ควรเลือกแหล่งกู้ยืมเงินที่เสียค่าใช้จ่ายต่ำที่สุด และมีโอกาสที่จะได้รับเงินสดได้ทันตามความต้องการ

3) การบริหารจัดการด้านการตลาด ได้แก่

- การวางแผนการตลาดทั้งในระยะสั้น และระยะยาว
- การแบ่งหน้าที่สมาชิกในการทำงานด้านการตลาดอย่างชัดเจน
- การวิเคราะห์ SWOT เพื่อทำความเข้าใจภาพรวมการดำเนินการของกลุ่ม นำไปสู่การเลือกวิธีการตลาด เพื่อผลักดันธุรกิจให้ไปถึงเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ
- การกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน
- การกำหนดกลยุทธ์ด้านการจัดจำหน่ายและราคา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษา พบว่า จุดแข็งของการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชนเป้าหมายในพื้นที่ศึกษา คือ ลักษณะการดำเนินการที่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง และหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชนที่เป็นผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่น แสดงออกถึงความชำนาญของผู้ผลิต ถือว่าเป็นงานศิลปะที่ตอบสนองประโยชน์ใช้สอย และมีคุณค่าความงาม (วิบูลย์ ธีสุวรรณ, 2553) จึงเป็นการผลิตสินค้าและบริการที่แสดงทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน นำไปสู่การสร้างสรรคผลงานหัตถกรรมที่ก่อให้เกิดคุณค่า 4 ประการ ได้แก่ คุณค่าความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น คุณค่าของวัสดุและกรรมวิธีการผลิต คุณค่าทางความงาม และคุณค่าทางประโยชน์ใช้สอย (ตระกูลพันธ์ พัทธเมธา, 2559)

ส่วนจุดอ่อน คือ แม้ว่าแต่ละชุมชนจะมีการจัดตั้งกลุ่ม เพื่อการทำงานด้านนี้โดยเฉพาะ และมีการแบ่งหน้าที่สมาชิก เพื่อการทำงานอย่างชัดเจน โดยมีความยืดหยุ่นตามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของสมาชิกในกลุ่ม อย่างไรก็ตาม ชุมชนส่วนใหญ่ ยังขาดการวางแผนและการกำหนดกลยุทธ์ เพื่อปรับตัวให้เข้ากับพฤติกรรมการตลาดที่เปลี่ยนแปลงไปในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยเฉพาะสถานการณ์โรคระบาดที่ส่งผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยว

สอดคล้องกับการศึกษาผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในประเทศไทย ช่วง พ.ศ.2543-2563 พบว่า การวางแผนและการกำหนดกลยุทธ์ มุ่งเน้นการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันนั้น เป็นประเด็นที่มีแนวโน้มจำนวนการศึกษาเพิ่มขึ้น เนื่องจากองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา มีส่วนสำคัญในการอนุรักษ์ พื้นฟู และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนอย่างยั่งยืน (วิจิต ไชยชนะ เกษมชาติ นเรศเสนีย์ และบุญเรือง ศรีเหรียญ, 2558) และเป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม (นิมนวล จันทบุญ และเกวลี อ่อนเรือง, 2559) จึงได้รับความสนใจจากกลุ่มนักวิชาการและนักวิจัยหลากหลายสาขา

ยกตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ นิภาวรรณ เจริญลักษณ์ (2562) เรื่องการศึกษาการบริหารจัดการภูมิปัญญาของชุมชนคัดสรรในจังหวัดนครปฐม เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนงานวิจัยของ กิตติพงษ์ เกียรติวิภาค (2563) เรื่องการศึกษาการนำมิติทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนคัดสรรในจังหวัดลำปางและเชียงใหม่เข้าสู่การออกแบบสร้างสรรค์ และงานวิจัยของทวีวัฒน์ จิตติเวชกุล และคณะ (2563) เรื่องการศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการทุนภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพของชุมชนคัดสรรในจังหวัดนครปฐม

ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชนเป้าหมาย ควรพิจารณาทั้งการศึกษาในภาพรวม มุ่งเน้นการสืบค้นฐานทรัพยากร ภูมิปัญญา และสัณฐาน เป็นการเติมเต็มองค์ความรู้ที่ขาดหายไปให้สมบูรณ์ นำไปสู่การเสนอแนะที่สามารถเชื่อมโยงการพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นในลักษณะระบบเครือข่าย และสามารถเชื่อมโยงเอกลักษณ์ด้านหัตถกรรมท้องถิ่นกับพื้นที่ศึกษา (สุมาวลี จินดาพล และคณะ, 2562) และการศึกษาเฉพาะด้าน ซึ่งไม่ใช่การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว หากแต่รวมถึงการพิจารณาลงไปในรายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (รสา สุนทรายุทธ, 2562) โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ตั้งแต่หน่วยงานจากภาครัฐ เอกชน สถาบันศึกษา ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน (วัชรพงษ์ ชุมดวง และคณะ, 2562)

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุติมา ปัญญาหลง (2564) ได้นำเสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการร้านค้าของชุมชน ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 4 แนวทาง ได้แก่ 1) การพัฒนาเชิงรุก มุ่งเน้นด้านการวางแผนพัฒนาและการวางแผนกลยุทธ์ 2) การพัฒนาเชิงป้องกัน มุ่งเน้นด้านกระบวนการและการบริหารองค์กร 3) การพัฒนาเชิงแก้ไข มุ่งเน้นด้านการออกแบบนวัตกรรมด้านสินค้าและบริการ 4) การพัฒนาเชิงตั้งรับ มุ่งเน้นด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กล่าวได้ว่า แนวทางการพัฒนาหัตถกรรมนี้ เป็นการปรับปรุงแนวทางรูปแบบดั้งเดิมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ถือเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้พัฒนาหรือปรับปรุงแนวทางการบริหารจัดการให้เหมาะสมกับบริบทมากยิ่งขึ้น และต่อยอดสู่การสร้างกลไกการสนับสนุนของชุมชน เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการภูมิปัญญาสร้างสรรค์ของเครือข่ายย่านตามแนวแกนเมืองมรดกโลก กำแพงเพชร สุโขทัย ศรีสัชนาลัยต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ หน่วยงานระดับประเทศที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สามารถนำแนวทางเหล่านี้ไปปรับใช้ต่อยอดการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแนวแกนเมืองมรดกโลกฯ ส่วนองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการ

ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท.4 สามารถนำแนวทางเหล่านี้ไปปรับใช้ต่อยอดการขยายโครงการเพื่อพัฒนาชุมชนอื่น ๆ โดยรอบตามแนวแกนเมืองมรดกโลก ฯ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษาข้อเสนอในโครงการวิจัยนี้ เป็นการศึกษาชุมชนเป้าหมาย จำนวน 19 ชุมชน และชุมชนต้นแบบ จำนวน 3 ชุมชนเท่านั้น อาจมีประเด็นอื่นนอกเหนือจากนี้ที่ยังไม่ถูกกล่าวถึง ทั้งนี้ หากการศึกษาในอนาคต ควรมีการขยายขอบเขตการศึกษาเพิ่มขึ้น และควรค่าแก่การหยิบยกประเด็นนี้มาพิจารณาอีกครั้งเนื่องจากการประมวลความรู้ และศึกษาการบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่น นั้น มีส่วนสำคัญในการพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชนให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ในการสร้างกลไกการสนับสนุนของชุมชน เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชนในบริบทที่กว้างขวางด้วย

นอกจากนี้ ยังควรศึกษาเชื่อมโยงประเด็นในการศึกษากับศาสตร์อื่น ๆ เช่น สถาปัตยกรรมผังเมืองมานุษยวิทยา สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ เป็นต้น เพื่อให้ได้มุมมองเชิงพื้นที่ที่หลากหลาย และมีความรู้รอบด้านนำไปสู่การสร้างสรรค์กระบวนการศึกษาวิจัยที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

กิตติพงษ์ เกียรติวิภาค. (2563). แนวคิดการนำมิติทางวัฒนธรรมสู่การออกแบบสร้างสรรค์ที่สืบสน.

วารสารสถาบันวัฒนธรรม และศิลปะ, 11(2), 18-35.

ชุติมา ปัญญาหลง. (2564). การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการร้านค้าชุมชนเพื่อยกระดับให้เป็นร้านค้า

ชุมชนต้นแบบในตำบลสันมะเค็ด อำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย. วารสารวิชาการและวิจัย

สังคมศาสตร์, 16(3), 55-70.

คลพิวัฒน์ ปรีดาวิภาค และคณะ. (2555). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจสังหริมทรัพย์

ในภาวะเศรษฐกิจถดถอย. วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 22(2), 416-426.

ตระกูลพันธ์ พัทธเมธา. (2559). ผลกระทบหัตถกรรมกับการพัฒนาสู่สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์.

วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 36(1), 67-80.

ทวีวัฒน์ จิตติเวทย์กุล และคณะ. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการทุนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อ

ส่งเสริมผลิตภาพของชุมชนมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม. วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ, 7(1), 41-48.

นิภาวรรณ เจริญลักษณ์. (2562). การจัดการภูมิปัญญาส้มโอนครชัยศรี: การเรียนรู้ และจัดการตนเองตาม

แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2(2), 28-46.

นิมมวล จันทบุญ และเกวลี อ่อนเรือง. (2559). แนวคิดการจัดการภูมิปัญญาวิถีการวิถีไท.

วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 16(1), 250-263.

- นิคมล หิรัญจิตรภรณ์ และธีร์ คันโททอง. (2564). การเล่าเรื่องเพื่อสื่อสารการตลาดผ้าทอน้ำแร่ จังหวัดลำปาง. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, 11(2), 31-44.
- รสา สุนทรายุทธ. (2562). โครงการวิจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจก ไทยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์ และสิ่งทอสีเขียว. *วารสารศิลปกรรมบูรพา*, 27-49.
- วรรณนา ไชยบรรดาลสุข กุลยา อนุโลก และวรัญญู ทองประยูร. (2559). การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 21(1), 166-180.
- วัชรพงษ์ ชุมดวง และคณะ. (2562). แผนงานวิจัย การบูรณาการการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ พื้นที่โดยรอบตามแนวแกนเมืองมรดกโลก ศรีสัชนาลัย-สุโขทัย-กำแพงเพชร. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.).
- วิจิต ไชยชนะ เกษมชาติ นเรศเสนีย์ และบุญเรือง ศรีเหรียญ. (2558). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 8(2), 58-70.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2553). ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน : เอกถัตถ์เฉพาะถิ่น. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 30(1), 163-182.
- สุมาลี จินดาพล และคณะ. (2562). โครงการย่อยที่ 2 โครงการนำร่องต้นแบบการบริหารจัดการชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์พื้นที่โดยรอบตามแนวแกนเมืองมรดกโลก ศรีสัชนาลัย-สุโขทัย-กำแพงเพชร. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.).
- อริญ จิตตะเสนโน และคณะ. (2555). *หลักการ และวิธีการบริหารจัดการชุมชน สงขลา: คณะทำงานจัดการองค์ความรู้ในโครงการวิจัย และพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สุขภาวะองค์กร*.
- อัมพิกา อ่ำลอย. (2564). การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนในประเทศไทย. *วารสารวิชาการการออกแบบสภาพแวดล้อม*, 8(1), 170-191.

การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยใช้เทคโนโลยี Google Apps เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้*

อิสราพร ชัยงาม¹

(วันที่รับบทความ: 29 มีนาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 29 กรกฎาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 8 สิงหาคม 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียน 3) ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้เทคโนโลยี Google Apps รายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2562 กลุ่มตัวอย่าง เป็นครูผู้สอนในรายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ ปีการศึกษา 2562 เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จำนวน 5 คน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนกับครูที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 150 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) เครื่องมือจัดการกระทำ คือ หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การใช้เทคโนโลยี Google Apps เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินการจัดการเรียนรู้ แบบการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินสื่อและประเมินความสามารถการใช้ Technology ของครู แบบบันทึกข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินตนเอง เรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) แบบประเมินตนเอง เรื่อง สื่อและความสามารถใช้ Technology ของครู แบบบันทึกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของครู เครื่องมือแต่ละชนิดนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ ค่า IOC พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ สหสัมพันธ์เนื้อหาและ t-test (t-test Dependent)

ผลการวิจัยพบว่า 1. สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้เทคโนโลยี Google Apps รายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในระดับชั้นมัธยมศึกษาหลังได้รับการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี Google Apps รายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความพึงพอใจ ต่อการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06, S.D. = .459$) 3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า มีปัญหาด้านเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ และอุปกรณ์ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรม และระบบอินเทอร์เน็ต ข้อเสนอแนะ คือ นำสื่อที่ใช้ประกอบการสอนลงในเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อให้ นักเรียนสามารถศึกษาได้ตลอดเวลา เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับนักเรียน และมีระบบอินเทอร์เน็ตที่รองรับต่อการจัดการศึกษา

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, สมรรถนะการจัดการเรียนรู้, เทคโนโลยี Google Apps

* บทความวิจัย, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, กลุ่มวิชาวัฒนธรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, E-mail: Itsaraporn.cha@pcru.ac.th

Development of Secondary School Teacher's Learning Management Competency Using Google Apps Technology to Enhance Learning Achievement*

Itsaraporn Chaingam¹

(Received: March 29, 2022; Revised: July 29, 2022; Accepted: August 8, 2022)

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1) to enhance teacher's learning management skills; 2) to investigate the learning achievement and satisfaction of students; and 3) to investigate the problems, obstacles, and recommendations for teachers' learning management using Google Apps in Information Technology and Communications subject taught to Secondary 4 students during 2019 academic year. The samples consisted of: 1) teachers responsible for Information Technology and Communications subject under Phetchabun's Secondary Educational Service Area during academic year 2019 (N=5) and selected using purposive sampling method based on this study's objective; and 2) Secondary 4 students (N=150) under the teacher participants' tutelage. The research instruments were: 1) an experimental treatment, a curriculum for a workshop training course on "Using Google Apps Technology to Develop Learning Achievement"; and 2) the data collection tools, consisting of an assessment form on learning management plan using Lesson Study; an assessment form on less plan; an assessment form on teacher's teaching media and technological skills; a written journal of suggestions for the development of the learning management plan; a self-assessment form on learning management using Lesson Study; an self-assessment form on teacher's teaching media and technological skills; a written journal of student's learning achievement; and an assessment form on student's satisfaction towards teacher's learning management. Each of the research instruments was distributed to 5 experts for content validation. The Index of Item-Objective Congruence (IOC) was between 0.80 and 1.00 for all research instruments. Frequency, percentage, mean, standard deviation, analysis-synthesis of the data, and the t-test were used to analyze the data statistically.

The findings were revealed as follows.

1. The teacher's learning management competency Using Google Apps technology was higher after receiving the workshop training.
2. The learning achievement of Secondary 4 students in Information Technology and Communications increased by 0.1 standard deviations after receiving learning management (Lesson Study) using Google Apps technology, and the students' satisfaction with the teacher's learning management was high ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = .459).
3. The problems, obstacles, and suggestions for teacher's learning management included teacher's time management and teaching equipment such as computer, software, and internet connection. It was suggested that instructional materials be placed on the computers so that students can prepare for class at any time. In addition, internet access must be available for instructional management.

Keywords: Learning Management, Learning Management Competency, Google Apps Technology

* Research Articles, Faculty of Education of Phetchabun Rajabhat University

¹ Assistant Professor, Educational Innovation and Technology, Faculty of Education of Phetchabun Rajabhat University, E-mail: Itsaraporn.cha@pcru.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

การจัดการเรียนรู้ของครู เป็นส่วนที่สำคัญประการหนึ่งในการทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ดังนั้นครูจึงต้องจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับนักเรียนหรือวิธีการเรียนของนักเรียน จึงถือว่าเป็นการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นักเรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถของปัญญา วิธีการเรียนรู้ โดยบูรณาการคุณธรรม ค่านิยมอันพึงประสงค์ ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ได้พัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความถนัด ความสนใจด้วยวิธีการ กระบวนการ และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงทั้งในและนอกห้องเรียน มีการวัดผล ประเมินผล ตามสภาพจริง ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามมาตรฐานหลักสูตรที่กำหนด (กิ่งแก้ว มิตรวิจารณ์, 2551, 19-28) แนวคิดที่ว่าด้วยการพัฒนาตนเองของครูในระยะยาวอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ในบริบทการทำงานจริงในชั้นเรียนของตนเองผ่านการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังกับเพื่อนร่วมงาน เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน (จิตเอก โคตรพิศ, 2555, 31) ดังนั้น กระบวนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ดีของนักเรียน ต้องปรับปรุงการสอนของครูโดยอาศัยความร่วมมือจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสอน และการจัดการชั้นเรียน การจัดการชั้นเรียน (Lesson study) เป็นนวัตกรรมที่ได้รับการยอมรับในประเทศต่าง ๆ ว่ามี คุณค่าต่อครู สามารถเปลี่ยนแปลงครูและนักเรียนใช้ในการพัฒนาวิชาชีพครูในประเทศไทย อันจะช่วยให้เกิดผลดีต่อการปฏิรูปครู (Inprasitha. N, 2009) ในการจัดการชั้นเรียน ครูจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสื่อที่ใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถแสดงเชื่อมโยงการเรียนรู้อย่างหลากหลายทำให้นักเรียนสามารถสืบค้นและเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) มีบทบัญญัติ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรมการศึกษาไว้หลายมาตรา เช่น มาตรา 67 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553) ทั้งนี้เนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ที่รุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว ได้แสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสื่อสารภายในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว ทำให้โอกาสในการสื่อสารระหว่างครูและนักเรียนในสภาพการณ์ที่ต่างกันลดน้อยลงและเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้ ครูสามารถให้ข้อเสนอแนะโดยใช้ Comment feature เพื่อออกความคิดเห็นโดยที่ผู้ใช้อื่น ๆ สามารถตอบกลับได้ ใช้ในการรวบรวม สรุปงาน หรือแสดงรายละเอียดของรายวิชา เพื่อให้นักเรียนเห็นภาพรวมของงานที่ต้องปฏิบัติตลอดทั้งเทอม โดย

นักเรียนสามารถตรวจสอบข้อมูลของตนเองได้ด้วย นักเรียนบางคนแสดงเครื่องหมายในส่วนที่ตนไม่เข้าใจ และนักเรียนอีกคนที่เห็นจะเข้ามาอธิบายในทันที (วิลาวัดย์ โพธิ์ทอง, 2561, 157) การใช้เทคโนโลยีเพื่อลดข้อจำกัดดังกล่าว จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งการนำเทคโนโลยี Google Apps for Education มาประยุกต์เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน สามารถสร้างความปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน รวมถึงระบบการส่งและจัดเก็บผลงานต่าง ๆ ด้วย Google Drive ในแวดวงการศึกษามีการนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อลดข้อจำกัดและอุปสรรคที่เกิดขึ้น อันจะส่งผลให้การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด Google Apps for Education หรือ Google Apps สำหรับการศึกษา เป็นชุดของฟรีอีเมลจาก Google และเครื่องมือต่าง ๆ เป็นระบบเปิดในการทำงานร่วมกัน เปิดกว้างสำหรับครู นักเรียน นักศึกษา ชื่นเรียนและสมาชิกครอบครัวในโลก ตัวอย่างเครื่องมือที่นิยมใช้รู้จักกันดี เช่น อีเมล (E-mail), เอกสาร (Docs), ปฏิทิน (Calendar), แบบสอบถามออนไลน์ (Form) และ Group เป็นต้น (ภาสกร เรืองรอง, 2558, 9) สามารถนำมาจัดการชั้นเรียนของครู มีความสะดวกสบายในการเข้าถึงความรู้ของนักเรียน เครื่องมือที่ช่วยจัดการชั้นเรียน เช่น Edmodo, Socrative, MoodleMobile, Student Organizer, Smart Classroom ของ Windows หรือ Classroom ของ Google Apps for education ซึ่ง ให้บริการฟรี (นฤธิศา สุนทรชนผล, 2560, 1) จากการนำนวัตกรรมทั้งรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียนได้พัฒนาไปพร้อมกันภายใต้มาตรฐานตัวชี้วัดตามหลักสูตรสถานศึกษาจึงเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคโนโลยี Google Apps เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ และศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน รวมทั้งความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข ด้านการจัดการเรียนรู้ของครูที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้เทคโนโลยี Google Apps รายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในระดับชั้นมัธยมศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี Google Apps รายวิชา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในระดับชั้นมัธยมศึกษา
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้เทคโนโลยี Google Apps รายวิชา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2562

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 3 ส่วนหลัก ดังนี้

1. **สมรรถนะ (Competency)** ที่เน้นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของครูประกอบด้วยทักษะ ความรู้ และความสามารถหรือพฤติกรรมของบุคลากรที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน กล่าวคือ ในการทำงานหนึ่ง ๆ ต้องรู้อะไร เมื่อมีความรู้หรือข้อมูลแล้วต้องรู่ว่าจะทำงานนั้น ๆ อย่างไร และควรมีพฤติกรรมหรือคุณลักษณะเฉพาะอย่างไรจึงจะทำงานได้อย่างประสบความสำเร็จ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ทราบว่า คุณสมบัติหรือคุณลักษณะที่ดีในการทำงานของบุคลากรนั้นว่าเป็นอย่างไร (เดชา เดชะวัฒนไพศาล, 2543, 25) เพื่อให้ครูมีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงทำการพัฒนาครูผ่านการอบรม และกิจกรรมที่เรียกว่า กระบวนการการศึกษาชั้นเรียน

2. **กระบวนการการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study)** เป็นกระบวนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ของครู เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ดีของนักเรียนและปรับปรุงการสอนของครู โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสอนและการเรียนในชั้นเรียน (Yoshida, 2006) โดยมีวิธีการศึกษา 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดเป้าหมายการพัฒนาการเรียน ประกอบด้วย ครูวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา ครูวางแผนบทเรียน ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ คณะผู้วิจัย ผู้บริหาร ศึกษาวิเคราะห์ และเพื่อนครูสะท้อนคิดแผนการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาแผนการสอน ประกอบด้วย ครูปรับแผนการจัดการเรียนรู้ตามการสะท้อนคิด

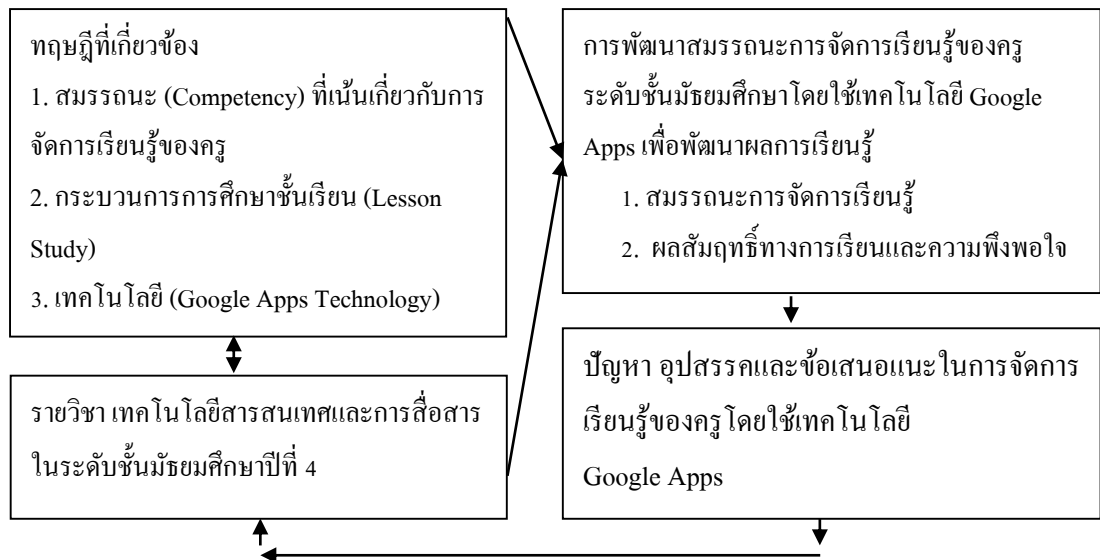
ขั้นตอนที่ 3 ปฏิบัติการสอนและสังเกตการสอน ประกอบด้วย สังเกตการสอนและจัดทำ Clip หรืออาจถ่ายทำวิดีโอทัศน์ สะท้อนคิดพฤติกรรมการสอน

ขั้นตอนที่ 4 สะท้อนคิดพฤติกรรมการสอน ประกอบด้วย เสนอแนะแนวทางการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 5 สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ ประกอบด้วย คณะผู้วิจัย ผู้บริหาร ศึกษาวิเคราะห์ และเพื่อนครู สรุปองค์ความรู้ทั้งวิธีการจัดการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน จากนั้นปรับปรุงแก้ไขบทเรียน (Revising The Lesson) การปรับแผนการจัดการเรียนรู้ดำเนินการตามวงจร 1-5 จำนวน 2-3 วงจรเพื่อหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ดีที่สุด

3. **เทคโนโลยี Google Apps** คือ ชุดของฟรีจาก Google และเครื่องมือต่าง ๆ เป็นแบบระบบเปิดในการทำงานร่วมกัน เปิดกว้างสำหรับคุณครู นักเรียน ชั้นเรียน และสมาชิกในครอบครัวทั่วโลก ตัวอย่างเครื่องมือที่เป็นที่นิยมใช้ที่รู้จักดี เช่น อีเมล (Gmail), เอกสาร (Docs), ปฏิทิน (Calendar) และ Groups เป็นต้น การจัดการกระบวนการเรียนรู้จึงต้องประยุกต์ใช้เครื่องมือเหล่านี้เพื่อฝึกให้ผู้เรียนเรียนรู้เครื่องมือที่จำเป็น ตลอดจนทักษะการทำงานเป็นทีม เพื่อตอบโจทย์ทักษะศตวรรษที่ 21 ได้ (วิลาวัลย์ โพธิ์ทอง, 2561, 154)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยปริมาณและเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Approach) ดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การคัดเลือกครู ตามแนวคิด Multisite - Case โดยใช้โรงเรียนและข้อมูลพื้นฐานเป็นเกณฑ์ ดังนี้ ครูผู้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 จังหวัดเพชรบูรณ์ กำหนดผู้ให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Purposive Sampling) จำนวน 5 ท่าน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่เรียนกับครูที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 150 คน

ระยะที่ 2 การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู ระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูระดับชั้นมัธยมศึกษาโดยใช้เทคโนโลยี Google Apps เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้

ระยะที่ 3 ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยม และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครูผ่านกระบวนการการศึกษาชั้นเรียน โดยเริ่มจาก การวิเคราะห์หลักสูตร เลือกเนื้อหา/หน่วยการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยี Google Apps วิพากษ์แผนการจัดการเรียนรู้ ทดสอบนักเรียนก่อนเรียน จัดการเรียนรู้ และทดสอบและวัดความพึงพอใจของนักเรียนหลังเรียน โดยระหว่างจัดการเรียนรู้ผู้วิจัยเข้าสังเกตการณ์ในชั้นเรียน วิพากษ์หลังการสอนร่วมกับเพื่อนครู ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ ระยะนี้เก็บข้อมูลทั้งจากครูและนักเรียนเป็นเวลา 3 วงรอบ จากนั้นมีการสะท้อนคิดจากครู และนักเรียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นครูผู้สอนในรายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ ปีการศึกษา 2562

กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนในรายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 5 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) เครื่องมือจัดกระทำ คือ หลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูระดับชั้นมัธยมศึกษาโดยใช้เทคโนโลยี Google Apps เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้แบบประเมินการจัดการเรียนรู้ แบบการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินสื่อและความสามารถในการใช้ Technology ของครู แบบบันทึกข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินตนเอง เรื่อง การจัดการเรียนรู้ แบบการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) แบบประเมินตนเอง เรื่อง สื่อและความสามารถในการใช้ Technology ของครู แบบบันทึกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของครู เครื่องมือแต่ละชนิดนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ค่า IOC พบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การคัดเลือกครู ตามแนวคิด Multisite - Case โดยใช้โรงเรียนและข้อมูลพื้นฐานเป็นเกณฑ์ คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลโดยวิธีการแบบเจาะจง ติดต่อ ประสานงาน และส่งข้อมูลให้ผู้วิจัยโดยตรง
2. การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูระดับชั้นมัธยมศึกษาโดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูระดับชั้นมัธยมศึกษาโดยใช้เทคโนโลยี Google Apps เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ให้กับครู
3. ลงพื้นที่เพื่อตรวจเยี่ยม และประเมินผล ผ่านกระบวนการการศึกษาชั้นเรียนเป็นเวลา 3 วงรอบ จากนั้นจึงสะท้อนคิดจากครู และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัย ครูสะท้อนและประเมินตนเอง รวมทั้งรวบรวมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที (t-test Dependent) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา โดยใช้การสังเกต และการสัมภาษณ์/ข้อมูลเชิงคุณภาพที่เก็บข้อมูลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้เทคโนโลยี Google Apps รายวิชา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในระดับชั้นมัธยมศึกษา นำเสนอดังตาราง 1

ตารางที่ 1 สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้เทคโนโลยี Google Apps รายวิชา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในระดับชั้นมัธยมศึกษา

ข้อ	รายการ	สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู		
		หลังพัฒนา	ก่อนพัฒนา	การเปลี่ยนแปลง
1	การวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา เพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	24	10	+14
2	รู้และเลือกรูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสม	25	14	+11
3	องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสม	21	16	+5
4	ระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้เหมาะสม	24	13	+11
5	เนื้อหาในการจัดการเรียนรู้เหมาะสม	23	11	+12
6	เนื้อหาในการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา	22	15	+7
7	การตั้งชื่อหน่วยการเรียนรู้เหมาะสมกับคำอธิบายรายวิชา	24	16	+8
8	วัตถุประสงค์การเรียนรู้เหมาะสม	25	12	+13
9	เขียนวัตถุประสงค์การเรียนรู้ถูกต้อง	19	8	+11
10	เขียนวัตถุประสงค์สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา	20	8	+12
11	เลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้เหมาะสม	19	14	+5
12	การใช้สื่อประกอบการเรียนรู้เหมาะสมกับเนื้อหา	20	16	+4
13	การใช้สื่อประกอบการเรียนรู้เหมาะสมกับเวลา	25	20	+5
14	การใช้สื่อประกอบการเรียนรู้เหมาะสมกับนักเรียน	23	19	+4

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู		
		หลังพัฒนา	ก่อนพัฒนา	การเปลี่ยนแปลง
15	การใช้สื่อประกอบการเรียนรู้เหมาะสมกับเนื้อหา	23	15	+8
16	การวัดและประเมินผลเหมาะสมกับเนื้อหา	19	10	+9
17	เครื่องมือการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์	20	9	+11
18	วิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	19	9	+10
รวม		295	235	+60

จากตาราง 1 พบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้เทคโนโลยี Google Apps รายวิชา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในระดับชั้นมัธยมศึกษา หลังได้รับการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการศึกษา
ชั้นเรียน (Lesson Study) โดยใช้เทคโนโลยี Google Apps รายวิชา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
ในระดับชั้นมัธยมศึกษาและความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ของครู นำเสนอตาราง 2-3

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าทีของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ
นักเรียนที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) โดยใช้
เทคโนโลยี Google Apps รายวิชา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในระดับชั้นมัธยมศึกษา

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	n	$\bar{X}$	S.D	t	Sig
ก่อนเรียน	150	4.91	2.53	23.87	0.00**
หลังเรียน	150	7.96	2.51		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ
การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) โดยใช้เทคโนโลยี Google Apps รายวิชา เทคโนโลยีสารสนเทศและ
การสื่อสารในระดับชั้นมัธยมศึกษา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) โดยใช้เทคโนโลยี Google Apps รายวิชา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในระดับชั้นมัธยมศึกษา

ข้อ	รายการ	$\bar{X}$	S.D	ความหมาย
1	สื่อการสอนของครูทันสมัยและน่าสนใจ	4.26	.633	มากที่สุด
2	นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับครูมากขึ้น	4.02	.662	มาก
3	นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้	4.10	.644	มาก
4	สื่อการสอนของครูทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาเร็วขึ้น	3.87	.699	มาก
5	การจัดการเรียนรู้ของครูสนุกและน่าสนใจ	3.80	.748	มาก
6	การจัดการเรียนรู้ของครูทำให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยความสุข	4.07	.707	มาก
7	นักเรียนเรียนรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติจริง	4.10	.724	มาก
8	นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในวิชาอื่น ๆ	4.04	.739	มาก
9	นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.13	.728	มาก
10	นักเรียนพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน	4.17	.740	มาก
รวม		4.06	.459	มาก

จากตาราง 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) โดยใช้เทคโนโลยี Google Apps รายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับชั้นมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมาก

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า มีปัญหาด้านเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ อุปสรรคด้านอุปกรณ์ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรม และระบบอินเทอร์เน็ต ข้อเสนอแนะ คือ นำสื่อที่ใช้ประกอบการสอนลงในเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อให้นักเรียนสามารถศึกษาได้ตลอดเวลา เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับนักเรียน และมีระบบอินเทอร์เน็ตที่รองรับการจัดการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้เทคโนโลยี Google Apps รายวิชา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในระดับชั้นมัธยมศึกษา หลังได้รับการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา เนื่องจากการพัฒนาครูจัดการเรียนรู้โดยที่ยังไม่มีการวิเคราะห์หลักสูตร ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เป็นรอบการดำเนินงานตามปกติ และยังไม่มีเพื่อนครู ผู้บริหาร ศึกษาานเทศก์และอาจารย์ในระดับอุดมศึกษาร่วมกัน

สะท้อนคิดและพัฒนา แต่เมื่อมีการพัฒนาทำให้ครูตระหนักและให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ที่ใช้หลักสูตรเป็นฐาน และใช้ช่องทางออนไลน์ตามวิถีชีวิตประจำวันของผู้เรียนเข้าร่วมในการจัดการเรียนรู้ ทำให้เกิดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่แปลกใหม่ และเป็นที่สนใจของนักเรียน การจัดการเรียนรู้ของครูทำให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นภาพร วรเนตรสุตาทิพย์ และคณะ (2552, 38) ศึกษาเรื่องการศึกษาค้นเรียน (Lesson study) และวิธีการแบบเปิด (Open approach): กรณีศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (คณิตศาสตร์) ระดับประถมศึกษา พบว่านักเรียนมีอิสระในการคิด หาคำตอบด้วยตนเอง เกิดทักษะกระบวนการคิด มีความคิดที่หลากหลายคิดเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์คิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลรู้จักกับการแก้ปัญหา มีระบบการทำงานเป็นกลุ่ม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความสุขในการทำกิจกรรม และที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาครูในครั้งนี้ เป็นการพัฒนาผ่านกระบวนการศึกษาค้นเรียนที่เป็นรูปแบบการพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รันดา วีระพันธ์ (2553, 64) ที่กล่าวว่า การศึกษาค้นเรียนช่วยพัฒนาวิชาชีพครูและพัฒนาศักยภาพการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ได้เป็นอย่างดี การสอนของครูมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การพัฒนาวิชาชีพครูของญี่ปุ่นที่เรียกว่า “การศึกษาค้นเรียน” (Lesson Study) เป็นนวัตกรรมที่ปัจจุบันได้รับการเผยแพร่ไปหลายประเทศทั่วโลก เหตุผลของการใช้อย่างแพร่หลายและยั่งยืนในประเทศญี่ปุ่นที่ถือเป็นต้นกำเนิดของการศึกษาค้นเรียน เพราะการศึกษาค้นเรียน ทำให้ครูญี่ปุ่นมีโอกาสที่จะทำในสิ่งต่อไปนี้คือ 1) สร้างแนวคิดทางการศึกษาภายในงานภาคปฏิบัติของตนเอง 2) เปลี่ยนมุมมองต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน 3) เรียนรู้ ที่ จะเห็นการปฏิบัติของตนเองจากมุมมองของเด็ก และ 4) มีความสุขไปกับการช่วยเหลือร่วมกันระหว่างเพื่อนครู สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Takahashi, 2006 อ้างถึงใน เจนสมุทร แสงพันธ์, 2555, 29-30) โดยหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการนี้ สอดคล้องกับ โยชิเดะ (Yoshida, 2006) ซึ่งได้ดำเนินการตาม 5 ขั้นตอนของกระบวนการการศึกษาค้นเรียน (Lesson Study) ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 กำหนดเป้าหมายการพัฒนา นักเรียน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาแผนการสอน ขั้นตอนที่ 3 ปฏิบัติการสอนและสังเกตการสอน ขั้นตอนที่ 4 สะท้อนคิดพฤติกรรมการสอน และขั้นตอนที่ 5 สรุปองค์ความรู้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการศึกษาค้นเรียน (Lesson Study) โดยใช้เทคโนโลยี Google Apps รายวิชา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการศึกษาค้นเรียน (Lesson Study) โดยใช้เทคโนโลยี Google Apps รายวิชา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในระดับชั้นมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.06$, S.D. = .459) เนื่องจากครูมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยทำการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้อันสามารถทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างเชื่อถือได้ รวมทั้งนักเรียนมีความพึงพอใจ

ต่อการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับมาก ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูที่แปลกใหม่ส่งผลให้นักเรียนมีความสนุกสนาน มีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอน เนื่องจากได้เรียนรู้กับสื่อ วิธีการ และกิจกรรมใหม่ที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยของ กนกวรรณ ณ สงขลา, (2553) คือ การมีสื่อและวิธีการใหม่ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและสนุกสนานในการเรียน ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอน โดยสามารถฝึกปฏิบัติได้ด้วยตัวเอง

ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้ของครู ในส่วนปัญหาเกี่ยวกับการสอน โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ และระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาคอมพิวเตอร์ถือว่าเป็นอุปกรณ์ประกอบการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ ดังนั้น โรงเรียนหรือครูควรมีการเตรียมความพร้อมในอุปกรณ์ดังกล่าวให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามที่อุปกรณ์มีศักยภาพ สำหรับอุปกรณ์และสื่อประกอบการเรียนการสอน พบว่าปัญหาส่วนใหญ่มีไม่ครบและไม่เพียงพอ เป็นไปในทิศทางเดียวกับ อริตา สวัสดิ์ (2553, 50) คือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในห้องไม่เพียงพอ มีไม่ครบถ้วน หรือพัง ใช้ไม่ได้ มีไม่เพียงพอแก่นักเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การพัฒนาครูในแต่ละครั้งต้องมีความชัดเจนเกี่ยวกับเนื้อหาที่ต้องการพัฒนา ชิ้นงานที่ต้องการ/กำหนด กระบวนการทำงานและระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม
2. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ควรพิจารณาความต้องการของครูในการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่พัฒนาเป็นสำคัญ เช่น ครูที่ต้องการเป็นครูดี ครูที่ต้องการเพิ่มวิทยฐานะ หรือครูบรรจุใหม่ เป็นต้น และจัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการนั้นของครู หรืออาจกำหนดหลักสูตรและค้นหาครูที่มีความต้องการพัฒนาตามหลักสูตรนั้น เพื่อให้ครูได้รับประโยชน์และปฏิบัติกิจกรรมอย่างมีความสุข การเลือกกลุ่มตัวอย่างควรพิจารณาข้อมูลพื้นฐานของครูเพราะส่งผลต่อทัศนคติหรือการปฏิบัติชิ้นงาน
3. ในการจัดการเรียนรู้ของครูแต่ละครั้งครูควรจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ประกอบการจัดการเรียนรู้ไว้อย่างพร้อมใช้งาน
4. พี่เลี้ยงในการพัฒนาครู ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในบริบทของโรงเรียนและหลักสูตร และที่สำคัญควรเป็นบุคคลที่ครูรู้จักคุ้นเคย เพื่อช่วยให้การปฏิบัติกิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่น
5. การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ Lesson Study ควรกำหนดบทบาทของศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารให้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มดำเนินการเพราะเป็นบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาครู

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการในการพัฒนาครูเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานของครูที่สัมพันธ์กับการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
3. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียน โดยใช้หลักสูตรเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
4. ควรศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดภาระงานครูที่สอดคล้องกับการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ฌ สงขลา. (2553). การใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของครูในโรงเรียนระดับมัธยม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีทางการศึกษา). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- กิ่งแก้ว มิตรวิจารณ์. (2551). การพัฒนานุเคราะห์โครงการ โรงเรียนสองภาษาด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนมุกดาหาร อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- จิตเอก โคตรพิศ. (2555). มโนคติทางวิทยาศาสตร์เรื่องการสืบพันธุ์และการเจริญเติบโตของสัตว์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการสอนแบบเปรียบเทียบภายใต้บริบทการศึกษาชั้นเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาศาสตร์ศึกษา). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- เจนสมุทร แสงพันธ์. (2555). รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาการให้เหตุผลทางเรขาคณิตในการแก้ปัญหาปลายเปิด : เน้นการแก้ปัญหาในกลุ่มย่อย. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เดชา เดชะวัฒน์ไพศาล. (2543). *Competency – Based Human Resources Management*. กรุงเทพฯ: HR Magazine.
- นภาพร วรเนตรสุดาพิทย์และคณะ. (2552). การศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) และวิธีการแบบเปิด (Open approach): กรณีศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์) ระดับประถม. วารสารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 32(4), 76-80.
- นัญญิกา สุนทรชนผล. (2560). รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนผ่านกูเกิลคลาสรูม รายวิชาประวัติศาสตร์ตะวันตก. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภาสกร เรืองรอง. (2558). การใช้เทคโนโลยี Google Apps ในการพัฒนานวัตกรรมการเรียน การสอน (The use of Google Apps in the development of innovative Teaching). ภาควิชาเทคโนโลยี และสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.

รันดา วีระพันธ์. (2553). การพัฒนาบทเรียนร่วมกันของครู (Lesson Study) เรื่อง ตัวประกอบของ จำนวนนับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

วิลาวัลย์ โพธิ์ทอง. (2561). พื้นฐานนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา. กรุงเทพฯ: บีพีเค พรินต์ติ้ง จำกัด. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

อาริตา สาวดี. (2553). สภาพปัญหาและความต้องการการเรียนการสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอนภาษาอังกฤษ). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, อุดรดิตถ์.

Inprasitha. N. (2009). *Lesson Study: Innovation for Developing Teacher and Students*. Thesis for Doctor of Education, Graduate School, Khon Kaen University.

Yoshida. M. (2006). *An overview of Lesson Study. In Building our understanding of lesson study*. Philadelphia: Research for better school.

บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้นโยบาย การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐ*

วสันต์ ปวนปิ่นวงศ์¹

(วันที่รับบทความ: 17 มีนาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 1 ตุลาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 5 ตุลาคม 2565)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มุ่งอธิบายถึงบทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐจำนวน 3 คน 2. กลุ่มภาคประชาสังคม จำนวน 3 คน และ 3. กลุ่มภาคธุรกิจ จำนวน 4 คน ทั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ผลการศึกษา คือ นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาตรวจสอบร่วมกันในลักษณะสามเส้าและนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนา ข้อค้นพบในการศึกษา คือ 1. กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปโดยตัวของมันเองได้ แต่หากมีตัวแสดงทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม มีบทบาททำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในแต่ละช่วงเวลา และ 2. บทบาทของภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม ทำหน้าที่ในการแบ่งรับแบ่งสู้ในการทำให้ตัวเองได้มีบทบาทสำคัญหรือได้รับประโยชน์อย่างมากที่สุดในกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้สามารถนำไปปรับปรุงการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเป็นข้อมูลในการจัดทำกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติและส่วนท้องถิ่น

คำสำคัญ: พลวัต, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, เครื่องดื่มแอลกอฮอล์, นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่องบทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยได้รับทุนสนับสนุนจากศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชารัฐศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

Email: wasan.po@psru.ac.th

Roles and Relationship of Dynamics among Stakeholders under State Alcohol Control Policies*

Wasan Pounpunwong¹

(Received: March 17, 2022; Revised: October 1, 2022; Accepted: October 5, 2022)

Abstract

This research has the objectives to describe the roles and the relationship of dynamics among stakeholders under state alcohol control policies. This study used a qualitative methodology that included document analysis and in-depth interviews. The sample were selected by a purposive sampling method and divided into three groups: 1. Government officials (a total of 3 people) 2. The civil society sector (a total of 3 people) 3. The commercial sector (a total of 4 people). The instrument used in this research were interview forms. The analysis of the research results was conducted by bringing all the data obtained to be mutually examined by the triangulation theory and presented by the descriptive presentation. The findings in this research indicated as follows: 1. both laws and policies regarding alcohol do not spontaneously change. However, if individuals from the public, private, and civil society sectors play a role, it may cause changes depending on political, economic, social and cultural climates of each time period. 2. The roles of the public, commercial, and civil society sectors are to half resist and half yield in the struggle to play the most significant role or obtain the greatest benefits from alcohol-related laws and policies. The finding of this research can be applied to improve the operation of relevant agencies and to promote the development of national and local alcohol-related laws and policies.

Keywords: Dynamics, Stakeholders, Alcoholic Beverages, Alcohol control policies

* This research paper is part of the research “roles and relationship of dynamics among stakeholders under alcohol control policy discourses” and receiving funding from Center for Alcohol Studies, Prince of Songkla University.

¹ Assistant Professor, Political Science, Political Science Program Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University, E-mail: wasan.po@psru.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ณ ปัจจุบันพฤติกรรมการค้าสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังเป็นปัญหาสำคัญที่รัฐให้ความสนใจและดำเนินการในการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง โดยการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอาศัยการบูรณาการจากภาคีเครือข่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และเครือข่ายธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวปรากฏทั้งในระดับระดับชาติและในระดับท้องถิ่น โดยในกรณีเป็นการทั่วไปรัฐพยายามรณรงค์ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติมีการรณรงค์กฎหมายและนโยบายสะท้อนให้เห็นถึงการมีอยู่ของพฤติกรรมการค้าสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นปัญหาสำคัญที่รัฐจะต้องดำเนินการแก้ไข ซึ่งที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีกลไกของรัฐในการควบคุมและลงโทษเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดื่มและการจำหน่ายสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาทิ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและนำเข้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และมาตรการควบคุมการโฆษณาและจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น (สาวิตริ อัมฉัตรกรชัย, 2563) จากตัวอย่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สะท้อนให้เห็นว่าบทบาทของรัฐในฐานะผู้บังคับใช้กฎหมายทำให้เห็นว่ากลไกสำคัญที่ดำรงอำนาจรัฐในการจัดการปัญหาและควบคุมปัญหาเกี่ยวกับสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็คืออำนาจรัฐที่เป็นโครงสร้างส่วนบน (super structure) ผ่านเจ้าหน้าที่ กฎหมาย นโยบาย รวมถึงกลไกศีลธรรมที่ผ่านการรณรงค์ในการให้ลด ละ เลิก การดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งหมดนี้คือกลไกโครงสร้างของรัฐที่กระทำการยึดโยงอำนาจตัวเองเข้าสู่การควบคุมพฤติกรรมการค้าสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านการโฆษณาและการรณรงค์ (สำนักวิจัยนโยบายสร้างเสริมสุขภาพ มูลนิธิเพื่อการพัฒนา นโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ ร่วมกับ หน่วยวิจัยเภสัชศาสตร์สังคม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2562, 4-10)

เมื่อสภาวะการณ์การดำรงอยู่ของอำนาจรัฐที่ส่งผลต่อการควบคุมพฤติกรรมที่รัฐพึงประสงค์ดังกล่าวในการไม่ต้องการเห็นวงจรการค้าสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ดำรงอยู่ ฉะนั้น คำถามที่ตามมาซึ่งเป็นแนวคิดหลักในบทความฉบับนี้คือ การทำงานของนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมแอลกอฮอล์ของรัฐมีประสิทธิภาพมากเพียงใด โดยในเชิงปฏิบัติการแล้วการนำนโยบายไปปฏิบัติรัฐเองไม่ได้มีความเป็นองค์รวมแต่รัฐจะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการนำนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมแอลกอฮอล์ไปปฏิบัติซึ่งเท่ากับว่าในบางครั้งการปฏิบัติการเชิงนโยบายย่อมไม่ได้ไปในทิศทางเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงพยายามหาคำตอบเกี่ยวกับนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสายตาของหน่วยงานภาครัฐ ประชาสังคมและเครือข่ายธุรกิจ ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการใช้และอยู่

ภายใต้นโยบายฉบับนี้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งสะท้อนให้เห็นว่าบทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นอย่างไร โดยผลของการวิจัยจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขช่องว่างขององค์ความรู้เพื่อทำให้เกิดการใช้นโยบายอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงบทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

สำหรับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในประเด็นเรื่องบทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง คือ แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายรัฐเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กล่าวโดยสรุปคือ จากแนวคิดว่าด้วยเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับนโยบายรัฐเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สะท้อนเห็นว่าธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสุราและการดื่มแอลกอฮอล์ไม่ได้ลอยตัวอยู่อย่างอิสระแต่ในทางปฏิบัติจะเห็นว่าถูกกำกับและความคุมภายใต้อำนาจของรัฐ ด้วยเหตุนี้บทความวิจัยฉบับนี้ต้องการแสวงหาองค์ความรู้เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐและท้ายที่สุดนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างเพื่อลดปัญหาของการทำงานของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบายนี้ (สำนักวิจัยนโยบายสร้างเสริมสุขภาพ มูลนิธิเพื่อการพัฒนา นโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ ร่วมกับ หน่วยวิจัยเภสัชศาสตร์สังคม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2562, 15-23)

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม แบบเร่งรัด (Expedited) โครงการวิจัยรหัส PSRU-EC 2021/027 เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2564 โดยประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ 1. **กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ** ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพิษณุโลก และปลัดจังหวัดพิษณุโลก 2. **กลุ่มภาคประชาสังคม** ได้แก่ ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า

ผู้อำนวยการสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า ภาคเหนือตอนบนและผู้อำนวยการสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า ภาคเหนือตอนล่าง 3. กลุ่มภาคธุรกิจ ได้แก่ ตัวแทนภาคประชาชนในการขับเคลื่อนกราฟต์เบียร์ ตัวแทนผู้ผลิตไวน์ผลไม้และสุราพื้นบ้านไทย ผู้แทนผู้ประกอบการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และผู้แทนชมรมผู้ประกอบการร้านกราฟต์เบียร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ออกแบบแนวคำถามการสัมภาษณ์ (Interview form) ตามประเด็นที่ศึกษาโดยจำแนกออกเป็นแนวคำถามการสัมภาษณ์ในแต่ละประเภทของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กำหนดไว้ การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ใช้การตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) โดยให้ความสำคัญกับวิธีการสังเกตพร้อมกับการซักถาม ทั้งนี้ยังศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย (สุภางศ์ จันทวานิช, 2552, 16-19) นอกจากนี้ยังใช้การจดบันทึกและบันทึกเทปในการสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1. สร้างเครื่องมือการวิจัยจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยออกแบบเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง 2. กำหนดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกำหนดบุคคลที่ต้องการจะสัมภาษณ์ จัดทำหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์หน่วยงานโดยทำหนังสืออย่างเป็นทางการ หรืออาจติดต่อประสานทางโทรศัพท์เพื่อชี้แจงและขออนัดสัมภาษณ์ 3. ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล และ 4. ประมวลผลจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทั้งนี้รวมถึงกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาตรวจสอบร่วมกันเพื่อที่จะจัดหมวดหมู่ข้อมูลและคัดเลือกข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นนำสู่การนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive) (วสันต์ ปวนปิ่นวงศ์, 2563, 41-50)

สรุปผลการวิจัย

1. รัฐไทยกับพลวัตนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต ในประเด็นนี้ผู้วิจัยต้องการฉายภาพให้เห็นว่าเรื่อง นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นเรื่องที่อยู่ภายใต้การดูแลของอำนาจรัฐอย่างเข้มข้นมาโดยตลอด แต่การใช้อำนาจของรัฐดังกล่าวไม่ได้มีลักษณะของการหยุดนิ่งตายตัวแต่จะมีความเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและนโยบายของรัฐที่แตกต่างกันไปตามยุคสมัย แต่อย่างไรก็ดี สิ่งหนึ่งที่ยังคงทำให้ให้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทรงอำนาจและกลายเป็นบรรทัดฐานของสังคมไทย ก็คือ กฎศีลธรรมความดีงามทางศาสนาพุทธ ที่ค้ำยันให้การใช้อำนาจของรัฐอย่างชอบธรรมในการบังคับใช้ ฉะนั้น จากการสำรวจข้อมูลเชิงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า จุดร่วมของการค้นพบในการศึกษาเรื่องนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พบว่า นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความเป็นพลวัตและเคลื่อนไหวมากกว่าจะเป็นนโยบายที่ยึดติดกับการห้าม

ปรามและในขณะเดียวกันกลับพบว่ารัฐเองยังส่งเสริมให้เกิดการผลิตและจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อีกด้วย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นผลมาจากการกระทำของรัฐทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้น ประเด็นเรื่องรัฐไทยกับพลวัตนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต ผู้วิจัยได้สรุปสายธารของนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์โดยให้เห็นภาพของพลวัตความเปลี่ยนแปลงพอสังเขปจากจุดเริ่มต้นจนถึงปัจจุบันกล่าวคือ ปี พ.ศ. 2469 มีพระราชบัญญัติสุทการ พุทธศักราช 2469 ที่กำหนดภาษีการนำเข้าเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปี พ.ศ. 2493 มีพระราชบัญญัติสุรา พุทธศักราช 2493 นัยของกฎหมายฉบับนี้มีการเก็บภาษีและกำหนดให้มีการออกใบอนุญาตเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปี พ.ศ. 2504 มีสาระเพิ่มเติมในการกำหนดเวลาจำหน่ายในพระราชบัญญัติสุรา พุทธศักราช 2493 ปี พ.ศ. 2509 มีการตราพระราชบัญญัติสถานบริการ พุทธศักราช 2509 โดยระบุสาระสำคัญ คือ ห้ามมิให้ผู้รับอนุญาตตั้งสถานบริการยินยอมหรือปล่อยให้มีการมีเงินมาจนประพฤตินุญหรือครองสติไม่ได้เข้าไปอยู่ในสถานบริการระหว่างเวลาทำการ ปี พ.ศ. 2515 เกิดการรัฐประหารในประกาศคณะปฏิวัติที่ 253 นำมาสู่การกำหนดเวลาห้ามขายและห้ามดื่ม ปี พ.ศ. 2527 รัฐบาลยกเลิกโรงงานสุราของรัฐและให้เอกชนมารับสัมปทานผูกขาดการผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปี พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติจราจรทางบก พุทธศักราช 2522 (ฉบับปรับปรุง) โดยเพิ่มเติมห้ามผู้ขับรถสาธารณะขับรถขณะเมาแล้วขับ ปี พ.ศ. 2544 มีการก่อตั้งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) และกระทรวงการคลังออกประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การขออนุญาตทำและขายสุรา (ส่งเสริมผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน) ปี พ.ศ. 2546 มีการก่อตั้งเครือข่ายขององค์กรงดเหล้า (สคล) และมีการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) ทั้งนี้ รัฐมนตรีมีมติเห็นชอบห้ามขายสุราในสนามกีฬาแห่งชาติ มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พระราชบัญญัติ 2546 โดยจำกัดอายุผู้ซื้อและดื่มสุราไม่ให้ต่ำกว่า 18 ปี และประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ข้อความคำเตือนเกี่ยวกับการดื่มสุรา มีการก่อตั้งคณะกรรมการการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ (คบอช.) เกิดขึ้นโดยคำสั่งกระทรวงสาธารณสุข ที่ 726/2546 ลงวันที่ 27 สิงหาคม 2546 ปี พ.ศ. 2547 มีการก่อตั้งศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) มีการจัดทำแผนงานนโยบายสาธารณะเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี และคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ ห้ามจำหน่ายสุราในสถานศึกษา ศาสนสถาน ปี พ.ศ. 2550 มีการลงนามของประชาชนในการร่างพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปี พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะ พุทธศักราช 2551 มีการเก็บส่วนเพิ่มร้อยละ 1.5 ของภาษีสุราและนํ้าที่เข้ากองทุนองค์การกระจายเสียง ปี พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พุทธศักราช 2551 มีการออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับการแสดงภาพสัญลักษณ์เพื่อประกอบการโฆษณาหรือการประชาสัมพันธ์ มีการออกหลักเกณฑ์ในการเปรียบเทียบปรับ ในขณะที่ประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เรื่อง ห้ามมิให้นำเข้าไปหรือจำหน่ายเครื่องดื่ม

แอลกอฮอล์ทุกประเภทในอุทยานแห่งชาติ และในวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบจัดทำยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ ปี 2554-2563 โดยมีโครงการ เช่น โครงการผู้ขับรถโดยสารสาธารณะ แอลกอฮอล์เป็นศูนย์ (zero tolerance) โดยกรมขนส่งทางบก รัฐบาลมีการทำ MOU ในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกับ 20 กระทรวง 7 สำนักงาน รวมถึงกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2555 พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พุทธศักราช 2551 ระบุห้ามขายและห้ามบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ประกอบกิจการโรงงาน ห้ามดื่มบนทาง ทั้งนี้รัฐมนตรีเห็นชอบห้ามขายและห้ามบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ ท้ายสุดมีการทำ MOU ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกับผู้นำศาสนาทั้ง 5 ศาสนา ปี พ.ศ. 2558 ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พุทธศักราช 2551 มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ดังนี้ กำหนดเวลาห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2558, กำหนดสถานที่หรือบริเวณห้ามขายหรือบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานบันเทิง พ.ศ. 2558, กำหนดสถานที่หรือบริเวณห้ามขายหรือบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บนทางรถไฟ พ.ศ. 2558, กำหนดสถานที่หรือบริเวณห้ามขายหรือบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในท่าเรือโดยสารสาธารณะ พ.ศ. 2558, กำหนดสถานที่หรือบริเวณห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บนทาง พ.ศ. 2558, ห้ามขายหรือบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ที่อยู่ในกำกับดูแลและใช้ประโยชน์ของราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ พ.ศ. 2558 ทั้งนี้ รวมถึงฉลากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้มีการโฆษณาเกินจริงจนนำไปสู่การเข้าใจผิด ข้อความที่เชิญชวน อวดอ้างสรรพคุณ นอกจากนี้ยังเพิ่มเติมกฎหมายในการห้ามจำหน่ายสุรารอบสถานศึกษา และคำสั่ง คสช. ที่ 22/2558 โดยห้ามผู้ประกอบการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี บริบูรณ์ ห้ามให้มีสถานที่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงสถานศึกษาหรือหอพักใกล้เคียงสถานศึกษา ปี พ.ศ. 2560 มีประกาศจากกระทรวงสาธารณสุข เรื่องข้อแนะนำสำหรับบุคคลที่ไม่ควรดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีพระราชบัญญัติสรรพสามิต พุทธศักราช 2560 และปี พ.ศ. 2561 มีประกาศจากสำนักนายกรัฐมนตรีในการห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยวิธีการใช้เครื่องจ่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่หรือบริเวณร้านค้าสะดวกซื้อ พุทธศักราช 2561 (องค์การสุรา กรมสรรพสามิต, 2562)

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นำเสนอข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายและกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังนั้นจากข้อค้นพบของงานวิจัยในประเด็น เรื่อง “รัฐไทยกับพลวัตนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต” จะเห็นว่าเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับอำนาจรัฐมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในลักษณะแนวดิ่งที่บทบาทของรัฐเป็นผู้สั่งการและควบคุม (Command and Control) ลักษณะของความสัมพันธ์ดังกล่าวนำไปสู่การออกแบบกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในทุก ๆ มิติ ซึ่งหากพิจารณาจากการ

นำเสนอข้อมูลข้างต้น รัฐได้ทำการเข้าสั่งการและควบคุม อาทิ กำหนดภาวการณ์นำเข้าเกี่ยวกับเครื่องดืมแอลกอฮอล์, การออกใบอนุญาตเกี่ยวกับเครื่องดืมแอลกอฮอล์, การกำหนดความผิดเกี่ยวกับการเสพสุรา, กำหนดเวลาจำหน่ายและเวลาดืม, ห้ามเมาขณะขับรถ, พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดืมแอลกอฮอล์, ข้อห้ามประกอบการโฆษณาหรือการประชาสัมพันธ์, ห้ามให้มีสถานที่ขายเครื่องดืมแอลกอฮอล์ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงสถานศึกษาหรือหอพักใกล้เคียงสถานศึกษา เป็นต้น

การเข้าทำหน้าที่เป็นผู้สั่งการและควบคุมของรัฐในรูปแบบกฎหมายและนโยบายไม่ได้ลักษณะที่หยุดนิ่งตายตัว แต่สิ่งที่น่าสนใจจากการสังเคราะห์ข้อมูลจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดืมแอลกอฮอล์ที่ผ่านมา คือ กฎหมายและนโยบายดังกล่าวมีความเปลี่ยนแปลงโดยผู้วิจัยได้สังเกตถึงการปรับปรุงและออกกฎหมายหรือนโยบายจะสอดคล้องกับปัจจัยดังต่อไปนี้ 1. ปัจจัยในเรื่องของภาวการณ์และรายได้ของรัฐ 2. ปัจจัยความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลกระทบต่อเรื่องเครื่องดืมแอลกอฮอล์ 3. ปัจจัยเรื่องอุบัติเหตุคุณภาพชีวิต และสุขภาพของประชาชน 4. ปัจจัยเรื่องเยาวชนและผลเสียของเครื่องดืมแอลกอฮอล์ และ 5. ปัจจัยเรื่องการจัดจำหน่ายและการโฆษณา เป็นต้น จากข้อสังเกตของผู้วิจัยในการสังเคราะห์กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดืมแอลกอฮอล์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพลวัต (Dynamic) ของกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดืมแอลกอฮอล์ ฉะนั้น ภาพที่ปรากฏ คือ การปฏิบัติการของรัฐผ่านอำนาจและกลไกของรัฐมีความเข้มข้นอย่างมากต่อเรื่องเครื่องดืมแอลกอฮอล์ พลวัตดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงพลังอำนาจรัฐที่มีการออกกฎหมายและนโยบายเพื่อสั่งการและควบคุมเรื่องแอลกอฮอล์อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยไม่ได้ปฏิเสธความเข้มข้นของอำนาจที่ใช้ผ่านกฎหมายและนโยบายว่าเป็นสิ่งที่สังคมและประชาชนไม่ได้รับประโยชน์จากเรื่องนี้ ซึ่งในสังคมปัจจุบันการกล่าวถึงเรื่องเครื่องดืมแอลกอฮอล์ก็มีการถกเถียงกันหลาย ๆ ภาคส่วนในประเด็นของคุณประโยชน์ และมาตรการการควบคุม ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยจะนำเสนอในประเด็นต่อไป อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพิจารณาว่านอกจากพลวัตหรือความเปลี่ยนแปลงของกฎหมายและนโยบายจะทำให้รัฐแสดงบทบาทในฐานะผู้สั่งการและควบคุมและ พลวัตความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังได้ประกอบสร้างให้รัฐและภาคประชาชนร่วมมือกันในการกำกับดูแลประเด็นเรื่องเครื่องดืมแอลกอฮอล์ซึ่งก็ถือว่าประสบความสำเร็จอย่างมากโดยมีการผลิตวาทกรรมและกิจกรรมเกี่ยวกับเครื่องดืมแอลกอฮอล์อย่างหลากหลายและแตกต่างกันออกไปแล้วแต่จุดมุ่งหมายขององค์กรและกิจกรรมขององค์กร ที่ผ่านมารัฐร่วมมือกับภาคประชาชนโดยมีหน่วยงาน เช่น การก่อตั้งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), คณะกรรมการการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดืมแอลกอฮอล์แห่งชาติ (คบอช.), ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.), องค์กรเครือข่ายธรรมาภิบาลป้องกันภัยแอลกอฮอล์ (ครปอ.), MOU ในการควบคุมเครื่องดืมแอลกอฮอล์ร่วมกับ 20 กระทรวง

7 สำนักงาน รวมถึงกรุงเทพมหานคร, MOU ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกับผู้นำศาสนาทั้ง 5 ศาสนา เป็นต้น (ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2563)

ดังนั้น ในจะเห็นว่าพลวัตความเปลี่ยนแปลงของกฎหมายจะทำให้เห็นตัวแสดงทั้งรัฐและภาคประชาชนในการออกแบบกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ดังกล่าวซึ่งในอนาคตในมุมมองของผู้วิจัยเห็นว่ารัฐที่พยายามที่จะสถาปนาอำนาจและสร้างเครือข่ายภาคประชาชน รวมถึงขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการในดูแลเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ฉะนั้น หากสรุปแล้วจะพบว่ากฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผู้วิจัยได้สรุปนำเสนอไปนั้นทำให้เห็นว่ากฎหมายดังกล่าวไม่ได้พลวัตหรือเปลี่ยนแปลงไปโดยตัวของมันเองได้ แต่หากมีตัวแสดงที่สำคัญในการสั่งการและควบคุมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งเหตุผลนั้นก็ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ที่เปลี่ยนผ่านไปในแต่ละช่วงเวลา และขณะที่ทำการพลวัตนั้นก็มีความร่วมมือระหว่างประชาชนและเอกชนเข้าไปด้วย (ตัวแทนภาคประชาชนในการขับเคลื่อนกราฟปีแยร์, 25 สิงหาคม 2564)

2. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐไทยสังเคราะห์จากบทบาทและความสัมพันธ์ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยต้องการนำเสนอให้เห็นภาพของตัวแสดงในนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐไทยว่าบทบาทและความสัมพันธ์ของตัวแสดงเหล่านั้นมีเท่าที่หรือปฏิบัติการอย่างไรต่อการกำหนดนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยจะเรียกว่าผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ซึ่งจากรายงานขององค์การสุรา กรมสรรพสามิต อธิบายถึงประเด็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยมุ่งไปที่การวิเคราะห์เพื่อจัดระดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในมิติของผลกระทบ (Impact) และอิทธิพล (Effect) รวมไปถึงความสัมพันธ์อันดีของแต่ละกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้เกิดความสมดุล สิ่งที่องค์การสุราให้ความสำคัญและส่งผลต่อการนำไปเสนอต่อประเด็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ คือการนำเสนอบทบาท ทิศทางการดำเนินงาน ยุทธศาสตร์ ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น สิ่งที่ตามมาของผลการวิเคราะห์บทบาทและความสัมพันธ์ดังกล่าวจะช่วยลดช่องว่างของปัญหาและสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในปริบทของกฎหมายและนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (องค์การสุรา กรมสรรพสามิต, 2562) ดังนั้น ความสัมพันธ์และบทบาทที่เกิดขึ้นในผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในปริบทของกฎหมายและนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. รัฐ ทำหน้าที่ในการออกกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บทบาทของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอยู่ในฐานะผู้กำกับดูแลและผู้กำหนดนโยบาย โดยมีการบัญชาการผ่านโครงสร้างระบบบริหารราชการแผ่นดินจากส่วนกลางไปยังส่วนภูมิภาค ประกอบกับการส่งมอบความร่วมมือนี้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้การขับเคลื่อนการบังคับใช้และมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตัวแสดงที่เป็นภาครัฐ

ถือว่าอยู่ในคำนิยามผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในความหมายของงานวิจัยฉบับนี้ 2. เอกชนและผู้ประกอบการในความหมายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับกฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีบทบาทอย่างเห็นได้ชัดในฐานะผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้ส่งออก ผู้โฆษณา และบทบาทอื่น ๆ เช่น การส่งเสริมการขายผ่านกิจกรรมช่วยเหลือสังคม หรือการเป็นผู้สนับสนุนทางการเงินหรือทุนในรูปแบบอื่น ๆ ในกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐ หรือกิจกรรมของเอกชนด้วยตนเอง ดังนั้น ในที่นี้จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าการออกกฎหมายหรือนโยบายเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐย่อมส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อเอกชนหรือผู้ประกอบการ แต่ในขณะเดียวกันด้วยการพลังบริ โภคอย่างเข้มข้นทำให้เม็ดเงินที่รัฐได้จากผู้ประกอบการเป็นจำนวนที่สูงมากในรูปแบบของภาษี ดังนั้น ในความสัมพันธ์ดังกล่าวการออกกฎหมายหรือนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เอกชนหรือผู้ประกอบการย่อมมีส่วนสำคัญในการนำเสนอข้อมูลให้แก่ภาครัฐ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าภาครัฐจะมีการรับฟังความเห็นมากน้อยเพียงใด (ผู้ประกอบการ A, 25 สิงหาคม 2564) 3. ภาคประชาสังคม/ชุมชน ในความหมายของภาคประชาสังคมและชุมชนในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกล่าวคือ ภาคประชาสังคมและชุมชนส่วนใหญ่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนรณรงค์ ในการนำปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดื่มแอลกอฮอล์ เช่น การจำหน่าย การดื่ม ปัญหาสุขภาพและอุบัติเหตุที่เกิดจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้าสู่กระบวนการในการนำเสนอให้ภาครัฐออกมาตรการ กฎหมาย และนโยบายทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในขณะเดียวกันภาคประชาสังคมและชุมชนยังทำหน้าที่เป็นเครือข่ายในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และโครงการ ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นอกจากนี้ บทบาทของภาคประชาสังคมและชุมชนยังทำหน้าที่ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการรับมือกับปัญหาที่เกิดจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 4. ประชาชน สำหรับประชาชนถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในฐานะทุก ๆ กิจกรรมของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งผู้ผลิต จำหน่าย และบริโภค รวมถึงการมีส่วนเกี่ยวข้องในด้านอื่น ๆ ดังนั้นในบทบาทและความสัมพันธ์ดังกล่าวจะสะท้อนให้เห็นภาพว่ากฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะส่งผลโดยตรงต่อประชาชนในฐานะผู้อยู่ภายใต้กฎหมาย ในขณะเดียวกันประชาชนก็เป็นผู้กำหนดนโยบายโดยแสดงถึงข้อเรียกร้องและข้อเสนอแนะผ่านกระบวนการกำหนดนโยบายของระบบการเมือง ด้วยเหตุนี้ จึงสรุปว่าการในประเด็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประชาชนถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก 5.องค์กรศาสนา บทบาทขององค์กรศาสนาในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ คือ การเป็นภาคีเครือข่ายในการใช้หลักธรรมของแต่ละศาสนาในการให้เกิดการลด ละเลิก การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และในขณะเดียวกันก็เป็นตัวแสดงที่ส่งเสริมกิจกรรมในการรณรงค์เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังนั้นจากการนำนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไปใช้มักพบการทำงานขององค์กรทางศาสนาร่วมมือในปฏิบัติการด้วย

สรุป จากการวิเคราะห์บทบาทและความสัมพันธ์ของตัวแสดงข้างต้นที่ผู้วิจัยได้สรุปจากการนำเสนอผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กรสุราที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า แต่ละตัวแสดงมีบทบาทและความสัมพันธ์กันอย่างไม่ออกเนื่องจากลักษณะของความสัมพันธ์ส่งผลกระทบซึ่งกันและกันอย่างที่ได้อธิบายไว้ข้างต้น ดังนั้น จากการวิเคราะห์นี้เป็นเพียงการนำเสนอข้อมูลจากข้อค้นพบในเชิงเอกสารขององค์กรสุรา กรมสรรพสามิต ที่ทำให้เห็นว่าการมีกฎหมายหรือนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เกิดขึ้น มันไม่ได้เกิดขึ้นบนฐานของตัวแสดงที่เป็นรัฐเพียงอย่างเดียวแต่มีภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมด้วยตามหลักการของการกำหนดนโยบายซึ่งพิจารณาถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบายนั้น ๆ

หากพิจารณาประเด็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทย สังเคราะห์จากบทบาทและความสัมพันธ์ จากข้อค้นพบจากข้อมูลเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์พบว่า เรื่องของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสิ่งที่รับรู้เป็นการทั่วไปตามหลักการกำหนดนโยบายในระบบการเมือง แต่ที่น่าสนใจในที่นี้ก็คือ บทบาทของแต่ละตัวแสดงที่ทำหน้าที่ในการแบ่งรับแบ่งสู้ในการทำให้ตัวเองได้มีบทบาทสำคัญหรือได้รับประโยชน์อย่างมากที่สุดในการกำหนดนโยบายดังกล่าว แต่ความเป็นจริงข้อมูลจากการสัมภาษณ์ได้สะท้อนให้เห็นว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นเรื่องแอลกอฮอล์นี้จะแฝงด้วยความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทุนกับอำนาจรัฐ ซึ่งตัวแสดงก็คือบริษัทขนาดใหญ่ที่ผูกขาดการผลิตและจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับนักการเมืองที่เป็นผู้รับผิดชอบในการออกนโยบายและกำกับนโยบายดังกล่าว ปรากฏการณ์นี้ชี้ให้เห็นว่านโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นี้มีความซับซ้อนเต็มไปด้วยตัวแสดงที่ทำหน้าที่ของตนเองในการแย่งชิงพื้นที่ผลประโยชน์ซึ่งผลประโยชน์ดังกล่าวอาจมีความแตกต่างกันไปตามภารกิจของตัวแสดง อาทิ กลุ่มทุนเอกชนต้องการกำไรและกฎหมายที่เอื้อต่อการแสวงหากำไรจากการผลิต และจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ภาคประชาสังคมต้องการมาตรการและกฎหมายที่เข้มแข็งเด็ดขาดในการป้องกันเรื่องการค้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น (สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนบน, 15 กรกฎาคม 2564)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาในงานวิจัยนี้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมายถึง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่อง เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งในภาครัฐ ท้องถิ่น เอกชน และภาคประชาชน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่

1. กลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกฎหมายและนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์หรือผลกระทบทางตรง จากการวิเคราะห์เพื่อจัดความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้ นโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จะเห็นได้ว่า ภาครัฐ เอกชน และประชาชนเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยตรงจากนโยบายดังกล่าว ในแง่ของการเสียประโยชน์ด้านสิทธิเสรีภาพ จากข้อกำหนดในพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นกฎหมายที่มีขึ้นเพื่อให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐในการออกนโยบาย กำหนดมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และกำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน จะเห็นได้จากตั้งแต่พระราชบัญญัติควบคุมแอลกอฮอล์มีการบังคับใช้มาได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจาก กฎเกณฑ์ที่ออกมาสร้างภาระให้กับผู้ประกอบการและผู้บริโภค(ประชาชน) รวมถึงการให้อำนาจเจ้าหน้าที่ ตีความตามดุลพินิจ ซึ่งอาจนำไปสู่การบังคับใช้ที่มีขอบเขตกว้างและไม่ชัดเจน ทำให้เกิดข้อเรียกร้องในการแก้ไขข้อกฎหมายดังกล่าวให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มมากขึ้น ในงานวิจัยนี้สำหรับ ประชาชนถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในฐานะทุก ๆ กิจกรรมของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้บริโภค รวมถึงการมีส่วนเกี่ยวข้องในด้านอื่น ๆ ดังนั้น ในบทบาทและความสัมพันธ์ ดังกล่าวจะสะท้อนให้เห็นภาพว่ากฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะส่งผล โดยตรงต่อประชาชนในฐานะผู้อยู่ภายใต้กฎหมาย ในขณะที่ตัวประชาชนก็เป็นผู้กำหนดนโยบายโดย แสดงถึงข้อเรียกร้องและข้อสนับสนุนผ่านกระบวนการกำหนดนโยบายของระบบการเมือง แต่รัฐก็ไม่ได้ คำนึงถึงในเรื่องของสิทธิเสรีภาพของประชาชนในฐานะของผู้บริโภค ในมุมมองของรัฐนั้นรัฐเองได้ ตระหนักถึงโทษและพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายขึ้น เพื่อลดปัญหา และผลกระทบทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ ช่วยสร้างเสริมสุขภาพของประชาชนให้ตระหนักถึงพิษภัยของ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กล่าวคือ เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของประชาชน โดยการใช้อำนาจ กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับบรรทัดฐาน จุลาก พร้อมทั้งข้อความคำเตือนสำหรับ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ผลิตหรือนำเข้า อำนาจในการเชิญข้าราชการ พนักงาน หน่วยงานรัฐ หรือบุคคลใด บุคคลหนึ่งมาให้ข้อเท็จจริงหรือแสดงความเห็น รวมถึงขอให้ยกเลิกอำนาจในการเสนอความเห็นต่อ รัฐมนตรีในการกำหนดเวลาขาย สถานที่ห้ามขาย วิธีหรือลักษณะการขาย โดยในบันทึกวิเคราะห์สรุป สารสำคัญของร่างประชาชนระบุว่า ที่ผ่านมา คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายได้อาศัย

อำนาจนี้ออกกอนบัญญัติต่าง ๆ โดยไม่มีการสอบถามผู้ประกอบการและผู้บริโภคก่อน ทำให้เกิดภาระในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตของประชาชนมากขึ้น

2. กลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกฎหมายและนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยอ้อม คือ เป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์หรือผลกระทบทางอ้อม เช่น ภาคท้องถิ่นและภาคประชาสังคม โดย ภาคประชาสังคม (Civil society) คือ ภาคส่วนของสังคมที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลและภาครัฐกิจ ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมเพื่อทดแทน เสริม หรือเติมเต็มกิจกรรมของภาครัฐและภาครัฐกิจให้แก่กลุ่มประชากรหรือภาคส่วนที่ภาครัฐหรือภาครัฐกิจเข้าถึงได้ยาก หรือ ไม่มีแรงจูงใจในการดำเนินการ กลุ่มประชากรที่ได้รับประโยชน์ จากกิจกรรมของภาคประชาสังคมมักจะเป็นผู้ที่ยากจนอาศัยในพื้นที่ห่างไกล และประชากรกลุ่มเปราะบาง ภาคประชาสังคมยัง มีบทบาทในการสะท้อนปัญหาของประชาชนที่มีต้นทุนทางสังคม น้อยให้แก่ภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ ได้มีโอกาสรับทราบ (อุดมศักดิ์ แซ่โง้ว, 2563, 1-6) จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ภาคประชาสังคมในไทยที่ได้เข้ามาบทบาทในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มักเป็นกิจกรรมขององค์กรเกี่ยวกับสาธารณสุข ร่วมกับองค์กรทางศาสนา มักเป็นกิจกรรมในลักษณะของการณรงค์ในช่วงเทศกาล และเริ่มขยายวงกว้างมายังกลุ่มเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษา และเข้ามาสู่ชุมชนและกลุ่มองค์กรในภาคส่วนอื่น ๆ อาทิ กลุ่มที่ทำงานด้านความรุนแรงในครอบครัวและสิทธิแรงงาน เป็นต้น ซึ่งส่วนได้ส่วนเสียสำหรับองค์กรภาคประชาชนนั้นเป็นในเรื่องของภาพลักษณ์ขององค์กรในการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับการนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการควบคุมปัญหาที่เกิดจากแอลกอฮอล์ เป็นต้น เป็นที่น่าสังเกตว่า ยังไม่มีองค์กรภาคประชาสังคมและองค์กรส่วนท้องถิ่น ที่เข้ามาผลักดันในเชิงสนับสนุนให้มีการแก้ไขนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างจริงจัง สำหรับประเด็นในเรื่องของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะเห็นได้จากพลวัตของตัวบทกฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากระดับชาติถึงท้องถิ่น โดยจะเห็นได้ว่า นับตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน กฎหมายเกี่ยวกับสุรานั้นพัฒนามาจากการเรียกเก็บภาษีอากร ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการที่รัฐไทยได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการการผลิตและจำหน่ายสุราอย่างจริงจัง โดยการออกพระราชบัญญัติสุราในปี พ.ศ. 2493 และเริ่มเข้าตระหนักถึงผลกระทบจากกรณีการดื่มสุราที่เป็นต้นเหตุของปัญหาสังคมมากมายในช่วงปี 2544 ทำให้รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติขึ้น เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์ลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และลดผลกระทบที่เกิดจากการดื่มสุรา เช่น การห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ช่วงเวลา 05.00 น.- 22.00 น. การจำกัดเนื้อหาโฆษณาการกำหนดเขต zoning สถานบริการ การห้ามขายสุราให้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี การห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันพระใหญ่ เป็นต้น

หากพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย จะมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องและครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ คือ (1) การผลิตและการนำเข้าสุรา (2) การขายและจำหน่าย (3) การโฆษณา และ (4) การบริโภคแอลกอฮอล์สำหรับการควบคุมปัญหาสุราในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตไว้ 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก เป็นการเน้นเป้าหมายการกำหนดนโยบายสุราเพื่อประโยชน์ของรัฐ ประการที่สอง เป็นการเน้นเป้าหมายการกำหนดนโยบายควบคุมอุปทานและควบคุมผลกระทบจากอุบัติเหตุจราจร และประการที่สาม เป็นการเน้นเป้าหมายการกำหนดนโยบายควบคุมปัญหาสุราเพื่อประโยชน์ด้านสุขภาพของประชาชนและสังคม จุดที่เป็นประเด็นที่สำคัญสำหรับงานวิจัยนี้ อธิบายให้เห็นถึงความพยายามที่จะรวบรวมอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายควบคุมแอลกอฮอล์ไว้ที่รัฐ จากสัดส่วนของคณะกรรมการทั้ง 3 ชุด อันได้แก่ คณะกรรมการนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด มีข้อบกพร่องอยู่มากเนื่องจากฐานคิดการควบคุมและสั่งการจากอำนาจรัฐผ่านตัวเจ้าหน้าที่รัฐเป็นสำคัญ ส่งผลให้ กฎหมายข้อบังคับ และนโยบายด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีการจัดตั้งคณะทำงานตั้งแต่ระดับชาติจนถึงในระดับท้องถิ่นไม่ได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้าไปมีบทบาทอย่างจริงจังในทุก ๆ ทั้งกระบวนการในการออกกฎหมาย ครอบคลุมถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างทั่วถึงโดยปราศจากการรวมศูนย์อำนาจไว้เพียงที่รัฐอย่างเดียว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. นำไปปรับใช้กับการทำงานและสร้างความเข้าใจประเด็นเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับชาติ ท้องถิ่น ภาคประชาชน และเอกชนผู้ประกอบการ
2. นำไปปรับใช้กับข้อกฎหมายหรือนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเด็นต่าง ๆ อาทิ เรื่องของภาษีและรายได้ของรัฐ ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลกระทบต่อเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เรื่องอุบัติเหตุ คุณภาพชีวิต และสุขภาพของประชาชน เรื่องเยาวชนและผลเสียของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และเรื่องการจำหน่ายและการโฆษณา
3. นำไปปรับใช้เพื่อให้เกิดการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและภาคประชาชนในการกำหนดนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

อาจมีการศึกษาประเด็นเพิ่มเติมในส่วนของบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น บทบาทพลวัตของท้องถิ่นต่อกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- วสันต์ ปวนปิ่นวงศ์. (2564). บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตรระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้
วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (รายงานวิจัย). สงขลา: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา
(ศวส.) คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- องค์การสุรา กรมสรรพสามิต. (2562). กฎหมายเกี่ยวกับแอลกอฮอล์. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564, จาก
<https://www.liquor.or.th/law>
- ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา. (2563). รายงานสถานการณ์การดำเนินนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของ
ประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2551-2561. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564, จาก
<https://cas.or.th/?p=7617>
- สาวิตรี อัญมณต์กรชัย. (2561). รายงานสถานการณ์การดำเนินนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ของ
ประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2551-2561 ภายใต้โครงการ *Joint Assessment Mission to Review
Alcohol Control Policy and Strategy in Thailand*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564, จาก
http://www.roadsafetythai.org/download_bookdetail-edoc-620.html
- สุภางค์ จันทวานิช. (2552). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักวิจัยนโยบายสร้างเสริมสุขภาพ มูลนิธิเพื่อการพัฒนา นโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ ร่วมกับ หน่วย
วิจัยเภสัชศาสตร์สังคม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2562). คู่มือการประเมิน
การดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด. สงขลา: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.)
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อุดมศักดิ์ แซ่โง้ว. (2563). องค์การภาคประชาสังคมในพื้นที่และบทบาทในการควบคุมเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์ในประเทศไทย. *วารสารเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 12(1), 1-6.
- ผู้ประกอบการ A. (25 สิงหาคม 2564). สัมภาษณ์
- ตัวแทนภาคประชาชนในการขับเคลื่อนกราฟเปียร์. (25 สิงหาคม 2564). สัมภาษณ์
- สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนบน (15 กรกฎาคม 2564). สัมภาษณ์

กลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ

สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร*

วัชร แสงหิรัญ¹ ขวัญดาว แจ่มแจ้ง² สุณี บุญพิทักษ์³

(วันที่รับบทความ: 12 เมษายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 20 เมษายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 21 เมษายน 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ 2) ศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ 3) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ 4) เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ การดำเนินงานวิจัยมี 4 ขั้นตอน คือขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจโดยใช้แบบสอบถาม ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพ ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ โดยการวิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ โดยใช้การวิเคราะห์ SWOT และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนที่ 4 การประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ โดยการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร มี 5 ประเด็นกลยุทธ์ได้ดังนี้ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 การเพิ่มประสิทธิภาพการวางแผนการบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานชุดปฏิบัติการชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ สุ่มืออาชีพ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 ขกระดับความร่วมมือกับเครือข่ายทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ และประเด็นกลยุทธ์ที่ 5 การพัฒนาระบบและกลไกกำกับติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารจัดการ, ชุมชนและมวลชนสัมพันธ์

* บทความวิจัย ระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 2565

¹ นักศึกษาศาขวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, E-mail: watchar.hirun@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

³ รองศาสตราจารย์ ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Community and Public Relations Management Strategy of the Police Office**Kamphaengphet Provincial Police Office****Watchara Saenghirun¹ Kwandaw Jamjang² Sunee Boonpituk³**(Received: April 12, 2022; Revised: April 4, 2022; Accepted: April 21, 2022)*

Abstract

The objectives of this research were 1) to investigate the state and problems of community and public relations operations among the police, 2) to study the condition of problems and factors related to the management of community and public relations of the police, 3) to develop community and public relations management strategy for the police, and 4) to evaluate the police's community and public relations management strategy of the police. There were 4 steps in conducting this research: Step 1 was to study the state and problems of community and public relations by using a questionnaire; Step 2 was to study the condition of problems and factors related to the management of community and public relations of the police by document analysis, interviews, and group discussions; Step 3 was to develop a community and public relations management strategy for the police using SWOT analysis and Connoisseurship; and Step 4 was to evaluate the police's community and public relations management strategy. The results showed that the police's community and public relations management strategy under the Kamphaeng Phet Provincial Police Office can be categorized into five strategic issues.: Strategic issue 1 is Optimizing planning for community and public relations management; Strategic issue 2 is Developing the potential of community and public relations to become professionals; Strategic issue 3 is Enhancing cooperation with networks both within and outside the area of operation; Strategic issue 4 is Optimizing community and public relations; and Strategic issue 5 is System development, monitoring, and evaluation of community and public relations.

Keywords: Management Strategy, Community and Public Relations

* Research Article form Doctor of Education (Administration and Development Strategy)

¹ Graduate Student, Administration and Development Strategy, Kamphaeng Phet Rajabhat University, E-mail: watchar.hirun@gmail.com

² Associate Professor Faculty of Science and Technology, Kamphaeng Phet Rajabhat University

³ Assistant Professor Faculty of Education, Kamphaeng Phet Rajabhat University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ในปัจจุบันประเทศไทย ได้เกิดวิกฤตการณ์ในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนชาวไทยอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้การต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดในสังคม มีทั้งรูปแบบที่ถูกต้องตามกฎหมายและผิดกฎหมาย การกระทำผิดกฎหมายนั้น หากมีมากเท่าใดก็จะทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งจากการพัฒนาของประเทศไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้นำเอาความทันสมัยเข้าสู่ประเทศ นำเอาความเจริญก้าวหน้ามาสู่บ้านเมืองอย่างมากมาย ในรูปแบบของวัตถุนิยมเข้ามาครอบงำวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนและสังคมไทย ส่งผลให้เกิดจุดอ่อนหลายอย่าง ทำให้ภูมิคุ้มกันของสังคมอ่อนแอลง จนเกิดความขัดแย้งทางด้านสังคมและการเมืองในปัจจุบันอย่างรุนแรงทุกระดับตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองมากมาย

นโยบายตามแผนกรมตำรวจแม่บทฉบับที่ 1 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงกำหนดให้มีการดำเนินงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ที่มุ่งเน้นในบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชน อันเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมเป็นสำคัญ โดยมุ่งหวังที่จะให้ชุมชนและประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจการงานตำรวจอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยปรับเปลี่ยนยุทธวิธีจากเชิงรับมาเป็นเชิงรุก เรียกว่า “ตำรวจชุมชนสัมพันธ์” จึงมีการกำหนดหลักการของงานชุมชนสัมพันธ์ ไว้ 3 ประการ ดังนี้ คือ ประการแรก ให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อตำรวจ มีศรัทธา เชื่อมั่น ไว้วางใจ เป็นที่พึ่งของประชาชน ได้ ประการที่สอง ให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อสามารถป้องกันตนเอง ครอบครัวและชุมชนจากอาชญากรรม ยาเสพติดให้โทษได้ ประการที่สาม ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความเข้าใจและแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนให้เข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมในการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับประชาชน และเจ้าหน้าที่ตำรวจกับหน่วยงานอื่นในภาครัฐบาลและภาคเอกชน อันเป็นแนวทางไปสู่การมีส่วนร่วมและร่วมมือร่วมใจสนับสนุนการปฏิบัติงานของตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ซึ่งเป็นหลักในการปฏิบัติงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติทุกระดับ (ตำรวจภูธรภาค 6, 2564, 4)

ปัญหาการปฏิบัติงานของตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ที่พบส่วนใหญ่ คือ ผู้บังคับบัญชาบางส่วนไม่เห็นความสำคัญของงาน ไม่เอาใจใส่ดูแล หรือให้คำแนะนำช่วยเหลือเคยปรากว่ามียุทธศาสตร์แห่งที่เจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการถูกทอดทิ้งเมื่อเข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่ ผู้บังคับบัญชาระดับต่าง ๆ หรือแม้แต่ผู้กำกับการ (ผกก.) รองผู้กำกับการ (รอง ผกก.) หัวหน้าสถานีตำรวจ (หน.สน. / สก.) ในพื้นที่ไม่เคยไปดูแลเยี่ยมเยียนช่วยเหลือ นอกจากเจ้าหน้าที่ประจำชุดปฏิบัติการถูกทอดทิ้งแล้วผู้บังคับบัญชาบางหน่วยยังใช้วิธีการคัดเลือกเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีมนุษยสัมพันธ์ หรือมีความประพฤติไม่เหมาะสมเป็นเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการ โดยให้เหตุผลว่าการกระทำเช่นนี้จะช่วยให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดีขึ้น ทั้งนี้ไม่มีการพิจารณาว่าวิธีการดังกล่าวทำให้ผู้ปฏิบัติงานเสียขวัญเสียกำลังใจ ภาพรวมของผู้ปฏิบัติงานถูกมองว่าไม่มี

ความสามารถจึงถูกส่งมาทำงานนี้ โดยไม่ได้มองว่านอกจากจะไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนแล้วยังเป็นการทำให้ภาพพจน์โดยรวมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้รับความเสียหายและกระทบต่อระบบงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ที่มีอยู่ได้ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2564, 12)

จากการดำเนินงานของตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในจังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการมาเป็นระยะเวลากว่าสี่สิบปี แต่ภารกิจดังกล่าวยังคงประสบปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย (ตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร, 2564, 15-17) เช่น ขาดกำลังพลในการปฏิบัติงาน รวมทั้งขาดความเข้าใจขั้นตอนแนวทางในการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ไม่สามารถพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติการเชิงรุก ไม่ได้รับความเชื่อถือ ศรัทธาจากประชาชน อีกทั้งแผนปฏิบัติการชุมชนและมวลชนสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 แผนปฏิบัติการชุมชนและการมีส่วนร่วมของตำรวจภูธรภาค 6 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 และแผนปฏิบัติการชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 มีความไม่ชัดเจนในเรื่องกลยุทธ์การปฏิบัติงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะหากลยุทธ์ที่มีความชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานของตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อให้การปฏิบัติงานของตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างคุณประโยชน์ให้กับประชาชนชุมชน และประเทศชาติต่อไป

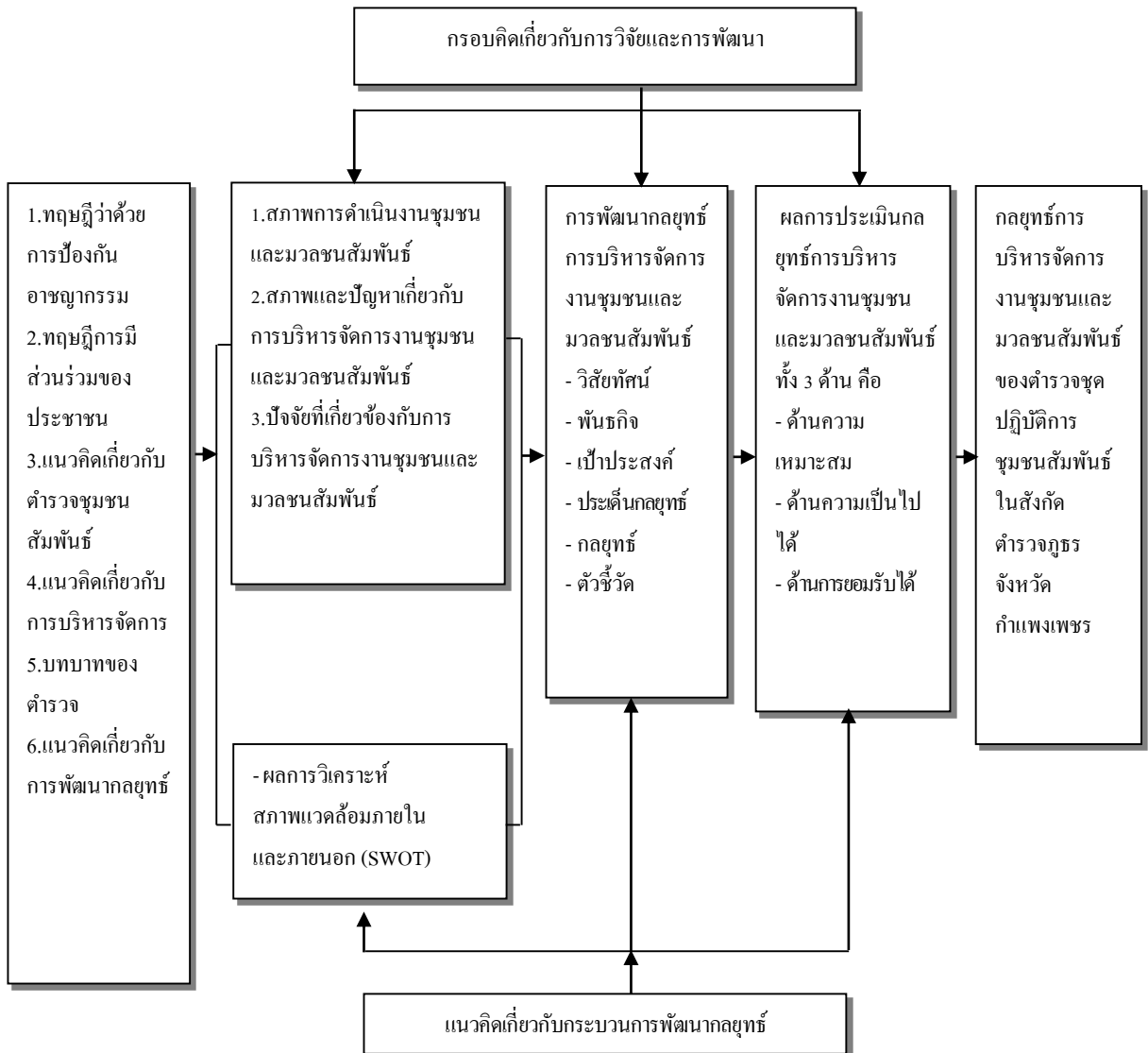
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร
4. เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาเป็นพื้นฐานความรู้ ใช้อ้างอิงงานวิจัยตามประเด็นเนื้อหาการสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่

ทฤษฎีว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรม ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวคิดเกี่ยวกับตำรวจชุมชนสัมพันธ์ แนวคิดว่าด้วยตำรวจชุมชนสัมพันธ์ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์ โดยผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์ในการสร้างกรอบแนวคิดในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจชุดปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์ในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชรได้ดังนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยได้ดำเนินงานวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หัวหน้าชุดปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์ จำนวน 14 คน เจ้าหน้าที่ผู้จัดทำแผนปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์ จำนวน 84 คน และผู้นำชุมชน จำนวน 157 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพ ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร

2.1 ศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าชุดปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์ จำนวน 14 คน และเจ้าหน้าที่ผู้จัดทำแผนปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์ จำนวน 84 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.2 ศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร โดยการสนทนากลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานีตำรวจและผู้บริหารชุดปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์ จำนวน 8 คน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานประจำชุดปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์ จำนวน 4 คน

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร โดยศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจชุดปฏิบัติการชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง (ตำรวจภูธรภาค 6) ที่ประสบความสำเร็จ

3.1 ศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจชุดปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่างที่ประสบผลสำเร็จ โดยการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ ผู้บริหารชุดและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานประจำ

3.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work shop) ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร สถานีตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร หัวหน้าชุดชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ และผู้ปฏิบัติการชุดชุมชนและมวลชนสัมพันธ์

3.3 การจัดทำร่างกลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ผู้ที่เข้าร่วมประชุม เชิงปฏิบัติการร่างกลยุทธ์ ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากรที่มีความรู้ประสบการณ์ในการจัดทำกลยุทธ์ จำนวน 20 คน

3.4 การตรวจสอบร่างกลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของ ตำรวจสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้การสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ผู้ให้ ข้อมูลในการตรวจสอบร่างกลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 13 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชรที่มีความ เชี่ยวชาญด้านงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ผู้บริหารสถานีตำรวจที่มีผลงานด้านการปฏิบัติการ ชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ดีเด่น หัวหน้าหรือผู้บริหารชุดปฏิบัติการที่มีผลงานด้านการปฏิบัติการชุมชน และมวลชนสัมพันธ์ดีเด่นเจ้าหน้าที่ประจำชุดปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์ที่มีผลงานด้านการปฏิบัติการ ชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ดีเด่น นักวิชาการที่มีประสบการณ์ด้านการพัฒนากลยุทธ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย การวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร โดยการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารตำรวจ ภูธรจังหวัดกำแพงเพชร ผู้บริหารสถานีตำรวจ หัวหน้าหรือผู้บริหารชุดปฏิบัติการชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ เจ้าหน้าที่ประจำชุดปฏิบัติการชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ นักวิชาการที่มีประสบการณ์ด้านการพัฒนา กลยุทธ์ จำนวน 25 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า สภาพการดำเนินงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร อยู่ในระดับสูงกว่าร้อยละ 50 และปัญหาการดำเนินงานชุมชนและมวลชน สัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ด้านที่มี ค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ได้แก่ ด้านการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน

2. ผลการศึกษาสภาพ ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชน สัมพันธ์ของตำรวจสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชน สัมพันธ์ของตำรวจ ในด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการนำ และด้านการควบคุมอยู่ในระดับสูง กว่าร้อยละ 65 และปัญหาการบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธร จังหวัดกำแพงเพชร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

3. การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ มาตรการ และตัวชี้วัด จำแนกได้ 5 ประเด็นกลยุทธ์ได้ดังนี้ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 การเพิ่มประสิทธิภาพการวางแผนการบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานชุดปฏิบัติการชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ คู่มืออาชีพ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับความร่วมมือกับเครือข่ายทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่การ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ และประเด็นกลยุทธ์ที่ 5 การพัฒนาระบบและกลไกกำกับติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์

4. การประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร สรุปได้ดังนี้

4.1 ความสอดคล้องของการบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมิน พบว่า กลยุทธ์มีความสอดคล้องตามรายการประเมินทุกข้อ

4.2 ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และประเด็นกลยุทธ์ ของกลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ทุกรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับรายชื่อในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

4.3 ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร ของประเด็นกลยุทธ์ที่ 1-5 ในกลยุทธ์ที่ 1-11 ตัวชี้วัดและมาตรการ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การประเมิน พบว่า ตัวชี้วัดทุกตัวและมาตรการทุกข้อมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร ที่พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าสภาพการดำเนินงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชรอยู่ในระดับสูงกว่าร้อยละ 50 และรายด้านที่มีสภาพการดำเนินงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจสูงที่สุด ได้แก่ มีการดำเนินงานด้านการพบปะ

เยี่ยมเยียน และร่วมกิจกรรม และผลการศึกษาปัญหาการดำเนินงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร ที่พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ได้แก่ ด้านการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน อาจเป็นเพราะมาตรการหรือวิธีการพบปะเยี่ยมเยียนและ ร่วมกิจกรรมกับชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งอาจจำแนกเป็น การจำกัดต้นเหตุ การขจัดความปรารถนา ที่จะกระทำผิด และการจัดช่วงโอกาส ที่จะกระทำผิด (มนัส ครุฑไชยันต์, 2530, 1) และสอดคล้องกับแนวคิดของ เซอร์ โรเบิร์ต ฟิล (ฤกษ์ชัย โรจน์วงศ์สุริยะ, 2547, 24) เชื่อว่าการปรากฏตัวของตำรวจย่อมมีผลในการยับยั้งผู้ที่มีแนวโน้มจะประกอบอาชญากรรมตามแนวทฤษฎีการบังคับใช้ กฎหมายมุ่งไปที่เจ้าหน้าที่ตำรวจและการปฏิบัติหน้าที่ราชการเพื่อเป็นผลในการป้องกันมิให้การกระทำผิด เกิดขึ้นเป็นการลดช่องโอกาสสำหรับผู้ตั้งใจละเมิดกฎหมาย

2. ผลการศึกษาสภาพ ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร ที่พบว่า การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ ในด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการนำและด้านการควบคุม อยู่ในระดับสูงกว่า 65 แสดงว่าตำรวจชุดปฏิบัติงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์มีการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจเป็นงานที่มีนโยบาย ระเบียบ คำสั่งที่ชัดเจนจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทำให้ทุกสถานีตำรวจต้องมีการดำเนินการงาน การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ให้บรรลุเป้าหมายตามที่นโยบายกำหนดทุกสถานีตำรวจ มี ชุดปฏิบัติการชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ โดยให้ดำเนินงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์อย่างเต็มกำลัง ความสามารถเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (วิโรจน์ บุญยรัตน์, 2542, 8-10) ส่วนปัญหาการบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธร จังหวัดกำแพงเพชร ที่พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการนำ ด้านการวางแผน ด้านการควบคุม และด้านการจัดองค์กร ตามลำดับ อาจเป็นเพราะ สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดให้มีโครงการตำรวจชุมชนสัมพันธ์ที่มีกระบวนการกำหนดทิศทางให้ บุคลากรตำรวจหันพฤติกรรมไปสู่ความมีปฏิสัมพันธ์ กับสภาพแวดล้อมเพื่อจะได้รับการสนับสนุนจาก ประชาชนและสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ภายนอกองค์กรในลักษณะที่จะเอื้ออำนวยต่อการบรรลุถึง วัตถุประสงค์ และเป้าประสงค์หลักของกิจการตำรวจ เพื่อเป็นการส่งเสริมความร่วมมือร่วมใจระหว่าง ตำรวจและประชาชน (กรมตำรวจ, 2549, 4) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสน่ห์ เอ็นเยือก (2550, 68-79) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การกำหนดแนวทางปฏิบัติงานตามโครงการตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรบ่อพลอย อำเภอบ่อพลอย จังหวัดราชบุรี พบว่า การ

ปฏิบัติงานตามโครงการสำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์มีสภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก มีปัญหาในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับน้อย

3. ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งสรุปได้ประเด็นกลยุทธ์ 5 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 การเพิ่มประสิทธิภาพการวางแผนการบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานชุดปฏิบัติการชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ คู่มืออาชีพ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับความร่วมมือกับเครือข่ายทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่การปฏิบัติงาน ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 5 การพัฒนาระบบและกลไกกำกับติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ซึ่งครอบคลุมกระบวนการทางบริหาร 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การนำ และการควบคุม ผลดังกล่าวอาจเป็นเพราะว่า การพัฒนาการบริหารจัดการควรมีการพัฒนาทั้งระบบจึงจะช่วยให้การบริหารจัดการบรรลุเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากถ้ามีการวางแผนที่ย่อมส่งผลให้การปฏิบัติตามแผนมีความถูกต้องเหมาะสม และหากมีการมอบหมายงานต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของบุคลากรก็ย่อมส่งผลให้งานบรรลุเป้าหมายได้ง่ายขึ้น การนำก็จะสามารถดำเนินการได้ตามทิศทางที่ถูกต้อง บุคลากรมีกำลังใจในการทำงาน ส่งผลให้การควบคุมก็จะสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบมีความชัดเจน ส่งผลต่อการวางแผนการดำเนินงานในครั้งต่อไปจะได้มีการพัฒนา ปรับปรุงและแก้ไขในสิ่งที่มีข้อผิดพลาดได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2539, 56-57) ได้เสนอสถานการณ์ 4 รูปแบบที่ผู้บริหารองค์กรต้องเผชิญในการวิเคราะห์ SWOT ดังนี้ สถานการณ์ที่ 1 (จุดแข็ง-โอกาส) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่พึงปรารถนามากที่สุด สถานการณ์ที่ 2 (จุดอ่อน-อุปสรรค) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด เนื่องจากองค์กรกำลังเผชิญอยู่กับภัยอุปสรรคจากภายนอก และมีปัญหาจุดอ่อนภายในอยู่หลายประการ สถานการณ์ที่ 3 (จุดอ่อน-โอกาส) สถานการณ์นี้องค์กรจะมีโอกาสที่เป็นข้อได้เปรียบด้านการแข่งขันอยู่หลายประการแต่ติดขัดอยู่ตรงที่มีปัญหาอุปสรรคภายในที่เป็นจุดอ่อนอยู่หลายอย่างเช่นกัน สถานการณ์ที่ 4 (จุดแข็ง-อุปสรรค) สถานการณ์นี้เกิดขึ้นจากการที่สภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการดำเนินงาน แต่ตัวองค์กรเองมีข้อได้เปรียบที่เป็นจุดแข็งอยู่หลายประการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวรรณ์ หอมหวล (2547, 69-71) ได้ทำการศึกษาเรื่องวิจัยและพัฒนายุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประชาชนกับตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์โดยใช้รูปแบบประชาสังคม สถานีตำรวจภูธรอำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผลการประเมินยุทธศาสตร์ประชาสังคมงานตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ สถานีตำรวจภูธรอำเภอชนอมจังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสร้างยุทธศาสตร์ตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ได้ 5 ขั้นตอน คือ การเตรียมพหุภาคี การจัดเวทีแลกเปลี่ยนวิเคราะห์

ปัญหา กำหนดเป้าหมายและประโยชน์ร่วมกัน การพัฒนาศักยภาพผู้นำประชาสังคม และการสร้างเครือข่ายงานตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์

4. ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชรมีผลการประเมินดังนี้

4.1 ความสอดคล้องของการบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับ เกณฑ์การประเมิน พบว่า กลยุทธ์มีความสอดคล้องตามรายการประเมินทุกข้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การ ยกร่างกลยุทธ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ และประสบการณ์ในการบริหารและการพัฒนากลยุทธ์การบริหาร จัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร และผ่าน การตรวจสอบกลยุทธ์โดยการวิพากษ์ของผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ประสบการณ์ในเรื่องของการบริหาร และ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ ทำให้กลยุทธ์ที่สร้างขึ้นได้รับการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมมากขึ้น ซึ่งกระบวนการพัฒนากลยุทธ์ที่ได้ดำเนินการนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของ (Wheelen and Hunger, 2008, 11-17) ที่ได้กล่าวถึงขั้นการกำหนด กลยุทธ์ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย คือ การกำหนดพันธกิจ วัตถุประสงค์ กลยุทธ์และนโยบายสำหรับขั้นก่อนการกำหนดกลยุทธ์มีเพียงขั้นการตรวจสอบสภาพแวดล้อม แต่อย่างไรก็ ตาม ทั้งขั้นกำหนดกลยุทธ์และตรวจสอบสภาพแวดล้อมมีผลกระทบต่อกันและกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับ แนวคิดของ อุทิศ ขาวเขียว (2549, 21-23) ที่กล่าวว่ากรยกร่างกลยุทธ์อาจจะทำได้หลายวิธีและวิธีหนึ่ง โดยอาศัยความเข้าใจสภาวะแวดล้อมในแต่ละประเภท วิเคราะห์ว่าสภาวะแวดล้อมที่มีลำดับความสำคัญ สูงควรทำอะไรบ้าง จุดอ่อนควรแก้ไขอย่างไรบ้าง จากฝั่งสภาวะแวดล้อมที่วิเคราะห์ได้ เมื่อได้ภาพสภาวะ แวดล้อมเฉพาะด้านก็กำหนดกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมดังกล่าว การกำหนดกลยุทธ์เช่นนี้ อาจ ได้กลยุทธ์ที่เป็นความคิดริเริ่มใหม่ ๆ แต่อาจจะได้กลยุทธ์ที่ไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมเช่นกัน เพราะมิได้ผสมผสานสภาวะแวดล้อมทั้งเขาและเราเข้าด้วยกัน เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินการเฉพาะ เขาเฉพาะเรา

4.2 ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และประเด็นกลยุทธ์ ของกลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ทุกรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบราย ข้อในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับ มากทุกข้อ และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลยุทธ์การบริหาร จัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชรได้ พัฒนาขึ้นจากกระบวนการพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสม ทำให้ได้กลยุทธ์ที่มีคุณภาพ ซึ่งกระบวนการนี้

ได้แก่ การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของกลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสอบถาม และการสนทนากลุ่ม ทำให้ได้ข้อมูลที่ค่อนข้างครอบคลุม ลึกและเที่ยงตรง และการยกร่างกลยุทธ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก (SWOT) รวมทั้งมีการตรวจสอบกลยุทธ์โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ประสบการณ์ในเรื่องการบริหารและการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ทำให้กลยุทธ์ที่ร่างขึ้นได้รับการตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมมากขึ้น เป็นไปตามหลักของการวางแผนที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พงษ์ศิริบรรณพิทักษ์ (2542) ซึ่งกล่าวถึงการวางแผนกลยุทธ์เป็นทีม โดยเริ่มจากกระบวนการบริหารและวางแผนกลยุทธ์ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (Environment Analysis) 2. พิจารณา Corporate Analysis 3. เลือกลยุทธ์และจัดวางกลยุทธ์ (Generating Strategic Alternatives) 4. กำหนดนโยบายและแผนงานโครงการตามกลยุทธ์ (Action Plan) 5. การปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ (Implementation) สอดคล้องกับอุทิศ ขาวเรียร (2449, 21-23) ที่กล่าวว่า การเลากกลยุทธ์ให้แหลมคม ต้องอาศัยการระดมสมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลักมาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหาร และปฏิบัติการดำเนินการขององค์กรมาช่วยกันเสริมสร้างและคัดเลือกประเด็นกลยุทธ์ต่าง ๆ ให้มีสาระที่แหลมคมขึ้นจากประสบการณ์และหลักการทฤษฎี และแนวคิดด้านการเมืองที่สังคมยอมรับและต้องการ และที่สำคัญมากคือ ความคิดริเริ่มและนวัตกรรมทางเลือกที่มีอยู่มาผสมผสานกันเป็นแนวคิดและกลยุทธ์ด้านต่าง ๆ ทั้งรุกและรับ ทั้งแนวทางการพัฒนาระยะสั้นและระยะยาวให้สอดคล้อง และมีความแหลมคมเพิ่มขึ้นในทางปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การพัฒนากลยุทธ์ในการวิจัยนี้ใช้ข้อมูล สภาพ ปัญหาและการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของการบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร ดังนั้นสถานีตำรวจแต่ละแห่งควรเลือกใช้กลยุทธ์ที่สอดคล้องกับปัญหาและบริบทของชุมชน/หมู่บ้านนั้น ๆ
2. หน่วยงาน ได้แก่ สถานีตำรวจ ควรนำกลยุทธ์ไปใช้บริหารจัดการในแต่ละด้านได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการนำ และด้านการควบคุม

3. หน่วยงาน ได้แก่ สถานีตำรวจ อาจเลือกประเด็นกลยุทธ์ และกลยุทธ์ไปใช้ให้เหมาะกับบริบทของแต่ละพื้นที่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยนี้ไม่ได้ทดลองใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชรที่พัฒนาขึ้น ดังนั้นควรทำการวิจัยการนำกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้

2. การวิจัยนี้เป็นการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร ดังนั้นหน่วยงานย่อย เช่น สถานีตำรวจแต่ละอำเภอ ควรพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน/หมู่บ้านในแต่ละอำเภอ

เอกสารอ้างอิง

กรมตำรวจ. (2549). *แผนแม่บทกรมตำรวจ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตำรวจ.

ตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร. (2564). *แผนปฏิบัติการตำรวจภูธรจังหวัดกำแพงเพชร*.

ตำรวจภูธรภาค 6 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2564). *แผนปฏิบัติการตำรวจภูธรภาค 6*. พิษณุโลก.

ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2539). *การวางแผนกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2529). *การวิจัยทางการศึกษา*. รวมบทความที่เกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษา เล่มที่ 2. ปีที่ 11 ฉบับที่ 4. (21 เมษายน- 25 พฤษภาคม 2529), 21-25.

มนัส ครุฑไชนันต์. (2530). *คำบรรยายหลักสูตรสารวัตรป้องกันและปราบปราม*. (ม.ป.ท.)

ฤกษ์ชัย ไรจน์วงศ์สุริยะ. (2547). *การป้องกันปราบปรามอาชญากรรม : ศึกษากรณีตำรวจชุมชนสัมพันธ์*.

สถานีตำรวจนครบาลบางเขน, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ลัดดาวรรณ หอมหวาน. (2547). *วิจัยและพัฒนายุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประชาชนกับตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ โดยใช้รูปแบบประชาสังคมสถานีตำรวจภูธร อำเภอชนอม นครศรีธรรมราช*. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช, นครศรีธรรมราช.

วิโรจน์ บุญรัตน์. (2542). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานใน โครงการตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์: ศึกษากรณีอำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒน บริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สทรรฐ ศักดิ์ศิลป์ชัย. (2561). *การประชาสัมพันธ์ของกองสารนิเทศในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ*.

- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2564). แผนปฏิบัติราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). แผนสำนักงานตำรวจแห่งชาติแม่บท ฉบับที่ 4. (พ.ศ.2545-2549)
- เสน่ห์ เย็นเชือก. (2550). ยุทธศาสตร์การกำหนดแนวทางปฏิบัติงานตามโครงการตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรบ่อพลอย อำเภอ บ่อพลอย จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ราชบุรี.
- อานนท์ แก้วเจียว. (2553). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์: กรณีศึกษากองบังคับการตำรวจนครบาล 4. หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม). คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- อุทิศ ขาวเขียว. (2549). การวางแผนกลยุทธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Wheelen T. L., & Hunger, J. D. (2008). *Strategic Management and Business Policy* (11" ed.).

การสร้างภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวแสงบุญ ด้วยแนวคิดสำนักแห่งถิ่นที่*

กิตติพิชญ์ กิตติพรไพบูลย์¹ สิริเพ็ญ ดาบเพชร²

(วันที่รับบทความ: 13 มีนาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 24 มิถุนายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 5 กรกฎาคม 2565)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาลักษณะของสำนักแห่งถิ่นที่ของแหล่งท่องเที่ยวแสงบุญจากมุมมองของนักท่องเที่ยวแสงบุญ 2) เพื่อเสนอแนวทางการสร้างภาพลักษณ์สำหรับแหล่งท่องเที่ยวแสงบุญ โดยการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวแสงบุญชาวไทยที่เคยมีประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นศาสนสถานและศรัทธาสถานในประเทศไทยจำนวน 52 ราย โดยเทคนิคการเก็บข้อมูลด้วยการแนะนำแบบลูกบอลหิมะ (Snowball Sampling) และใช้วิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า 1) สำนักแห่งถิ่นที่มี 2 ลักษณะได้แก่ สำนักแห่งการเยียวยา ที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวรู้สึกได้รับการเยียวยาจิตใจ และสำนักแห่งความดีแท้ทางวัฒนธรรมและคำสอนทางศาสนา 2) นำเสนอแนวทางการสร้างภาพลักษณ์แก่หน่วยงานด้านการตลาดการท่องเที่ยว และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการสื่อสารการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวใน 5 ลักษณะ ได้แก่ ภาพลักษณ์ด้านความสงบ, ภาพลักษณ์ด้านความศักดิ์สิทธิ์, ภาพลักษณ์ด้านอัตลักษณ์พิเศษ, ภาพลักษณ์ด้านมรดกทางวัฒนธรรม และภาพลักษณ์ด้านการส่งเสริมสุขภาวะทางจิตวิญญาณและการพัฒนาตนเอง

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวแสงบุญ, สำนักแห่งถิ่นที่, ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว

* คณาจารย์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยวและจิตบริการ คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2561 ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย แผนงานพัฒนาบัณฑิตศึกษา จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2564

¹ นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยวและจิตบริการ คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร,
E-Mail: kittipitk61@nu.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร

Image Creation for Pilgrimage Attractions with the Sense of Place concept***Kittipit Kittipornpaiboon¹ Siripen Dabphet²***(Received: March 13, 2022; Revised: June 24, 2022; Accepted: July 5, 2022)*

Abstract

The objectives of this study were 1) to examine the characteristics of sense of place from the perspectives of tourists. 2) to propose guidelines for image creation for pilgrimage attractions. A qualitative study used the snowball sampling technique and thematic analysis to categorize thoughts and attitudes from in-depth interviews with 52 tourists who had visited religious and spiritual sites in Thailand.

The results showed that 1) there are two primary characteristics of the sense of place: the sense of therapeutics that helps tourists feel healed. And the sense of theoplicity in the way that tourists perceived the site's authenticity as the compilation of cultures and teachings. 2) The guidelines for Destination Marketing Organization (DMO) and stakeholders to develop a destination image or marketing communication may be developed in accordance with any of the five themes; the image of calmness, the image of holiness, the image of uniqueness, the image of cultural heritage, and the image of spiritual wellness-promoting and transformation.

Keywords: Pilgrimage Tourism, Sense of Place, Pilgrimage Tourist, Destination Image

* Research article from a doctoral dissertation, Doctor of Philosophy Program in Tourism and Hospitality Management, Faculty of Business Economics and Communications, Naresuan University. Received a graduate thesis grant from the national research council of Thailand, Fiscal Year 2021.

¹ Ph.D. Candidate in Tourism and Hospitality Management Program, Faculty of Business Economics and Communications, Naresuan University,
E-mail: kittipitk61@nu.ac.th

² Assistant Professor, Faculty of Business Economics and Communications, Naresuan University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

การจาริกแสวงบุญเป็นรูปแบบการเดินทางที่เก่าแก่ที่สุดรูปแบบหนึ่งซึ่งยังคงปรากฏให้เห็นในยุคปัจจุบัน โดยพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวที่เรียกว่าการท่องเที่ยวแสวงบุญ (Pilgrimage Tourism) ซึ่งคาดการณ์ว่าจะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั่วโลก (UNWTO, 2011) การท่องเที่ยวแสวงบุญจึงนับเป็นอีกหนึ่งรูปแบบการเดินทางที่มีส่วนสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในระดับนานาชาติ

อย่างไรก็ตาม แหล่งท่องเที่ยวแสวงบุญในปัจจุบันยังคงประสบปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งคือการสื่อสารการตลาดที่เหมาะสมไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย (Zaušková, Grib, Hliboký, & Kyselica, 2016) เนื่องจากความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวแสวงบุญนั้นไม่สามารถดำเนินกิจกรรมด้านการตลาดเองได้โดยตรงเหมือนแหล่งท่องเที่ยวอื่นทั่วไป จึงส่งผลกระทบต่อสร้างภาพลักษณ์และการรับรู้คุณค่าที่แท้จริงของสถานที่ให้กับนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังส่งผลให้เกิดปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งตามมา คือการขาดทิศทางที่เหมาะสมในการพัฒนาศาสนสถานและศรัทธาสถานเพื่อรองรับการท่องเที่ยว จากการขาดความเข้าใจถึงอัตลักษณ์ที่แท้จริงของสถานที่นั้น ตลอดจนไม่เข้าใจถึงความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายที่แท้จริงว่านักท่องเที่ยวเหล่านั้นต้องการคุณค่าลักษณะใด หรือประสบการณ์แบบใดจากการมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวแสวงบุญ มีส่วนให้การสื่อสารภาพลักษณ์ทางอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวแสวงบุญนั้นยังไม่ชัดเจน จากการศึกษาพบว่าแนวทางหนึ่งในการสื่อสารถึงอัตลักษณ์ของสถานที่นั้นควรต้องมีความเข้าใจในสำนึกแห่งถิ่นที่ (Sense of Place) อย่างชัดเจน อีกนัยหนึ่งคือความเข้าใจในตัวคนที่แท้จริงของสถานที่ ซึ่งแนวคิดสำนึกแห่งถิ่นที่สามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมทั้งในด้านการรับรู้ พฤติกรรมหรือกิจกรรมและอารมณ์ความรู้สึก ตลอดจนช่วยให้เข้าใจถึงมุมมองที่แท้จริงเกี่ยวกับสถานที่แห่งนั้นว่ามอบคุณค่าหรือประสบการณ์ลักษณะใดแก่นักท่องเที่ยวกลับไป (Abou-Shouk, Zoair, El-Barbary, & Hewedi, 2018) ดังนั้นการศึกษานี้จึงได้ประยุกต์ใช้แนวคิดสำนึกแห่งถิ่นในการศึกษาภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวแสวงบุญจากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่เคยไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวแสวงบุญต่าง ๆ ในประเทศไทย ผลการศึกษายกช่วยให้แหล่งท่องเที่ยวแสวงบุญภายในประเทศสามารถสื่อสารภาพลักษณ์ที่ชัดเจนแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย รวมถึงเป็นประโยชน์ต่อทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อมอบคุณค่าและประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะของสำนึกแห่งถิ่นที่ของแหล่งท่องเที่ยวแสวงบุญจากมุมมองของนักท่องเที่ยวแสวงบุญ
2. เพื่อเสนอแนวทางการสร้างภาพลักษณ์สำหรับแหล่งท่องเที่ยวแสวงบุญ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. การท่องเที่ยวแสวงบุญ การท่องเที่ยวแสวงบุญในปัจจุบันประกอบด้วยการท่องเที่ยวแสวงบุญทางศาสนาแบบดั้งเดิม (Traditional Religious Pilgrimage) และการท่องเที่ยวแสวงบุญทางโลกแบบสมัยใหม่ (Modern Secular Pilgrimage) กล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวแสวงบุญในปัจจุบันคือการเดินทางเพื่อตามรอยสิ่งที่สนใจ เลื่อมใส เพื่อรู้สึกเข้าถึงและเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งนั้นเพื่อประโยชน์ทางใจ โดยสิ่งนี้อาจเป็นผลจากศาสนาหรือนอกเหนือจากศาสนาก็ได้

อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวแสวงบุญในปัจจุบันพบว่าเกิดปัญหาขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวแสวงบุญส่วนมากเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่ควรต้องรักษาอัตลักษณ์ทางความเชื่อและมรดกทางวัฒนธรรมดั้งเดิม ในขณะที่เดียวกันยังต้องทำหน้าที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว จึงพบว่ามีการใช้แนวคิดการท่องเที่ยวแบบมวลชน (Mass Tourism) จึงพบว่ามีวัดที่เน้นสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว (Hung et al., 2017) เช่นเดียวกับวัดในประเทศไทยบางแห่งได้แปรสภาพเพื่อรองรับการท่องเที่ยว (ยุทธศักดิ์ ฉัตรแก้ว นภานนท์ และ พรธิรา ภาวดี, 2562) จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวมวลชนมีส่วนทำให้ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวแสวงบุญคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ซึ่งแท้จริงแล้วแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ควรศึกษาทำความเข้าใจคุณลักษณะที่เด่นชัดของตน เนื่องจากคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นสิ่งจับต้องไม่ได้ ภาพลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวรับรู้เข้าใจถึงสถานที่ก่อนการมาเยือน และมีส่วนส่งเสริมความยั่งยืนทางวัฒนธรรมให้กับแหล่งท่องเที่ยว

2. แนวคิดสำนึกแห่งถิ่นที่ สำนึกแห่งถิ่นที่ (Sense of Place) เป็นความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ ซึ่งผู้อยู่อาศัยสังสรรค์ความรู้สึกผูกพันกับสถานที่ขึ้นมา เรียกว่าสำนึกแห่งถิ่นที่ (Sense of Place) (McClinchey & Carmichael, 2010) ความรู้สึกผูกพันนี้สามารถเกิดในกลุ่มนักท่องเที่ยวด้วยก็ได้ เนื่องจากนักท่องเที่ยวต้องการสร้างความสัมพันธ์กับสถานที่ที่จะไป ทั้งนี้องค์ประกอบของสำนึกแห่งถิ่นที่ประกอบด้วย 1) ความผูกพันต่อสถานที่ (Place Attachment) เป็นความผูกพันด้านอารมณ์ของบุคคลที่มีต่อสถานที่จากการเยือนสถานที่ 2) อัตลักษณ์ของสถานที่ (Place Identity) เป็นการรับรู้ถึงคุณลักษณะเด่นของสถานที่ และเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวใช้แยกแยะความแตกต่างจากสถานที่อื่นๆ และเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวทราบว่าสถานที่เหมาะสมกับตนเองหรือไม่ 3) การพึ่งพาสถานที่ (Place Dependence) เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวกระทำในสถานที่ โดย Tsai (2016) เสนอว่า แหล่งท่องเที่ยวควรใช้แนวคิดสำนึกแห่งถิ่นที่เพื่อค้นหาแง่มุมต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นสำนึกแห่งถิ่นที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการสื่อสารการตลาด เพราะเป็นแนวทางเบื้องต้นในการค้นหาเอกลักษณ์ที่ชัดเจนเพื่อใช้สร้างภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว จึงช่วยเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีทิศทาง ตลอดจนการสื่อสารการตลาดอย่างชัดเจน

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ใช้กระบวนทัศน์แบบ Interpretivist Research Paradigm เพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่ต้องการศึกษา จึงเลือกแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักท่องเที่ยวแสวงบุญชาวไทย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การศึกษานี้เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวแสวงบุญชาวไทย โดยเริ่มจากการติดต่อผู้นำเที่ยวและผู้จัดเส้นทางทางท่องเที่ยวแสวงบุญ เพื่อขอให้แนะนำนักท่องเที่ยวที่คาดว่าจะสามารถให้ข้อมูลได้ พร้อมทั้งขอผู้ให้ข้อมูลแนะนำรายต่อไป เพื่อให้เชื่อได้ว่าสามารถเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวแสวงบุญอย่างแท้จริง โดยมีเกณฑ์การเลือกผู้ให้ข้อมูลคือ 1) ไปโดยสมัครใจ มิใช่การเดินทางตามข้อบังคับทางศาสนาหรือธุรกิจ 2) แหล่งท่องเที่ยวนั้นต้องมีสิ่งสำคัญเชิงจิตวิญญาณ และเป็นที่รู้จักโดยนักแสวงบุญทั่วไป เพื่อยืนยันสภาพแหล่งท่องเที่ยวแสวงบุญ ตามแนวคิดของ De Graca and Mouga (2003) โดยแบ่งนักท่องเที่ยวที่เคยไปเที่ยวยังศาสนสถานและศรัทธาสถานแห่งละ 24 รายเป็นอย่างต่ำ และเก็บจนกว่าจะถึงจุดอิ่มตัวของข้อมูล

เครื่องมือ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง โดยใช้แนวคิดสนับสนุนจาก Jorgensen and Stedman (2001) ซึ่งมักถูกใช้ในการศึกษาเรื่องสำนึกแห่งถิ่นที่ เพราะมีองค์ประกอบมากที่สุด ได้แก่ ความผูกพันต่อสถานที่ (Place attachment) อัตลักษณ์สถานที่ (Place Identity) และการพึ่งพาสถานที่ (Place Dependence) ซึ่งเครื่องมือผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์ หลังจากนั้นทดลองใช้กับนักท่องเที่ยว 10 ราย เพื่อปรับแก้ข้อคำถามแล้วจึงใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพร้อมบันทึกเสียงเพื่อถอดบทสนทนาหลังจากสัมภาษณ์เสร็จ

การเก็บข้อมูล การรวบรวมข้อมูลจากการแนะนำของผู้นำเที่ยวและผู้จัดการเส้นทางท่องเที่ยว จากนั้นให้ผู้ให้ข้อมูลแนะนำผู้ให้ข้อมูลรายอื่นต่อไปแบบลูกบอลหิมะ (Snowball Sampling) จนถึงจุดอิ่มตัวของข้อมูล ซึ่งการศึกษานี้ได้สัมภาษณ์จำนวน 52 ราย เป็นเพศชาย 24 ราย เพศหญิง 28 ราย อายุระหว่าง 24-67 ปี ที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์และอิสลาม แต่เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยส่วนมากเป็นความเชื่อทางศาสนาพุทธ จึงมีจำนวนนักท่องเที่ยวให้สัมภาษณ์คิดเป็นร้อยละ 92.30 จากจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ด้วยการตีความ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ซึ่งเหมาะกับการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นข้อคิดเห็น (Clarke, Braun, & Hayfield, 2015) เพื่อการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลและใช้ตอบวัตถุประสงค์ในลำดับต่อไป

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 จากการศึกษาพบว่าสำนักแห่งถิ่นที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวแสวงบุญ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ คือ 1) สำนักแห่งการเยียวยา (Sense of Therapeutic) และ 2) สำนักแห่งความเดิมแท้ (Sense of Theoplicity) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) สำนักแห่งการเยียวยา (Sense of Therapeutic) เป็นมุมมองสำนักแห่งถิ่นที่ที่นักท่องเที่ยวมองว่าสถานที่นั้นสามารถเยียวยาจิตใจของนักท่องเที่ยวให้ดีขึ้นได้ในลักษณะต่างๆ โดยแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1.1) สำนักแห่งการฟื้นฟูจิตใจ (Sense of Renewal) ความอ่อนเยาว์และความเครียดในชีวิตมีส่วนผลักดันให้นักท่องเที่ยวจำนวนหนึ่งแสวงหาความสงบจากการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวแสวงบุญบางแห่งสร้างความรู้สึกสบายใจ สดชื่น ปลดปล่อย ผ่านบรรยากาศที่ทำให้รู้สึกสงบใจ, ศิลปวัตถุและรูปเคารพที่ทำให้รู้สึกสงบสรวมใจ, ผู้คนที่ดูสงบสรวม น่าเลื่อมใส และการบริหารจัดการสถานที่ที่ส่งเสริมให้เกิดความสงบ ปราศจากความแออัดวุ่นวาย

1.2) สำนักแห่งการเสริมสร้างกำลังใจ (Sense of Encouragement) นักท่องเที่ยวจำนวนหนึ่งที่ต้องการกำลังใจและสิ่งยึดเหนี่ยวทางใจ จึงแสวงหาการเยียวยาด้วยการเดินทางไปยังสถานที่คุณศรัทธา และเชื่อว่าสามารถช่วยเสริมสร้างกำลังใจได้ โดยกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวกระทำมี 2 ลักษณะ ได้แก่ เพื่อลดความทุกข์ อาทิ บิณฑบาตกล่าว สะเดาะเคราะห์ และเพื่อเพิ่มความสุข คือเป็นไปเพื่อสนับสนุนให้เกิดกำลังใจที่ดีขึ้น ความรู้สึกได้รับการเสริมสร้างกำลังใจ สบายใจจากการมีที่ยึดเหนี่ยว

1.3) สำนักแห่งความเพลิดเพลินใจ (Sense of Diversion) นักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งเดินทางมาด้วยความความอยากรู้อยากเห็นมากกว่าความศรัทธา การพบเห็นสิ่งแปลกใหม่ที่ช่วยเยียวยาจากความจำเจในชีวิตประจำวัน ส่งผลต่อความรู้สึกว่าสถานที่นั้นช่วยสร้างสีสัน สร้างความแปลกใหม่ที่เพลิดเพลินใจ แรงงูจมาจากคำบอกเล่า คำร่ำลือ ชื่อเสียงในด้านคุณลักษณะบางอย่างของสถานที่ที่เชื่อน่าสนใจ เช่น สวยงาม ใหญ่โต แปลกตา เก๋ไก๋ มีชื่อเสียง ควรค่าแก่การไปดูชมสักครั้ง การได้เที่ยวชม ได้พบเจอผู้คนในท้องถิ่น ได้ใช้เวลาร่วมกันในครอบครัวหรือกับเพื่อนฝูง ส่งผลให้เกิดเป็นความเพลิดเพลินใจกลับไป

2) สำนักแห่งความเดิมแท้ (Sense of Theoplicity) Belhassen, Caton, and Stewart (2008) ได้นิยามคำว่า Theoplicity ที่หมายถึงความเดิมแท้ (Authenticity) ในสถานที่แสวงบุญ และคำนี้ได้ใช้แพร่หลายในการศึกษาเกี่ยวกับสถานที่แสวงบุญในระยะต่อมา เช่นเดียวกับการศึกษาครั้งนี้ที่พบว่า นักท่องเที่ยวเห็นว่าสถานที่แสวงบุญจำนวนหนึ่งเป็นแหล่งรวบรวมความเดิมแท้ โดยแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

2.1) สำนักแห่งความเดิมแท้เชิงวัฒนธรรม (Sense of Cultural Theoplicity) นักท่องเที่ยวรับรู้ความเดิมแท้เชิงวัฒนธรรม โดยแบ่งเป็น 1) ความเดิมแท้ทางวัฒนธรรมจับต้องได้ อาทิ สถาปัตยกรรม รูปเคารพ ภาพจิตรกรรมที่เก่าแก่ดั้งเดิมที่นักท่องเที่ยวเห็นว่ามีเสน่ห์ และ 2) วัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น พิธีกรรม ประวัติศาสตร์ ที่มีความเดิมแท้เฉพาะถิ่นที่ไม่สามารถหาได้จากที่อื่น กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวกระทำมักเกี่ยวกับการเรียนรู้ รวมถึงการต่อยอดความรู้เดิมและพัฒนาประสบการณ์ความรู้ของตน

2.2) สำนักแห่งความเดิมแท้เชิงจิตวิญญาณ (Sense of Spiritual Theoplicity) แหล่งท่องเที่ยวแสวงบุญบางแห่งเป็นสถานที่รวบรวมเอาคำสอน แนวคิดดั้งเดิมที่นักท่องเที่ยวเชื่อว่าจะสามารถช่วยขัดเกลาจิตใจ พัฒนาจิตวิญญาณตามแนวทางศาสนา ผ่านการเรียนรู้จากกิจกรรมที่ต้องทำในสถานที่นั้น ที่นักท่องเที่ยวมองว่าเป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนได้ภายหลัง และสถานที่ มีส่วนช่วยให้เข้าถึงหลักคำสอนทางศาสนาที่แท้จริง

วัตถุประสงค์ที่ 2 การศึกษานี้ได้ค้นพบแนวทางสำหรับแหล่งท่องเที่ยวแสวงบุญในการสร้างภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยว แบ่งแนวทางการสร้างภาพลักษณ์ได้เป็น 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) **การสร้างภาพลักษณ์สถานที่ในด้านความสงบ (The Image of Calmness)** โดยการสื่อสารภาพลักษณ์ถึงความเงียบสงบ ความเป็นธรรมชาติ การสร้างความสดชื่นสบายใจ ผ่านบรรยากาศของสถานที่ คำบอกเล่า ภาพ และคำบรรยายที่ใช้สื่อสารให้เกิดภาพลักษณ์ดังกล่าว เพื่อตอบสนองคุณค่าที่นักท่องเที่ยวจะได้รับการฟื้นฟูจิตใจ 2) **ภาพลักษณ์ด้านสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (The Image of Holiness)** สร้างการรับรู้ในด้านความน่าศรัทธาของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อขอพรและกำลังใจ โดยสื่อสารภาพลักษณ์ด้านความเชื่อจากบรรยากาศ กิจกรรม คำบอกเล่า เพื่อสร้างภาพลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่และตอบสนองคุณค่าในการได้รับการเสริมสร้างกำลังใจ 3) **ภาพลักษณ์ด้านอัตลักษณ์พิเศษที่น่าสนใจ (The Image of Uniqueness)** สร้างภาพลักษณ์หรือสื่อสารด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับความพิเศษของสถานที่ ที่ให้ความรู้สึกเป็นสถานที่พิเศษ เช่น สวยงาม แปลกใหม่ เป็นที่รู้จัก รู้สึกควรค่าแก่การมาเยือน และเป็นสถานที่สำหรับเวลาพักผ่อนยามว่างกับครอบครัว เพื่อสื่อถึงการตอบสนองคุณค่าด้านการได้รับความเพลิดเพลินใจ 4) **ภาพลักษณ์ด้านมรดกทางวัฒนธรรม (The Image of Heritage)** โดยให้ความโดดเด่นด้านวัฒนธรรม พิธีกรรม ศิลปกรรม ที่ดั้งเดิม คงสภาพเดิมทางวัฒนธรรมของสถานที่ หรือมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีเกร็ดประวัติศาสตร์ เพื่อตอบสนองคุณค่าในการได้เข้าถึงวัฒนธรรมที่น่าสนใจ 5) **ภาพลักษณ์ด้านสุขภาวะทางจิตวิญญาณและการพัฒนาตน (The Image of Spiritual Wellness & Transformation)** สถานที่ควรสื่อสารด้านการเป็นสถานที่ให้สัมผัสเรียนรู้คำสอนทางศาสนาและการพัฒนาจิตใจ สื่อสารถึงคุณค่าด้านการได้เข้าถึงหนทางยกระดับจิตใจ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาที่ผ่านมามีความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวกับการแสวงบุญ ซึ่งการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าแท้จริงแล้วทั้งการท่องเที่ยวและการแสวงบุญสามารถหลอมรวมกันได้ออกมาเป็นการท่องเที่ยวแสวงบุญที่มีหลากหลายลักษณะ โดยใช้แนวคิดสำนักหนึ่งที่เป็นแนวคิดสำหรับการอธิบาย ซึ่งการศึกษานี้อธิบายปรากฏการณ์ของการท่องเที่ยวแสวงบุญในปัจจุบันได้ว่ามีลักษณะมากกว่าการเดินทางด้วยความศรัทธาเช่นในอดีต สอดคล้องกับทัศนะจาก Collins-Kreiner (2010) ที่ระบุว่านักท่องเที่ยวแสวงบุญได้ขยายวงไปในทิศทางของฆราวาสมากขึ้น ในแง่ที่ว่านักท่องเที่ยวมายังสถานที่แสวงบุญโดยอาจมีความศรัทธาหรือไม่ก็ได้ โดยการศึกษานี้พบข้อมูลเพิ่มเติมว่าการท่องเที่ยวแสวงบุญในปัจจุบันนั้นพัฒนาเพิ่มเติมเป็น 5 ลักษณะ ซึ่งบางลักษณะมีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวประเภทอื่นด้วย ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน (Leisure Tourism) การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Tourism) และการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Tourism) ที่ช่วยสร้างความเข้าใจปรากฏการณ์การท่องเที่ยวแสวงบุญ และมีส่วนในการพัฒนาแนวคิดและการศึกษาการท่องเที่ยวแสวงบุญในปัจจุบัน

ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวสามารถพัฒนาการสื่อสารทางการตลาดโดยการสร้างภาพลักษณ์ของสถานที่ ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมกับสถานที่แสวงบุญ โดยพัฒนานอกเหนือจากภาพลักษณ์ด้านความศรัทธา หรือสวยงาม หากแต่ยังมีด้านความเป็นธรรมชาติ การบำบัดจิตใจ ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ หรือศิลปะ ดึงดูดนักท่องเที่ยวหลากหลายลักษณะให้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวคิดของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ที่มุ่งตอบสนองความสนใจเฉพาะ (Special Interest Tourism) ซึ่งการศึกษานี้พบว่าการท่องเที่ยวแสวงบุญนั้นสามารถพัฒนาร่วมกับการท่องเที่ยวประเภทอื่นได้ จึงเป็นข้อค้นพบที่สร้างประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยวใช้เป็นแนวทางวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และประโยชน์ต่อการศึกษาริบทของการท่องเที่ยวในเชิงวิชาการต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. หน่วยงานด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว ทำการส่งเสริมการตลาด และการสื่อสารการตลาดจากพัฒนาตราสินค้า (Branding) ให้กับแหล่งท่องเที่ยวแสวงบุญ โดยสื่อสารภาพลักษณ์ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานที่และกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย
2. หน่วยงานด้านศาสนาและวัฒนธรรม รวมถึงชุมชนในท้องถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวเอง ใช้เป็นแนวทางการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงเป็นแนวทางสำหรับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

ประเภทนี้ เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพ ป้องกันการดัดแปลงธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยว (Commodification) ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

อาจพิจารณาเพิ่มการศึกษามุมมองจากเจ้าบ้านหรือนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อผนวกองค์ความรู้ และทำความเข้าใจบริบทให้การศึกษาทั้งด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหรือด้านการตลาดแหล่งท่องเที่ยว ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ยุทธศักดิ์ ฉัตรแก้วภานนท์, และพรธีรา ภาวดี. (2562) วัดและการกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว. งานประชุมวิชาการระดับชาติด้านการท่องเที่ยวกับมนุษยศาสตร์. (น. 1000-1014). เชียงใหม่: ภาควิชาการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Abou-Shouk, M. A., Zoair, N., El-Barbary, M. N., & Hewedi, M. M. (2018). Sense of place relationship with tourist satisfaction and intentional revisit: Evidence from Egypt. *International Journal of Tourism Research*, 20(2), 172-181.
- Belhassen, Y., Caton, K., & Stewart, W. P. (2008). The search for authenticity in the pilgrim experience. *Annals of tourism research*, 35(3), 668-689.
- Clarke, V., Braun, V., & Hayfield, N. (2015). Thematic analysis. *Qualitative psychology: A practical guide to research methods*, 222, 248.
- Collins-Kreiner. (2010). Researching pilgrimage: Continuity and transformations. *Annals of Tourism Research*, 37(2), 440-456.
- De Graca, M., & Mouga, P. (2003). Religious tourism: contributions towards a clarification of concepts. *Fernandes, C. McGettigan, F. And Edwards, J.(eds), Religious Tourism and Pilgrimage-Atlas: Special Interest Group*, 27-42.
- Hung, K., Yang, X., Wassler, P., Wang, D., Lin, P., & Liu, Z. (2017). Contesting the commercialization and sanctity of religious tourism in the Shaolin monastery, China. *International Journal of Tourism Research*, 19(2), 145-159.
- Jorgensen, B. S., & Stedman, R. C. (2001). Sense of place as an attitude: Lakeshore owners attitudes toward their properties. *Journal of environmental psychology*, 21(3), 233-248.

- McClinchey, K. A., & Carmichael, B. A. (2010). The role and meaning of place in cultural festival visitor experiences. In *The tourism and leisure experience. Consumer and managerial perspectives* (pp. 59-80). Bristol: Channel View Publications.
- Tsai. (2016). Memorable tourist experiences and place attachment when consuming local food. *International Journal of Tourism Research*, 18(6), 536-548.
- UNWTO, (2011). *Religious Tourism in Asia and the Pacific*. Madrid, World Tourism Organization (UNWTO).
- Zaušková, A., Grib, L., Hliboký, M., & Kyselica, P. (2016). Innovative use of marketing communication tools in promoting pilgrimage sites. *European Journal of Science and Theology*, 12(1), 223-230.

การพัฒนาหลักสูตรปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารของครู ตามทฤษฎีแห่งตนของดเว็ค*

นราภรณ์ สโรดม¹ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์²

(วันที่รับบทความ: 13 มีนาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 18 พฤษภาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 19 พฤษภาคม 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครู ตามทฤษฎีแห่งตนของดเว็ค ดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษากรอบความคิดในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และแนวทางการปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครู 2) สร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร 3) ศึกษาผลการใช้หลักสูตร และ 4) ประเมินและปรับปรุงหลักสูตร กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาจำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดกรอบความคิดในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครูซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.60-1.00 และค่าความเชื่อมั่น 0.924 และ แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครู มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.60-1.00 และค่าความเชื่อมั่น 0.868 ทดลองใช้หลักสูตร จำนวน 60 ชั่วโมง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test แบบ One sample test และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ครูมีกรอบความคิดในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยรวมอยู่ในระดับกรอบความคิดแบบเติบโตและมีกรอบความคิดแบบยึดติดบางส่วน ($\bar{X} = 3.01$) และมีแนวทางการปรับกรอบความคิด ผ่านขั้นตอนตามหลักการทฤษฎีแห่งตน ของ Carol S. Dweck ให้ครอบคลุมทั้ง 6 คุณลักษณะ 2) หลักสูตร ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญ หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ กิจกรรมการพัฒนา สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ซึ่งหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ครูมีกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา และมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หลังการพัฒนาสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ผลการประเมินหลักสูตรตามความคิดเห็นของครูต่อการใช้หลักสูตรโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$) และมีการปรับปรุงหลักสูตรด้าน โครงสร้างเวลา และรูปแบบการพัฒนาให้เป็นแบบผสมผสาน

คำสำคัญ: กรอบความคิดแบบเติบโต, การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

* วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2565

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, E-mail: naraporn40@gmail.com

² รองศาสตราจารย์, ภาควิชาการศึกษา สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

The Development of Curriculum for Changing the Growth Mindset in English Communicative Teaching of English Teachers Based on Dweck's Self-Theory*

Naraporn Sarodom¹ Chaiwat Suttirat²

(Received: March 13, 2022; Revised: May 18, 2022; Accepted: May 19, 2022)

Abstract

The objective of this study was to develop a curriculum for training English teachers to adopt a growth mindset in communicative English instruction based on Dweck's Self-Theory. There were four stages of research: 1) studying the mindset of English teachers regarding English communicative teaching and the guideline for changing mindsets in English communicative teaching; 2) creating and checking the quality of the curriculum; 3) studying the outcomes of using this curriculum; and 4) evaluating and enhancing the curriculum. The research sample consisted of 12 primary school English teachers. The research instruments were The English communicative teaching assessment form that the index of item-objective congruence was at 0.60-1.00 and the reliability was at 0.924 and the English communicative teaching ability form that the index of item-objective Congruence was at 0.60-1.00 and the reliability was at 0.868. The experiment lasted for 60 hours. The statistics used for data analysis were ($\bar{X}$), (S.D.), t-test (One sample test), and content analysis for the qualitative data.

The research revealed that 1) The English teachers' mindset in English communicative teaching had an average score of 3.01, indicating a mix of growth and fixed mindsets, and that the process of Carol S. Dweck's Self-Theory should be used as a guideline for changing teachers' mindsets. The process of change should be modified to encompass all six mindset characteristics. 2) The curriculum had components: background, principles, objectives, structure, contents, activities, materials, and evaluation, 3) The results of the English teachers' mindset were more growth mindset and less fixed mindset after the implementation of the curriculum, and their scores on the ability to teach English communicatively based on a growth mindset were significantly, at the .01 level, higher than the criteria specified (70%), and 4) The results of evaluating for using the curriculum had an overall of the teachers' opinions were at highest level, and improvement of the curriculum was the structure of time and a blended model.

Keywords: Teachers' mindset, English for communicative teaching

* Research Article from Thesis for the Doctor of Education Program in Curriculum and Instruction, Naresuan University, 2022

¹ Student in Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Naresuan University, E-mail: naraporn40@gmail.com

² Associate Professor, Faculty of Education, Naresuan University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีนโยบายปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อเตรียมความพร้อมผู้เรียนมีประสบการณ์ ทักษะด้านภาษาและพัฒนาผู้สมรรถนะการสื่อสารซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยมีเป้าหมายที่เน้นการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ที่มุ่งเน้นความสำคัญของผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองมากกว่าการเป็นผู้รับจากครู ซึ่งในปัจจุบันพฤติกรรมการเรียนการสอนของครูยังคงเน้นให้ผู้เรียนท่องจำ คำศัพท์ ไวยากรณ์ การกล่าวการฝึกทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ มิลินทรา กวินกมลโรจน์ (2557) ที่ว่าพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู มีพื้นฐานมาจากความเชื่อและประสบการณ์ของครู

จากสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ครูยังมีความเชื่อแบบเดิมในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารที่ยังสอนโดยการถ่ายทอด บรรยายเนื้อหา เน้นการท่องจำคำศัพท์และหลักไวยากรณ์ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ จึงจำเป็นต้องปรับความคิดเพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการสื่อสาร และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ (ศุทธิณี ชวนไชยสิทธิ์ และกาญจนา ปราบพล, 2552) และสอดคล้องแนวคิดของ สมบัติ คุชสิทธิ์ (2560) ที่ว่าจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนแบบดั้งเดิมที่เน้นการท่องจำคำศัพท์ และโครงสร้างภาษาที่ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ มาเป็นการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ซึ่งจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัย พบว่า พฤติกรรมการสอนของครูนั้นมีพื้นฐานมาจากกรอบความคิดของครู ที่จะนำไปสู่การเลือกเนื้อหา เลือกและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล (Brown & Gillis, 1999)

แนวทางการปรับเปลี่ยนกรอบความคิดของครูผู้สอนภาษาอังกฤษนั้น ต้องให้ครูได้สะท้อนความเชื่อเดิมของตนเองเพื่อปรับเปลี่ยนกรอบความคิดใหม่ ซึ่งทฤษฎีแห่งตน (Self-Theory) ของ Carol S. Dweck จะนำมาช่วยอธิบายถึงระบบความคิด ความเชื่อของบุคคลได้ ที่เรียกว่า กรอบความคิด (Mindset) โดยนักระบวนกรปรับเปลี่ยนกรอบความคิด 4 ขั้นคือ ขั้นที่ 1 การพิจารณากรอบความคิดของตนเอง ขั้นที่ 2 พิจารณากรอบความคิดแบบยึดติด (Fixed Mindset) ขั้นที่ 3 พิจารณากรอบความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) และขั้นที่ 4 พิจารณาเปรียบเทียบผลที่เกิดจากกรอบความคิดทั้ง 2 แบบ โดยพยายามปรับกรอบความคิดแบบเติบโตนั้นให้เป็นกรอบความคิดใหม่ของตน

จากปัญหาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่าการจะพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครูนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปรับกรอบความคิดของครูให้เป็นกรอบความคิดแบบเติบโต อันจะส่งผลถึงพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้นั้นบนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าผู้เรียนทุกคนเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้ผ่านการเรียนรู้ ฝึกฝน และพยายาม ผู้วิจัยจึงพัฒนาหลักสูตรปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครู ตามทฤษฎีแห่งตนของดเว็คขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากรอบความคิดและแนวทางการปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครู ตามทฤษฎีแห่งตนของเดวิด
3. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครู ตามทฤษฎีแห่งตนของเดวิด
4. เพื่อประเมินและปรับปรุงหลังการใช้หลักสูตรปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครู ตามทฤษฎีแห่งตนของเดวิด

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีแห่งตน (Self-Theory) ของ Carol S. Dweck (2006) อธิบายถึงระบบความคิด ความเชื่อที่มีต่อศักยภาพทางปัญญาของบุคคลที่สะท้อนหรือส่งผลถึงพฤติกรรมของบุคคลและสามารถเปลี่ยนแปลงได้จากประสบการณ์และการนำไปใช้ เรียกว่า กรอบความคิด (Mindset) มี 2 ลักษณะ คือ กรอบความคิดแบบยึดติด (Fixed Mindset) เป็นความเชื่อที่ว่าศักยภาพทางสติปัญญาไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และกรอบความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) เป็นความเชื่อที่ว่าศักยภาพทางสติปัญญาสามารถพัฒนาได้ ซึ่งบุคคลที่มีกรอบความคิดต่างกันจะมีคุณลักษณะแตกต่างกัน คือ ความเชื่อในสติปัญญาความสามารถ การเผชิญต่ออุปสรรค การเรียนรู้จากความพยายาม การเผชิญความท้าทาย การเรียนรู้จากคำวิจารณ์ และการสร้างแรงบันดาลใจจากความสำเร็จของผู้อื่น โดย Dweck มีแนวคิดการปรับกรอบความคิดแบบยึดติดให้เป็นกรอบความคิดแบบเติบโต 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การพิจารณากรอบความคิดของตนเอง ขั้นที่ 2 พิจารณากรอบความคิดแบบยึดติด (นึกถึงบุคคลที่มีกรอบความคิดแบบยึดติด ขั้นนี้ให้เริ่มเข้าใจความสำคัญของกรอบความคิด) ขั้นที่ 3 พิจารณากรอบความคิดแบบเติบโต (นึกถึงบุคคลที่มีกรอบความคิดแบบเติบโต ขั้นนี้วิธีที่พวกเขาเผชิญอุปสรรคและท้าทาย) และขั้นที่ 4 พิจารณาเปรียบเทียบผลที่เกิดจากกรอบความคิดทั้ง 2 แบบ และพยายามปรับกรอบความคิดแบบเติบโตนั้นให้เป็นกรอบความคิดใหม่ของตน

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษากรอบความคิดในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครู และแนวทางการปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ดังนี้

1.1 ศึกษากรอบความคิดในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครู

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา ภาคเหนือตอนล่าง ในเขตพื้นที่การศึกษา 12 เขตพื้นที่การศึกษา 312 คน ซึ่งได้มาจากการเปิดตาราง Krejcie and Morgan (1970) จากประชากร 1,607 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบวัดกรอบความคิดในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครู เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ประยุกต์จากแบบวัดกรอบความคิดฉบับภาษาอังกฤษของ Dweck (2006) มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.60-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น 0.924 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ Google Form ให้ครูผู้ตอบแบบสอบถาม ได้คืนมาครบร้อยละ 100 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ $\bar{X}$ และ S.D. แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ระดับกรอบความคิด

1.2 . ศึกษาแนวทางการปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับครูผู้สอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา

แหล่งข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาเกี่ยวกับการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโต เป็นผู้มีความรู้และมีผลงานวิจัยเกี่ยวกับการปรับกรอบความคิด และเป็นอาจารย์สอนสาขาจิตวิทยา 3 คน เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการสอนภาษาอังกฤษ ไม่น้อยกว่า 10 ปี 1 คน และมีประสบการณ์ในการพัฒนาครูภาษาอังกฤษ ไม่น้อยกว่า 10 ปี 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.80-1.00 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญผ่าน Google Meet และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเป็น 5 ด้าน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครู ตามทฤษฎีแห่งตนของดเว็ค

2.1 การสร้างหลักสูตรปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครู ตามทฤษฎีแห่งตนของดเว็ค ผู้วิจัยนำผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในขั้นตอนที่ 1 และผลที่ได้จากการสัมภาษณ์วิเคราะห์เพื่อกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรและรายละเอียดแต่ละองค์ประกอบแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 2 คน ด้านจิตวิทยา 1 คน เป็นอาจารย์สอนและมีผลงานวิจัยด้านการปรับกรอบความคิด ด้านการสอนและพัฒนาครูภาษาอังกฤษ 2 คน ประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรและคู่มือ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.80-1.00 แล้วนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ โดยใช้สถิติ $\bar{X}$, S.D. และวิเคราะห์เนื้อหา แล้วปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

2.2 การทดลองใช้หลักสูตร (ฉบับร่าง)

ดำเนินการทดลองใช้ (Tryout) หลักสูตรกับครู 6 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงจากครูที่มีระดับกรอบความคิดแบบยึดติดในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาพิชญ์โลก เขต 3 เครื่องมือที่ใช้ คือ 1) หลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร 2) แบบประเมินกรอบความคิดครู 3) แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ และ 4) แบบบันทึกผลการทดลองใช้หลักสูตร ดำเนินการทดลองโดยนำหลักสูตร (ฉบับร่าง) ไปทดลองใช้กับครูเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร เก็บรวบรวมข้อมูลตามเครื่องมือที่พัฒนาไว้ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ $\bar{X}$, S.D. และวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาผลการใช้หลักสูตรปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามทฤษฎีแห่งตนของเดวิด ดำเนินการดังนี้ ผู้วิจัยใช้การเก็บข้อมูลผสมผสานวิธี (Mixed Methods) ด้วยวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Methods) และวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิชญ์โลก เขต 3 ที่มีกรอบความคิดแบบยึดติด 12 คน โดยการสุ่มอย่างง่ายจากครูผู้สอนภาษาอังกฤษที่มีกรอบแบบยึดติด จำนวน 45 คน เครื่องมือดำเนินการทดลอง คือ หลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตร แบบวัดกรอบความคิดครู ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.60-1.00 และค่าความเชื่อมั่น 0.924 และแบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.60-1.00 และค่าความเชื่อมั่น 0.868 โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อน-หลัง (One group Pretest-Posttest Design) ซึ่งเป็นการวัดผลก่อนและหลังการพัฒนาตามหลักสูตรดำเนินการทดลองประกอบด้วย 6 หน่วยการเรียนรู้ ใช้เวลา 60 ชั่วโมง โดยการพัฒนา 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การรับรู้และปรับกรอบความคิดตนเอง เพื่อให้ครูรับรู้ เข้าใจระบบสมอง กรอบความคิด และวิธีการปรับกรอบความคิด 18 ชั่วโมง ระยะที่ 2 การปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เพื่อให้ครูได้ตรวจสอบ รับรู้ และปรับกรอบความคิดของตนเอง 24 ชั่วโมง ระยะที่ 3 การประยุกต์และสะท้อนผลการปรับกรอบความคิดแบบเติบโต ระยะนี้เปิดโอกาสให้ครูได้นำความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามกรอบความคิดแบบเติบโตไปประยุกต์จริง แลกเปลี่ยนเรียนรู้สะท้อนผลการพัฒนา 18 ชั่วโมง เมื่อดำเนินครบทั้ง 3 ระยะ ทำการทดสอบหลังการพัฒนา โดยใช้แบบวัดกรอบความคิดในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครูฉบับเดิม และแบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร แล้วนำผลมาวิเคราะห์ระดับกรอบความคิดของครูก่อนและหลังพัฒนาโดยใช้สถิติ $\bar{X}$ และ S.D. และวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ตามกรอบความคิดแบบเติบโตของครูหลังใช้หลักสูตรกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้สถิติ t-test (One Sample Test) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตรปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามทฤษฎีแห่งตนของเดวีค

4.1 การประเมินหลักสูตร

แหล่งข้อมูลในการประเมินหลักสูตร คือ ครูภาษาอังกฤษที่เข้ารับการพัฒนา 12 คนเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อการเข้าร่วมหลักสูตร ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคอร์ท มีค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.729 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยประเมินความคิดเห็นของครูที่มีต่อการใช้หลักสูตรหลังเสร็จสิ้นการใช้หลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อการใช้หลักสูตรใน 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต โดยสถิติที่ใช้คือ $\bar{X}$ และ S.D. แล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์ และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4.2 การปรับปรุงหลักสูตร โดยนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินความคิดเห็นของครูต่อการใช้หลักสูตร จากการเสนอแนะและจากรายการประเมินมาปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาแนวทางการปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับครูผู้สอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา นำเสนอดังตาราง 1 ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษารอบความคิดในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครูผู้สอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา

ที่	คุณลักษณะกรอบความคิด	n = 312		ระดับกรอบความคิด
		$\bar{X}$	S.D.	
1.	กรอบความคิดที่มีต่อความสามารถทางปัญญาในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของตนเอง			
1.1	เชื่อว่าความสามารถทางปัญญาพัฒนาได้	3.33	0.70	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
1.2	การเผชิญต่ออุปสรรค	3.18	0.80	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
1.3	การเรียนรู้จากความพยายาม	2.68	1.18	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
1.4	การเผชิญความท้าทาย	2.65	0.75	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
1.5	การเรียนรู้จากคำวิจารณ์	3.06	0.61	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
1.6	การสร้างแรงบันดาลใจจากความสำเร็จ	2.89	0.71	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
	รวม	2.96	0.18	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	คุณลักษณะกรอบความคิด	n = 312		ระดับกรอบความคิด
		$\bar{X}$	S.D.	
2.	กรอบความคิดของครูที่มีต่อความสามารถทางปัญญาในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้เรียน			
2.1	เชื่อว่าความสามารถทางปัญญาพัฒนาได้	3.00	0.89	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
2.2	การเผชิญต่ออุปสรรค	3.29	0.77	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
2.3	การเรียนรู้จากความพยายาม	3.07	0.67	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
2.4	การเผชิญความท้าทาย	2.86	0.78	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
2.5	การเรียนรู้จากคำวิจารณ์	3.11	0.66	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
2.6	การสร้างแรงบันดาลใจจากความสำเร็จ	2.98	0.73	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
	รวม	3.05	0.38	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
	รวมเฉลี่ย	3.01	0.36	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน

จากตาราง 1 พบว่า ครูมีกรอบความคิดในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยรวม ($\bar{X} = 3.01$) และรายด้าน ($\bar{X} = 2.96$) และ ($\bar{X} = 3.05$) อยู่ในระดับกรอบความคิดแบบเติบโตและมีกรอบความคิดแบบยึดติดบางส่วน

1.2 ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ได้เสนอแนะแนวทางการปรับกรอบความคิดในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ 5 ประการ คือ (1) การปรับกรอบความคิดครูไม่ควรเลือกปรับเฉพาะครูที่สอนตรงวิชาเอก (2) ปรับกรอบความคิดให้ครอบคลุมทั้ง 6 คุณลักษณะ (3) นำวิธีการปรับกรอบความคิดของ Dweck มาประยุกต์ใช้ร่วมกับเทคนิคทางจิตวิทยา (4) การวัดกรอบความคิดด้วยวิธีการที่หลากหลาย และ (5) หลักสูตรควรมีองค์ประกอบสำคัญที่ครบถ้วน

ตอนที่ 2 ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครู ตามทฤษฎีแห่งตนของดเว็ค

หลักสูตรมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ความเป็นมาและความสำคัญ หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ กิจกรรมการพัฒนา สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล คู่มือการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย คำชี้แจง กิจกรรมการพัฒนา โครงสร้างกิจกรรม แผนการจัดกิจกรรม และภาคผนวก โดยหลักสูตรและคู่มือการใช้ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติม คือ ควรเน้นให้ครูได้นำประสบการณ์ที่ผ่านมา ร่วมในการสะท้อนให้เห็นกรอบความคิดความเชื่อของครู และพิจารณาถึงผลกระทบของกรอบความคิดที่มีต่อตนเอง

ตอนที่ 3 ผลการใช้หลักสูตรปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครู ตามทฤษฎีแห่งตนของดริค นำเสนอดังตาราง 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการศึกษารอบความคิดของครูในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในระยก่อน และหลังการพัฒนาโดยรวม

ที่	กรอบความคิด	การพัฒนา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับกรอบความคิด
1. กรอบความคิดของครูที่มีต่อความสามารถทางปัญญาในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของตนเอง					
1.1	เชื่อว่าความสามารถทางปัญญาพัฒนาได้	ก่อนพัฒนา	3.08	0.72	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
		หลังพัฒนา	3.83	0.38	กรอบความคิดแบบเติบโต
1.2	การเผชิญต่ออุปสรรค	ก่อนพัฒนา	2.21	0.66	กรอบความคิดแบบยึดติดและมีแบบเติบโตบางส่วน
		หลังพัฒนา	3.17	0.76	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
1.3	การเรียนรู้จากความพยายาม	ก่อนพัฒนา	2.58	0.50	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
		หลังพัฒนา	3.46	0.78	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
1.4	การเผชิญความท้าทาย	ก่อนพัฒนา	2.83	0.64	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
		หลังพัฒนา	3.21	0.93	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
1.5	การเรียนรู้จากคำวิจารณ์	ก่อนพัฒนา	2.79	0.51	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
		หลังพัฒนา	3.54	0.51	กรอบความคิดแบบเติบโต
1.6	การสร้างแรงบันดาลใจจากความสำเร็จของผู้อื่น	ก่อนพัฒนา	2.79	0.41	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
		หลังพัฒนา	3.13	0.68	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
	รวม	ก่อนพัฒนา	2.92	0.17	กรอบความคิดแบบยึดติดและมีแบบเติบโตบางส่วน
		หลังพัฒนา	3.17	0.17	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
2. กรอบความคิดของครูที่มีต่อความสามารถทางปัญญาในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้เรียน					
2.1	เชื่อว่าความสามารถทางปัญญาพัฒนาได้	ก่อนพัฒนา	2.71	0.42	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
		หลังพัฒนา	3.50	0.78	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
2.2	การเผชิญต่ออุปสรรค	ก่อนพัฒนา	2.58	0.50	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
		หลังพัฒนา	3.13	0.85	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
2.3	การเรียนรู้จากความพยายาม	ก่อนพัฒนา	2.75	0.44	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
		หลังพัฒนา	3.67	0.48	กรอบความคิดแบบเติบโต
2.4	การเผชิญความท้าทาย	ก่อนพัฒนา	2.79	0.41	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
		หลังพัฒนา	3.54	0.66	กรอบความคิดแบบเติบโต
2.5	การเรียนรู้จากคำวิจารณ์	ก่อนพัฒนา	2.63	0.49	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
		หลังพัฒนา	3.38	0.92	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ที่	กรอบความคิด	การพัฒนา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับกรอบความคิด
2.6	การสร้างแรงบันดาลใจ จากความสำเร็จของผู้อื่น	ก่อนพัฒนา	2.67	0.48	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
		หลังพัฒนา	3.33	0.82	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
	รวม	ก่อนพัฒนา	2.90	0.12	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
		หลังพัฒนา	3.20	0.31	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
	เฉลี่ยรวม	ก่อนพัฒนา	2.91	0.17	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน
		หลังพัฒนา	3.19	0.47	กรอบความคิดแบบเติบโตและมีแบบยึดติดบางส่วน

จากตาราง 2 พบว่า ครูมีกรอบความคิดในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยรวมก่อนการพัฒนาอยู่ในระดับกรอบความคิดแบบยึดติดและมีกรอบความคิดแบบเติบโตบางส่วน ($\bar{X} = 2.91$) และหลังการพัฒนาอยู่ในระดับกรอบความคิดแบบเติบโตและแบบยึดติดบางส่วน ($\bar{X} = 3.19$)

3.2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามกรอบความคิดแบบเติบโต นำเสนอตาราง 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามกรอบความคิดแบบเติบโต หลังการพัฒนาของครูโดยรวม กับเกณฑ์ร้อยละ 70

การทดสอบ	จำนวน(คน)	คะแนนเกณฑ์	คะแนนที่ได้		t	p
			$\bar{X}$	S.D		
หลังการพัฒนา	12	2.80	3.34	0.17	11.106**	.000

*P < .01

จากตาราง 3 พบว่า ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามกรอบความคิดแบบเติบโตโดยรวมหลังการพัฒนาสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 4 ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร ผลการประเมินหลักสูตรจากความคิดเห็นของครูต่อการใช้หลักสูตรปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครูใน 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$) และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72 - 4.83$) และควรมีการปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรด้านกิจกรรม เวลาให้เหมาะสมกับรูปแบบการพัฒนาที่ปรับเป็นแบบผสมผสาน

อภิปรายผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษากรอบความคิดของครูและแนวทางการปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร อภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1.1 ครูมีกรอบความคิดในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยรวมอยู่ในระดับกรอบความคิดแบบเติบโตและมีกรอบความคิดแบบยึดติดบางส่วน น่าจะเนื่องมาจากครูส่วนใหญ่ยังมีความคุ้นเคยและเชื่อว่าวิธีการสอนแบบเดิมช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางเรียนดี สอดคล้องกับ สมบัติ คุชสิทธิ์ (2560) ที่ว่าครูจำเป็นต้องเปลี่ยนวิธีการสอนแบบเดิมที่เน้นเพียงความรู้ ความเข้าใจในหลักการใช้ภาษา ไวยากรณ์ การท่องคำศัพท์ และ โครงสร้างทางภาษา ให้เป็นการจัดการเรียนการสอนแนวสื่อสาร สอดคล้องกับแนวคิดของ Dweck (2006, pp. 244-245) ที่สรุปได้ว่า บุคคลที่มีกรอบความคิดแบบเติบโตจะเชื่อว่าความสามารถเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ ส่วนกรอบความคิดแบบยึดติดเชื่อว่าความสามารถพัฒนาไม่ได้

1.2 แนวทางการปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สรุปได้ว่าควรมีแนวทางดังนี้ คือ (1) การปรับกรอบความคิดของครู ไม่ควรเลือกปรับเฉพาะครูที่สอนตรงวิชาเอกหรือไม่ตรงวิชาเอก (2) การปรับคุณลักษณะของกรอบความคิดให้ครอบคลุม ทั้ง 6 คุณลักษณะ (3) การปรับกรอบความคิด ควรนำหลักการทางจิตวิทยาและศาสตร์การสอนภาษามาประยุกต์ใช้ (4) การวัดกรอบความคิดควรมีวิธีการที่หลากหลายและวัดได้ตรงตามสภาพ และ (5) หลักสูตรปรับกรอบคิดแบบเติบโตควรองค์ประกอบสำคัญครบถ้วน ผลที่ได้นี้น่าจะเนื่องมาจากปัจจุบันมีการศึกษาและวิจัยอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับกรอบความคิดซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสอนของครู สอดคล้องกับแนวคิดของ Dweck (2006) ที่ว่าการอบรมเกี่ยวกับกรอบความคิดแบบเติบโต รวมถึงวิธีการประยุกต์ใช้ในการเรียนจะเกิดการเปลี่ยนความเชื่อเดิมเกิดแรงบันดาลใจในการทำงานให้สำเร็จ และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนะดี สุริยะจันทร์หอม และอารยา ปิยะกุล (2561) ได้ศึกษาการใช้รูปแบบ SPASA พบว่า นักศึกษามีระดับกรอบความคิดแบบเติบโตสูงขึ้นหลังเข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากรูปแบบได้สังเคราะห์จากองค์ประกอบสำคัญของกรอบความคิดแบบเติบโต เน้นการปรับความเชื่อ และนำเทคนิคทางจิตวิทยามาใช้

ตอนที่ 2 ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครู ตามทฤษฎีแห่งตนของดเว็ค และคู่มือการใช้หลักสูตร อภิปรายผลดังนี้

1. หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญ หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ กิจกรรมการพัฒนา สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล น่าจะเนื่องมาจาก หลักสูตรได้พัฒนาอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของ Taba (1962) ที่ว่ามีขั้นตอนการพัฒนา คือ 1) วินิจฉัยความต้องการ 2) กำหนดจุดมุ่งหมาย 3) คัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ 4) คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 5) กำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล และ

สอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2560) ที่ว่าหลักสูตรควรประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย เนื้อหา วิธีการจัดประสบการณ์และการวัดประเมินผล และทุกองค์ประกอบต้องสอดคล้องสัมพันธ์กัน

2. หลักสูตรและคู่มือการใช้มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยดังกล่าว น่าจะเนื่องมาจากหลักสูตรนี้ได้ผ่านกระบวนการสร้างและพัฒนาคุณภาพของหลักสูตรอย่างเป็นระบบ ถูกต้องตามทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตร ผ่านกระบวนการสร้างและหาคุณภาพตามขั้นตอน มีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการปรับกรอบความคิดครูเพื่อนำมากำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร แล้วจึงนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตร และปรับแก้ไข ทดลองใช้หลักสูตร และปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริงกับครูกลุ่มตัวอย่าง และประเมินและปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้สมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวีรภัทร ไม้ไหว (2559) ที่พบว่าหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน มีผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตอนที่ 3 ผลการใช้หลักสูตรปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครู ตามทฤษฎีแห่งตนของดริค อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ครูมีกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนพัฒนา น่าจะเนื่องมาจาก 1.1 หลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรมีกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบจนมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 1.2 มีการดำเนินการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบตามคู่มือการใช้หลักสูตร ดำเนินการเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การรับรู้และปรับกรอบความคิดตนเอง เพื่อให้ครูรับรู้ เข้าใจระบบสมอง กรอบความคิด ระยะที่ 2 การปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ครูได้ตรวจสอบ รับรู้ และค้นพบวิธีการปรับกรอบความคิดของตน และระยะที่ 3 การประยุกต์ และสะท้อนผล ในระยะนี้เปิดโอกาสให้ครูนำความรู้ไปประยุกต์จริง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสะท้อนผลการพัฒนา และ 1.3 ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการใช้สื่อที่หลากหลาย สอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตร และมีความใกล้เคียงกับบริบทของครู กระตุ้นความคิด ความเชื่อให้ครูได้คิดไตร่ตรอง พิจารณาผลดีและผลเสียของกรอบความคิดของตน ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ Dweck (2006, pp.5-6) ที่ว่า เมื่อบุคคลยอมรับกรอบความคิดตนเองแล้วจะเป็นเหมือนการวางกรอบความคิด มุมมองที่มีต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งจะมีความอิทธิพลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรม และสอดคล้องกับผลการวิจัยของมิลินทรา กวินกมลโรจน์ (2557 : 226) ที่ว่ากระบวนการชี้แนะที่อิงทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับกรอบความคิดของครู มีขั้นตอนที่สำคัญที่สุด คือ การตระหนักรู้ในตนเอง

2. ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ตามกรอบความคิดแบบเติบโตหลังการพัฒนา สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 น่าจะเนื่องมาจาก 2.1 หลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรมีกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ โดยกระบวนการพัฒนาครูให้ความสำคัญกับการปรับกรอบความคิดของครู โดยประยุกต์ใช้

ทฤษฎีแห่งตน การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และเทคนิคทางจิตวิทยาที่ช่วยสร้างแรงจูงใจในการปรับความคิด และใช้สื่อที่หลากหลาย มีความใกล้เคียงกับบริบทของครูผู้เข้ารับการพัฒนา และ 2.2 การดำเนินการพัฒนาครูเป็นระบบ จัดกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dweck (2006, 294-295) ที่สรุปว่าครูที่มีกรอบความคิดแบบเติบโต จะทุ่มเทเวลาให้กับผู้เรียนที่เรียนอ่อนรักการเรียนรู้ และเชื่อว่าการสอนที่ดีฝึกฝนกันได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของ Gabriella Lwason (2019) ที่ว่าการพัฒนาครูสอนภาษาอังกฤษ ผ่านการพัฒนาวิชาชีพครู การสังเกตการสอน และการให้ข้อมูลย้อนกลับ ช่วยให้ครูมีกรอบความคิดแบบเติบโตเกี่ยวกับการสอน

ตอนที่ 4 ผลการประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครู ตามทฤษฎีแห่งตนของดเว็ค อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

4.1 ครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักสูตรโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด น่าจะเนื่องมาจาก (1) คู่มือ การใช้หลักสูตรมีแนวทางการใช้ที่ชัดเจน วิทยากรมีความเข้าใจกระบวนการพัฒนา ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย หลากหลาย และสอดคล้องกับบริบทของครู รวมทั้งมีการพัฒนาแบบผสมผสาน (2) ครูได้ฝึกมีการประยุกต์ใช้ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสะท้อนผลหลายๆครั้งจนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิรภัทร ไม้ไหว (2559) ที่พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูแล้วพบว่าครูผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด

4.2 ผลการปรับปรุงหลักสูตร สรุปได้ว่า มีการปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาให้เป็นแบบผสมผสานแบบ Onsite และ Online เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ และปรับปรุงระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาเพื่อปรับกรอบความคิดให้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของ Taba (1962) ที่ว่าการปรับปรุงหลักสูตรควรเปลี่ยนแปลงเฉพาะบางลักษณะไม่เปลี่ยนแปลงความเชื่อพื้นฐานของหลักสูตร และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วาโร เฟิงส์วส์ (2560) ที่มีการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครูสอนภาษาอังกฤษ ด้านเวลาและลำดับการทำกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรปรับกรอบความคิดแบบเติบโต รูปแบบผสมผสานแบบ Onsite และ Online เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน
2. ควรมีการติดตามกรอบความคิดแบบเติบโตของครูในระยะยาว เพื่อติดตามการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตที่คงอยู่ ที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาการสอนภาษาอังกฤษให้มีคุณภาพต่อไป
3. ตัวแปรเกี่ยวกับคุณลักษณะ ด้านการเผชิญความท้าทาย และด้านการเผชิญต่ออุปสรรค ควรจะนำมาใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป เนื่องจากเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการปรับกรอบความคิดครู

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2560). การพัฒนาหลักสูตร: ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ วี พรินท์.
- มิลินทรา กวินกมลโรจน์. (2557). การวิจัยและพัฒนากระบวนการชี้แนะที่อิงทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับกรอบความคิดด้านการจัดการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนดี สุริยะจันทร์หอม, และ อารยา ปิยะกุล. (2561). ผลการใช้รูปแบบ SPASA เพื่อเสริมสร้างโครงข่ายมายด์เชต สำหรับนักศึกษาหลักสูตรวิชาชีพครู. วารสารราชพฤกษ์, 16(3), 56-63.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- รัตนศิริ เข้มราช. (2558). การประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ในฐานะเป็นภาษาโลก. รายงานการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2560). การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครูสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 11 (3), 37-51.
- วีรภัทร ไม้ไผ่. (2559). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ด., มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศุภธินี ชวนไชยสิทธิ์ และกาญจนา ปรามพาด. (2552). การศึกษายุทธศาสตร์การสื่อสารภาษาอังกฤษของนิสิต มหาวิทยาลัยในประเทศไทย. สถาบันภาษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ คชสิทธิ์. (2560). การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียนยุค THAILAND 4.0. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 7 (2), 175-186.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2560). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินำขึ้นพื้นฐาน (O-NET). สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2562, จาก <http://www.niets.or.th>.
- อริสรา ธนาปกิจ. (2555). คนไทยไร้ความกล้าส่งผลพวงภาษาอังกฤษรอนักบวชโลก. เดลินิวส์.
- Bridget Kilmer Mowbray. (2014). *Transformation of Teacher Beliefs Regarding Intelligence Theory*. Cardinal Stritch University, Milwaukee.
- Brown, S., & Gillis, M. (1999). Using reflection thinking to develop personal philosophies. *Journal of Nursing Education*, 38(4), 171-175.
- Dweck, C.S. (2006). *Mindset: the new psychology of success*. New York: Random House, Inc.,
- Dweck, C.S. (2015). *Carol Dweck Revisits the "Growth Mindset"*. Education week, 35(5), 20-24.
- Taba H. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. New York: Brace & World, INC.

ผลการศึกษากลุ่มทฤษฎีอัตถิภาวนิยมต่อการเปลี่ยนไหลในการกระทำ ในนิสิตระดับปริญญาตรี*

สโรชา บุญนิธิ¹ ดลดาว วงศ์ธีระธรณ์² ชมพูนุท ศรีจันทร์นิล³

(วันที่รับบทความ: 18 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 5 มิถุนายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 17 มิถุนายน 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง เพื่อศึกษาผลการศึกษากลุ่มทฤษฎีอัตถิภาวนิยมต่อการเปลี่ยนไหลในการกระทำในนิสิตปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2562 ที่มีคะแนนเฉลี่ยการเปลี่ยนไหลในการกระทำต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 และสมัครใจเข้าร่วมการทดลองจำนวน 20 คน สุ่มด้วยวิธีจับคู่เพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบวัดการเปลี่ยนไหลในการกระทำ และโปรแกรมการศึกษากลุ่มตามทฤษฎีอัตถิภาวนิยม ขั้นตอนการวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำประเภทหนึ่งตัวแปรระหว่างกลุ่มและหนึ่งตัวแปรภายในกลุ่ม กับทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ของบอนเฟอร์โรนี ผลการวิจัย พบว่าการศึกษากลุ่มตามทฤษฎีอัตถิภาวนิยมสามารถเพิ่มการเปลี่ยนไหลในการกระทำในนิสิตปริญญาตรี

คำสำคัญ: การศึกษากลุ่มทฤษฎีอัตถิภาวนิยม, การเปลี่ยนไหลในการกระทำ, นิสิตระดับปริญญาตรี

* วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาจิตวิทยาการปรึกษา) มหาวิทยาลัยบูรพา

¹ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาจิตวิทยาการปรึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, E-mail: sarocha.bnt@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

The Effect of Existential Group Counseling on Flow of Undergraduate Students*

Sarocho Boonnithi¹ Doldao Wongtheerathorn² Chomphunut Srichannil³

(Received: February 18, 2022; Revised: June 5, 2022; Accepted: June 17, 2022)

Abstract

This study utilized a quasi-experimental research design to examine the impact of existential group counseling on the flow of undergraduate students. Twenty first-year health sciences students from Burapha University, Chonburi, who began their studies in 2019 with flow scores below the 25th percentile were included in this study. Ten students were assigned to each group (the experimental group and the control group). The instruments were the flow questionnaire and existential theory group counseling program. The study was divided into 3 phases: the pre-experiment phase, the post-experiment phase, and the follow-up phase. The data were analyzed using repeated-measures analysis of variance, with one between-subjects variation and one within-subjects variable. The Bonferroni Method was used to test for pair differences. The results revealed that existential group counseling can enhance flow of undergraduate students.

Keywords: Existential Group Counseling, Flow, Undergraduate Students

* Research Article from thesis for the Master of Science Program (Counseling Psychology) Faculty of Education, Burapha University

¹ Master's degree students in Master of Science Program (Counseling Psychology), Faculty of Education, Burapha University,

E-mail: sarocho.bnt@gmail.com

² Assistant Professor Dr. in Department of Research and Applied Psychology, Faculty of Education, Burapha University

³ Assistant Professor Dr. in Department of Research and Applied Psychology, Faculty of Education, Burapha University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นศาสตร์ที่มีความรู้มากมายหลายสาขา วิทยาศาสตร์สุขภาพเป็นหนึ่งในสาขาที่นิสิตต้องเจอกับสภาพแวดล้อมที่กดดันอย่างมาก เนื่องจากการเรียนการสอนที่ต้องประยุกต์ศาสตร์ต่าง ๆ ทั้งวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิจัย ทำให้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วยภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติทั้งในส่วนของห้องปฏิบัติการและสถานการณ์จริงเพื่อพัฒนาทักษะเชิงวิชาชีพที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะทาง (พลสันห์ โพธิ์ศรีทอง, 2557) ต้องนำองค์ความรู้ทั้งหมดที่ศึกษามาประยุกต์เพื่อดูแล ส่งเสริม ป้องกันบำบัดรักษาและฟื้นฟู ภาวะสุขภาพ อีกทั้งความคาดหวังที่สูงของผู้ปกครอง (ดวงใจ วัฒนสินธุ์, 2558) นิสิตสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพซึ่งประสบกับการเรียนเนื้อหาวิชาเรียนที่หนักและหลากหลาย การฝึกทักษะเฉพาะทาง งานมอบหมายปริมาณมาก ความคาดหวังต่อความรับผิดชอบในการดูแลชีวิตคนไข้ และเรื่องราวในชีวิตประจำวัน เหล่านี้เป็นความกดดันทั้งภายในและภายนอก บั่นทอนการจดจ่อ มุ่งมั่น ในการเรียนและการทำงานของนิสิตสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ซึ่งในอนาคตคือบุคลากรด้านสุขภาพอันเป็นอาชีพที่ต้องใช้การจดจ่อ มุ่งมั่นในการทำงานสูงเพราะทำงานเกี่ยวข้องกับชีวิตของคน การประมาทเพียงเสี้ยววินาทีสามารถส่งผลต่อชีวิตได้ การจดจ่อในการเรียนจึงมีความจำเป็นกับนิสิตสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพอย่างแท้จริง ถึงแม้ว่ามีสิ่งที่เข้ามากดดัน การจดจ่อก็ทำให้นิสิตสามารถจัดการสิ่งที่อยู่ตรงหน้าได้อย่างเต็มศักยภาพ ทำให้เรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ส่งผลให้ผลการเรียน มีความรู้ ก่อให้เกิดความสุขในการใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัย ในทางตรงกันข้ามการจดจ่อในการเรียนที่น้อยลงเพราะ โดนรบกวนจากสิ่งแวดล้อม อาทิ เนื้อหาที่มีความหนักหน่วง สภาพแวดล้อมในห้องเรียน ลักษณะของอาจารย์ผู้สอน ส่งผลต่อการเรียน เช่นเดียวกับการขาดความรับผิดชอบ การไม่มีเป้าหมายในการเรียน ความเบื่อหน่าย (ศุภิสรา สุวรรณชาติ และ วิไลพร รังควัต, 2555)

เมื่อนำโครงสร้างของจิตใจมาเชื่อมโยงระหว่าง การจดจ่อ มุ่งมั่นอย่างลึกซึ้ง กับ การแสดงศักยภาพในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดความรู้สึกว่าความสามารถนั้นถูกแสดงออกมาอย่างต่อเนื่องเป็นอัตโนมัติ เรียกสภาวะนั้นว่า สภาวะลื่นไหลในการกระทำ (Flow State) (Csikszentmihalyi, 1990) ภายใต้อาการลื่นไหลในการกระทำบุคคลจะดึงศักยภาพสูงสุดออกมา เป็นพลังด้านบวกในการพัฒนาและเรียนรู้ (Kubey & Csikszentmihalyi, 1990) และดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องแม้พบอุปสรรคหรือเจอความกดดันด้วยแรงขับภายในแห่งความสุขของตนเอง (Catley Catley & Duda, 1997) ทำให้มีประสิทธิภาพในการเรียนดีขึ้น (Kim, 2016) ความกังวลในการเรียนต่ำ (Mendelson, 2007)

การพัฒนาการลื่นไหลในการกระทำสามารถทำให้เกิดขึ้นได้ทุกกิจกรรม (Csikszentmihalyi, 1990) ด้วยการเข้าใจการเกิดการลื่นไหลในการกระทำและการมีความมั่นใจ โดยผ่านการเพิ่มการเข้าใจของบุคคลและเรียนรู้จากประสบการณ์ของตน กระบวนการเพื่อเพิ่มความเข้าใจของบุคคลมีหลากหลาย การ

ปรึกษากลุ่มอัตถิภาวนิยมเป็นกระบวนการในการช่วยเหลือที่ประกอบด้วยผู้นำกลุ่มกับสมาชิกกลุ่มส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มเกิดการตระหนักรู้ในชีวิต เข้าใจศักยภาพของตน ผ่านการรับรู้ประสบการณ์ เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการเข้าใจชีวิต เกิดความกล้าภายในตนเองเพื่อรับมือกับความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นในชีวิต (Corey, 2012) สมาชิกสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างไหลลื่น เพราะเกิดความชัดเจนในการดำเนินชีวิตตามความหมายของชีวิตที่ค้นพบ

การศึกษาผลของการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีอัตถิภาวนิยมต่อการลื่นไหลในการกระทำในนิสิตปริญญาตรี สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ เพื่อนิสิตได้พัฒนาศักยภาพตนเองให้มีความพร้อมต่อการเรียนและประสบความสำเร็จในการศึกษาอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีอัตถิภาวนิยมต่อการลื่นไหลในการกระทำในนิสิตปริญญาตรี

สมมติฐานของการวิจัย

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองและระยะเวลาในการทดลอง
2. นิสิตปริญญาตรีกลุ่มทดลองจะมีคะแนนเฉลี่ยการลื่นไหลในการกระทำสูงกว่ากลุ่มควบคุมในระยะหลังการทดลองและระยะติดตาม
3. นิสิตปริญญาตรีกลุ่มทดลองจะมีคะแนนเฉลี่ยการลื่นไหลในการกระทำระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการลื่นไหลในการกระทำในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาของ ซิกเซนดัมฮายยี (Csikszentmihalyi, 1990) การลื่นไหลในการกระทำ เป็นสภาวะความสนใจอย่างแรงกล้าจากแรงจูงใจภายใน บุคคลจะมีความตั้งใจและความมุ่งมั่นระดับสูง ซึ่งจิตใจที่มุ่งมั่นอยู่กับกิจกรรมในมือนั้นจะดึงศักยภาพของบุคคลออกมา ในสภาวะนี้บุคคลสามารถควบคุมตนเองและสถานการณ์ได้อย่างเป็นอัตโนมัติ ความรู้สึกนึกคิดหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกับสิ่งที่ทำ มีความสุขจนไม่รับรู้การเปลี่ยนแปลงของเวลา ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ 1) ความสมดุลการท้าทายและทักษะ 2) เป้าหมายที่ชัดเจน 3) ผลตอบกลับที่ชัดเจนและทันที 4) การรวมกันของการตระหนักรู้และการกระทำ 5) ความมีสมาธิอยู่กับสิ่งที่ทำ 6) ความรู้สึกของการควบคุม 7) การสูญเสียการรู้ตัว 8) การเปลี่ยนแปลงของเวลา 9) ประสบการณ์ความมุ่งหมายในตนเอง

โปรแกรมการปรึกษากลุ่มผู้วิจัยพัฒนาโดยศึกษาแนวคิดอัตถิภาวนิยมของแฟรงเกิล (Frankl, 1963 อ้างใน Corey, 2012) โดยแนวคิดสำคัญเพื่อนำมาใช้สำหรับการทำการปรึกษากลุ่ม 7 ประเด็น 1) การ

ตระหนักรู้ในตนเอง 2) การตัดสินใจ 3) อิสรภาพและความรับผิดชอบ 4) ความวิตกกังวล 5) ความตายและความไร้ตัวตน 6) การแสวงหาความหมาย 7) ความโดดเดี่ยวและความสัมพันธ์ มุ่งเน้นการเข้าใจโลกของบุคคล เหมือนการเดินทางไปด้วยกันในโลกของสมาชิกกลุ่มผ่านการรับรู้และประสบการณ์ของสมาชิกเอง เป็นการค้นหาความกล้าภายในตนเองเพื่อรับมือกับความไม่แน่นอนโดยพิจารณาถึงชีวิตที่มีความหมาย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research Design) ประเภทสองตัวประกอบ แบบวัดซ้ำหนึ่งตัวประกอบ (Two-Factor Experiment with Repeated Measure on One Factor) (Winner, Mochels & Michels, 1991)

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นิสิตปริญญาตรี สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปีการศึกษา 2562 จำนวน 937 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจการล้นไหลในการกระทำของนิสิตปริญญาตรี สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ผู้วิจัยกำหนดตัวอย่างขั้นต่ำจากรายของเครจซ์และมอร์แกน (สุครนุ ศรีไสย์, 2551) ในขนาดประชากร 937 คน ตารางกำหนดตัวอย่างขั้นต่ำควรใช้อย่างน้อยจำนวน 278 คน จากนั้นผู้วิจัยจึงคำนวณกลุ่มตัวอย่างตามอัตราส่วนนิติตแต่ละคณะ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 339 คน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาผลการปรึกษากลุ่ม ผู้วิจัยนำคะแนนแบบวัดจากขั้นตอนที่ 1 มาใช้เป็นเกณฑ์คัดเลือกในการนัดสัมภาษณ์ โดยมีเกณฑ์ 1) มีคะแนนการล้นไหลในการกระทำในระดับต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ซึ่งเท่ากับคะแนนการล้นไหลในการกระทำต่ำกว่า 99 คะแนน 2) สมัครใจเข้าร่วมการปรึกษา ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์และได้นิสิตปริญญาตรีที่ตรงตามเกณฑ์จำนวน 20 คน ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มโดยใช้วิธีจับคู่ (Matched pair) เพื่อจำแนกนิสิตปริญญาตรีเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่

1.1. วิธีการปรึกษา จำแนกเป็น 2 วิธี ได้แก่ การได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีอัตถิภาวนิยม กับ การไม่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีอัตถิภาวนิยม

1.2. ระยะเวลาในการทดลอง จำแนกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การล้นไหลในการกระทำ

ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน 2566

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

1. แบบวัดการลื่นไหลในการกระทำ ผู้วิจัยพัฒนาและปรับปรุงแบบวัดการลื่นไหลในการกระทำตามโครงสร้างของแบบวัด LONG Flow State Scale - 2 ของ ชูชนา แจ็คสัน ให้เข้ากับบริบทนิสิตไทย โดยแบบวัด LONG Flow State Scale - 2 เป็นแบบวัดที่ใช้กับบุคคลทั่วไป ซึ่ง แจ็คสัน ใช้แนวคิด 9 องค์ประกอบของซิกเซนดัมไฮย์ในการสร้าง มีจำนวน 36 ข้อ และมีค่าเฉลี่ยอัลฟาอยู่ที่ .85 (Jackson, Eklund & Martin, 2012) จากนั้นผู้วิจัยตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในการปรึกษาและมีความเชี่ยวชาญทางด้านภาษาต่างประเทศ จำนวน 3 ท่าน ผู้วิจัยทำการปรับข้อคำถามจำนวน 11 ข้อที่ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.33 ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อให้ได้ข้อคำถามที่มีความชัดเจน ไม่กำกวม และมีกิจกรรมที่สอดคล้องระหว่างเนื้อหาในคำถามกับจุดมุ่งหมายของแบบวัด จากนั้นผู้วิจัยนำแบบวัดที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนิสิตปริญญาตรีจำนวน 80 คน พบว่าค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง .007 - .700 ผู้วิจัยทำการตัดข้อคำถาม 1 ข้อ ที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า 0.2 (Christina, 1981) ได้จำนวนข้อคำถามในขั้นตอนนี้ทั้งหมด 35 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่นรายองค์ประกอบแต่ละด้านอยู่ระหว่าง .562 - .857 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .90

2. โปรแกรมการปรึกษากลุ่มทฤษฎีอัตถิภาวนิยมเพื่อพัฒนาการลื่นไหลในการกระทำของนิสิตปริญญาตรี เป็นโปรแกรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีอัตถิภาวนิยม กำหนดโครงสร้างเนื้อหาและจุดมุ่งหมายให้สอดคล้องกับการพัฒนาการลื่นไหลในการกระทำ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านการปรึกษาจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความถูกต้องและเหมาะสม เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ เนื้อหา และวิธีการดำเนินการ (Item-Objective Congruence Index: IOC) ได้ค่า IOC เท่ากับ 1 ปรับปรุงโปรแกรมการปรึกษากลุ่มตามคำแนะนำ จากนั้นนำโปรแกรมที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนิสิตปริญญาตรีที่คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง และนำมาปรับปรุง ดังนี้ ในครั้งที่ 3 และ 4 เพิ่มการบ้านในการสำรวจชีวิตประจำวัน, ครั้งที่ 5 และ 6 ปรับลำดับกิจกรรมและภาษาที่ใช้ให้ง่ายขึ้น กระชับขึ้น และในครั้งที่ 7 เพิ่มกิจกรรมการเขียนเพื่อทบทวนประสบการณ์ จึงได้โปรแกรมการปรึกษากลุ่มเพื่อนำไปใช้จริง มีจำนวน 12 ครั้ง ครั้งละ 90-120 นาที สัปดาห์ละ 2 วัน เป็นเวลา 6 สัปดาห์ มีรายละเอียดโปรแกรม ดังนี้

ครั้งที่ 1 – 2	เปิดกลุ่ม สร้างสัมพันธภาพและคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพที่อบอุ่นระหว่างกัน
ครั้งที่ 3 – 4	สร้างความตระหนักรู้ในตัวเองเพื่อนำไปสู่ความสมดุลการทำท่ายและทักษะ
ครั้งที่ 5 – 6	ค้นพบความหมายของชีวิต พบเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อเข้าใจผลตอบกลับที่ชัดเจนและทันที

- ครั้งที่ 7 – 10 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เรียนรู้เรื่องการรวมกันของการตระหนักรู้และการกระทำ ความมีสมาธิอยู่กับสิ่งที่ทำ ความรู้สึของการควบคุม การสูญเสียการรู้ตัว และการเปลี่ยนแปลงของเวลา
- ครั้งที่ 11 ทบทวนกิจกรรมเพื่อค้นพบประสบการณ์ความมุ่งหมายในตนเอง
- ครั้งที่ 12 ขมวดประสบการณ์ สรุปสิ่งที่ได้รับ และปิดกลุ่มด้วยสัมพันธ์ภาพอันดี

การดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นการเตรียมการวิจัย ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการลงเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยด้วยตนเอง ต่อคณบดีคณะทั้ง 6 คณะ

2. ขั้นการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินการวิจัย เป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจการตื่นไหวในการกระทำของนิสิตปริญญาตรีสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ผู้วิจัยแจกแบบวัดด้วยตนเอง ดังนี้ คณะสหเวชศาสตร์ 91 ชุด คณะสาธารณสุขศาสตร์ 79 ชุด คณะพยาบาลศาสตร์ 72 ชุด คณะเภสัชศาสตร์ 47 ชุด คณะแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร์ 30 ชุด และ คณะแพทยศาสตร์ 20 ชุด รวมทั้งสิ้น 339 ชุด ได้แบบวัดที่มีความสมบูรณ์ทั้งหมด จำนวน 299 ชุด จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลแบบวัดจากขั้นตอนที่ 1 ไปใช้ในการนัดสัมภาษณ์ต่อไปในขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาผลการปรึกษากลุ่ม ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะก่อนการทดลอง ผู้วิจัยให้นิสิตปริญญาตรีทุกคนที่ผ่านการสัมภาษณ์ และทำการแบ่งเป็นกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน เรียบร้อยแล้ว ทำแบบวัดการตื่นไหวในการกระทำเป็นคะแนนของระยะก่อนการทดลอง

2. ระยะหลังการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการปรึกษากลุ่มทฤษฎีอัตถิภาวนิยมกับกลุ่มทดลอง สำหรับกลุ่มควบคุมจะดำเนินการใช้ชีวิตประจำวันและชีวิตในการเรียนการสอนตามปกติ เมื่อสิ้นสุดกระบวนการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีอัตถิภาวนิยมแล้ว ให้กลุ่มตัวอย่างทุกคนทำแบบวัดการตื่นไหวในการกระทำเพื่อเป็นคะแนนหลังการทดลอง

3. ระยะติดตามผล หลังการทดลองแล้ว 4 สัปดาห์ ให้กลุ่มตัวอย่างทุกคนทำแบบวัดการตื่นไหวในการกระทำ เพื่อเป็นคะแนนการติดตามผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา ใช้บรรยายข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ

สถิติเชิงอนุมาน ใช้ในการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำประเภทหนึ่งตัวแปรระหว่างกลุ่มและหนึ่งตัวแปรภายในกลุ่ม (Two-Factor Experiment with Repeated Measure on One Factor) และการทดสอบรายคู่แบบบอนเฟอรโรนี (Bonferroni Procedure)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยการเลื่อนไหลในการกระทำระหว่างวิธีการทดลองกับระยะของการทดลอง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเฉลี่ยการเลื่อนไหลในการกระทำของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตาม

องค์ประกอบของ การเลื่อนไหลในการกระทำ		กลุ่มทดลอง (N = 10)			กลุ่มควบคุม (N = 10)		
		ก่อน ทดลอง	หลัง ทดลอง	ติดตาม ผล	ก่อน ทดลอง	หลัง ทดลอง	ติดตาม ผล
ความสมดุลทักษะและการทำท่าย	M	10.80	17.10	17.50	11.20	11.00	10.80
	SD	4.16	2.42	1.84	2.44	2.31	2.35
เป้าหมายที่ชัดเจน	M	15.10	19.20	19.30	11.30	10.40	10.90
	SD	3.17	0.63	0.82	2.45	2.54	2.33
ผลตอบกลับที่ชัดเจนและทันที	M	11.60	18.60	19.00	12.10	11.50	12.20
	SD	3.23	1.42	1.15	0.87	2.22	2.93
การรวมกันของการตระหนักรู้และ การกระทำ	M	9.30	17.20	16.80	10.30	10.40	9.40
	SD	1.70	1.47	1.13	1.63	1.57	1.50
ความมีสมาธิอยู่กับสิ่งที่ทำ	M	9.70	18.00	17.50	10.20	10.70	10.40
	SD	2.66	1.33	1.71	4.02	3.86	3.13
ความรู้สึกรู้สึกของการควบคุม	M	11.40	17.90	18.40	12.40	11.90	11.90
	SD	2.11	1.66	1.57	2.41	1.44	2.64
การสูญเสียการรู้ตัว	M	9.40	17.00	17.50	9.10	9.20	9.20
	SD	1.83	2.05	1.95	2.64	2.78	1.83
การเปลี่ยนแปลงของเวลา	M	5.90	13.30	13.60	7.40	7.30	7.20
	SD	2.68	0.82	1.50	2.95	2.83	2.89
ประสบการณ์ความมุ่งหมายใน ตนเอง	M	10.90	18.30	18.50	9.60	9.40	9.80
	SD	4.48	1.41	1.50	2.31	2.79	4.48
รวม	M	94.10	157.10	158.10	93.60	92.40	92.70
	SD	6.47	5.72	7.56	8.60	10.96	10.71

จากตาราง 1 ในระยะก่อนการทดลอง นิสิตปริญญาตรีในกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการเลื่อนไหลในการกระทำเป็น 94.10 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 6.47 ส่วนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยการเลื่อนไหลในการกระทำเป็น 93.60 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 8.60

ในระยะหลังการทดลอง นิสิตปริญญาตรีในกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการเลื่อนไหลในการกระทำ เป็น 157.10 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 5.72 ส่วนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยการเลื่อนไหลในการกระทำ เป็น 92.40 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 10.96

ในระยะติดตามผล นิสิตปริญญาตรีในกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการเลื่อนไหลในการกระทำ เป็น 158.10 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 7.56 ส่วนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยการเลื่อนไหลในการกระทำ เป็น 92.70 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 10.71

เห็นได้ว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการเลื่อนไหลในการกระทำสูงกว่ากลุ่มควบคุมทั้งในระยะ ก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง ระยะติดตามผล ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลคะแนนเฉลี่ยการเลื่อนไหลในการกระทำมาวิเคราะห์เพื่อหาปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลอง ผลดังตาราง 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยการเลื่อนไหลในการกระทำระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลอง

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	19	31749.34			
วิธีการทดลอง	1	28864.27	28864.27	180.089	.909
ความผันแปรในกลุ่ม	18	2885.07	160.28		
ภายในกลุ่ม	40	14315.67			
ระยะเวลา	2	235.04	6296.32	309.35*	<.001
วิธีการทดลองกับระยะเวลา	2	14110.633	7055.32	346.64*	<.001
ความผันแปรในกลุ่ม	36	732.73	20.36		
รวม	59	46065.01			

* $p < .05$

จากตาราง 2 พบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าวิธีทดลองกับระยะเวลาของการทดลองมีผลร่วมกันต่อคะแนนเฉลี่ยการเลื่อนไหลในการกระทำของนิสิตปริญญาตรีสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเลื่อนไหลในการกระทำของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบย่อยของวิธีการทดลองในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระยะก่อนการทดลอง					
ระหว่างกลุ่ม	1	1.25	1.25	.022	.885
ภายในกลุ่ม	18	1043.30	57.96		
ระยะหลังการทดลอง					
ระหว่างกลุ่ม	1	20995.20	20995.20	317.04*	<.001
ภายในกลุ่ม	18	1192.00	66.22		
ระยะติดตามผลการทดลอง					
ระหว่างกลุ่ม	1	21978.45	21978.45	286.16*	<.001
ภายในกลุ่ม	18	1382.50	76.81		

* $p < .05$

จากตาราง 3 พบว่าในระยะก่อนการทดลองคะแนนเฉลี่ยการตื่นไหวในการกระทำของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล คะแนนเฉลี่ยการตื่นไหวในการกระทำของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าวิธีการปรึกษากลุ่มทฤษฎีอัตถิภาวนิยมส่งผลให้กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการตื่นไหวในการกระทำในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุม

3. ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการตื่นไหวในการกระทำของกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบคะแนนการตื่นไหวในการกระทำของกลุ่มทดลองในระยะก่อนการทดลอง ระยะการทดลอง และระยะติดตามผล พบว่า คะแนนเฉลี่ยการตื่นไหวในการกระทำของกลุ่มทดลองในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ต้องมีระยะเวลาการทดสอบอย่างน้อย 1 คู่ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการตื่นไหวในการกระทำเป็นรายคู่ด้วยวิธีการทดสอบแบบบอนเฟอร์โรนี (Bonferroni Method) ผลดังตาราง 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบผลต่างของคะแนนเฉลี่ยการเลื่อนไหลในการกระทำเป็นรายคู่
ของกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล

ระยะเวลาในการทดลอง	ระยะก่อนการทดลอง	ระยะหลังการทดลอง	ระยะติดตามผล
ระยะก่อนการทดลอง	-	-	-
ระยะหลังการทดลอง	30.35 [*] (p < .001)	-	-
ระยะติดตามผล	31.10 [*] (p < .001)	0.75 (p = 1.000)	-

* $p < .05$

จากตาราง 4 พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการเลื่อนไหลในการกระทำในระยะหลังการทดลอง สูงกว่าระยะก่อนการทดลองและคะแนนเฉลี่ยการเลื่อนไหลในการกระทำในระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่คะแนนเฉลี่ยการเลื่อนไหลในการกระทำในระยะติดตามผล และระยะหลังการทดลอง พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน แสดงว่าวิธีการปรึกษากลุ่มทฤษฎีอรรถิภาวนิยมส่งผลให้กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการเลื่อนไหลในการกระทำในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล สูงกว่าระยะก่อนการทดลอง แต่คะแนนเฉลี่ยการเลื่อนไหลในการกระทำในระยะติดตามผลและระยะหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้สามารถสรุปได้ว่า การปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีอรรถิภาวนิยมสามารถเพิ่มการเลื่อนไหลในการกระทำในนิสิตไทยระดับชั้นปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 กลุ่มทดลองได้

อภิปรายผลการวิจัย

นิสิตปริญญาตรีกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการเลื่อนไหลในการกระทำระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น โปรแกรมการปรึกษากลุ่มทฤษฎีอรรถิภาวนิยมเพื่อพัฒนาการเลื่อนไหลในการกระทำของนิสิตปริญญาตรี สามารถทำให้นิสิตปริญญาตรีมีการเลื่อนไหลในการกระทำเพิ่มขึ้น มีความจดจ่อ มุ่งมั่น จัดการสิ่งที่อยู่ตรงหน้าได้อย่างต่อเนื่อง เกิดแรงจูงใจภายในเพื่อการพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ มีความสุขทุกจังหวะการใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัย โดยโปรแกรมการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีอรรถิภาวนิยมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยแผนกิจกรรมเพื่อสร้างและรักษาสัมพันธภาพของกลุ่ม ทำให้สมาชิกกลุ่มเกิดความคุ้นเคย ลดความตึงเครียด เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม มีความไว้วางใจพร้อมที่จะเปิดเผยตนเองผ่านบรรยากาศอันอบอุ่น นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ใช้เทคนิคการสนทนาแบบโสเครติก และการระบิดความรู้สึกที่ถูกสกัด มาช่วย

กระตุ้นให้นิสิตปริญญาตรีค้นพบความหมายของชีวิต ส่งเสริมให้นิสิตพร้อมที่จะเผชิญกับกิจกรรมที่ยากลำบากเพราะเห็นคุณค่าในการฝ่าฟันเพื่อไปถึงความหมายของชีวิตที่ได้ค้นพบ เกิดความชัดเจนในเป้าหมายเมื่อลงมือทำกิจกรรม การมีเป้าหมายในการทำกิจกรรมที่ ชัดเจนทำให้สามารถประเมินประสิทธิภาพความก้าวหน้าในการทำกิจกรรมกระตุ้นให้เกิดการเพิ่มระดับความจ้อต่องาน ซึ่งสอดคล้องกับ (Csikszentmihaly, 2014) ที่กล่าวว่า ผลตอบกลับที่ชัดเจนและทันทีเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับเป้าหมายที่ชัดเจน ดังนั้น เมื่อนิสิตได้ค้นพบความหมายของชีวิต เกิดความชัดเจนในเป้าหมาย จึงมีความชัดเจนในผลตอบกลับไปด้วย อีกทั้งบทบาทของผู้นำกลุ่มตลอดการปรึกษากลุ่ม ซึ่งเป็นบุคคลที่รับฟังเรื่องราวประสบการณ์ของสมาชิกกลุ่มอย่างลึกซึ้ง ควบคู่ไปกับการใส่ใจและความเห็นใจ พร้อมทั้งสะท้อนและกระตุ้นให้นิสิตปริญญาตรีเข้าใจการรวมกันของการตระหนักรู้และการกระทำ ความมีสมาธิอยู่กับสิ่งที่ทำ ความรู้สึกของการควบคุม การสูญเสียการรู้ตัว และการเปลี่ยนแปลงของเวลา ซึ่งพบในกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน โดยที่ความรู้สึกเหล่านี้เป็นองค์ประกอบของประสบการณ์ที่บุคคลจะพบได้ผ่านการฝึกย้อนผ่านเหตุการณ์ที่สิ้นสุดลงแล้ว และเมื่อนิสิตปริญญาตรีย้อนนึกถึงความรู้สึกทางบวกที่เกิดขึ้น ทั้งความสุข ความเพลิดเพลิน ความสำเร็จ จะนำไปสู่การเกิดแรงจูงใจภายใน เห็นประโยชน์และต้องการให้เกิดความรู้สึกการลื่นไหลในการกระทำนี้อีกครั้งในทุกกิจกรรม นำไปสู่พฤติกรรมที่ต่อเนื่องแม้จะจบ โปรแกรมการศึกษาแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับ (Csikszentmihalyi, 2000) ที่ได้กล่าวถึงบุคคลซึ่งผ่านประสบการณ์การลื่นไหลในการกระทำและได้ไตร่ตรองถึงสิ่งที่ได้รับ สิ่งเหล่านี้เสมือนรางวัลจากภายในอันเป็นแรงจูงใจกระตุ้นให้บุคคลต้องการเข้าสู่การลื่นไหลของจิตในการทำกิจกรรมอีกครั้ง เป็นการเกิดจุดมุ่งหมายในตนเอง (Autotelic) หรือความรู้สึกของการได้รับรางวัลจากภายใน อันเกิดจากการให้รางวัลตนเองนำไปสู่การสร้างพฤติกรรมต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตามในการเกิดการลื่นไหลในการกระทำผ่านองค์ประกอบทั้ง 9 นั้น (Bowers, 2016) พบว่าองค์ประกอบสำคัญที่จำเป็นต้องมี ซึ่งนำไปสู่การเกิดการลื่นไหลของการกระทำ คือ ความสมดุล ความท้าทายกับทักษะ เป้าหมายที่ชัดเจน และผลตอบกลับที่ชัดเจนและทันที ขณะที่ งานวิจัยนี้พบว่าเมื่อนิสิตปริญญาตรีกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลของทั้งสามองค์ประกอบสูง แต่เกิดการเปลี่ยนแปลงในระยะหลังการทดลองน้อยที่สุด อันเนื่องมาจากการที่นิสิตปริญญาตรีกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของทั้งสามองค์ประกอบในระยะก่อนการทดลองค่อนข้างสูงกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ เมื่อสิ้นสุดการปรึกษากลุ่มจึงสามารถเข้าสู่การลื่นไหลในการกระทำ และค้นพบประสบการณ์การลื่นไหลในการกระทำได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น แม้ว่าคะแนนเฉลี่ยของทั้งสามองค์ประกอบในระยะหลังการทดลองมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก แต่องค์ประกอบดังกล่าวช่วยให้นิสิตปริญญาตรีกลุ่ม

ทดลองเกิดการลื่นไหลในการกระทำ จึงทำให้คะแนนองค์ประกอบของประสบการณ์เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สูง

สำหรับความมีสมาธิอยู่กับสิ่งที่ทำ และการรวมกันของการตระหนักรู้และการกระทำเป็นสององค์ประกอบที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในระยะหลังการทดลองมากที่สุดและเป็นองค์ประกอบที่กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการลื่นไหลในการกระทำลดลง เล็กน้อยในระยะติดตามผล ซึ่งสอดคล้องกับ (Csikszentmihaly, 2014) ได้กล่าวว่า ความมีสมาธิมุ่งมั่นในงานที่สามารถสร้างการกระตุ้นที่จะนำไปสู่การทำงานร่วมกันของร่างกายและจิตใจ หรือ เกิดการผสานของการรับรู้และการกระทำ ดังนั้น ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความมีสมาธิอยู่กับสิ่งที่ทำ จึงมักเป็นประสบการณ์แรกๆ ที่นิสิตปริญญาตรีได้กล่าวถึงเมื่อเกิดการลื่นไหลในการกระทำ จึงทำให้องค์ประกอบนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงคะแนนเฉลี่ยสูงสุด

ส่วนการเปลี่ยนแปลงของเวลาซึ่งเป็นองค์ประกอบที่พบน้อยเนื่องจากจะเกิดเมื่ออยู่ในสภาวะการลื่นไหลในการกระทำอย่างเข้มข้นเท่านั้น (Sue, 2016) โดยงานวิจัยนี้พบว่าคะแนนการเปลี่ยนแปลงของเวลาของนิสิตปริญญาตรีกลุ่มทดลองมีคะแนนต่ำสุด ทั้งในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. โปรแกรมการศึกษากลุ่มตามทฤษฎีอัตถิภาวนิยมเพื่อการเพิ่มการลื่นไหลในการกระทำในนิสิตปริญญาตรีในงานวิจัยนี้มีกระบวนการในการเกิดการลื่นไหลในการกระทำผ่านองค์ประกอบทั้ง 9 โดยเน้นกิจกรรมการเข้าใจองค์ประกอบประสบการณ์ จึงมีความเหมาะสมกับกลุ่มสมาชิกที่มีคะแนนองค์ประกอบที่จำเป็นในระดับหนึ่งแล้ว ควรมีการตรวจสอบคะแนนองค์ประกอบของสมาชิกก่อนการนำโปรแกรมการศึกษานี้ไปใช้

2. การศึกษากลุ่มตามทฤษฎีอัตถิภาวนิยมเพื่อการเพิ่มการลื่นไหลในการกระทำในนิสิตปริญญาตรีที่ประกอบด้วยหลายคณะมีข้อจำกัดเรื่องเวลาเรียนไม่ตรงกันและตารางเวลาเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลง การแสดงความเข้าใจและให้กำลังใจของผู้นำต่อสมาชิกที่เป็นสาเหตุการปรับเวลากลุ่มอย่างทันทีทันใดสามารถช่วยลดความรู้สึกผิด ทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกทางบวก มีกำลังใจ พร้อมร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้กำหนดกิจกรรมเฉพาะ ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการพัฒนาโปรแกรมการศึกษากลุ่มตามทฤษฎีอัตถิภาวนิยมเพื่อการเพิ่มการลื่นไหลในการกระทำในกิจกรรมเฉพาะตามที่สมาชิกสนใจหรือกิจกรรมที่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เช่น การเรียนออนไลน์

2. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาในนิสิตปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ซึ่งอาจมีบางลักษณะนิสัยที่เอื้อต่อการศึกษา ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่มีจิตพิสัย หรือทักษะพิสัยที่ต่างออกไป เช่น นิสิตชั้นปีต่างๆ นิสิตคณะต่างๆ

3. ควรพัฒนาโปรแกรมการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีอัตถิภาวนิยมให้สอดคล้องกับชีวิตปัจจุบันที่เร่งรีบ โดยลดจำนวนครั้งและเน้นกิจกรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เช่น การให้การบ้าน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนจาก บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ขอกราบขอบพระคุณที่มอบทุนวิจัย ทำให้การวิจัยดำเนินการได้อย่างราบรื่น และเต็มประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

ดวงใจ วัฒนศิลป์. (2558). ปัจจัยทำนายภาวะซึมเศร้าของนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ. *วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 23(4), 32-33.

พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง. (2557). การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา. *เอกสารเพื่อประกอบการบรรยาย เรื่อง “ภารกิจอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21”*. ได้จาก http://qa.eau.ac.th/document_data/open%20source/polsun.ppt. สืบค้นเมื่อ 2 ธันวาคม 2562.

ศุภิสรา สุวรรณชาติ และวิไลพร รั้งควัต. (2555). ปัญหาและความต้องการด้านการเรียนของนักศึกษาโครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่มเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา*, 18(2), 29-31.

สุดธนู ศรีไธย์. (2551). *สถิติประยุกต์สำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนงค์ วิเศษสุวรรณ. การปรึกษากลุ่ม. (2554). *เอกสารประกอบการเรียนการสอน วิชา 416621 การปรึกษากลุ่ม*. ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

Balkis, M., & Duru, E. (2007). The Evaluation of the Major Characteristics and Aspects of the Procrastination in the Framework of Psychological Counseling and Guidance. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 7(1), 376-85.

Bowers, J. (2016). *Flow, Hypnotizability, Absorption and Neuroticism in a College Student Population*. Doctor of Psychology, Baylor University.

Christina, M. (1981). The measurement of experienced burnout. *J Organ Behav*, 2(2), 99-113.

Corey, G. (2012). *Theory & practice of group counseling*. Belmont: Brooks/ Cole Publishing Company.

- Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: The psychology of optimal experience*. New York: HarperPerrenial.
- Csikszentmihalyi, M. (2000). *The contribution of flow to positive psychology*. Philadelphia: Templeton Foundation Press.
- Csikszentmihalyi, M. (2014). *Flow and the Foundations of Positive Psychology: The collected works of Mihaly Csikszentmihalyi*. Netherlands: Springer Publishing.
- Jackson, S., Eklund, B., & Martin, A. (2012). *The FLOW Manual: The manual for the Flow scales manual, sampler set*. California: Mind Garden.
- Kim, R. (2016). *The concept of flow: Acritical review of the literature within music, sports, & education*. Doctoral dissertation, Doctor of psychology, Biola University.
- Mendelson, N. (2007). *The functional mediation of flow between achievement anxiety, academic procrastination, and academic performance*. Doctoral dissertation, Doctor of Philosophy, Fordham University.
- Sue J. (2016). *Flowing with mindfulness: Investigating the relationship between flow and mindfulness. Mindfulness in positive psychology. The science of meditation and wellbeing*. United Kingdom: Routledg: Taylor & Francis Group.
- Winner, B., Mochels, D. R., & Michels, K. (1991). *Statistical principles in experimental design*. New York: McGraw-Hill.

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา กับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร*

ณัฐสิริ เดชาดิวงค์ ณ อยุธยา¹ นีรดา เวชญาลักษณ์²

(วันที่รับบทความ: 4 มีนาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 19 กรกฎาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 8 สิงหาคม 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษา
ระดับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้
ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาพิจิตร ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของเครจซ์และมอร์แกน ได้สถานศึกษา
จำนวน 28 แห่ง กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 28 คน และครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ
จำนวน 28 คน รวมทั้งสิ้น 56 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราประมาณค่า (rating scale)
5 ระดับ ซึ่งเครื่องมือวิจัยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (IOC) เท่ากับ 0.60 – 1.00 และมีค่า
ความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า
สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.42) 2) ระดับการบริหารจัดการศึกษาทางไกล
ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D.
= 0.40) และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารจัดการศึกษา
ทางไกลของสถานศึกษาโดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเรียนรู้, การบริหารจัดการศึกษาทางไกล

* วิทยานิพนธ์ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิจิตรสงคราม, 2565

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนพัฒนาการวิจัยและบริหารจัดการงานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิจิตรสงคราม ปีงบประมาณ 2565

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิจิตรสงคราม, E-mail: natsiree.d@live.psru.ac.th

² รองศาสตราจารย์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิจิตรสงคราม, E-mail: nirada.w@psru.ac.th

A Study of Relationship between Learning Leadership of School Administrators and Administrative Management using the Distance Education of Schools under the Secondary Educational Service Area Office Phichit*

Natsiree Dechatiwong Na Ayutthaya¹ Nirada Wechayaluck²

(Received: March 4, 2022; Revised: July 19, 2022; Accepted: August 8, 2022)

Abstract

This research aimed to 1) examine the levels of learning leadership among school administrators, 2) examine the levels of administrative management using distance education, and 3) examine the relationship between the two entities. The formula "Krejcie and Morgan" was used to select 28 schools as samples. Informants were 28 school administrators and 28 teachers who are head of academic, totaling 56 people. The research consisted of five-point rating scale questionnaires pertaining to learning leadership and administrative management via distance education, with an Index of Item Objective Congruence ranging from 0.60 to 1.00 and a reliability of 0.98. Mean, Standard Deviation, and Pearson's Product-moment Correlation Coefficient were the data analysis statistics.

Research findings were as follow; 1) Overall the learning leadership of school administrators was at a high level. ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.42) 2) Overall the administrative management using the distance education was at the highest level. ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.40) 3) Overall, the correlation between the learning leadership of school administrators and the administrative management of schools utilizing distance education was high and statistically significant at the .01 level.

Keywords: Learning Leadership, Administrative Management using the Distance Education

* Thesis, master of Education in Educational Administration, Pibulsongkram Rajabhat University, 2022

Received a research grant from the Research Development and Research Administration Fund, Pibulsongkram Rajabhat University, Fiscal Year 2022

¹ Graduate Students, Educational Administration, Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University, E-mail: natsiree.d@live.psu.ac.th

² Associate Professor, Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University, E-mail: nirada.w@psru.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

สภาพและแนวโน้มการจัดการศึกษาในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความเหมาะสม ทันต่อเหตุการณ์และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การจัดการศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 9 ตามมาตรา 63 เพื่อประโยชน์การจัดการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย รัฐต้องจัดคลื่น ความถี่และโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการจัดการศึกษา และตามมาตรา 64 และมาตรา 66 รัฐต้อง สนับสนุนในการพัฒนาทางวิชาการแบบเรียน ตำรา หนังสือ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา ของผู้เรียนได้รับการพัฒนาขีดความสามารถใช้เทคโนโลยีในการจัดการศึกษาให้มีความรู้ทักษะเพิ่ม ตามศักยภาพ (อดิพร เกิดเรือง, 2560)

หัวใจของการปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ซึ่งต้องตระหนักถึงผู้เรียนและครูผู้สอน เป็นสำคัญ กลไกที่สำคัญมากประการหนึ่งที่จะช่วยให้การปฏิรูปการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ คือ การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการบริหารจัดการสถานศึกษา จากแนวทางการบริหารการศึกษาแบบเดิม ไปสู่การเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ และชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีเวทีที่มีบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่ง การเรียนรู้ สมาชิกทุกคนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ระหว่างกัน มีการร่วมกันสร้างความรู้ใหม่ ส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข (กนกอร สมปราชญ์, 2560, 197) และบุคคลสำคัญที่เป็นผู้ขับเคลื่อนกลไกไปสู่เป้าหมายได้ก็คือ ผู้นำ ซึ่งต้องอาศัย การใช้อิทธิพลและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพื่อให้การบริหารงานไปสู่การบรรลุเป้าหมายได้ โดยเฉพาะ ผู้นำที่มีภาวะผู้นำการเรียนรู้ว่ามีความสำคัญ โดยเฉพาะองค์การที่ประสบความสำเร็จในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีผู้นำที่มีความสามารถเพื่อนำองค์กรไปสู่เป้าหมาย และสามารถแข่งขันกับองค์กรอื่นได้ ภายใต้อิทธิพลของข่าวสารที่ไร้พรมแดน ดังนั้นภาวะผู้นำการเรียนรู้จึงนับว่ามีความสำคัญในยุคปัจจุบันและ จำเป็นต้องพัฒนาผู้นำให้มีภาวะผู้นำการเรียนรู้ก่อนจะไปสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ (สมชาย เทพแสง, 2559, 119)

ประกอบกับแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) จัดทำ ขึ้นภายใต้กรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์ที่ 5 ที่ส่งเสริมและพัฒนาาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ที่มุ่งหวังให้คน ไทยได้รับโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งตอบสนอง การพัฒนาในด้านการเข้าถึงการให้บริการ ด้านความเท่าเทียม และด้านประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2574 และเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี รวมถึงสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้พัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อแก้ปัญหาและยกระดับคุณภาพ การจัดการเรียนการสอน โดยได้ดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษา

ทางไกล (Distance Learning) เป็นการช่วยลดปัญหาขาดแคลนครูผู้สอนของโรงเรียนห่างไกล ครูและนักเรียนสามารถเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งรูปแบบในการนำเทคโนโลยีทางการศึกษาทางไกลมาใช้ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 2 รูปแบบ ได้แก่ การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (Distance Learning Television: DLTV) และการจัดการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Distance Learning Information Technology: DLIT) มาดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษา โดยมีการจัดสภาพการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างครบถ้วน ทั้งกระบวนการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการสร้างความรู้จากการลงมือปฏิบัติเนื้อหา ตลอดจนสื่ออุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการจัดการเรียนการสอน อันจะเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ลดช่องว่างและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อที่จะพัฒนาการศึกษาไทยให้เจริญก้าวหน้า (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559, 1 – 2)

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งมั่นที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้และการบริหารจัดการศึกษาทางไกล ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ได้ข้อมูลเพื่อนำไปบริหารจัดการการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา และพัฒนาครูผู้สอนให้มีวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และนำไปพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำการเรียนรู้จากนักวิชาการ จำนวน 13 ท่าน ได้แก่ อภิชา ธานีรัตน์ และคณะ (2555), สมชาย เทพแสง (2556), กนกกร สมปราชญ์ (2560), จิรวัฒน์ วงษ์คง (2560), สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2561), รพีภัทร อินทอง และธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย (2563), ศรสวรรค์ พานซ้าย และจิตติมา วรณศรี (2564), แอนโตนาโคโปโล และเบนโต (Antonacopoulou & Bento, 2003), ทูบิน (Tubin, 2013), ฮาล์เบิร์ต และกาเซอร์ (Halbert & Kaser, 2013), โคห์ลรีเชอร์ (Kohlreiser, 2013), องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organisation for Economic Co-Operation and Development: OECD, 2013), สลาเวิร์ท (Salavert, 2013) ซึ่งสามารถสรุปภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาออกมาได้ 5 ด้าน โดยได้มาจากการแจกแจงความถี่ในด้านที่มีความถี่สูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) การเรียนรู้เป็นทีม 2) ความคิดสร้างสรรค์ 3) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4) การนำเทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการเรียนรู้ และ 5) การบูรณาการ

2. ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการศึกษาทางไกล โดยปรับประยุกต์ใช้แนวคิด การบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความพร้อม 2) การจัดห้องเรียนปลายทาง 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) การนิเทศติดตาม และ 5) การวัดและประเมินผล

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงบรรยาย เพื่อนำผลมาศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำนวน 30 โรงเรียน ปีการศึกษา 2564

1. ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำนวน 28 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำนวน 28 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 43) ผู้วิจัยแบ่งชั้นภูมิตามสหวิทยาเขต เพื่อให้ได้ข้อมูลที่กระจายทุกสหวิทยาเขต โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

จากนั้นดำเนินการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยเลือกทุกคนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากประชากร ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 28 คน และครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ จำนวน 28 คน รวม 56 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษา 2 ตัวแปร คือ

1. ภาวะผู้นำการเรียนรู้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การเรียนรู้เป็นทีม 2) ความคิดสร้างสรรค์ 3) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4) การนำเทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการเรียนรู้ 5) การบูรณาการ
2. การบริหารจัดการศึกษาทางไกล 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความพร้อม 2) การจัดห้องเรียนปลายทาง 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) การนิเทศติดตาม 5) การวัดและประเมินผล

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่เป็นลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบไปด้วย 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปิจิตร และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปิจิตร ซึ่งเครื่องมือวิจัยได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (IOC) เท่ากับ 0.60 – 1.00 หลังจากนั้นนำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และเสนออาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพด้านความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ของแบบสอบถามฉบับที่ 1 ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา และแบบสอบถามฉบับที่ 2 การบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นทั้ง 2 ฉบับ เท่ากับ 0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งประกอบไปด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปิจิตร จำนวน 56 ฉบับ ซึ่งมีความสมบูรณ์ทั้ง 56 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ โดยการคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage) และความถี่ (Frequency)

2. วิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา และการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา สถิติที่ใช้คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product-moment Correlation Coefficient)

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยที่ได้จากแบบสอบถาม สามารถสรุปผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 50

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ในภาพรวม

ข้อ	ภาวะผู้นำการเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น		ระดับ	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านการเรียนรู้เป็นทีม	4.56	0.43	มากที่สุด	1
2	ด้านความคิดสร้างสรรค์	4.50	0.45	มาก	3
3	ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้	4.54	0.45	มากที่สุด	2

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อ	ภาวะผู้นำการเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น		ระดับ	ลำดับ ที่
		$\bar{X}$	S.D.		
4	ด้านการนำเทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการเรียนรู้	4.39	0.46	มาก	5
5	ด้านการบูรณาการ	4.45	0.50	มาก	4
	ค่าเฉลี่ยรวม	4.49	0.42	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเรียนรู้เป็นทีม ($\bar{X}=4.56$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.54$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การนำเทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.39$) อยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 3 ผลการศึกษากาการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ในภาพรวม

ข้อ	การบริหารจัดการศึกษาทางไกล	ระดับความคิดเห็น		ระดับ	ลำดับ ที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านความพร้อม	4.53	0.43	มากที่สุด	2
2	ด้านการจัดห้องเรียนปลายทาง	4.41	0.46	มาก	5
3	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.55	0.44	มากที่สุด	3
4	ด้านการนิเทศติดตาม	4.50	0.42	มาก	4
5	ด้านการวัดและประเมินผล	4.61	0.43	มากที่สุด	1
	ค่าเฉลี่ยรวม	4.52	0.40	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ย

สูงสุด คือ การวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.61$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ความพร้อม ($\bar{X} = 4.53$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การจัดห้องเรียนปลายทาง ($\bar{X} = 4.41$) อยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product-moment Correlation Coefficient) ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ในภาพรวม

ภาวะผู้นำการเรียนรู้	การบริหารจัดการศึกษาทางไกล					
	ความพร้อม	การจัดห้องเรียน ปลายทาง	การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน	การติดตาม	การวัดและ ประเมินผล	การบริหาร การศึกษา ทางไกลโดย ภาพรวม
1. การเรียนรู้เป็นทีม	.774**	.592**	.726**	.731**	.722**	.778**
2. ความคิดสร้างสรรค์	.802**	.594**	.777**	.724**	.719**	.794**
3. การสร้างสภาพ แวดล้อมที่เอื้อต่อ การเรียนรู้	.786**	.599**	.789**	.771**	.737**	.808**
4. การนำเทคโนโลยีใน การบริหารจัดการและ การเรียนรู้	.716**	.392**	.680**	.633**	.581**	.658**
5. การบูรณาการ	.858**	.623**	.758**	.726**	.690**	.803**
ภาวะผู้นำ การเรียนรู้โดยภาพรวม	.861**	.612**	.815**	.783**	.753**	.839**

** p < .01 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

ในภาพรวม อยู่ในระดับสูง ($r = .839$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับด้านความพร้อม ด้านการจัดห้องเรียนปลายทาง ด้านการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ด้านการนิเทศติดตาม และด้านการวัดและประเมินผล ในระดับสูงและระดับปานกลาง ($r = .861, .612, .815, .783, .753$) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ทั้งนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจเกิด คือ ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีค่าความสัมพันธ์ทางบวกสูงที่สุดกับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา ($r = .808$) อยู่ในระดับสูง

ซึ่งถ้าพิจารณาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบูรณาการ พบว่า มีค่าความสัมพันธ์สูงที่สุดกับการบริหารจัดการศึกษาทางไกล ด้านความพร้อม ($r = .858$) อยู่ในระดับสูง แต่ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการนำเทคโนโลยีในการบริหารจัดการ พบว่า มีค่าความสัมพันธ์ต่ำที่สุดกับการบริหารจัดการศึกษาทางไกล ด้านการจัดห้องเรียนปลายทาง ($r = .392$) อยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากการสรุปผลนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

จากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้กระบวนการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษาให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างทีมงาน มุ่งเน้นพัฒนาความสามารถของบุคลากร สร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นผ่านกระบวนการสื่อสารที่เป็นระบบ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสมชาย เทพแสง (2556, 2-3) ได้กล่าวว่า คุณลักษณะของภาวะผู้นำการเรียนรู้จะต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในลักษณะกลุ่ม หรือทีมงานเป็นเป้าหมายสำคัญ เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์กันอย่างสม่ำเสมอ กระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการ (Formal) และไม่เป็นทางการ (Informal) ก่อให้เกิดเป็นความรู้ ความคิดร่วมกันภายในองค์กร การดำเนินการอาจตั้งเป็นกลุ่มบุคคลหรือเป็นทีมเรียนรู้เพื่อพิจารณาศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร รวมทั้งสภาพความเป็นไปภายในองค์กร โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนแนวความคิดกันเพื่อนำไปสู่ข้อกำหนดหรือข้อสรุปในการปรับปรุงองค์การให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และสอดคล้องกับรพีภัทร อินทอง และธีรศักดิ์ อุปโมยอริชัย (2563, 374 - 385) ได้ศึกษา

คุณลักษณะของภาวะผู้นำการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำการเรียนรู้จะต้องประกอบไปด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถของสมาชิกในทีมงานสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทีมงานให้เกิดขึ้นผ่านกระบวนการสื่อสารที่เป็นระบบ กระตุ้นกระบวนการทำงานของคนในทีมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างทีมงาน มีการบูรณาการนำเอาเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ มาสังเคราะห์ ทบทวน ผสมผสานเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดรูปแบบใหม่ที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุผลตามที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับ กนกอร สมปราชญ์ (2560, 51) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน : การศึกษาทฤษฎีฐานราก ผลการวิจัยพบว่า การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำการเรียนรู้ทำให้เกิดประสิทธิภาพการบริหารจัดการในสถานศึกษา ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู และส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา และยังสอดคล้องกับ สรสวรรค์ พานซ้าย (2563, 74 -75) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวทางในการปฏิบัติงานด้านวิชาการตามกรอบแนวทางปฏิบัติการศึกษาและพัฒนาตนเองโดยทำความเข้าใจในเรื่องมาตรฐานและหลักสูตร โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกิดกรอบแนวคิดเดียวกัน ช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้บุคลากรที่ดีมีความรู้มีทักษะ และความสามารถในการจัดการเรียนรู้ เมื่อการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาเกิดขึ้นทำให้สามารถนำมาบริหารจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้

2. การบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพิจิตร

จากผลการวิจัย พบว่า การบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญและเล็งเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมและเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่จะลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ลดช่องว่างและเพิ่มโอกาสในการศึกษา ซึ่งประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการศึกษาทางไกลมีหลายประการ อาทิ ใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอน ทั้งเป็นสื่อโดยตรงและส่งเสริมการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2559, 7-8) ได้กล่าวถึง การพัฒนาคุณภาพการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (Distance Learning Television: DLTV) ว่าเป็นการจัดการศึกษาที่ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนในทุกห้องเรียน ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครู ครูสอนไม่ตรงวิชาเอก ครูมีการโยกย้ายเข้าย้ายออกบ่อย ๆ ช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ในทุกสาระการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (DLIT) โดยใช้เครื่องมือที่มีเนื้อหาและเทคโนโลยีสำหรับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างครบวงจร ตั้งแต่การวางแผน การจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติม การสอบที่มีประสิทธิภาพ และการพัฒนาวิชาชีพอย่างยั่งยืน ในด้านเนื้อหา DLIT มีเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการและการใช้งานในชีวิตของครู นักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่สนใจทุกคน ในด้านเทคโนโลยี DLIT มีเทคโนโลยียุคใหม่ ที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันสมัย สอดคล้องกับ เมฆินทร์ ทานิต และจิตติมา วรรณศรี (2561, 99 - 100) ได้ทำการศึกษาสภาพการดำเนินโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่า การจัดการศึกษาทางไกลผู้บริหารสถานศึกษาและครูร่วมกันในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อกำหนดเป้าหมายขั้นตอนในการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกล มีการกำหนดตารางปฏิบัติงานตามแผนงานโดยกำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากรอย่างเหมาะสม และวางแผนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้คู่มือครูพระราชทานการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมของมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และจัดทำแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการนิเทศติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ ดนัยวัฒน์ มณี (2560, 115) ได้ทำการศึกษา ถอดบทเรียนการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (DLIT) ในโรงเรียนบนเขตพื้นที่สูง กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านแม่หม้อ พบว่า การบริหารจัดการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้เกิดการดำเนินงานอย่างชัดเจน มีการประชุมอบรมบุคลากร ชี้แจงหลักการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ มีคำสั่งและโครงสร้าง การดำเนินงานที่เกี่ยวกับการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (DLIT) ผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

จากผลการวิจัย พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมกับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษาโดยภาพรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก ภาวะผู้นำการเรียนรู้เป็นกระบวนการเสริมสร้าง ช่วยเหลือ สนับสนุนการปฏิบัติการเรียนรู้ ให้บรรลุผลสำเร็จ และสร้างสิ่งแวดล้อมที่ทรงพลังต่อการเรียนรู้ สามารถขยายศักยภาพการเรียนรู้และทำให้เกิดนวัตกรรมการเรียนรู้ จากการปฏิบัติงานจากบุคคลทำให้เกิดการเรียนรู้จากภาวะผู้นำจากภายในตัวตน ซึ่งสอดคล้องกับกนกอร สมปราชญ์ (2560, 64) ได้กล่าวว่า การสร้างสภาพแวดล้อมที่ทรงพลังเอื้อต่อการเรียนรู้และเกิดนวัตกรรม สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของมนุษย์ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ครอบคลุมทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางจิตภาพ สภาพแวดล้อมทางสังคม และ

สภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งองค์กรหรือชุมชนแห่งการเรียนรู้จะต้องเสริมสร้างผู้เรียนให้ได้รับโอกาสที่พึงจะได้รับในการพัฒนาศักยภาพตามวัยของผู้เรียน สิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากคือการจัดสภาพแวดล้อมอันทรงพลังที่จะส่งผลในการเรียนรู้และพัฒนาร่างกายของผู้เรียน มีความปลอดภัย มีการสนใจและเต็มใจในการแสวงหาความรู้ และทำให้เกิดความสุขในการเรียนรู้ สอดคล้องกับ จิราพร หมวดเพชร (2558, 60 - 61) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน จังหวัดสงขลา พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนทุกคู่มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากผู้บริหารต้องนำความมีภาวะผู้นำมาใช้ในการทำงานและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นในเรื่องต่างๆ จะก่อให้เกิดความศรัทธา ความสามัคคีร่วมมือร่วมใจในการทำงานซึ่งส่งผลให้การทำงานของสถานศึกษาบรรลุตามจุดประสงค์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รพีภัทร อินทอง (2563, 92 - 93) ได้ทำการวิจัย เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำการเรียนรู้เป็นผู้เสริมสร้างช่วยเหลือ สนับสนุนการปฏิบัติการเรียนการสอนให้บรรลุผล สร้างสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ทำให้เกิดการสร้างนวัตกรรม ส่งผลให้การบริหารสถานศึกษาประสบผลสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ระดับภาวะผู้นำการเรียนรู้ในด้านการนำเทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เมื่อเทียบกับประเด็นอื่น ๆ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาในด้านเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการและการเรียนรู้ และซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งของผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องก้าวให้ทันเทคโนโลยีสมัยใหม่สามารถใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ระดับการบริหารจัดการศึกษาทางไกล ด้านการจัดห้องเรียนปลายทางมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เมื่อเทียบกับประเด็นอื่น ๆ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดชั้นเรียนให้มีความยืดหยุ่นตามความเหมาะสม ควรเป็นห้องใหญ่ กว้างขวาง สะดวกในการโยกย้ายเพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนแบบกลุ่ม จัดชั้นเรียนให้มีอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ สามารถดูแลความสะอาดได้ง่าย จัดชั้นเรียนที่มีความทันสมัยด้านเทคโนโลยีและระบบอินเทอร์เน็ตตามโครงสร้างพื้นฐานของห้องเรียนปลายทาง

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารจัดการศึกษาทางไกลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยเฉพาะในด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ในด้านเทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการและการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษานำความรู้เรื่องเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม
2. ควรศึกษากลยุทธ์เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้าน ที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา
3. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ในการบริหารจัดการศึกษาทางไกล เพื่อให้สถานศึกษาได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราชญ์. (2560). ภาวะผู้นำและภาวะผู้นำการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กนกอร สมปราชญ์. (2560). ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การศึกษาทฤษฎีฐานราก. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 12(34), 51-66.
- จิรวัดน์ วงษ์คง. (2560). ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 11(2), 48-58.
- จิราพร หมวดเพชร. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, สงขลา.
- ณัฏฐวัฒน์ มณี. (2560). ถอดบทเรียนการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (DLIT) ในโรงเรียนบนเขตพื้นที่สูง กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านแม่หม้อ. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เมฆินทร์ ทานิล และจิตติมา วรรณศรี. (2561). สภาพการดำเนินโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม
ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3.
วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษาและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, 8(1), 91-101.
- รพีภัทร อินทอง. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษากับ
ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 41 จังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต.
(สาขาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- รพีภัทร อินทอง และธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของ
ผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 จังหวัดกำแพงเพชร. ในการประชุมวิชาการระดับชาติ
“การพัฒนาทรัพยากรเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล” ประจำปี 2563 วันที่ 27 มีนาคม 2563
ณ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ศรสวรรค์ พานซ้าย. (2563). ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต.
(สาขาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- ศรสวรรค์ พานซ้าย และจิตติมา วรรณศรี. (2564). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของ
ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1.
ศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 5(1), 90 - 103.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2559). แนวทางการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม
(DLTV). กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2559). แนวทางการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพด้วยการศึกษาทางไกลผ่าน
เทคโนโลยีสารสนเทศ (DLIT). กรุงเทพฯ: อักษรไทย.
- สมชาย เทพแสง. (2556). ภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้: รูปแบบของภาวะผู้นำสมัยใหม่. วารสารบริหาร
การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 10(19), 1-13.
- สมชาย เทพแสง. (2559). ภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการจัดการคุณภาพโดยรวมของผู้บริหาร
โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. วารสารบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 13(25), 116 -125.

- สุธรรม ธรรมทัศนันท. (2561). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารวิจัยทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 13(2), 169-182.
- อดิพร เกิดเรือง. (2560). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อนโยบายการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 31(98), 180-195.
- อภิชา ธานีรัตน์ และคณะ. (2555). รูปแบบการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัย มสศ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(2), 137-151.
- Antonacopoulou and Bento. (2003). *Methods of Learning Leadership Taught and Experiential*. Manchester : University of Manchester.
- Halbert, J.& Kaser, L. (2013). *Innovation learning environment: Developing Leadership in British Columbia*. In *Leadership for 21st Century Learning*. Paris: OECD.
- Kohleiser. (2013). *Learning Leadership*. Columbus: IMD Real World Real Learning. Paris: OECD.
- OECD. (2013). *Leadership for 21st Century Learning*. Paris: OECD Publishing.
- Salavert. (2013). *Approaches to learning leadership development in different school system*. In *Leadership for 21st Century Learning*. Paris: OECD.
- Tubin, D. (2013). *Learning leadership for innovation at the system level: Israel*. In *Leadership for 21st Century Learning*. Paris: OECD.

การศึกษากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้เทคนิคการคิดออกเสียง*

อภิรดี พันธุ์สิงห์¹ จรรยา ดาสา²

(วันที่รับบทความ: 27 มีนาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 29 มิถุนายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 8 กรกฎาคม 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโดยใช้เทคนิคการคิดออกเสียง กลุ่มที่ศึกษา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ จำนวน 13 คน จากโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ทำการเก็บข้อมูลโดยการสำรวจด้วยเทคนิคการคิดออกเสียง ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวทาง Cornell Critical Thinking Test Level X ของ เอนนิสและมิลแมน มีลักษณะเป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า มีนักเรียนเพียง 1 คน (ร้อยละ 7.69) มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณในระดับสูง นักเรียนมีกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่สามารถสะท้อนองค์ประกอบทุกองค์ประกอบ โดยสามารถพิจารณาหลักฐานที่กำหนดให้จากความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้จากการสังเกต ข้อเท็จจริง ข้อสรุปจากสถานการณ์ และข้อความที่เป็นข้อตกลงเบื้องต้นที่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ตัวอย่าง และนักเรียน 12 คน (ร้อยละ 92.31) มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณระดับปานกลาง นักเรียนที่มีกระบวนการคิดวิจารณ์อย่างมีวิจารณญาณในระดับปานกลางนี้ ส่วนใหญ่สามารถสะท้อนองค์ประกอบในด้านการพิจารณาความน่าเชื่อถือและการสังเกตได้ แต่ยังไม่สามารถสะท้อนองค์ประกอบอื่นได้เท่าที่ควร เนื่องจากนักเรียนมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน และไม่มีการพิจารณาข้อมูลหรือหลักฐาน อาศัยเพียงการสรุปผลจากการเดาเท่านั้น

คำสำคัญ: กระบวนการคิด, การคิดอย่างมีวิจารณญาณ, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย, เทคนิคการคิดออกเสียง

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิทยาศาสตร์ศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2564

¹ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, E-mail: apiradee.pan@g.swu.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ศูนย์วิทยาศาสตร์ศึกษาคณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, E-mail: chanyah@g.swu.ac.th

A Study of Critical Thinking Processes of Upper Secondary School Students Using Thinking Aloud Technique*

Apiradee Pansing¹ Chanyah Dahsah²

(Received: March 27, 2022; Revised: June 29, 2022; Accepted: July 8, 2022)

Abstract

This study aims to examine the levels and processes of critical thinking among students in upper secondary schools using Thinking Aloud technique. By means of Purposeful Sampling, thirteen Grade 12 students in a science-mathematics stream from a Bangkok school were selected as participants. The researcher created a Critical Thinking Test based on Ennis and Millman's Cornell Critical Thinking Test Level X using scenarios involving fossil fuels, and data were collected using the Thinking Aloud technique. Data were analyzed using percentage, $\bar{X}$, S.D. and content analysis.

The results showed that only one student (7.69) was at a high level, Students who had a high level of critical thinking had a critical thinking process that reflects all components. The evidence was evaluated based on the data reliability obtained from observations, facts, conclusions drawn from the situation, and a preliminary agreement text consistent with the example situation. And 12 students (92.31 percent) were at a medium level. In addition, the majority of students with a moderate level of critical thinking were able to demonstrate credibility and observation, but they were unable to demonstrate other components as they should due to misunderstandings based solely on guesswork and without consideration of data or evidence.

Keywords: Thinking process, Critical thinking, Upper Secondary School students, Thinking Aloud technique

* Research Article from Master of Education Program in Science Education, Srinakharinwirot University, 2021

¹ Student in Master of Science Center, Faculty of Science, Srinakharinwirot University, E-mail: apiradee.pan@g.swu.ac.th

² Assistant Professor, Science Education Center, Faculty of Science, Srinakharinwirot University, E-mail: chanyah@g.swu.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นหนึ่งในทักษะที่สำคัญต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21 (กาญจนา สิริสิทธิมหาชน, 2561; Saleh, 2019) และได้ถูกกำหนดไว้ในประกาศมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานว่า ผู้เรียนจะต้องมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) ซึ่งในกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณผู้เรียนจะคิดใคร่ครวญ พิจารณาไตร่ตรอง และคิดอย่างรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูลหลักฐานอย่างมีเหตุผลเพื่อเลือกเชื่อหรือการกระทำตาม และลงข้อสรุปได้อย่างสมเหตุสมผล (Wason & Glaser, 1964; Good, 1973; Ennis, 1985; Dewey, 1993) นอกจากนี้ปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้ไวมากยิ่งขึ้น ทำการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลได้ทุกที่ทุกเวลา แต่การที่จะทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือได้นั้นจะต้องอาศัยทักษะหลาย ๆ ทักษะ ซึ่งทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณก็เป็นอีกทักษะที่จำเป็นมากที่จะมาช่วยในการวิเคราะห์ และไตร่ตรองข้อมูลให้ได้ข้อสรุปสมเหตุสมผลที่มีความชัดเจน เพื่อที่จะสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (ดำรงศักดิ์ สุดแสน์, 2561) มีการศึกษาและงานวิจัยต่าง ๆ จำนวนมากสำรวจและพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และกำหนดองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่สำคัญไว้ เช่น ความสามารถในการนิรนัย ความสามารถในการอุปนัย ความสามารถในการอ้างอิง ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลและการสังเกต เป็นต้น (Wason & Glaser, 1964; Ennis, 1985) อย่างไรก็ตามงานวิจัยส่วนใหญ่จะทำการวัดและระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน แต่ยังไม่สะท้อนกระบวนการคิดของนักเรียนอย่างเด่นชัด (ปณิธาน มั่นคง, 2561) จึงทำให้ไม่สามารถระบุได้ว่านักเรียนตอบถูกเพราะเดาคำตอบหรือมีความเข้าใจที่แท้จริงหรือไม่ เทคนิคการคิดออกเสียง (Thinking aloud) ซึ่งเป็นเทคนิคการวิจัยอีกเทคนิคหนึ่งที่สามารถช่วยให้เข้าใจความคิดที่ไม่อาจมองเห็นได้ ดังนั้นจึงสามารถนำมาใช้สะท้อนความคิดหรือกระบวนการคิดของนักเรียนในขณะที่นักเรียนทำแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณออกมาได้ (มนัสสิริ อินทร์สาท, 2560)

จากข้อมูลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตามแนวทาง Cornell Critical Thinking Test Level X ของ Ennis and Millman (1985) และทำการเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคลด้วยเทคนิคการคิดออกเสียง โดยเลือกใช้เนื้อหา เรื่อง เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์และผลิตภัณฑ์ เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาในบทเรียนเคมีของนักเรียน นอกจากนี้เนื้อหาเรื่องพลังงาน นับว่าเป็นเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และมนุษย์มีความต้องการใช้พลังงานเชื้อเพลิงประเภทต่าง ๆ ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาข้อมูล หลักฐาน ตลอดจนพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูล

หรือใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณในการพิจารณาข้อมูล เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับปรุงการเรียนการสอน และพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยเทคนิคการคิดออกเสียง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมโดยศึกษาแนวคิดหลักการ ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และเทคนิคการคิดออกเสียง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การคิดวิจารณ์ คือ การคิดใคร่ครวญ พิจารณาไตร่ตรอง การคิดอย่างรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูล หลักฐานอ้างอิง เพื่อไปสู่ข้อสรุปที่สมเหตุสมผลที่มีความชัดเจนว่าสิ่งใดควรเชื่อ หรือสิ่งใดควรทำ (เพ็ญพิศุทธิ์ เนคนานูรักษ์, 2537; ทิศนา ขัมมณี และคณะ, 2544; Wason & Glaser, 1964; Good, 1973; Ennis, 1985; Dewey, 1993) หรือความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ คิดสังเคราะห์ การคิดอย่างมี วิจารณญาณ จึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการอำนวยความสะดวกในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา ในลักษณะ ที่เพิ่มโอกาสในการได้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ (Halpern, 2003) ดังนั้นสรุปได้ว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ ความสามารถในการคิดไตร่ตรอง คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ โดยอาศัยข้อมูลหลักฐาน ความรู้และ ประสบการณ์ของตนที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ เพื่อให้ได้ข้อสรุปและการตัดสินใจที่ชัดเจนและ สมเหตุสมผล โดยแบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ ตามแนวคิดของ Ennis (1985) ได้แก่ ความสามารถในการ พิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลและการสังเกต ความสามารถในการอุปนัย ความสามารถในการนิรนัย และความสามารถในการระบุข้อตกลงเบื้องต้น

เทคนิคการคิดออกเสียง (Thinking aloud) เป็นเทคนิคในการเก็บข้อมูลทางการวิจัยที่ศึกษา ความคิดหรือกระบวนการคิด ตลอดจนพฤติกรรมด้านจิตใจ โดยจะรายงานกระบวนการคิดในสมองออกมา เป็นถ้อยคำ ในขณะที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ (ยุพาพรรณ จันทศรี, 2561) โดยถ้อยคำที่รายงานผู้เข้าร่วมงานวิจัย จะต้องรายงานออกมาดัง ๆ ในสิ่งที่ออกมาเองตามธรรมชาติ โดยข้อดีของเทคนิคนี้สามารถรวบรวมได้ทั้ง ข้อมูลของปฏิกิริยาตอบกลับ อารมณ์ความรู้สึก และปัญหาที่กลุ่มศึกษาประสบในขณะที่ปฏิบัติงานอยู่ อีกทั้งในการดำเนินการรวบรวมข้อมูล ก็สามารถทำได้ง่าย เพราะเป็นการดำเนินการที่ตรงไปตรงมา ไม่จำเป็นต้องมีทักษะขั้นสูง (มนัสสิริ อินทร์สวาท, 2560; Oh & Wildemuth, 2009) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า เทคนิคการคิดออกเสียง คือ เทคนิคที่ใช้ในการเก็บข้อมูลที่จะต้องให้ผู้เข้าร่วมการวิจัย สื่อสารกระบวนการ คิดของตนในขณะที่ทำสิ่ง ๆ หนึ่ง ออกมาเป็นคำพูด เพื่อให้ทราบถึงสิ่งที่กำลังคิดอยู่อย่างแท้จริง

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

ในงานวิจัยดำเนินการวิจัยด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Research) เพื่ออธิบายถึงกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่มีระดับของการคิดอย่างมีวิจารณญาณแตกต่างกันโดยใช้เทคนิคการคิดออกเสียง (Thinking aloud) จากการบันทึกวิดีโอ ถอดคำพูด และพฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างนักเรียนทำแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามแนวทาง Cornell Critical Thinking Test Level X ของ Ennis และ Millman (1985)

กลุ่มที่ศึกษา

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นนักเรียนทั้งหมดในแผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 13 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากบริบทของโรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีห้องเรียนแผนการเรียน วิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์ จำนวน 1 ห้องเรียน และเป็นนักเรียนที่ผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยตัวเอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองมีลักษณะเป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์ มีคำถามให้เลือกตอบชนิด 3 ตัวเลือก จำนวน 24 ข้อ ตามแนวทาง Cornell Critical Thinking Test Level X ของ Ennis และ Millman (1985) วัด 4 ด้าน คือ ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลและการสังเกต ความสามารถในการอุปนัย ความสามารถในการนิรนัย และความสามารถในการระบุข้อตกลงเบื้องต้น โดยมีผลการพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน มีค่าระหว่าง 0.67 – 1.00 ค่าความยากง่าย (p) 0.20 – 0.83 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78

2. เครื่องบันทึกวิดีโอ โดยที่ผู้วิจัยจะใช้เครื่องบันทึกวิดีโอนี้ทำการบันทึกระหว่างที่นักเรียนทำแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยเทคนิคการคิดออกเสียง โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหาจากการบันทึกวิดีโอระหว่างนักเรียนทำแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นรายบุคคล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอความร่วมมือกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย และชี้แจงให้กับกลุ่มที่ศึกษาให้เข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และผลกระทบที่จะได้รับจากการวิจัย ตลอดจนการลงนามในหนังสือยินยอมในการทำวิจัย (Inform consent)

2. ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยด้วยเทคนิคการคิดออกเสียง (Thinking aloud) ของนักเรียนรายคน ขณะที่นักเรียนทำแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยมีการบันทึกภาคสนามและบันทึกวีดีโอในระหว่างการเก็บข้อมูลด้วยเทคนิคการคิดออกเสียง โดยเวลาในการเก็บข้อมูลจะเป็นช่วงเวลาที่กลุ่มที่ศึกษาว่างจากการเรียนปกติ

3. รวบรวมข้อมูลจากการบันทึกภาคสนามและวีดีโอ เพื่อรายงานกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนแต่ละคน และตรวจคำตอบที่ได้จากแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อจัดระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนแต่ละคน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เพื่อจัดกลุ่มนักเรียนตามระดับของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีขั้นตอนดังนี้

1.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ให้คะแนนโดยในส่วนที่เป็นข้อสอบเลือกตอบ ตอบถูกได้ 1 คะแนน และตอบผิดได้ 0 คะแนน

1.2 นำคะแนนที่ได้ของนักเรียนแต่ละคนเทียบกับตารางการแปลความหมายเพื่อวัดระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน (วัชรพล จันทรวงศ์, 2562) ดังตารางที่ 1
ตารางที่ 1 เกณฑ์การแปลความหมายระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	คะแนน	
	ภาพรวม	เฉลี่ยรายองค์ประกอบ
ระดับสูง	17 – 24	4.01 – 6.00
ระดับปานกลาง	9 – 16	2.01 – 4.00
ระดับควรปรับปรุง	0 – 8	0.00 - 2.00

1.3 วิเคราะห์คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทดสอบของนักเรียนในแต่ละองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

2. การวิเคราะห์กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) (สุภาภรณ์ จันทวานิช, 2547) โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากวีดีโอที่บันทึกระหว่างนักเรียนทำแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นรายบุคคล ซึ่งทำการจัดเตรียมข้อมูล โดยการถอดเนื้อหาจากบันทึกภาคสนามร่วมกับคำพูดจากวีดีโอ ทบทวนคำถามการวิจัย จัดการข้อมูลโดยการเข้ารหัส และนำข้อมูลที่เข้ารหัสมาดำเนินการวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนทั้ง 13 คนมีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณในระดับสูง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69 ระดับปานกลาง 12 คน คิดเป็นร้อยละ 92.31 ดังตารางที่ 2 โดยเมื่อคิดแต่ละองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่ามีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูง ($\bar{X}=4.31$) ในด้านการตัดสินใจที่น่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลและการสังเกต และระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณระดับปานกลางในด้านการระบุข้อตกลงเบื้องต้น ($\bar{X}=3.85$) การอุปนัย ($\bar{X}=2.62$) และการนิรนัย ($\bar{X}=2.46$)

ตารางที่ 2 คะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน

ระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ)
ระดับสูง	1 (7.69)
ระดับปานกลาง	12 (92.31)
ระดับควรปรับปรุง	0 (0.00)

ตารางที่ 3 คะแนนเฉลี่ยของแต่ละองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน

องค์ประกอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ผลการวิเคราะห์					
	คะแนนเต็ม	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	$\bar{x}$	Std.	การแปลความหมาย
การตัดสินใจที่น่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลและการสังเกต	6	3.00	6.00	4.31	.85	สูง
การอุปนัย	6	2.00	4.00	2.62	.77	ปานกลาง
การนิรนัย	6	1.00	5.00	2.46	1.45	ปานกลาง
การระบุข้อตกลงเบื้องต้น	6	2.00	5.00	3.85	1.14	ปานกลาง

2. การศึกษากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จากการทดสอบโดยใช้เทคนิคการคิดออกเสียง (Thinking aloud) โดยแบ่งตามองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาของนักเรียนที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณระดับสูง และระดับปานกลางผลการศึกษาเป็นดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การตัดสินใจที่น่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลและการสังเกต โดยนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยรายด้านอยู่ในระดับสูงเท่ากับ 4.31 คะแนน ผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเป็นดังนี้

นักเรียนที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณระดับสูง (นักเรียนคนที่ 2) นักเรียนมีการพิจารณาหลักฐานที่กำหนดให้โดยวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของหลักฐาน ซึ่งพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อมูลกับแหล่งอ้างอิงข้อมูลนั้น ๆ และตัดสินใจที่น่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลจากการอ้างอิงข้อมูลที่มีความสอดคล้องกันกับสถานการณ์ตัวอย่าง นอกจากนี้ยังตัดสินใจที่น่าเชื่อถือจากการสังเกตข้อมูล หรือกล่าวได้ว่า จากบุคคลและหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในข้อมูลนั้นด้วยดังตัวอย่าง

ข้อที่ 1 “...ตอบนายเอ เพราะว่าอ้างอิงเรื่องไฟฟ้า มีการอ้างอิงจากการไฟฟ้าผลิตแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นแหล่งที่น่าเชื่อถือ...”

นักเรียนที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณระดับปานกลาง มีกระบวนการเลือกคำตอบของนักเรียนสามารถจำแนกได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะที่ 1 พิจารณาหลักฐานที่กำหนดให้โดยวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือจากการพิจารณาข้อมูลที่มีอ้างอิงข้อมูลที่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำหนด หรือเป็นบุคคลและหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่อยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ ดังตัวอย่าง

นักเรียนคนที่ 3 ข้อที่ 1 “...บริษัทเอ เพราะว่าเขามีผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตน้ำมัน ส่วนบริษัทบี เพิ่งจะเปิดตัวและยังไม่สามารถหาผู้เชี่ยวชาญได้ ก็เลยทำให้ผู้บริหารบริษัทเอมีความน่าเชื่อถือมากกว่า เลยเลือกตอบบริษัทเอ...”

ลักษณะที่ 2 ตัดสินความน่าเชื่อถือของข้อมูลและการสังเกตทันที โดยไม่ได้คำนึงถึงแหล่งอ้างอิงที่มาของข้อมูล หรือบุคคลที่กล่าวถึงนั้นว่ามีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่กล่าวหรือไม่ ดังตัวอย่าง

นักเรียนคนที่ 6 ข้อที่ 6 “...นายเอ ประเทศไทยใช้ลิแกไนซ์และขับเคลื่อนเป็นส่วนใหญ่ในการผลิตกระแสไฟฟ้า นายบีกล่าวว่าลิแกไนซ์เป็นถ่านหินที่มีอินทรีย์วัตถุเยอะที่สุด น่าจะแอนทาไซส์เป็นถ่านหินที่มีปริมาณคาร์บอนน้อยที่สุด...”

ลักษณะที่ 3 ตัดสินความน่าเชื่อถือของข้อมูลและการสังเกตจากการเดา โดยไม่ได้มีการวิเคราะห์หรือพิจารณาหลักฐานที่เกี่ยวข้องใด ๆ

องค์ประกอบที่ 2 การอุปนัย นักเรียนมีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณขององค์ประกอบนี้อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.67 คะแนน โดยมีผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาดังนี้

นักเรียนที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณระดับสูง (นักเรียนคนที่ 2) กระบวนการคิดของนักเรียนเริ่มจากการพิจารณาข้อเท็จจริงที่กำหนดให้ แล้วพิจารณาหลักฐานสถานการณ์ตัวอย่างสลับกับข้อเท็จจริงเพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อเท็จจริงกับสถานการณ์ ถ้ามีความสอดคล้องกันนักเรียนจะตัดสินใจว่า

สนับสนุน แต่ถ้าขัดแย้งนักเรียนจะตัดสินว่าคัดค้าน และถ้าข้อเท็จจริงนั้นไม่ปรากฏอยู่ในหลักฐาน สถานการณ์ตัวอย่าง นักเรียนจะตัดสินว่าไม่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลในการตัดสินใจตอบ ดังตัวอย่าง

ข้อที่ 2 “...น่าจะเป็น ข.ใช่ การสนับสนุนหรือเปล่า เคยอ่านอีกครั้งหนึ่ง ใช่เพราะว่ามันสนับสนุน มีข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกัน...”

นักเรียนที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณระดับปานกลาง กระบวนการเลือกคำตอบของนักเรียน สามารถจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะที่ 1 พิจารณาสถานการณ์เฉพาะบริเวณที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง แล้วจึงพิจารณา ข้อเท็จจริงอีกครั้งว่ามีความสนับสนุน คัดค้านหรือไม่มีความเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่กำหนดให้แล้วจึง เลือกคำตอบ พร้อมอธิบายเหตุผลเพิ่มเติมในการเลือกตอบข้อนั้น ๆ ดังตัวอย่าง

นักเรียนคนที่ 10 ข้อที่ 2 “...ไม่เกี่ยวข้องกัน เพราะว่ามันบีบเข้าได้กล่าววาลิกไนต์เป็น ถ่านหินที่มีอายุ ที่มีปริมาณอินทรีย์มากที่สุดแต่เค้าไม่ได้บอกว่าลิกไนต์นั้นเป็นหินที่มีอายุมากกว่า มากกว่า เท่าไหร่ มากกว่าฟิโทอย่างไร ตอบค.ควาย...”

ลักษณะที่ 2 พิจารณาข้อเท็จจริงที่กำหนดให้ แล้วตัดสินความสอดคล้องของข้อเท็จจริงกับ สถานการณ์ทันที โดยไม่ได้มีการพิจารณารายละเอียดหลักฐานอื่นเพิ่มเติม ไม่มีการอธิบายเหตุผลใน การตอบ และถ้าข้อเท็จจริงมีข้อความที่ซ้ำกับสถานการณ์ที่กำหนดจะตัดสินว่าสนับสนุนทันที แต่ถ้าไม่มี ส่วนที่สอดคล้องกับสถานการณ์นักเรียนจะตัดสินว่าคัดค้าน หรือไม่เกี่ยวข้อง

องค์ประกอบที่ 3 การนิรนัย นักเรียนมีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณองค์ประกอบนี้ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.46 คะแนน โดยมีผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ดังนี้

นักเรียนที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณระดับสูง (นักเรียนคนที่ 2) นักเรียนมีการวิเคราะห์ และ พิจารณาข้อสรุปจากสถานการณ์ตัวอย่างพร้อมกับขีดเส้นใต้ข้อความที่มีความสอดคล้องกับข้อสรุปนั้น เมื่อทำการเลือกข้อความที่เป็นข้อสรุปแล้วจะให้เหตุผลประกอบ หรืออาจมีการให้เหตุผลก่อน แล้วจึง ลงข้อสรุป โดยเหตุผลที่นักเรียนให้มาจะมีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาบทเรียนที่นักเรียนเคยศึกษามาแล้ว แต่มีบางข้อที่นักเรียนมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนจึงทำให้การให้เหตุผล และการลงข้อสรุปผิด ดังตัวอย่าง

ข้อที่ 11 “...ข.ใช่เพราะน้ำมันเตาจะออกมาก่อนยางมะตอย เพราะยางมะตอยมีจุดเดือด สูงในการกลั่น...”

ข้อที่ 15 “...ถ้าจุดหลอมเหลวสูงจะต้อง เปราะ ไม่ใช่พอลิเมอร์แบบกึ่ง มีความหนาแน่น คำคือ ข.ใช่พอลิเมอร์แบบกึ่งจุดหลอมเหลวสูงทำให้มีความแข็ง ตอบข.ใช่...”

นักเรียนที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณระดับปานกลาง กระบวนการคิดนิรนัยของนักเรียนสามารถจำแนกได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะที่ 1 พิจารณาข้อสรุปที่กำหนดให้กับสถานการณ์ตัวอย่างชัดเจนได้เน้นข้อความสำคัญในสถานการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับข้อสรุปนั้น แล้วจึงพิจารณาข้อสรุป พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลเล็กน้อย ดังตัวอย่าง

นักเรียนคนที่ 5 ข้อที่ 11 “...ค ควายไม่ใช่ตัดทิ้ง น่าจะเป็นของแก๊สโซฮอล์ น่าจะ ก ไก่ นำน้มนเตาเพราะเป็นแก๊สเหมือนกัน ปีโตรเลียมก็มีจุดหลอมเหลวที่น้อยกว่า...”

ลักษณะที่ 2 พิจารณาข้อสรุปที่กำหนดให้กับสถานการณ์ แล้วจึงพิจารณาข้อสรุป พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลเล็กน้อย ดังตัวอย่าง

นักเรียนคนที่ 11 ข้อที่ 23 “...ตอบข้อ 2 เพราะมันสามารถนำมาเป็นทุกระยะได้ พวกค้ำจับตะหลิวก็จะได้เหมือนกัน...”

ลักษณะ ที่ 3 นักเรียนพิจารณาข้อสรุปที่กำหนดให้กับสถานการณ์ตัวอย่างเสร็จแล้วตอบทันที โดยการเดา

องค์ประกอบที่ 4 การระบุข้อตกลงเบื้องต้น มีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณในองค์ประกอบนี้อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 คะแนน โดยมีผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาดังนี้

นักเรียนที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณระดับสูง (นักเรียนคนที่ 2) นักเรียนพิจารณาข้อความที่เป็นข้อตกลงเบื้องต้น และพิจารณาหลักฐานในสถานการณ์ที่กำหนดซ้ำ 2 รอบ ในทุก ๆ สถานการณ์ โดยนำความรู้จากเนื้อหาที่เคยเรียนมาในชั้นเรียนมาใช้ตัดสินใจในการเลือกข้อความที่มีผลต่อข้อตกลงเบื้องต้น หรือนำมาสู่ข้อสรุปในข้อความนี้ อีกทั้งมีการให้เหตุผลประกอบในการตัดสินใจข้อความดังกล่าวในทุกข้อ ดังตัวอย่าง

ข้อ 8 “...ข. ใช่ เพราะรถยนต์ใช้เชื้อเพลิงปีโตรเลียมเพียง 8-9 ส่วน...”

ข้อ 24 “...พลาสติกชนิดที่ 1 และชนิดที่ 2 ไม่ทนความร้อนไม่ใช่ตัดทิ้งพลาสติกชนิดที่ 2 เป็นพลาสติกที่ทนความร้อนจึงเหมาะแก่การทำ ค้ำตะหลิว เป็นไปได้ ตอบ ข. ใช่...”

นักเรียนที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณระดับปานกลาง กระบวนการเลือกคำตอบของนักเรียนสามารถจำแนกได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะที่ 1 พิจารณาข้อความที่เป็นข้อตกลงเบื้องต้น และพิจารณาหลักฐานในสถานการณ์ตัวอย่าง โดยทำการชัดเจนได้บริเวณที่มีความเกี่ยวข้องกับข้อความที่เป็นข้อตกลงเบื้องต้น ระหว่างที่นักเรียนพิจารณา มีการตั้งคำถามกับตนเองในประเด็นที่เกี่ยวกับข้อความ ก่อนที่จะตัดสินใจในการเลือกข้อความที่มีผลต่อข้อตกลงเบื้องต้น หรือนำมาสู่ข้อสรุปในข้อความนี้ พร้อมให้เหตุผลประกอบเล็กน้อย

ที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาบทเรียนที่เคยเรียนผ่านมา แต่ถ้าหากเป็นข้อความที่จะต้องมีการลงข้อสรุป นักเรียนจะทำการอธิบายก่อน แล้วจึงทำการสรุปในข้อนั้น ๆ

ลักษณะที่ 2 พิจารณาข้อความที่เป็นข้อตกลงเบื้องต้น และพิจารณาหลักฐานในสถานการณ์ ตัวอย่าง และทำการวาดภาพที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาในสถานการณ์ เพื่อทำการสรุปสิ่งที่จะเกิดขึ้นในข้อตกลงเบื้องต้นนั้น โดยไม่อธิบายเหตุผลเพิ่มเติมในการเลือกตอบ

ลักษณะที่ 3 อ่านสถานการณ์และโจทย์คำถามแล้วเลือกตอบทันที โดยไม่อธิบายเหตุผลเพิ่มเติมในการเลือกตอบ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนในกลุ่มที่ศึกษาส่วนใหญ่ (12 ใน 13) มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ที่ระดับปานกลาง และมีนักเรียนเพียง 1 คนเท่านั้นที่มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพร แยมสุดา และคณะ (2553) และ กรกนก เลิศเดชาภัทร (2565) ที่ระบุว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณในภาพรวมของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ยังไม่สามารถส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนได้ อีกทั้งนักเรียนจำเป็นต้องเข้าใจสถานการณ์ปัญหาที่กำหนด เพื่อดึงสมมติฐานนำไปสู่การรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากข้อมูลที่มีอยู่และความรู้จากเนื้อหาที่เรียนมา และทำการสรุปได้อย่างสมเหตุสมผล ซึ่งจากผลการศึกษาจะเห็นว่านักเรียนสามารถตัดสินใจที่น่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลและการสังเกตได้ในระดับสูงเท่านั้น จึงส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ที่ระดับปานกลาง และยังคงสอดคล้องกับ ณัทกวี ศิริรัตน์ (2552) กระบวนการที่เริ่มจากการเข้าใจปัญหา ดึงสมมติฐาน รวบรวมข้อมูลจนนำไปสู่การสรุปผลเป็นกระบวนการเดียวกันที่ใช้ในการพัฒนากระบวนการคิดแบบมีวิจารณญาณ

2. ในส่วนของกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จากการศึกษาด้วยเทคนิคการคิดออกเสียง ในองค์ประกอบที่ 1 ความน่าเชื่อถือของข้อมูลและการสังเกตพบว่า นักเรียนมีกระบวนการตัดสินใจ ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลจากการอ้างอิงข้อมูลที่มีความสอดคล้องกันกับสถานการณ์ นอกจากนี้ยังมีการสังเกตข้อมูล หรือคำกล่าว จากบุคคลและหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในข้อมูลนั้นด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิเชียร ภคพวงคลชัย (2561) ในองค์ประกอบที่ 2 การอุปนัย กระบวนการคิดในองค์ประกอบนี้ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่พิจารณาข้อเท็จจริงที่กำหนดให้กับหลักฐานสถานการณ์ตัวอย่างสลับกับข้อเท็จจริงไปมาอย่างน้อย 2 รอบ และเมื่อได้ข้อสรุปแล้วมักจะอธิบายเหตุผลเพิ่มเติม สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรพล จันทรวงศ์ (2562) ที่ระบุว่า การอุปนัยนี้จะต้องพิจารณาเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อความของข้อสรุปและข้อความของข้อความที่กำหนดให้ที่อิงจากสถานการณ์ที่กำหนด และ

ตามหลักของการอุปนัยจะต้องพิจารณาข้อสรุปก่อนแล้วจึงพิจารณาคำกล่าว ส่วนองค์ประกอบที่ 3 การนิรนัย พบว่า นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนคลาดเคลื่อน จึงไม่สามารถนำความรู้มาใช้ในการตัดสินใจ หรือสรุปให้เหตุผลได้อย่างถูกต้อง และอาศัยเพียงการคาดเดาคำตอบ อีกทั้งพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกในกระบวนการคิด คือ เมื่อพิจารณาข้อสรุปที่กำหนดให้เสร็จแล้วจะสรุปผลทันทีโดยไม่ได้อิงพิจารณาข้อมูลที่ให้มาอย่างถี่ถ้วน ทำให้การเลือกคำตอบข้อนั้นผิดพลาดไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพร จิตนิมโนวงศ์ (2562) ได้กล่าวว่า ความสามารถด้านการนิรนัยนักเรียนจะต้องตัดสินใจว่า ข้อความ หรือการลงข้อสรุปจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้อย่างสมเหตุสมผล โดยการสรุปแบบนิรนัย หากผู้เรียนศึกษาความรู้พื้นฐานมาไม่มากพอก็จะทำให้ผู้เรียนนั้นไม่สามารถหาเหตุไปสู่ข้อสรุปได้เท่าที่ควร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรพล จันทรวงศ์ (2562) พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ขาดการใช้ความคิดอย่างเป็นขั้นตอน อีกทั้งอาศัยการเดาคำตอบ จึงส่งผลให้นักเรียนเลือกตอบคำตอบที่ผิด และไม่สามารถให้เหตุผลในคำตอบได้ และองค์ประกอบที่ 4 การระบุข้อตกลงเบื้องต้น พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีกระบวนการคิดจากการพิจารณาข้อความที่เป็นข้อตกลงเบื้องต้น และพิจารณาหลักฐานในสถานการณ์ที่กำหนดโดยเฉพาะบริเวณที่เกี่ยวข้องกับข้อสรุปอยู่หลายครั้ง แล้วกลับมาพิจารณาข้อความที่กำหนดให้อีกครั้งแล้วจึงสรุปผล และในนักเรียนบางคนมีการวาดภาพประกอบขณะพิจารณาสถานการณ์ อาจจะเป็นเพราะนักเรียนจะต้องทำความเข้าใจระหว่างสถานการณ์และข้อสรุป หรือข้อตกลงเบื้องต้น เพื่อให้เกิดความชัดเจน ที่จะนำไปสู่การตัดสินใจข้อความที่จำเป็นต้องมีมาก่อนหรือเกิดก่อนที่จะเกิดผลลัพธ์ จนสามารถสรุปผลในสถานการณ์ที่กำหนดได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรพร จามรี (2564) ที่ได้ทำการศึกษาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กล่าวว่า ในด้านการระบุข้อตกลงเบื้องต้น นักเรียนจะต้องเข้าใจปัญหาของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจึงจะทำให้สามารถระบุข้อตกลงเบื้องต้นได้อย่างสมเหตุสมผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในการศึกษาการคิดคิดอย่างมีวิจารณญาณในครั้งนี้ใช้เครื่องมือที่มีลักษณะของสถานการณ์ที่อิงเนื้อหา รายวิชาเคมีเรื่อง เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์ ดังนั้นหากผู้สนใจจะนำเครื่องมือไปใช้ควรคำนึงถึงความรู้พื้นฐานของนักเรียนที่จะสามารถรับรู้และเข้าใจสถานการณ์ของข้อความในแบบวัดที่เกี่ยวข้องกับบริบทของวิชาเคมีเรื่อง เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์
2. ในงานวิจัยนี้ใช้เทคนิคการคิดออกเสียงในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งเป็นวิธีการที่ขัดกับพฤติกรรมในการทำแบบทดสอบปกติของนักเรียน ที่นักเรียนมักจะให้เหตุผลในการตอบมากกว่าแสดง

กระบวนการในการหาคำตอบ ดังนั้นหากจะทำการเก็บข้อมูลด้วยวิธีนี้ควรอธิบายและทำความเข้าใจกับนักเรียนเพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้านการนิรนัยและอุปนัยยังมีค่าเฉลี่ยต่ำ ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้านนี้เพิ่มเพื่อเป็นการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนให้สูงขึ้น
2. จากผลการศึกษา นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณในระดับปานกลาง ดังนั้นควรมีการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มที่ศึกษาหรือกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่ศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้สูงขึ้น
3. ควรออกแบบการวิจัยที่กำหนดเกณฑ์ที่ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลาย แล้วนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบกัน เช่น มีความแตกต่างด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ. สืบค้นวันที่ 14 มกราคม 2564 จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/E/235/T_0004.PDF
- กรกนก เลิศเดชภัทร. (2565). การประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 24(1), 56-65.
- กาญจนา สิริสิทธิมหาชน. (2561). การสอนให้คิดอย่างมีวิจารณญาณในกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21สู่การประเมินเพื่อพัฒนา. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 38(3), 106-119.
- ณัฐพร จิตนิโนวงศ์. (2562). การจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมห้องเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง ดิน หิน แร่ และธรณีกาลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัยบุรีรัมย์. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 14(1), 91-99.
- ณัทกวี ศิริรัตน์. (2552). ผลการจัดการเรียนการสอนแบบทีมในรายวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดอย่างมีวิจารณญาณของ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต. วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 3(2), 32-40.

- คำรงค์ศักดิ์ สุตเสนห์. (2561). กระบวนการสร้างเสริมศักยภาพการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามธรรมชาติวิชาวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ.
- ทิสนา แคมมณี, และคณะ. (2544). *วิทยาการด้านการคิด*. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.
- ชนพร แยมสุดา, และคณะ. (2553). วิเคราะห์การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนในสถานศึกษากองทัพเรือ. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 11(2), 1-97.
- ปณิธาน มั่นคง. (2561). การคิดอย่างมีวิจารณญาณในวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการเรียนโดยใช้แผนผังเชิงโต้แย้ง. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 20(4), 129-143.
- พัชรพร จามรี. (2564). ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. *วารสารศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 5(1), 28-43.
- เพ็ญพิศุทธิ์ เนกมานุรักษ์. (2537). *การพัฒนารูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพฯ.
- มนัสสิริ อินทร์สวาท. (2560). การเปรียบเทียบคุณภาพของแบบสอบวินิจฉัยแบบสามระดับสำหรับมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางคณิตศาสตร์ที่ใช้ระดับความมั่นใจที่แตกต่างกัน. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 12(3), 409-424.
- ยุพาพรรณ จันทศรี. (2561). การเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการอ่านแบบ Think aloud กับการอ่านแบบปกติ. *การวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 19(1), 116-124.
- วัชรพล จันทรวงศ์. (2562). ความสามารถและกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณในเนื้อหาฟิสิกส์ เรื่อง การเคลื่อนที่แนวตรง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 14(3), 15-30.
- วิเชียร ภคพามงคลชัย. (2561). การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 10(2), 241-254.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2547). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิชาติ พยัคฆิน. (2557). การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยรูปแบบ 2(PCA) ในหน่วยการเรียนรู้สหวิทยาการเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 9(27), 77-90.
- Dewey, J. (1993). *How to Think*. Boston D.C.: health Company.

- Ennis, R. H. (1985). *A Concept of Critical thinking: A Propose for Research in Teaching and Education*: Rand Manually and company. America.
- Ennis, R. H., & Millman, J. (1985). *Manual: Cornell Critical Thinking Test* Pacific Grove: CA: Midwest.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: Mc Graw - Hil Book Company.
- Halpern, D. F. (2003). *Thought and knowledge: An introduction to critical thinking (4th ed.)*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Oh, S., & Wildemuth, B. M. (2009). *Think-aloud Protocols*. In B.M.Wildemuth (Ed.), Applications of Social Research Methods to Questions in Information and Library Science (pp.178-188). Westport, CT: Libraries Unlimited.
- Saleh, S. E. (2019). Critical Thinking as a 21-Century Skill: Conceptions, Implementation and Challenges in the EFL Classroom. *European Journal of Foreign Language Teaching*, 4(1), 1-16.
- Wason, G., & Glaser. (1964). *Watson - Glaser Critical Thinking Apprciso Manual*. New York: Harcourt Brace and Word.

ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลชิปปาร่วมกับผังกราฟิกที่มีต่อความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*

แก้วตา อินทรจักร¹ พรสิริ เอี่ยมแก้ว²

(วันที่รับบทความ: 24 มิถุนายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 5 กันยายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 9 กันยายน 2565)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลชิปปาร่วมกับผังกราฟิกกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 20 คะแนน 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลชิปปาร่วมกับผังกราฟิก และ 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลชิปปาร่วมกับผังกราฟิกกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 30 คะแนน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนบ้านไร่วิทยา จำนวน 39 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีความเหมาะสมของแผนฯ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.58) 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ จำนวน 20 ข้อ โดยมีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.28-0.69 ค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.22-0.78 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 และ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ โดยมีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.31-0.78 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.28-0.72 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และการทดสอบแบบที กรณีกลุ่มตัวอย่างไม่อิสระจากกัน และกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ฯ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิดเป็นร้อยละ 80.15 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 20 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ฯ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\bar{X} = 24.26$, S.D. = 3.70) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 11.64$, S.D. = 3.18) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ฯ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 80.87 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 30 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: โมเดลชิปปา, ผังกราฟิก, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2564

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: kaewtapui21@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: Taitumajag@hotmail.com

The Effects of Learning Management by CIPPA Model with Graphic Organizer on the Analytical Thinking Ability and Learning Achievement in Social Studies, Religion and Culture of Matthayomsuksa 3 Students*

Kaewta Intalachak¹ Pornsiri Eiamguaw²

(Received: June 24, 2022; Revised: September 5, 2022; Accepted: September 9, 2022)

Abstract

The objectives of this research were to 1) compare the analytical thinking ability of Mathayomsuksa 3 students before and after learning management by CIPPA model with graphic organizer with the criteria at 75%, and 2) compare the learning achievement of Mathayomsuksa 3 students before and after learning management by CIPPA model with graphic organizer and 3) to compare the learning achievement of Mathayomsuksa 3 students after learning management by CIPPA model with graphic organizer with the criteria at 75%. The samples consisted of 39 Mathayomsuksa 3/1 students of Banrai Wittaya School. They were obtained by using Multi-stage Sampling. Research instruments included 1) lesson plan are satisfied at the most appropriate quality ($\bar{X}=4.51$, S.D.= 0.58) 2) analytical thinking ability test which is a subjective model of 20 items, with degree of difficulty between 0.28-0.69, the discrimination between 0.22-0.78 and reliability of 0.89 and 3) achievement test which is a subjective model of 30 items, with degree of difficulty between 0.31-0.78, the discrimination between 0.28-0.72 and reliability of 0.92. Mean, t-test dependent sample, and t-test one sample are data analysis statistics.

The research findings were as follows:

1. The analytical thinking ability of Mathayomsuksa 3 students after learning had 80.15 percentage score of total scores which was higher than the criteria at 75% at the .05 level of significance.
2. The post-test mean score of Mathayomsuksa 3 students after learning ($\bar{X}=24.26$, S.D.=3.70) was significantly higher than the pre-test mean score ($\bar{X}=11.64$, S.D.=3.18) at the .05 significance level.
3. At the .05 level of significance, the mean post-test score of Mathayomsuksa 3 students after learning was 80.87 percent, which was greater than the criteria of 75%.

Keywords: CIPPA Model, Graphic Organizer, Analytical Thinking Ability, Learning Achievement

* Research Article from Master of Education Curriculum and Instruction Program, Nakhon Sawan Rajabhat University, 2021

¹ Student in Master of Education Curriculum and Instruction Program, Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: kaewtapui21@gmail.com

² Assistant Professor, Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: Taitumajag@hotmail.com

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักที่ให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, 8) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่มุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และยังมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ซึ่งในประการที่ 2 มีความมุ่งมั่นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ การตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, 6) และหลักสูตรได้กำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนว่า ผู้เรียนทุกคนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนตามที่สถานศึกษากำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, 30) จะเห็นได้ว่าความสามารถด้านการคิดเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้มนุษย์รู้จักจำแนกข้อมูล แล้วใช้ความรู้ความสามารถที่มีตัดสินใจเลือกทางเลือกอย่างมีเหตุผล และปฏิบัติตามแนวทางที่ทำให้เกิดผลที่ดีที่สุด ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาความสามารถในการคิดให้เกิดกับผู้เรียน โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ที่เป็นความสามารถในการแยกแยะเรื่องราว เหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ใด ๆ ซึ่งจะทำให้ทราบว่าแต่ละเรื่องราวนั้นมีความสำคัญตรงไหน ส่วนย่อย ๆ นั้นสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างไร และในที่สุดจะทราบว่าส่วนย่อย ๆ นั้นผูกติดเป็นเรื่องราวที่สมบูรณ์โดยยึดหลักการหรือทฤษฎีใด (วิภาพรรณ พินลา, 2561, 25)

สภาพปัจจุบันพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถสูงในด้านที่เกี่ยวกับทักษะพื้นฐาน แต่เมื่อถึงส่วนที่ต้องใช้ความคิดเชิงเหตุผล นักเรียนยังทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร จากการสำรวจผลการประเมินคุณภาพจาก สมศ. รอบ 3 (พ.ศ. 2554-2558) ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตพนารักษ์ พบว่ามาตรฐานที่ 1 ผลการจัดการศึกษา ตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน มีระดับคุณภาพพอใช้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2562, ออนไลน์) และจากการสำรวจผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตพนารักษ์ พบว่า ปีการศึกษา 2561-2562 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.76 และ 2.72 ตามลำดับ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42, 2562, ออนไลน์) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า สาระที่มีปัญหามากที่สุด คือ สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม การที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำในสาระที่ 2 ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องกฎหมายแพ่งและอาญา เนื่องจากเป็นเนื้อหาที่ซับซ้อน ยากที่จะเข้าใจ นักเรียนไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้จากประสบการณ์เดิมให้

เกิดเป็นความรู้ใหม่ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ ขาดการแสดงความสัมพันธ์ของเนื้อหา ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ เนื้อหาส่วนใหญ่อาศัยการบรรยาย เน้นความรู้ความจำมากกว่าการปฏิบัติ ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงควรควบคู่กันไประหว่างเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเกิดทักษะต่าง ๆ (เสีรัมย์ โตรัตน์, 2546, 28)

จากปัญหาดังกล่าว ครูผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้คิดเอง ได้ลงมือปฏิบัติ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้ โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปา (CIPPA) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หนึ่งที่ดี ผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นกลุ่ม และการสื่อสาร ซึ่งมี 7 ขั้น ได้แก่ ขั้นการทบทวนความรู้เดิม ขั้นการแสวงหาความรู้ใหม่ ขั้นการศึกษาทำความเข้าใจความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม ขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม ขั้นการสรุปและจัดระเบียบความรู้ ขั้นการปฏิบัติหรือการแสดงผลงาน และขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่งครูสามารถจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และฝึกฝนทักษะกระบวนการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง (ทิสนา แคมมณี, 2560, 282-284) สอดคล้องกับงานวิจัยของชลวษา ปิยะนุพัทธ (2551); วรรัตน์ กมลคุณากร (2555); ศักดา ค้างทอง (2555) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปา (CIPPA) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น นอกจากนี้ยังมีการจัดการเรียนรู้ที่เป็นการจัดข้อมูลหรือเนื้อหาสาระของวิชาสังคมศึกษาที่มีอยู่มากมายให้ง่ายขึ้น ได้แก่ การใช้ผังกราฟิกเป็นเครื่องมือช่วยจัดข้อมูลให้เป็นระบบระเบียบอยู่ในรูปแบบที่อธิบายให้เข้าใจจดจำได้ง่าย เป็นการแสดงออกของความคิดที่สามารถมองเห็นและอธิบายได้อย่างชัดเจน ประหยัดเวลา เกิดความเข้าใจในเนื้อหา (ทิสนา แคมมณี, 2560, 388) สอดคล้องกับงานวิจัยที่ของสถิต นาคนา (2553); ณัฐ ลิมะชัยนันท์ (2551) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกช่วยทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิกมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เรื่อง กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอาญา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิกกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 20 คะแนน
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิก
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิกกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 30 คะแนน

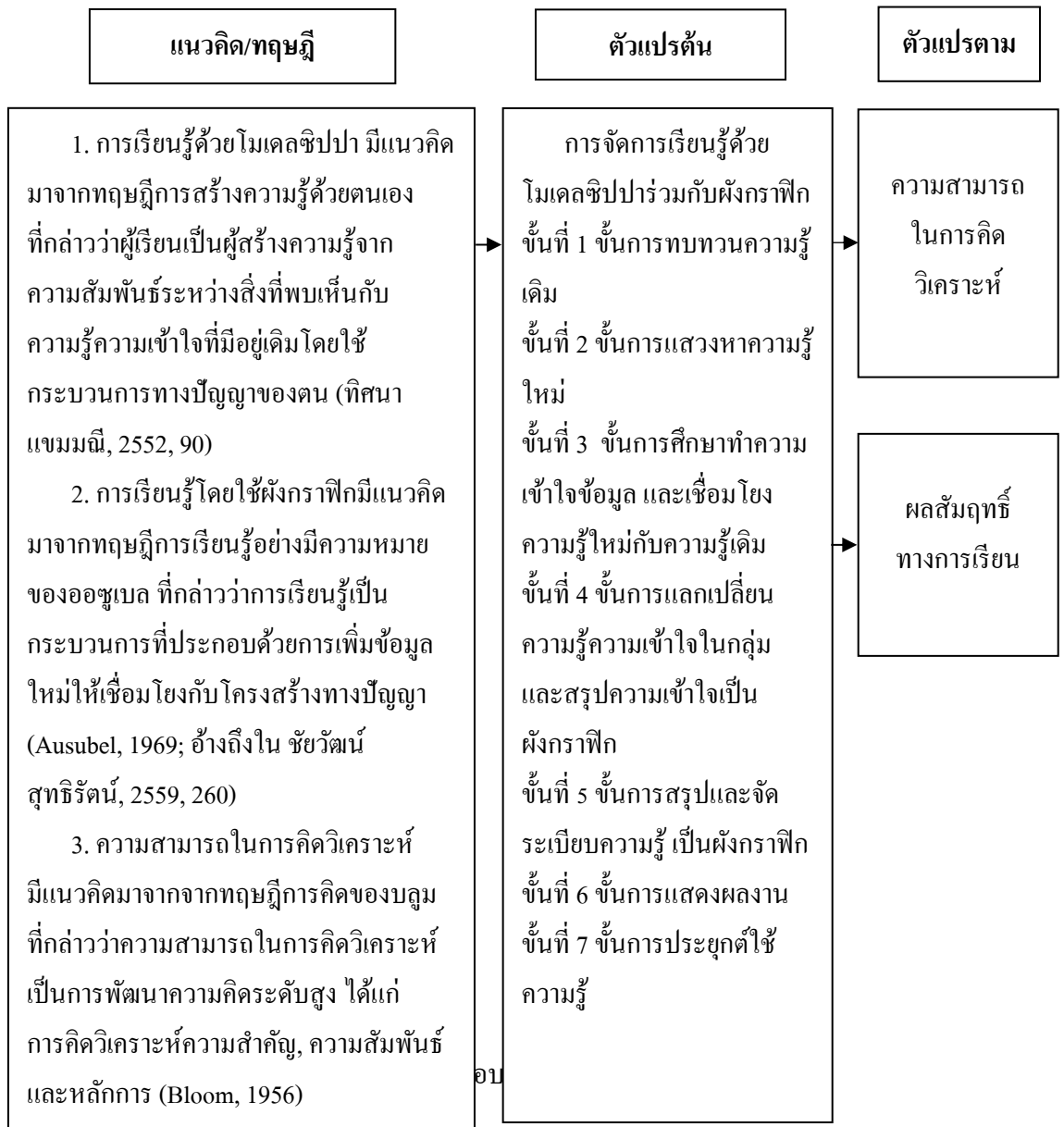
สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิกมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 20 คะแนน
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิกมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิกมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 30 คะแนน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับโมเดลซิปปา พบว่า มีแนวคิดมาจากทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม โดยใช้กระบวนการทางปัญญาของตน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปามุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนอย่างแท้จริง โดยการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองและอาศัยความร่วมมือจากกลุ่ม เกิดเป็นความรู้ที่คงทนมากขึ้น (ทิตินา แวมมณี, 2552, 90) จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับผังกราฟิก พบว่า การเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกมีแนวคิดมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสเชเบล ที่กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างที่ประกอบด้วยการเพิ่มข้อมูลใหม่ให้เชื่อมโยงเข้ากับโครงสร้างทางปัญญา ซึ่งการเรียนรู้ที่มีความหมายจะเกิดขึ้นทั้งในขั้นตอนการได้มาซึ่งความรู้และขั้นตอนการเก็บจำ โดยผู้เรียนเรียนรู้ข้อมูลด้วยการรับ (Ausubel, 1969; อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2559, 260) จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ พบว่า มีแนวคิดมาจากทฤษฎีการคิดของบลูมที่ว่าความสามารถในการคิดวิเคราะห์เป็นการพัฒนาความคิดระดับสูง ซึ่งการที่บุคคลจะมีทักษะในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ จะต้องสามารถวิเคราะห์เข้าใจในสถานการณ์ใหม่หรือข้อความจริงใหม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการคิดวิเคราะห์จะส่งผลให้นักเรียนสามารถนำไป

ประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ใหม่ในเชิงสร้างสรรค์ เพราะเป็นการพัฒนาความสามารถในระดับการมีเหตุผล และเป็นการเรียนรู้ที่คงทนของแต่ละบุคคล โดยความสามารถในการคิดวิเคราะห์มี 3 ลักษณะ คือ การคิด วิเคราะห์ความสำคัญ การคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการคิดวิเคราะห์เชิงหลักการ (Bloom, 1956) ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดทฤษฎีมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre - experimental research) แบบการวิจัยกลุ่มเดียวทดสอบก่อน-หลัง (One group pretest posttest design)

ประชากร / กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตพนารักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 7 โรงเรียน รวม 489 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนบ้านไร่วิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 39 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. สุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตพนารักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 7 โรงเรียน รวม 489 คน
2. ใช้โรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม แล้วดำเนินการสุ่มโดยการจับสลาก 1 โรงเรียน ได้โรงเรียนบ้านไร่วิทยา
3. ใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม แล้วดำเนินการสุ่มโดยการจับสลาก 1 ห้องเรียน ได้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 39 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลชิปพร้อมกับผังกราฟิก

ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลชิปพร้อมกับผังกราฟิก เรื่อง กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอาญา จำนวน 7 แผน รวม 14 ชั่วโมง โดยมีองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้
1) ชื่อแผน 2) มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด 3) สาระสำคัญ 4) จุดประสงค์การเรียนรู้ 5) สาระการเรียนรู้ 6) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลชิปพร้อมกับผังกราฟิก 7) การวัดและประเมินผล 8) สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้ นำแผนไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินคุณภาพและความเหมาะสมโดยมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เท่ากับ 4.51 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมมากที่สุด

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอาญา เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ คะแนนเต็ม 20 คะแนน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.28-0.69 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.22-0.78 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.89

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอาญา เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ คะแนนเต็ม 30 คะแนน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.31-0.78 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.28-0.72 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92

การรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนแบบแผนการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอาญา ไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ซึ่งใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน (Pre-test) จำนวน 30 ข้อ และบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนก่อนเรียน

2. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอาญา ใช้เวลาสอนจำนวน 14 ชั่วโมง ระหว่างวันที่ 2 มิถุนายน 2563 – 7 กรกฎาคม 2563

3. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอาญา ไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ซึ่งใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียน (Post-test) จำนวน 30 ข้อ และบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนหลังเรียน

4. นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ จำนวน 20 ข้อ ไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 และบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนหลังเรียน

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิกกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 20 คะแนน

ผู้วิจัยได้วัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียน เรื่อง กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอาญา หลังจากจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิก นำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 20 คะแนน โดยใช้การทดสอบค่าทีกรณีกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว (one sample t-test) ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิกกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 20 คะแนน

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S. D.	μ_0	df	t	Sig.
หลังเรียน	39	16.03	2.02	15	38	3.17*	.003

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิก มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 80.15 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 20 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิก

ผู้วิจัยได้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน เรื่อง กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอาญา หลังจากนั้นได้จัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิก เมื่อสิ้นสุดการสอนได้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอีกครั้ง โดยใช้แบบทดสอบฉบับเดียวกัน นำผลที่ได้มาเปรียบเทียบ โดยใช้การทดสอบแบบที่กรณีกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent sample) ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิก

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S. D.	df	t	Sig.
ก่อนเรียน	39	11.64	3.18	38	36.90*	.000
หลังเรียน	39	24.26	3.70			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิกกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 30 คะแนน

ผู้วิจัยได้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เรื่อง กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอาญา หลังจากจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิก นำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 30 คะแนน โดยใช้การทดสอบแบบที่กรณีกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว (t-test one sample) ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิกกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 30 คะแนน

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S. D.	μ_0	df	t	Sig.
หลังเรียน	39	24.26	3.70	22.50	38	2.96*	.005

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 80.87 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 30 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สรุปผลการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิกมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 80.15 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 20 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิกมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\bar{X} = 24.26$, S.D. = 3.70) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 11.64$, S.D. = 3.18) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิกมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 80.87 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 30 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิกมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 20 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นในห้องเรียน ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นการทบทวนความรู้เดิม ขั้นที่ 2 ขั้นการแสวงหาความรู้ใหม่ ขั้นที่ 3 ขั้นการศึกษาทำความเข้าใจข้อมูลหรือความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม ขั้นที่ 4 ขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจในกลุ่ม ขั้นที่ 5 ขั้นการสรุปและจัดระเบียบความรู้ ขั้นที่ 6 ขั้นการแสดงผลงาน และขั้นที่ 7 ขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตอบ

คำถาม และมีการยกตัวอย่างสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันที่ไม่ยากและไม่ง่ายจนเกินไป ทำให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแล้วสรุปความเข้าใจเป็นผังกราฟิกตามมา จากทฤษฎีการคิดของบลูม (Bloom's taxonomy) (Bloom, 1956) ที่ว่าความสามารถในการคิดวิเคราะห์เป็นการพัฒนาความคิดระดับสูง ความสามารถในการคิดวิเคราะห์จะส่งผลให้นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ใหม่ในเชิงสร้างสรรค์ เพราะเป็นการพัฒนาความสามารถในระดับการมีเหตุผลและเป็นการเรียนรู้ที่คงทนของแต่ละบุคคล และตามแนวคิดทฤษฎี การเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful learning theory) ของออสเชเบล (Ausubel, 1969) ผังกราฟิกเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนจัดข้อมูลให้เป็นระบบระเบียบ อยู่ในรูปแบบที่อธิบายให้เข้าใจ จดจำได้ง่าย เป็นการแสดงออกของความคิดที่สามารถมองเห็นและอธิบายได้อย่างชัดเจน เกิดความเข้าใจในเนื้อหา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชลวษา ปิยะนฤพัทธ์ (2551) ที่พบว่าความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักการชิปปามีค่าร้อยละ 73.16 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลชิปปาร่วมกับผังกราฟิก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก การจัดการเรียนรู้ที่จัดขึ้นในห้องเรียนประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังที่กล่าวไว้ในข้อ 1 ซึ่งในขั้นที่ 1 ขั้นการทบทวนความรู้เดิม ผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามให้นักเรียนได้แสดงความรู้เดิมออกมา และแสวงหาความรู้ใหม่จากใบความรู้ที่ครูจัดเตรียมให้ และในขั้นที่ 3 การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูลหรือความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม ผู้วิจัยให้นักเรียนตอบคำถามในใบงาน ซึ่งเป็นการคิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สำหรับในขั้นที่ 4 ขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจในกลุ่ม และขั้นที่ 5 การสรุปและจัดระเบียบความรู้ เป็นขั้นที่เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกับเพื่อน ๆ ในห้องผ่านกระบวนการกลุ่ม มีการสรุปและนำเสนอความรู้ในรูปแบบตาราง แผนผัง ไชยมงม และแผนผังความคิด และในขั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้ นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงบทบาทสมมติตามหัวข้อที่กำหนดในบทเรียน ทำให้นักเรียนนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ตามที่ ทิศนา ขัมมณี (2560, 282) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของโมเดล CIPPA สามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้คิดเอง ได้ลงมือปฏิบัติ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ หรือค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ได้เรียนรู้ฝึกฝนทักษะกระบวนการต่าง ๆ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ในการดำรงชีวิตได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธีรรัตน์ สักดิ์สุจริต (2555) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบชิปปาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการวิจัยของ ศักดา ค้างทอง (2555) ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปามีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 30 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นในห้องเรียนประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังที่กล่าวไว้ในข้อ 1 ซึ่งเป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขั้นที่ 1 ขั้นการทบทวนความรู้เดิม มีการทบทวนเนื้อหาเดิมก่อนที่จะเรียนเนื้อหาใหม่ ทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาที่เรียนได้ ในขั้นที่ 4 ขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจในกลุ่ม และขั้นที่ 5 ขั้นการสรุปและจัดระเบียบความรู้ เป็นขั้นที่เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกับเพื่อน ๆ ในห้องผ่านกระบวนการกลุ่ม มีการสรุปและนำเสนอความรู้ในรูปแบบตาราง แผนผังโยงแฉ่งมุม และแผนผังความคิด ซึ่งช่วยให้นักเรียนจดจำได้ง่าย และยาวนานยิ่งขึ้น รวมทั้งในการจัดกิจกรรมที่เป็นกระบวนการกลุ่มมีการแบ่งกลุ่มแบบลดความสามารถ โดยแต่ละกลุ่มประกอบไปด้วย เก่ง ปานกลาง อ่อน ทำให้นักเรียนอ่อนได้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนจึงทำให้คะแนนหลังเรียนสูงขึ้น ส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ ตามที่ ทิศนา แจมมณี (2560, 282) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและสิ่งแวดล้อมรอบตัว อาศัยทักษะกระบวนการต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง หากผู้เรียนมีโอกาสนำความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้จะทำให้ความรู้ที่เกิดขึ้นมีความลึกซึ้งและอยู่คงทนมากขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชลวษา ปิยะนฤพัทธ (2551) ที่พบว่า ผลการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักการซิปปา มีค่าร้อยละ 83.58 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการวิจัยของ ณัฐ ลิ้มะธัมมพันธ์ (2551) ที่พบว่า ผลการเรียนรู้เรื่องการเมืองการปกครองของนักเรียนหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคแผนผังกราฟิกสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ครูผู้สอนควรคำนึงถึงความรู้พื้นฐานทางด้านเนื้อหาวิชา รวมถึงความเข้าใจในขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาและเทคนิคการเขียนผังกราฟิกของนักเรียนก่อนการจัดการเรียนรู้

2. การจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลชิปปาร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ครูผู้สอนต้องวางแผนเตรียมการในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนปฏิบัติทุก ๆ กิจกรรมตามเวลาที่กำหนด ต้องคอยให้คำแนะนำและกระตุ้นนักเรียนให้ปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจในกลุ่ม ผู้เรียนมีความสนใจและร่วมมือกันในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ จึงควรจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลชิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมืออื่น ๆ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ, การต่อเรื่องราว (Jiasaw), การเรียนรู้แบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ (STAD) เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

2. ในขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ ผู้เรียนมีการนำความรู้ความเข้าใจของตนไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย และเกิดความสนุกสนานในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ จึงควรวิจัยอย่างต่อเนื่องเพื่อศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ และความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าอยู่ในระดับใด

เอกสารอ้างอิง

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2559). 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. (พิมพ์ครั้งที่ 7).

นนทบุรี: พี บาลานซ์ดีไซด์แอนปริ้นติ้ง.

ชลวษา ปิยะนุพัทธ. (2551). การศึกษาผลการเรียนรู้และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนเตรียมทหารชั้นปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักการชิปปา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การสอนสังคมศึกษา).

มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

ณัฐ ลิ้มะขันธ์. (2551). การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคแผนผังกราฟิก เรื่อง การเมืองการปกครองของนักเรียนเตรียมทหารชั้นปีที่ 1.

วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนสังคมศึกษา). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

ทิสนา แหมมณี. (2552). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิสนา แหมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธิดารัตน์ ศักดิ์สุจริต. (2555). ผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบชิปปาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการวิเคราะห์และความพึงพอใจต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.

- วรรัตน์ กมลคุณากร. (2555). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระภูมิศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
โดยใช้รูปแบบชิปปา (CIPPA Model). วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตร
และการสอน). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- วิภาพรรณ พินลา. (2561). การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดา ค้างทอง. (2555). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบชิปปา เรื่อง ศาสนพิธี ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนและเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน). มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.
- สถิต นาคนาม. (2553). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคผังกราฟิกเพื่อเสริมสร้าง
ทักษะการอ่านภาษาไทยเชิงวิเคราะห์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.
- เสงี่ยม ไตรรัตน์. (2546). การสอนเพื่อสร้างเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, 67(82), 28.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. (2562). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา
ปีการศึกษา 2562. สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2563, จาก <http://www.secondary42.obec.go.th>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2562). รายงานผลการประเมินคุณภาพ
ภายนอกของสถานศึกษา. สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2563, จาก <http://www.onesqa.or.th>.
- Ausubel, D.P. (1969). *Ego deveiopment and the personality*. (3rd). New York: Grune and Stration.
- Bloom, Benjamin. (1956). *Taxonomy of Education Objectives Handbook I: Cognitive Domain*.
New York: David McKay Company.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

การส่งบทความ

1. ให้พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษสัน ตั้งค่าน้ำกระดาษเป็น B5 (JIS) (7.17 x 10.12 นิ้ว) ระยะขอบ บน/ล่าง/ซ้าย/ขวา 0.7 นิ้ว และหัวกระดาษ/ท้ายกระดาษ 0.5 นิ้ว ควรมีความยาวไม่น้อยกว่า 8 หน้า และไม่เกิน 14 หน้า รวมเอกสารอ้างอิง โดยพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Office Word 2007 หรือ 2010 ขึ้นไป ใช้แบบตัวอักษร Angsana New
2. ชื่อเรื่องใช้ขนาด 18 พอยท์ ตัวหนา ชื่อผู้เขียนใช้ ขนาด 16 พอยท์ ตัวหนา และเนื้อหาใช้ ขนาด 15 พอยท์ โดยให้เขียนเชิงอรรถไว้ด้านล่างบทความด้วยภาษาไทย-อังกฤษ โดยระบุตำแหน่ง สถานที่ทำงานที่ติดต่อได้ ทุนวิจัยที่ได้รับ
3. หากมีอ้างอิงเอกสารในการเขียนบทความให้อ้างอิงไว้ในส่วนท้ายของบทความ โดยใช้คำว่า “เอกสารอ้างอิง”
4. การจัดส่งต้นฉบับบทความให้ส่งผ่านระบบออนไลน์ทางเว็บไซต์วารสารวิชาการและวิจัย สังคมศาสตร์ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSSRA>

การตีพิมพ์บทความ

1. วารสารนี้จะรับตีพิมพ์บทความในสาขาวิทยาศาสตร์ รัฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ การพัฒนาสังคม และสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้องเท่านั้น
2. ต้นฉบับที่ส่งมาให้พิจารณาตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่นมาก่อน และจะต้องไม่ส่งตีพิมพ์ซ้ำซ้อนในวารสารหลายฉบับในเวลาเดียวกัน
3. การตีพิมพ์บทความลงในวารสาร จะเรียงตามลำดับก่อน-หลัง ตามวันที่ได้รับเรื่อง บทความจะจัดส่งให้กองบรรณาธิการพิจารณาถึงความเหมาะสมของบทความ และอาจจะจัดส่งให้เจ้าของบทความปรับแก้ไขในเบื้องต้นก่อนจัดส่งให้ผู้ประเมินอิสระ (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน/บทความ
4. กองบรรณาธิการ ขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาและตีพิมพ์บทความทุกเรื่อง รวมทั้งการปรับปรุงบทความบางส่วนตามข้อเสนอแนะของกรรมการภายนอกที่เป็นผู้อ่านบทความ
5. ชำระค่าธรรมเนียมพิจารณาตีพิมพ์บทความภาษาไทย จำนวน 3,500 บาท และบทความภาษาอังกฤษ จำนวน 4,000 บาท โดยชำระผ่านธนาคารกรุงไทย สาขามหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ชื่อบัญชี “กองทุนวารสารวิชาการสำนักงานส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ เลขที่บัญชี 661-0-61605-1” บทความที่ไม่ได้รับตีพิมพ์ไม่สามารถขอรับเงินคืนได้
6. บทความที่ตีพิมพ์ลงในวารสาร ถือว่าเป็นผลงานทางวิชาการหรืองานวิจัยของคณะผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ ผู้เขียนและคณะต้องรับผิดชอบตอบบทความของตน

ทัศนะ แนวคิด และรูปแบบการนำเสนอบทความในวารสารนี้เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่ละคน การนำบทความหรือส่วนหนึ่งของบทความไปตีพิมพ์เผยแพร่ให้อ้างอิงแสดงที่มาข้อมูลเกี่ยวกับผู้เขียนบทความ และกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการคัดเลือกบทความลงตีพิมพ์ และจะแจ้งให้เจ้าของบทความทราบหลังจากผู้ประเมินอิสระตรวจอ่านบทความแล้ว

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSSRA>

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
398 หมู่ 9 ถนนสวรรค์วิถี ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000
0-5621-9100-29 ต่อ 1211 หรือ 09-7924-5216 โทรสาร 0-5688-2523